

พัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้
ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัวเหนือ

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROCESS TO PROMOTE
THE AWARENESS IN LIVING TOGETHER WITH CARE IN URBAN COMMUNITIES:
A CASE STUDY OF BAAN KRUA NUA COMMUNITY

Mr. Kittikantaphong Sribuawnam

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พัฒนากระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้าง ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน เมือง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัวเหนือ
โดย	นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา
สาขาวิชา	การศึกษาจากระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาน์ โกวิทยา)
.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแดง)

กิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา : พัฒนาระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่าง
 เกื้อกูลในชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัวเหนือ (DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION
 PROCESS TO PROMOTE THE AWARENESS IN LIVING TOGETHER WITH CARE IN URBAN COMMUNITIES: A
 CASE STUDY OF BAAN KRUA NUA COMMUNITY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วีรฉัตร สุปัญญา, อ.ที่
 ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ผศ. ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ, 446 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) สังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง 2) ศึกษาระดับความ
 ตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง 3) พัฒนาระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ใน
 การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง และ 4) นำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน
 ด้วยกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการวิจัยผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่
 ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร จำนวน 5,807 คน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือ
 แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เครื่องมือที่ใช้ใน
 การวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบวัดความตระหนักรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis
 of Variance) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ในเชิงคุณภาพการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น
 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า
 (Triangulation) พื้นที่ชุมชนที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนบ้านครัวเหนือ แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลด้วย
 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 50 ตัว
 บ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบหลักด้านกาย มี 3 องค์ประกอบย่อย 16 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเสียสละ 6 ตัวบ่งชี้ การเคารพกติกาสังคม 5 ตัวบ่งชี้
 และการยอมรับซึ่งกันและกัน 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้านวาจา มี 2 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การพูดถูกกาลเทศะ 5
 ตัวบ่งชี้ และการพูดสร้างสรรค์ 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้านใจ มี 3 องค์ประกอบย่อย 23 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การทัศนคติที่ดีต่อความ
 ต่างต่างระหว่างของบุคคล จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ การปรารถนาดีต่อผู้อื่น 8 ตัวบ่งชี้ และการรักษาความดีของตัวเอง จำนวน 8 ตัวบ่งชี้

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับ
 ความตระหนักรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับความตระหนักรู้ด้านวาจาสูงที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 รองลงมา คือ ด้านกาย และ
 ด้านใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และ 4.15 ตามลำดับ

3. กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ระบุปัญหา 2) วางแผนแก้ไข 3) ลงมือปฏิบัติ 4) สรุปผล และ 5) สะท้อนคิดทบทวน

4. แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการศึกษานอก
 ระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 8 ข้อ หรือหลัก 8ร ได้แก่ 1) “ร่วม” (Participation) การมีส่วนร่วมในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และ
 ร่วมกันสร้าง 2) “ร่วมใจ” (Happiness) ร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม 3) “เรียนรู้” (Learning)
 เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ผู้อื่น เรียนรู้ชุมชน ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม 4) “รักษ์” (Conservation) รักและปรารถนาดีต่อ
 กัน รักและดูแลคนในชุมชน รักษาประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบไป 5) “ริเริ่ม” (Creative) มีความคิดริเริ่มในการ
 สร้างสรรค์กิจกรรม รู้จักแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าและยั่งยืน 6) “รวม” (Coordination) ประสานความร่วมมือ และม
 ีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 7) “รับ” (Acceptation) ยอมรับและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และ 8) “รู้”
 (Knowledge) รู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองรู้ประเพณี กฎหมาย และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5584279527 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: NON FORMAL EDUCATION / THE AWARENESS / LIVING TOGETHER WITH CARE IN URBAN COMMUNITIES

KITTIKANTAPHONG SRIBUAWNAM: DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROCESS TO PROMOTE THE AWARENESS IN LIVING TOGETHER WITH CARE IN URBAN COMMUNITIES: A CASE STUDY OF BAAN KRUA NUA COMMUNITY. ADVISOR: ASST. PROF. WEERACHAT SOOPUNYO, Ph.D., CO-ADVISOR: ASST. PROF. KUNTIDA CHANCHAROEN, Ph.D., 446 pp.

The aims of this research were to 1) synthesize indicators of living together with care in urban communities 2) to study of awareness level of living together with care in urban communities 3) to development of a non-formal education process to promote the awareness in living together with care in urban communities and 4) to propose guidelines for raising awareness in living together with care in urban communities with the non-formal education process. This research was mixed method in a quantitative and qualitative research. For quantitative the sampling using data collection were 5,708 participants living in urban communities in Bangkok and 400 participants living in Baan Krua Nua Community, Petchaburi Road District, Ratchathewi, Bangkok by accidental sampling, research instrument included questionnaire and awareness test, data were analyzed by using descriptive, analysis of variance, confirmatory factor analysis. For qualitative based on documentary study and key informant interview. Moreover, participatory action research (PAR) This research was conducted in collaboration with the researcher and community organization focusing on the area of Baan Krua Nua Community, Petchaburi Road District, Ratchathewi, Bangkok, Thailand.

The findings were as follows;

1. The indicators of living together with care in urban communities consisted of 3 main factors, 8 minor factors and 50 indicators. They were divided into 1) the body main factors consisted of 3 minor factors and 16 indicators: 6 indicators of sacrifice, 5 indicators of respect for social rules and 5 indicators of mutual recognition. 2) The verbal main factors consisted of 2 minor factors and 11 indicators: 5 indicators of speak untimely and 6 indicators speak creative. 3) The mind main factors consisted of 3 minor factors and 23 indicators: 7 indicators of positive attitude towards difference between individuals, 8 indicators of goodwill toward others, 8 indicators of maintain of good own.

2. The results of the analysis of awareness level of living together with care in urban communities showed that the respondents had a high level of awareness in all aspects with the highest level of verbal aspect mean was 4.45, followed by the physical and mind mean was 4.31 and 4.15.

3. A non-formal education process to promote the awareness in living together with care in urban communities which consisted of five process as follows; 1) perceive the problem, 2) planning, 3) doing, 4) conclusions and 5) reflection.

4. The propose guidelines for raising awareness in living together with care in urban communities with the non-formal education process which consisted of eight components as follows; 1) participation, 2) happiness, 3) learning, 4) conservation, 5) creative, 6) coordination, 7) acceptance and 8) knowledge.

Department: Lifelong Education

Field of Study: Non-Formal Education

Academic Year: 2017

Student's Signature

Advisor's Signature

Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการดูแลเอาใจใส่ ความเมตตา และความปรารถนาดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ ที่คอยให้ความรู้ คำแนะนำ การตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องมาโดยตลอดการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแดง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ภายนอก ที่คอยให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาใช้เวลาอ่านและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ตลอดจนผู้ร่วมดำเนินการวิจัย บ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ที่กรุณาให้ข้อมูลและร่วมดำเนินการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต และ ขอขอบคุณเพื่อน พี่ น้อง ชาวภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตทุกท่าน และเพื่อน พี่ น้อง ชาวสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้ความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และขอขอบคุณน้ำใจและความช่วยเหลือที่ดีงามจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส ตลอดจนขอขอบคุณเพื่อนสนิทมิตรสหาย กัลยาณมิตรทางวิชาการทั้งหลายที่ทำให้กำลังใจกับข้าพเจ้าเสมอมา

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่ออนัน ศรีบัวนำ และคุณแม่หน้อย ศรีบุญเรือง ผู้ที่ให้ความรักความอดทน ดูแลให้ความช่วยเหลือทุกอย่าง ตลอดจนให้กำลังใจและความปรารถนาดีเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	16
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	16
ขอบเขตของการวิจัย.....	16
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	17
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	22
1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	22
1.2 ทฤษฎีและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	25
1.3 ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	26
1.4 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	28
1.5 หลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	32
1.6 ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	34
1.7 กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	36

1.8 รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	36
1.9 กระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	38
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมือง	41
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน	41
2.2 ชุมชนเมือง.....	42
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน.....	51
3.1 ความหมาย	51
3.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม	52
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักรู้.....	64
4.1 ความหมายของความตระหนักรู้.....	64
4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักรู้.....	65
4.3 ความตระหนักกับเหตุผลเชิงจริยธรรม	66
4.4 กระบวนการสร้างตระหนักรู้	69
4.5 องค์ประกอบของความตระหนักรู้.....	73
4.6 การวัดความตระหนักรู้.....	74
ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความตระหนักรู้ และการอยู่ร่วมกัน....	75
ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้	77
6.1 ความหมายของตัวบ่งชี้.....	77
6.2 ประเภทตัวบ่งชี้.....	79
6.3 ลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดี.....	82
6.4 ประโยชน์ของตัวบ่งชี้	84
6.5 การพัฒนาและตรวจสอบตัวบ่งชี้.....	86
6.6 วิธีการสร้างแบบวัดความตระหนักรู้.....	88

ตอนที่ 7 ชุมชนบ้านครัวเหนือ.....	89
7.1 ประวัติ.....	89
7.2 ลักษณะของชุมชน	89
ตอนที่ 8 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR).....	90
8.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	90
8.2 แนวคิดพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	91
8.3 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	93
8.4 องค์ประกอบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	96
8.5 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	97
ตอนที่ 9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	99
9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน	99
9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้.....	103
9.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเมือง	105
9.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้.....	109
ตอนที่ 10 กรอบแนวคิดการวิจัย	113
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	115
ระยะที่ 1 พัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	115
ระยะที่ 2 ศึกษาระดับความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง.....	129
ระยะที่ 3 พัฒนาระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง.....	136
ระยะที่ 4 นำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน	142
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	146

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง.....	147
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	159
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนากระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	177
ตอนที่ 4 ผลการนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน	215
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	230
สรุปผลการวิจัย.....	231
อภิปรายผลการวิจัย.....	244
ข้อเสนอแนะ	280
รายการอ้างอิง	282
ภาคผนวก.....	298
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	299
ภาคผนวก ข ผลการตรวจสอบค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ	303
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	312
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1	333
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ด้วยโปรแกรม LISREL version 8.72.....	339
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2.....	403
ภาคผนวก ช ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2.....	426
ภาคผนวก ซ รูปภาพการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2.....	428
ภาคผนวก ฌ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3.....	430
ภาคผนวก ญ ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่ชุมชนบ้านครัวเหนือ.....	437
ภาคผนวก ฎ ภาพกิจกรรม “การจัดสนทนากลุ่ม (Focus group)”	440

ภาคผนวก ๘ ภาพกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”	443
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	446

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ปี พ.ศ. 2549-2552.....	5
ตารางที่ 2	ร้อยละของครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง จำแนกรายภาค ประจำปี 2554.....	11
ตารางที่ 3	ร้อยละของประชาชนเมื่อจำแนกตามการขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่ต้องการเมื่อ เกิดเหตุการณ์ต่างๆ เป็นรายภาค	12
ตารางที่ 4	จำนวนการรับแจ้งและจับกุมกลุ่มคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกาย จำแนกตามประเภทคดีที่ รับแจ้ง ของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550 - 2559	12
ตารางที่ 5	ความแตกต่างระหว่างชุมชนชนบทและชุมชนเมือง	46
ตารางที่ 6	ผลการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง.....	63
ตารางที่ 7	เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวคิดของ Kohlberg.....	67
ตารางที่ 8	ทฤษฎีพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของ แครธโวลและคณะ.....	72
ตารางที่ 9	องค์ประกอบของความตระหนักรู้.....	73
ตารางที่ 10	ข้อค้นพบจากการแนวคิด ทฤษฎีที่นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย	113
ตารางที่ 11	ผังข้อความถามพฤติกรรมที่บ่งชี้ประเด็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง (Test Blueprint).....	116
ตารางที่ 12	พฤติกรรมที่บ่งชี้ประเด็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ	122
ตารางที่ 13	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	127
ตารางที่ 14	ค่าดัชนีที่ใช้ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	129
ตารางที่ 15	ขั้นตอนการศึกษาชุมชน	137
ตารางที่ 16	สรุปขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research).....	140
ตารางที่ 17	ระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะ.....	145

ตารางที่ 18 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	147
ตารางที่ 19 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	148
ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	153
ตารางที่ 21 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	159
ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในภาพรวม	161
ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามองค์ประกอบย่อยทั้ง 8 ด้าน	162
ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองจำแนกตาม 50 ตัวบ่งชี้ย่อย	164
ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามเพศ	168
ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามอายุ.....	169
ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามระดับการศึกษา.....	171
ตารางที่ 28 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามอาชีพ	173
ตารางที่ 29 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามภูมิลำเนาเดิม.....	175
ตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามระยะเวลาการอาศัยในชุมชน	176
ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของชุมชนบ้านครัวเหนือที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อ การสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	186
ตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรคของชุมชนบ้านครัวเหนือที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อ การสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	187

ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์ความต้องการและเป้าหมายของชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง.....	189
ตารางที่ 34 ผลการกำหนดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง.....	191
ตารางที่ 35 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	192
ตารางที่ 36 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”	196
ตารางที่ 37 ผลการวิเคราะห์ความตระหนักรู้ที่มีต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”	197
ตารางที่ 38 ผลการทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR (After Action Review).....	198
ตารางที่ 39 การสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการ	200
ตารางที่ 40 องค์ประกอบของกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง.....	211
ตารางที่ 41 ผลการสังเคราะห์แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	215
ตารางที่ 42 ผลเปรียบเทียบร่างแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับที่ได้จากการวิพากษ์.....	221

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1	ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนักรู้.....	65
แผนภาพที่ 2	ความสัมพันธ์ของการพัฒนากระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน เพื่อสร้าง ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	76
แผนภาพที่ 3	วงจรกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	96
แผนภาพที่ 4	กรอบแนวคิดในการวิจัย	114
แผนภาพที่ 5	แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลสมการโครงสร้าง	128
แผนภาพที่ 6	ขั้นตอนการพัฒนาตัวชี้วัดและแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกัน อย่างเกื้อกูลใน ชุมชนเมือง	135
แผนภาพที่ 7	วงจรของกระบวนการ PAOR ของการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาออก ระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน เมือง.....	140
แผนภาพที่ 8	สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	144
แผนภาพที่ 9	โมเดลแสดงองค์ประกอบการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	158
แผนภาพที่ 10	ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามเพศ	168
แผนภาพที่ 11	ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามอายุ	170
แผนภาพที่ 12	ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามระดับการศึกษา	172
แผนภาพที่ 13	ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามอาชีพ	174
แผนภาพที่ 14	ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนก ตามภูมิลำเนาเดิม.....	175

แผนภาพที่ 15 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยในชุมชน.....	177
แผนภาพที่ 16 กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง.....	214
แผนภาพที่ 17 แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	229
แผนภาพที่ 18 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	279

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยก่อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนจะเป็นเครือญาติกันหรือมีความรู้จำกันคุ้นกันจนเหมือนเป็นญาติสนิท จึงให้ความช่วยเหลือกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน แต่ในปัจจุบันแต่ละคนมีภาระหน้าที่มากขึ้น จึงไม่ค่อยมีเวลาได้พบปะพูดคุยกัน ประกอบกับคนในชุมชนบางส่วนได้อพยพไปอยู่ที่อื่น และมีคนจากที่อื่นเข้ามาอยู่ใหม่ จึงทำให้เกิดความห่างเหินกันมากกว่าสมัยก่อนอย่างมาก ธารณี ถวิลพิพัฒนกุล (2541) สอดคล้องกับจินตนา สุจจานันท์ (2556) ที่ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นมีสาเหตุสำคัญๆ ได้แก่ 1) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้ชุมชนมีการขยายตัวใหญ่ขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไปจนเกิดปัญหาชุมชนแออัด 2) ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เมื่อบ้านเมืองมีความเจริญจึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น สมัยก่อนมีการลงแขกช่วยกันเกี่ยวข้าว แต่ปัจจุบันมีการใช้รถเกี่ยวข้าวแทนการใช้แรงงานคน มีการใช้โทรศัพท์ติดต่อสื่อสารกัน เป็นต้น 3) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งการผลิต การจ้างแรงงาน เช่น สมัยก่อนเน้นการผลิตเพื่อการยังชีพ เพื่อให้มีกินมีใช้ภายในครอบครัว ชุมชน แต่ปัจจุบันกลายเป็นผลิตเพื่อการค้าและส่งออก เป็นต้น และ 4) การรับวัฒนธรรมจากที่อื่น เนื่องมาจากการติดต่อสื่อสารที่มีความสะดวกและรวดเร็วทำให้รับเอาวัฒนธรรมจากที่อื่นมาอย่างรวดเร็ว เช่น การรับวัฒนธรรมการแต่งกาย การแสดงออก การกิน เป็นต้น นอกจากนี้จินตนา สุจจานันท์ (2556) กล่าวว่าวิถีชีวิตไทยมีการเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยงวิถีชีวิตไทยกับวัฒนธรรมต่างประเทศทำให้วัฒนธรรมของโลกแพร่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ และโลกไซเบอร์อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมไทยทั้งด้านวิถีชีวิต ทัศนคติ ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการเรียนรู้ และพฤติกรรมกรบริโภค คนไทยมุ่งหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวมากขึ้น มีแนวโน้มสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านโลกไซเบอร์จนเกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยมากมายรูปแบบของการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกันแต่ไม่สามารถแสดงออกถึงความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี (2550) กล่าวว่าไว้ว่าเมื่อสังคมประกอบด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายย่อมก่อให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งกันอันเนื่องมาจากความแตกต่างหลากหลายด้านของกลุ่มคน โดยความขัดแย้งนี้มีตั้งแต่ในระดับเล็กสุดไปจนถึงใหญ่สุด ซึ่งในระดับที่เล็กที่สุดก็คือ ตัวบุคคล เพราะทุกคนล้วนมีแต่ความขัดแย้งภายในตัวเอง เช่น ในการตัดสินใจที่กระทำการใดๆ บางอย่าง ก็ขึ้นอยู่กับบุคคลว่าเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ ต่อมาก็เป็นในระดับครอบครัวที่มีเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็ก

ที่สุด แต่นับว่ามีความสำคัญที่สุด ครอบครัวก็จะประกอบไปด้วยความแตกต่างของสมาชิกแต่ละคน ทั้งในเรื่องเพศ อายุ การศึกษา รวมไปถึงสถานภาพและบทบาทหน้าที่ในครอบครัว และสุดท้ายเป็น หน่วยที่ใหญ่ที่สุด ได้แก่ ชุมชน สังคม ประเทศ หรือ ระหว่างประเทศ ดังที่สำนักงานกิจการสตรีและ ครอบครัว กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (2552) ได้วิเคราะห์ถึงสถานการณ์ของครอบครัว ไทยปัจจุบันว่ากำลังเผชิญกับปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ 1) โครงสร้างและการทำหน้าที่ของ ครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ เห็นได้จากขนาดของ ครอบครัวที่เล็กลง ผู้หญิงทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพิ่มขึ้น ครอบครัวมีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตาม ลำพังเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทอดทิ้งหรือเร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น สมาชิกในครอบครัว ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อกันได้อย่างสมบูรณ์ เช่น คู่สมรสไม่ทำหน้าที่คู่ชีวิตที่ดี พ่อแม่ไม่ทำหน้าที่ อบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรหลานแต่ผลักให้ผู้สูงอายุหรือสถานรับเลี้ยงเด็กทำหน้าที่แทน สมาชิกใน ครอบครัวไม่มีเวลาอยู่พร้อมหน้าทำกิจกรรมร่วมกัน 2) สัมพันธภาพครอบครัวที่เสื่อมถอย เห็นได้จาก อัตราการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้น มีปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัวและความรุนแรงทางเพศต่อเด็กและ สตรีเพิ่มขึ้น ขาดการสื่อสารที่ดีต่อกันและขาดการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตร่วมกัน และ 3) บุคคลขาด คุณธรรม จริยธรรม และไม่มีคุณภาพ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความแก่งแย่งชิงดี เอารัดเอา เปรียบ เห็นแก่ตัว และบริโภคนิยม ใช้จ่ายเกินตัวจนต้องมีหนี้สิน ส่วนในด้านสังคมเองซูพินิจ เกษมณี (2555) ก็ได้สรุปปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมไว้ดังนี้

1. *แนวทางการพัฒนาประเทศ* ก่อนหน้าที่ประเทศไทยจะประกาศใช้ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1” ในปี พ.ศ. 2504 นั้น สภาพของสังคมไทยในขณะนั้นตกอยู่ในวังวนของ ปัญหาที่เรียกว่า “วงจรรูปาวัว” (Vicious Circle) เป็นวงจรรูปของปัญหา ไร่-จน-เจ็บ จึงทำให้สังคมตก อยู่ในสภาพต้อยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามแผนพัฒนาประเทศทุกฉบับที่ผ่านมาได้ให้ ความสำคัญกับการเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมเหนือกว่าภาคเกษตรกรรมมาโดย ตลอดจึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างมากระหว่างภาคเมืองและภาคชนบททั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ รายได้ ความสะดวกสบาย นำไปสู่การขยายช่องว่างทางสังคมระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้นเรื่อยๆ และเกิดการเลือกปฏิบัติขึ้นในหลายลักษณะที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมไทย ส่งผลให้ ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม อันเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในลักษณะที่มีมือใคร ยาวสาวได้สาวเอา

2. *การพัฒนาการศึกษา* ระบบการศึกษาไทยยังขาดความอ่อนไหวต่อสภาพความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมและยังมิได้เตรียมผู้เรียนให้เรียนรู้ที่จะยอมรับและอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง ทางวัฒนธรรม ยังคงมีเหตุการณ์หลายอย่างที่แสดงให้เห็นว่าความไม่เข้าใจกันและไม่เคารพในความ ต่างต่างทางวัฒนธรรมยังคงดำรงอยู่ในสังคม นอกจากนี้ การบูรณาการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและวิถี ชีวิตท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษายังขาดความต่อเนื่องและจริงจัง

3. การพัฒนาที่เน้นทุนนิยมเสรีสูง เป็นการพัฒนาที่เสริมสร้าง “ลัทธิปัจเจกชนนิยม” (Individualism) ที่นำไปสู่วิธีคิดที่คำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกตนเองเห็นว่าผลประโยชน์ของสังคม ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร รวมทั้งการแข่งขันทางด้านธุรกิจ ผู้ประกอบการมักจะฉวยโอกาสเอาเปรียบลูกจ้างของตนเอง

4. การลดลงของพื้นที่วัฒนธรรม (Cultural Space) แต่เดิมสังคมไทยให้ความสำคัญกับการร่วมมือและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ แต่เมื่อประเทศเน้นไปในแนวทางการพัฒนาแบบทุนนิยมที่เน้นปัจเจกชนนิยม มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เน้นการประหยัดแรงงานคน รวมทั้งเทคโนโลยีเพื่อการบันเทิง ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นกิจกรรมที่ทำคนเดียวมากกว่าทำเป็นกลุ่ม กิจกรรมที่ทำให้ผู้คนที่ต้องมาช่วยกันคนละไม้คนละมือหรือมาร่วมทำด้วยกัน จึงค่อยๆ ขาดหายไป ผู้คนเริ่มเกิดความรู้สึกเหินห่างกัน เกิดเป็นสภาพที่เรียกว่า “ภาวะความแปลกแยก” (Alienation) อันเป็นสภาพที่ทำให้คนเมื่อรู้สึกขาดความอบอุ่นและเหมือนอยู่โดดเดี่ยว ทั้งๆ ที่แวดล้อมไปด้วยคนจำนวนมาก

5. ความลัษณของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่ประเทศกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านทิศทางการพัฒนาอย่างคลุมเครือ เจ้าหน้าที่รัฐเกิดความสับสน เพราะไม่แน่ใจว่าจะควรวางตนและบทบาทหน้าที่อย่างไร เลือกว่าจะเป็นเอกสังคม (Homogeneous Society) หรือจะเป็นสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย (Heterogeneous Society)

6. การฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นปัญหาที่ระบอบาไปทุกวงการ นับตั้งแต่ข้าราชการเมือง ข้าราชการชั้นสูง ตลอดไปจนถึงข้าราชการระดับผู้น้อย จนอาจกล่าวได้ว่า การรับเงินใต้โต๊ะกลายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งไปแล้ว จึงเป็นไปได้ยากที่สังคมไทยจะสามารถจัดการฉ้อราษฎร์บังหลวงลงได้จากกล่าวได้ว่าหากสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นมากเท่าใด ปัญหาและความขัดแย้งก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่ายูเนสโกจัดว่าเป็นองค์กรระหว่างประเทศองค์แรกที่ส่งเสริมให้ชนชาติต่างๆ ได้เห็นความสำคัญในเรื่อง “การอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม” และเน้นย้ำว่านี่คือหลักสากลที่เป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ในการทำงานของยูเนสโกเน้นการให้ประชาชนตระหนักในอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของตน ตระหนักถึงลักษณะทางพหุนิยมด้านวัฒนธรรม ตระหนักถึงสิทธิในเรื่องของความแตกต่าง การรู้จักเคารพวัฒนธรรมของคนอื่น รวมทั้งชนกลุ่มน้อยด้วย อมรา พงศาพิชญ์ (2549) กล่าวว่า การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม (Cultural Integration) หรือพหุวัฒนธรรม (Cultural Pluralism) ก็หมายถึงการที่สังคมยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และไม่พยายามที่จะไปครอบงำซึ่งกันและกัน

ดังนั้นจะเห็นว่าตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ ก็ล้วนแล้วแต่ต้องเผชิญกับ ปัญหาเรื่องความแตกต่างและความขัดแย้งด้วยกันทั้งสิ้น จากปัญหาเรื่องความขัดแย้งดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตศักดิ์ ปลาทอง และคณะ (2555) ที่ได้ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของ ชุมชนตลาดพาหุรัด กรุงเทพมหานคร พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งของชุมชนตลาดพาหุรัด กรุงเทพมหานคร ได้แก่องค์ประกอบด้านบุคคล องค์ประกอบด้านการปฏิสัมพันธ์กัน และ องค์ประกอบด้านสภาพองค์การวิธีการจัดการความขัดแย้งของชุมชนตลาดพาหุรัด กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายที่ดำเนินการเกี่ยวกับการแบบตลาดฯ ทำหน้าที่ ออกแบบอาคารเท่านั้นและฝ่ายที่ทำหน้าที่ในการเจรจาต่อรองกับผู้เช่าซื้อแผงตลาดฯ มีลักษณะเป็น กระบวนการและใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งหลากหลายวิธีผสมผสานกันไป เช่น การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการ ความขัดแย้งของชุมชนตลาดพาหุรัด กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารสอง ทาง ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนาและความเลื่อมใสต่อเจ้าอาวาส การมีผู้นำที่มีความจริงใจและ ความบริสุทธิ์ใจในการดำเนินการจัดการความขัดแย้ง ความตั้งใจ ความจริงใจ ความโปร่งใส และ ความบริสุทธิ์ใจของคณะกรรมการฯ การมีการวางแผนและการทำงานอย่างเป็นระบบของคณะ กรรมการฯรวมทั้งการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการใช้แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและ กระบวนการยุติธรรม

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า ดัชนีความ อยู่เป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยอยู่ที่ร้อยละ 65-67 ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2552 รายละเอียดดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ปี พ.ศ. 2549-2552

องค์ประกอบย่อย	2549	2550	2551	2552
1. การมีสุขภาพ	77.41	70.04	72.96	72.52
2. ครอบครัวอบอุ่น	62.24	61.92	63.94	62.98
3. ชุมชนเข้มแข็ง	33.74	46.38	55.73	61.19
4. เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	67.34	71.81	67.99	69.44
5. สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศสมดุล	69.64	64.41	67.33	65.23
6. สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	75.46	70.89	75.27	61.41
ภาพรวมดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข	65.89	65.35	67.79	65.74

ที่มา: สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2553)

หมายเหตุ:	ระดับดีมาก	ร้อยละ 90.00-100.00
	ระดับดี	ร้อยละ 80.00-89.90
	ระดับปานกลาง	ร้อยละ 70.00-79.90
	ระดับต้องปรับปรุง	ร้อยละ 60.00-69.90
	ระดับเร่งแก้ไข	ต่ำกว่าร้อยละ 59.90

จากตารางที่ 1 จะพบว่าความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยอยู่ที่ร้อยละ 65-67 โดยมีปัจจัยมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างเชื่องช้า เศรษฐกิจมีความอ่อนแอและเกิดความเหลื่อมล้ำ การศึกษาไม่มีคุณภาพไม่สามารถทำให้คนคิดวิเคราะห์ได้ทำให้กลายเป็นพลเมืองไม่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ ครอบครัวขาดความอบอุ่นเกิดการหย่าร้าง ปัญหายาเสพติด ปัญหาการคอร์ปชั่น ตั้งแต่ผู้น้อยถึงผู้ใหญ่ที่แผ่กระจายออกไปในวงกว้าง ตลอดจนการไม่เคารพกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ขาดวินัย และความขัดแย้งของคนภายในประเทศ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ความสุขของคนในสังคมลดน้อยถอยลง ดังที่อรุณ รักธรรม (2531) ได้ให้ความเห็นว่าสาเหตุของความขัดแย้งนั้นมาจากหลายประการ ได้แก่

1. ความแตกต่างกันในการรับรู้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงทำให้เข้าใจกันไปคนละทิศละทางอันเป็นสาเหตุทำให้การตัดสินใจและพฤติกรรมต่างๆ แตกต่างกันไปด้วย
2. เป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการแตกต่างกันออกไป ทำให้คนเหล่านั้นเลือกวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในที่สุด

3. ค่านิยมของคนที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างของค่านิยมนี้จะทำให้วิถีแห่งความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป หรือยากที่จะทำให้เกิดความกลมกลืนกัน อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด

4. ระบบโครงสร้างของสังคมที่อยู่อาจเป็นเหตุนำไปสู่ความขัดแย้ง ทั้งนี้เพราะการจัดโครงสร้างอาจไปขัดกับความรู้สึกหรือพฤติกรรมของคนบางพวกบางกลุ่มได้ เช่น โครงสร้างแบบระบบราชการ การมีลำดับชั้นบังคับบัญชา อาจไปบั่นทอนความอิสระในความคิดริเริ่มของคนหรือการแบ่งงานกันทำ ทำให้คนต้องจำเจอยู่ในงานที่มีขอบเขตจำกัด หรือกรณีการเน้นความลับในทางราชการก็ก่อให้เกิดความแตกต่างในข้อเท็จจริงระหว่างสมาชิกหรือการเน้นกฎระเบียบทำให้สมาชิกรู้สึกอึดอัดไร้อิสรภาพ เป็นต้น

5. การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคล โครงสร้าง หรือเป้าหมาย ก็จะไปสู่ความขัดแย้ง ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงย่อมกระทบต่อการยอมรับ และผลประโยชน์ของคน ดังนั้น ระดับการเปลี่ยนแปลงยังมีมากเท่าไรโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งก็มีมากขึ้นเท่านั้นด้วย

6. พฤติกรรมส่วนบุคคล มีผลทำให้เกิดความขัดแย้ง ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมของบุคคลจะนำไปสู่สันติภาพ ดังนั้น ถ้าพฤติกรรมของคนไม่แตกต่างกันมากนัก โอกาสเกิดความขัดแย้งก็น้อยลง

นอกจากนี้ กุญชลี คำชาย (2558) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงสาเหตุของความขัดแย้งว่าเกิดขึ้นจาก

1. การตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน สิ่งแวดล้อมที่ล้อมรอบตัวสมาชิกแต่ละคนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนที่ทำให้สมาชิกมีลักษณะต่างกันอย่างออกไป

2. การมีผลประโยชน์ขัดกัน คือ ความไม่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการ และแสดงออกเป็นพฤติกรรมให้เห็นอย่างเปิดเผย

3. การมีความคาดหวังในบทบาทแตกต่างกัน เมื่อคนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มนั้น ตามธรรมชาติแล้วต่างคนต่างจะคาดหวังในพฤติกรรมซึ่งเป็นบทบาทของอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อไม่เป็นไปตามที่คาดหวังขัดแย้งจึงเกิดขึ้น

4. การมีอคติ พฤติกรรมต่างๆ ที่คนคนหนึ่งแสดงออกมาต่อคนอื่นๆ ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกส่วนตัวของคนคนนั้น ความขัดแย้งอันเกิดจากอคตินี้เป็นไปได้ที่ทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกส่วนตัวที่ไม่ดีต่อกัน และแสดงออกมาให้เห็นในขณะที่มีการติดต่อสื่อสารกันจนเป็นเหตุให้ก้าวร้าวกัน

ทั้งนี้หากมองประเภทของความขัดแย้งดังที่ กุญชรี คำชาย (2558) ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งโดยนำเอาบุคคลที่เกี่ยวข้องมาเป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท ด้วยกัน คือ

1. ความขัดแย้งภายในตัวบุคคลซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อพบทางเลือกหลายๆ ทางและต้องการเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง

2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน
3. ความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกกลุ่มไม่ทำตามข้อตกลงของกลุ่ม
4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหรือทีม เกิดขึ้นเมื่อแต่ละทีมมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน และต้องขึ้นอยู่กับกันและกันในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้น
5. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร เกิดขึ้นจากระบบการแข่งขันที่เสรีและจากการแข่งขันก็นำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด

รณรงค์ เมฆานววัฒน์ (2543) กล่าวว่าไว้ว่า จากปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาตินั้น การศึกษาจะเป็นเครื่องมือนำไปสู่วัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ในทางทฤษฎีจึงได้เน้นเรื่องเอาการศึกษานอกโรงเรียนเป็นระบบหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีส่วนเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นและต่อเนื่องกับการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นความหวังของวงการศึกษา และเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐในการพัฒนาคุณภาพของคนส่วนใหญ่ในประเทศได้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงถือเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีภารกิจสำคัญที่จะต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคมที่เป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับการศึกษา นอกจากนั้นยังจะต้องได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐานของชีวิต เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพของตน ดังที่ อาชญญา รัตนอุบล (2542) กล่าวว่าไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียนมีความสะดวกเลือกเรียนได้หลายวิธี จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง การศึกษานอกโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติการเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ ทักษะ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกฝนอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่องตามที่ตนสนใจ นอกจากนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีโอกาสพลาดหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาชีพ อีกทั้ง

สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ

กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ปกครองทั้งสิ้น 1,568.737 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,80460.625 ไร่ แบ่งพื้นที่บริหารออกเป็น 50 เขต มีประชากรปี พ.ศ. 2554 จำนวน 5,674,843 คน ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครมีทั้งหมด จำนวน 2,009 ชุมชน โดยจำแนกเป็นชุมชนแออัด 750 ชุมชน ประเภทชุมชนหมู่บ้านจัดสรรมี 399 ชุมชน ประเภทชุมชนชานเมือง 404 ชุมชน ประเภทชุมชนเมือง 350 ชุมชน และประเภทเคหะชุมชน 106 ชุมชน มีประชากรในชุมชนทั้งสิ้น 2,003,793 คน คิดเป็นร้อยละ 35.31 ของประชากรกรุงเทพมหานคร มีจำนวนบ้าน 429,936 หลังคาเรือน จำนวนครัวเรือน 520,018 ครัวเรือน(สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2558)

ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล (2541) กล่าวว่า จากการศึกษาที่กรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นเมืองเอกขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางบริหารราชการ การค้า การธนาคาร และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุด มีบริการพื้นฐานต่างๆ ทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในมาตรฐานสูงกว่าเมืองอื่นๆ จึงมีพลังดึงดูดทางเศรษฐกิจสูง มีผลให้ภาคและเมืองส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรุงเทพมหานคร และยังเป็นแรงดึงดูดให้ประชาชนจากชนบทดิ้นรนอพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร จากปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน พบว่า ความเจริญก้าวหน้าของชุมชนเมืองทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของประชากร ในเขตพื้นที่ชนบทเข้ามาในเขตเมืองมีมากขึ้น เมื่อในเขตเมืองมีความหนาแน่นของประชากรมากขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาต่างๆ ดังนี้

1. ปัญหาความแออัด ของที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงานในเขตเมือง เป็นผลมาจากการใช้ที่ดิน และความต้องการของแรงงาน ที่ต้องการที่อยู่อาศัยที่สะดวกและประหยัดค่าใช้จ่าย ในการเดินทางมาทำงานประจำวัน ทำให้เกิดเป็นแหล่งชุมชนแออัด (Slum Area) นับเป็นปัญหาสำคัญในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นย่านหรือแหล่งที่มีอาคารหนาแน่น และอาคารส่วนมากชำรุดทรุดโทรม มีสภาพที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่อาศัย หรือมีลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย ศีลธรรม หรือสวัสดิภาพของผู้อยู่อาศัยและประชาชน

2. ปัญหาการจราจรเนื่องมาจากจำนวนประชากรหนาแน่น มีการเดินทางเคลื่อนย้ายไปยังสถานที่ต่างๆ ภายในเมืองโดยรถยนต์มากขึ้น การจราจรคับคั่งทำให้ผู้เดินทาง ต้องใช้เวลาอยู่บนท้องถนนมาก ประกอบกับชุมชนเมืองส่วนใหญ่มักมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางด้านต่างๆ และรูปแบบการกระจายตัวแนวถนน มักมีมากที่สุดบริเวณศูนย์กลางเมือง จึงทำให้มีการจราจรหนาแน่นบริเวณศูนย์กลางเมือง เนื่องจากเป็นที่ตั้งกิจกรรมที่สำคัญ

3. ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษหรือ มลพิษ (Pollution) เป็นภาวะภายในเมืองที่สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ มีสาเหตุมาจากกิจกรรมภายในเมือง ปัจจุบันภายในเมืองใหญ่ๆ มักประสบปัญหา

สภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ทั้งอากาศเสียเสียงรบกวน และน้ำเสีย เป็นต้น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษเหล่านี้ ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชากรเมืองอย่างมาก เป็นผลทำให้คุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของประชากรในเมืองลดลง

4. ปัญหาการให้บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเนื่องจากมีประชากรอยู่กัน อย่างหนาแน่น เป็นจำนวนมากทำให้การให้บริการ กิจการสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ การจัดการมูลฝอยต่างๆ ต้องเพิ่มปริมาณการให้บริการมากขึ้น จนเกินระดับที่สามารถรองรับได้ นอกจากนั้นการให้บริการสาธารณประโยชน์อื่นๆ เช่น สวนสาธารณะ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานที่ทำการของรัฐบาลอื่นๆ ไม่สามารถให้บริการได้เพียงพอต่อความต้องการ จึงทำให้เกิดปัญหาความแออัดในด้านการให้บริการ

5. ปัญหาทางด้านสังคมการที่ประชากรเข้ามาอาศัยกันอย่างแออัดภายในเมือง ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมกลุ่มต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อย ปัญหาการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ ปัญหาแหล่งชุมชนแออัด ปัญหาการว่างงาน และความยากจน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเด็กเร่ร่อนจรจัด เป็นต้น ปัญหาทางสังคมเหล่านี้ ทำให้ผู้อยู่อาศัยในเมือง ขาดความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ตลอดจนสวัสดิภาพของบุคคลต่างๆ ด้วย

6. ปัญหาการขยายตัวของชานเมือง เกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่ง มีการอพยพไปตั้งถิ่นฐานบริเวณชานเมือง เกิดการขยายตัวของการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว มีการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยปรับเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรกรรมชานเมือง ไปเป็นที่อยู่อาศัย หมู่บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้การควบคุมขนาด และขอบเขตของเมืองทำได้ยาก การจัดการทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการไม่สามารถทำได้เพียงพอ และหันต่อความต้องการ

จากข้อมูลดังที่กล่าวมาสอดคล้องกับศรีศักร วัลลิโภคม (2536) ที่กล่าวไว้ว่า กรุงเทพมหานครในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยยานพาหนะและสิ่งก่อสร้างใหม่ๆ มีจำนวนของผู้ที่หลั่งไหลเข้ามาทำมาหากินกันในเมืองหลวง จนเกิดภาวะประชากรล้นเมืองที่นับวันมีแต่จะเพิ่มมากขึ้น จากปัญหาดังกล่าวทำให้การดำรงชีวิตของคนกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างไม่มีคุณภาพ ขาดความเป็นมนุษย์ เพราะทุกคนกลายเป็นคนเห็นแก่ตัว เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมในกรุงเทพมหานครขาดความเป็นชุมชนนั่นเอง ความเป็นมนุษย์ต้องอาศัยอยู่กันเป็นชุมชน เพราะมนุษย์คือสัตว์สังคมที่ไม่สามารถจะอยู่ตามลำพังได้เอง ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น เริ่มตั้งแต่ครอบครัว เครือญาติ จนถึงชุมชนในระดับบ้านและเมือง ดังนั้น การยอมรับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกันอยู่บนความแตกต่างที่หลากหลาย การยอมรับนี้ เปรียบทั้งการยอมรับในตนเอง ยอมรับว่าเราเป็นใคร เราคิดอะไร เราทำอะไร มีสถานภาพ บทบาทและหน้าที่อย่างไร หากบุคคลทุกคน สามารถยอมรับตนเองได้ ทั้งในแง่ตัวตน

ความคิด และการกระทำ การอยู่รวมกันของคนในสังคมก็จะมี ความโปร่งใสมากขึ้น บุคคลทุกคนย่อม มีความแตกต่างกันในตัวของตัวเอง สิ่งนี้เป็นอีกประเด็นสำคัญที่เราจะต้องเร่งสร้างจิตสำนึกให้คนไทย สามารถยอมรับในจุดนี้ให้ได้ว่า คนในสังคมมีความแตกต่างกัน แต่เรา สามารถอยู่รวมกันได้ตามหน้าที่ และบทบาทของแต่ละคน หากคนไทยสามารถยอมรับความแตกต่างของคนแต่ละคนได้ ยอมรับไปสู่ การยอมรับถึงความหลากหลาย ความไม่เท่าเทียม และความขัดแย้งที่มีอยู่ในทุกระดับของสังคมได้เป็ นอย่างดี หากคนไทยยอมรับในสิ่งเหล่านี้ที่มีอยู่จริงได้ เราก็อยู่รวมกันได้ โดยไม่ ต้องขัดแย้งกัน เพราะ ทุกคนจะเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของคนแต่ละที่อยู่รวมกันว่ามี ความแตกต่างกัน แต่ก็ต้องทำงาน สอดประสานเชื่อมโยงกัน เราต้องร่วมกันสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกร่วมกันว่า สังคมไทย หรือ ประเทศไทยไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เราทุกคนเป็นผู้สร้างสังคม และเป็น ผู้ สร้างประเทศ คนไทยทุก คนอยู่ รวมกันได้ภายใต้การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงที่กระจายเชื่อมโยงกันอย่างสลับซับซ้อนทั้ง ประเทศ เพียงแต่เราไม่รู้ว่าเราเองต่างก็มีความสัมพันธ์กับคนทุกคนในสังคม และเราไม่เคยมองเห็น สิ่งนั้น ดังนั้น หากคนไทยหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ในประเทศมาก ขึ้น การยอมรับ ความแตกต่างและความสามัคคียอมเกิดขึ้นตามมา (ศิริจิต สุวันต๊ะ, 2556)

ความเป็นชุมชนนั้นเกิดจากการที่คนๆ หนึ่ง ใช้ชีวิตในความเป็นอยู่และการทำงานไม่ห่างไกล จากที่พักอาศัยได้จนเกือบตลอดชีวิต จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม กับคนอื่นๆ ที่มาอยู่ในบริเวณเดียวกัน จนเกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนใน ชนบทนั้น เหตุที่คนส่วนใหญ่มีอาชีพเหมือนกันเลยทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความกระชับ มากกว่าความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมเมืองซึ่งมีอาชีพที่แตกต่างกันมาก จึงทำให้มีวิถีชีวิตและการ ดำรงชีวิตที่แตกต่างกันออกไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการที่คนอยู่ในบริเวณเดียวกันก็ทำให้บุคคลที่แตกต่างกัน นี้ต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน จึงเป็นที่มาของความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ความรู้สึกและสำนึกใน “ความเป็นชุมชน” นั้นเอง

แต่จากสภาพของกรุงเทพมหานครในปัจจุบันนี้ ไม่มีทางที่จะสร้างชุมชนหรือความสำนึกใน เรื่องชุมชนขึ้นได้เลยแม้แต่เน้อย สาเหตุก็เนื่องมาจากว่าคนในสังคมเมืองกรุงได้มีเวลาและโอกาสที่ เพียงพอในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนอื่นๆ ที่ตั้งบ้านเรือนใกล้กับตน เกือบทุก ครอบครัวต้องตื่นแต่เช้าเพื่อออกไปทำงานนอกบ้านและกว่าจะกลับเข้าบ้านก็ค่ำมืดดึกตื่นเข้าไปแล้ว กลายเป็นว่าต่างคนต่างอยู่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน แม้บางคนขนาดบ้านติดกันยังไม่เคยที่จะได้พบปะ พูดคุยกันเลย สิ่งหนึ่งที่สะท้อนได้ชัดเจนคือ การที่บ้านแต่ละหลังมักทำกำแพงหรือรั้วให้มิดชิด กีดกัน ตัวเองออกจากคนอื่น เพราะความกลัวในเรื่องของโจรขโมยที่นับวันยิ่งจะมีมากขึ้น

จากข้อมูลของสำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2556) ได้รายงานสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวไทยมิติครอบครัวเข้มแข็ง ประจำปี 2554 โดยจำแนกให้เห็นเป็นรายภาค รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง จำแนกรายภาค ประจำปี 2554

มิติมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง	รวมระดับประเทศ	กรุงเทพมหานคร	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคกลาง	ภาคใต้
ความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวม	78.62	68.84	78.98	82.59	75.84	76.87
1. ด้านสัมพันธภาพ	51.89	44.22	53.75	48.86	49.51	57.06
2. ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว	96.32	97.99	95.70	96.34	96.70	96.73
3. ด้านการพึ่งพาตนเอง	76.19	67.84	76.44	77.70	73.40	78.14
ด้านเศรษฐกิจ	93.91	25.13	93.62	94.86	93.80	93.26
ด้านสุขภาพ	34.06	91.96	31.74	34.44	34.05	37.80
ด้านข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้	96.32	92.96	95.94	96.76	96.47	96.21
4. ด้านทุนทางสังคม	88.17	75.38	89.65	91.37	85.86	85.04
5. ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก	91.05	82.91	91.72	94.01	89.22	88.73

ที่มา: รายงานสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวไทย ประจำปี 2554 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่ากรุงเทพมหานครมีค่าร้อยละด้านสัมพันธภาพและการพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจต่ำกว่าทุกภาค นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลการสำรวจความพึงพอใจในชีวิตของคนไทยใน ปี พ.ศ. 2555 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ มุลินธินโยบายสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2555) ในประเด็นที่เมื่อรู้สึกเครียดและอยากคุยกับใครสักคน พบว่า เมื่อรู้สึกเครียดและอยากคุยกับใครสักคน ประชาชนส่วนใหญ่ระบุว่าต้องการขอความช่วยเหลือจากสามี/ภรรยามากที่สุด (ร้อยละ 48.9) รองลงมาได้แก่ พ่อ/แม่ (ร้อยละ 16.7) พี่น้อง/ญาติ (ร้อยละ 11.3) เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน (ร้อยละ 11.0) ลูกๆ (ร้อยละ 10.2) ส่วนการขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน และคนอื่นๆ มีไม่เกินร้อยละ 2 และเมื่อพิจารณากรุงเทพมหานคร พบว่าประชาชนต้องการขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านเมื่อรู้สึกเครียดและอยากคุยกับใครสักคนมากที่สุด (ร้อยละ 2.1) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ร้อยละของประชาชนเมื่อจำแนกตามการขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่ต้องการเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ เป็นรายภาค

การขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่ต้องการ	เมื่อป่วยและต้องการการดูแล/ความช่วยเหลือ						เมื่อรู้สึกเครียดและอยากคุยกับใครสักคน						เมื่อมีปัญหาทางการเงิน					
	ประเทศ	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้	ประเทศ	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้	ประเทศ	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ลูกๆ	19.7	15.1	20.1	20.5	21.9	15.6	10.2	7.7	10.5	10.4	11.6	8.0	12.6	8.2	12.1	14.0	15.3	8.5
พ่อ/แม่	21.5	28.4	22.4	19.8	18.1	25.0	16.7	20.0	17.5	15.3	15.2	18.6	25.4	30.3	25.5	25.1	22.1	29.9
สามี/ภรรยา	50.0	41.4	46.4	52.0	53.3	52.5	48.9	38.9	44.6	51.5	54.9	46.4	39.4	33.7	37.2	35.7	44.3	40.9
พี่น้อง/ญาติ	7.0	11.7	8.0	6.8	5.7	5.5	11.3	12.1	12.3	10.6	10.2	12.4	17.8	19.6	18.3	21.4	15.5	16.0
เพื่อน	1.2	2.6	2.2	0.6	0.6	1.1	11.0	19.0	12.6	10.5	6.6	12.8	3.4	6.6	4.9	2.1	1.9	3.8
ร่วมงาน																		
เพื่อนบ้าน	0.4	0.4	0.6	0.3	0.4	0.2	1.7	2.1	1.9	1.5	1.4	1.7	0.6	0.4	0.7	0.5	0.6	0.6
อื่นๆ	0.5	0.4	0.3	0.0	0.0	0.1	0.2	0.2	0.3	0.2	0.1	0.1	0.8	1.2	1.3	1.2	0.3	0.3

ที่มา: ข้อมูลสำรวจความพึงพอใจในชีวิตของคนไทยในปี พ.ศ. 2555 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ มูลนิธินโยบายสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับรายละเอียดคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2559 พบว่า ความผิดด้านการทำร้ายร่างกายมีจำนวนมากที่สุด และเป็นที่น่าสังเกตว่า ความผิดด้านการทำร้ายร่างกายมีจำนวนการจับกุมได้เพียงแค่ครึ่งเดียวของจำนวนการรับแจ้ง แสดงว่ายังมีผู้ทำผิดเหลืออีกประมาณครึ่งหนึ่งที่ยังคงหนีการจับกุมหรือยังจับกุมไม่ได้ ซึ่งที่ยังจับกุมไม่ได้มีความเสี่ยงที่อาจกลับไปสร้างความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชนอีก รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนการรับแจ้งและจับกุมกลุ่มคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกาย จำแนกตามประเภทคดีที่รับแจ้ง ของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550 - 2559

จังหวัด	ประเภทคดีอาชญากรรม	ประเภทความผิด										
		2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	
กรุงเทพมหานคร	รวม	6,027	5,372	5,204	4,578	3,163	3,795	3,508	3,517	4,326	3,068	
	รับแจ้ง	ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	282	252	225	183	148	204	189	209	156	143
		ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา	36	28	10	1	47	62	52	59	37	54
		ทำให้อยู่โดยประมาท	7	2	2	0	18	16	18	16	14	24
		พยายามฆ่า	352	396	346	327	207	278	300	353	276	156
		ทำร้ายร่างกาย	4,841	4,256	4,187	3,694	2,450	2,931	2,684	2,632	3,580	2,531
		ข่มขืนกระทำชำเรา	509	438	434	373	293	304	265	248	263	160
	รวม	2,117	1,929	2,262	2,116	1,469	1,775	2,019	1,935	2,732	1,881	
	จับกุม	ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	128	126	119	99	77	131	131	140	129	100
		ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา	14	13	5	1	25	42	37	31	27	40
		ทำให้อยู่โดยประมาท	1	2	0	0	10	10	11	11	9	14
		พยายามฆ่า	72	95	104	111	70	114	150	124	135	86
ทำร้ายร่างกาย		1,795	1,586	1,925	1,793	1,208	1,382	1,566	1,510	2,305	1,565	
ข่มขืนกระทำชำเรา		107	107	109	112	79	96	124	119	127	76	

แม้ว่ากรุงเทพมหานครจะเป็นเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ชุมชนดั้งเดิมหรือชุมชนเก่าแก่ที่ทุกวันนี้แทบไม่มีเหลือให้เห็นมากแล้ว เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ความเป็นอยู่อย่างเป็นกันเองในตอกซอยที่ดูแล้วแออัดกลายเป็นสิ่งที่รังเกียจของคนรุ่นใหม่ ๆ ในขณะที่ความต้องการพื้นที่ของคนรุ่นใหม่ ๆ โดยเฉพาะพวกคนรวยและพวกนายทุนนั้น ส่งผลทำให้ชุมชนเหล่านั้นหมดสิ้นหายไปจากกรุงเทพมหานคร เกิดเป็นตึกที่สูงระฟ้าหรือศูนย์การค้าเข้ามาแทนที่ ในขณะที่วัดวาอารามซึ่งเดิมเคยเป็นศูนย์กลางและเป็นที่พักของคนในสังคมก็หมดความสำคัญและกลายเป็นวัดของคนรวยไปโดยปริยาย

แต่ทว่าก็ยังมิชุมชนชนหนึ่งที่พอจะเหลือให้เห็นอยู่บ้างในกรุงเทพมหานครนั้นก็คือ “ชุมชนบ้านครัวเหนือ” ที่ตั้งอยู่แถวซอยพญานาคถนนเพชรบุรี ริมคลองแสนแสบ หากมองให้ลึกทั้งในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาและเรื่องมนุษยธรรมแล้ว บ้านครัวเหนือก็คือชาวกรุงเทพมหานครตั้งแต่สมัยแรกเริ่ม เพราะเป็นกลุ่มคนที่ทางบ้านเมืองจัดสรรที่ดินให้ตั้งเป็นหลักแหล่งกันอย่างเป็นที่ยอมรับกันตลอดมา คือ การยอมรับว่าเป็นชุมชนที่ผลิตผลงานทางด้านหัตถกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทอผ้าไหมให้แก่บ้านเมือง อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้บ้านครัวเหนือถูกมองว่าเป็นคนแขกไม่ใช่คนไทย ก็คือเรื่องของศาสนา ชาวบ้านครัวเหนือนับถือศาสนาอิสลาม มีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งต่างกับคนพุทธที่มีวัดในพระพุทธรูปเป็นศูนย์กลาง หากมองย้อนไปในอดีตแม้ว่าจะนับถือพระพุทธรูปเป็นหลักของบ้านเมืองก็ตาม แต่ก็หาได้รังเกียจเดียวดนัศศาสนาอื่นไม่ พระมหากษัตริย์เองก็ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกที่จะต้องอุปถัมภ์ค้ำชูบรรดาทุกศาสนาในประเทศไทยเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นเป็นอย่างดีในสำนึกของคนไทยทั่วไปที่ให้ความเคารพทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาและทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอื่นๆสอดคล้องกับงานวิจัยของพรอชญา ประสงค์วรรณะ (2557) ที่ได้ศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ พบว่า ความสงบสุขร่มเย็นเป็นสิ่งที่ปรารถนาของมนุษย์ทุกสังคม มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน แม้ว่าจะนับถือศาสนาต่างกันแต่ก็อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ต่างก็ช่วยเหลือกันในการพัฒนาชุมชนจนทำให้ชุมชนมีแต่สันติสุข นอกจากนี้ทุกศาสนายังสอนให้เป็นคนดี มีน้ำใจ มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่วิวาทบาดหมางกัน ประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อสร้างสังคมและประเทศชาติให้เข้มแข็งและมั่นคง ส่วนงานวิจัยของสุไรยา วานี (2557) ก็ได้ทำการศึกษาร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมกรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม นอกจากนี้ยังมีการนำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้เป็นแนวทางรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมโดยใช้วิธีการประนีประนอม การทำความเข้าใจเพื่อความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกฝ่าย

ชุมชนบ้านครัวเหนือ ตั้งอยู่ในเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร มีจำนวนประชากร 2,965 คน เป็นชาย 1,422 คน หญิง 1,543 คน จำนวนครัวเรือน 706 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป และส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ มีศาสนสถาน ได้แก่ มัสยิดจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ มัสยิดยามีอูลคือยริยะห์ และมัสยิดดารุ้ลฟาละฮ์ มัสยิดซูลูกันมุดตะกิน จากข้อมูลการศึกษา พบว่า บ้านครัวเหนือมีความหลากหลายทางภูมิหลังของผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ การศึกษา ศาสนา แม้กระทั่งวัฒนธรรม โดยคนในชุมชนประกอบด้วยผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ดั้งเดิมร้อยละห้าสิบและผู้ที่อยู่พวยมาจากต่างจังหวัดอีกร้อยละห้าสิบซึ่งผู้ที่อยู่พวยมาจากต่างจังหวัดเข้ามาหางานทำเนื่องจากชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตย่านใจกลางเมือง การคมนาคมมีความสะดวกสบาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีผู้นิยมอพยพเข้ามาอาศัยในชุมชนดังกล่าวอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และจากการที่มีผู้อยู่พวยเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมากนี้เองจึงทำให้เกิดปัญหาในสังคมตามมามากมาย ดังงานวิจัยที่ได้ไปศึกษาดังต่อไปนี้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านครัวเพื่อให้เห็นสภาพและความเป็นอยู่ของคนชุมชนบ้านครัวเหนือ ผู้วิจัยได้ไปศึกษางานวิจัยของของเสาวภา พรสิริพงษ์ และคณะ (2550) ที่ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนบ้านครัวเหนือ (บ้านแขกครัว) พบสภาพปัญหาภายในชุมชนบ้านครัวเหนือ ดังนี้

1. ในชุมชนมีความแตกแยก ขาดความสามัคคีกัน
2. คนในชุมชนยังไม่ได้รับข้อมูลเท่าที่ควรในด้านต่างๆ ทั้งกิจกรรมในชุมชน การดำเนินงานของชุมชน
3. คนในชุมชนยังให้ความร่วมมือในการประชุมเผยแพร่ข่าวสารของชุมชนน้อย
4. มีจำนวนผู้อยู่พวยมาจากต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากว่าตั้งอยู่ใจกลางเมือง
5. มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (ขยะ/น้ำเน่า) และปัญหาอาชญากรรม

สอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ เอี่ยมรอด และคณะ (2555) ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนบ้านครัวเหนือ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนบ้านครัวเหนือไม่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันของวัยรุ่น ปัญหายาเสพติดมีบ้างแต่ก็ไม่ถือกันว่ามากมาย แต่ปัจจุบันเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปเกิดเหตุการณ์ต่างที่ดินที่เคยอยู่กลับต้องถูกเวนคืนที่ดินเพื่อทำสาธารณูปโภคของรัฐ ซึ่งก็ได้มีการคัดค้านจนสำเร็จด้วยความร่วมมือของคนในชุมชน และด้วยความเจริญที่เข้าสู่ชุมชนทำให้เกิดการอพยพของคนในชุมชน คนที่อยู่ในชุมชนที่ไร้พื้นที่จนมีฐานะแล้วก็ได้ย้ายออกไปตั้งบ้านเรือนที่อื่น คนที่อยู่ข้างนอกชุมชนก็อพยพเข้ามาพักอาศัยเป็นที่พักพิงให้ตนเองได้ทำงานในเมืองหลวงทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนไปด้วย แต่นั่นก็ไม่ได้เป็นผลดีสำหรับคนที่เคยอาศัยอยู่มาก่อนหรือเจ้าถิ่นซึ่งย่อมต้องมีความรักในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง แต่เมื่อผู้อยู่อาศัยไม่ได้รู้จักวัฒนธรรมของชุมชนก็เกิดปัญหาตามมามากมายที่สร้างความวิตกกังวลให้กับเพื่อนบ้านไม่น้อย ทั้งเสียงดังรบกวน ความ

สะอาดเรียบร้อย ไม่ได้คิดที่จะรักษาให้ดีเหมือนคนในชุมชนเอง เพราะพวกเขาเหล่านั้นคิดแค่จะมาพักอาศัยแต่ไม่ได้คิดที่จะอยู่ที่นี้ไปจนวันตายสักวันหนึ่งก็ต้องอพยพออกไปจากที่นี่

นอกจากนี้งานวิจัยของอวยพร เรื่องตระกูล และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาศึกษาการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมผ่านความร่วมมือร่วมพลังระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและชุมชนเขตปทุมวัน พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ต้องการที่จะได้รับการพัฒนา ด้านสังคม ได้แก่

1. การพัฒนาสุขอนามัย
2. ความปรองดอง
3. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม
4. มารยาทในสังคม

ส่วนชุมชนที่มีความขัดแย้งในชุมชนค่อนข้างสูงมีความต้องการที่จะสร้างความปรองดอง ทั้งนี้เพราะชุมชนที่ได้ไปศึกษานั้นเป็นชุมชนแออัด คนในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะที่ค่อนข้างยากจน ไม่มีเวลาให้กับครอบครัวและชุมชน คนในชุมชนอยากพัฒนาให้เท่าเทียมผู้อื่น แต่ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือและการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ และในจิตใจของคนส่วนใหญ่ในชุมชนมีความต้องการที่จะให้คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน

จากปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องหาวิธีที่จะช่วยกันสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันให้กับคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นส่วนใหญ่มุ่งศึกษาไปที่สภาพปัญหา สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ แต่ยังไม่มีการวิจัยใดที่ศึกษาศึกษาอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากับชุมชนบ้านครัวเหนือ ซึ่งสาเหตุที่เลือกศึกษากับชุมชนบ้านครัวเหนือนี้สืบเนื่องมาจากชุมชนบ้านครัวเหนือเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานถึง 200 ปี และถือเป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร และในปัจจุบันภายในชุมชนบ้านครัวเหนือเองมีการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตตามสภาพสังคมเมือง แต่ชุมชนก็ยังคงแฝงไปด้วยกลิ่นอายของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ทั้งด้านอาหารคาว อาหารหวาน ศิลปหัตถกรรมการทอผ้าไหม พิธีกรรมทางศาสนา และการเล่นดนตรีแบบชุมชนบ้านครัวเหนือ และเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไปทำให้คนในชุมชนบ้านครัวเหนือปัจจุบันมีความหลากหลายของคนในชุมชนก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งแต่เดิมคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนก็จะเป็นชาวมุสลิมดั้งเดิม แต่ปัจจุบันได้มีคนจากภายนอกชุมชนได้อพยพเข้ามาพักอาศัยในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนอีสานและคนที่เคยอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือดั้งเดิมบางส่วนก็ได้มีการอพยพออกไปอาศัยอยู่ที่อื่นแทน และนอกจากนี้ชุมชนบ้านครัวเหนือยังมีความหลากหลายทางด้านศาสนาด้วย โดยสมาชิกในชุมชนบ้านครัวเหนือส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมานับถือศาสนาพุทธ และมีศาสนาคริสต์บ้าง ดังนั้น เมื่อมีงานพิธีต่างๆ ของแต่ละศาสนา อาทิ งานศพ งานแต่งงาน สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าร่วมและช่วยเหลืองานได้อย่างเต็มที่

โดยไม่ได้มีการแบ่งแยกด้านศาสนาแต่อย่างใด ทำให้สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมทางศาสนาร่วมกันได้ อย่างกลมกลืน จากความเป็นมาของชุมชนที่ยาวนาน ความหลากหลายของผู้ที่อาศัยตลอดจนความ หลากหลายทางด้านศาสนา ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนบ้านคร้วเหนือด้วยการ นำเอากระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเข้ามาใช้เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกัน อย่างเกื้อกูลของคนในชุมชนบ้านคร้วเหนือเพื่อที่คนอาศัยอยู่ในชุมชนจะสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นใน สังคมได้อย่างเป็นปกติสุขนำมาซึ่งความสงบสุขทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และประเทศชาติ

คำถามของการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองอยู่ในระดับใด
3. กระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่าง เกื้อกูลในชุมชนเมืองมีลักษณะเป็นอย่างไร
4. แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วย กระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
2. เพื่อศึกษาระดับความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
3. เพื่อพัฒนากระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
4. เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน เมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนบ้านคร้วเหนือ เริ่มตั้งแต่สะพานหัวช้าง ริมคลอง แสนแสนจนถึงสะพานเจริญผล แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษากับกลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตของความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่ต้องการสร้างขึ้นจากกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่จะพัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ด้านกาย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1. การเสียสละ
2. การเคารพกติกาสังคม
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน

ด้านวาจา ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

1. การพูดถูกกาลเทศะ
2. การพูดสร้างสรรค์

ด้านใจ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น
3. การรักษาความดีของตัวเอง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง ขั้นตอนหรือลำดับของการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ตามแนวคิดและหลักการของศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 2) การวางแผน 3) การประเมินความต้องการ 4) การกำหนดวัตถุประสงค์ 5) การออกแบบการเรียนรู้ 6) การดำเนินกิจกรรม และ 7) การประเมินผล

ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล หมายถึง ระดับของความรู้สึกรู้จักคิดในการแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมใน 8 ด้านเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างตนเองและผู้อื่นที่ดำรงชีวิตในชุมชนเดียวกัน ได้แก่

1) **การเสียสละ** หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนทั้งในด้านกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา

2) **การเคารพกติกาสังคม** หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และแบบแผนของสังคม

3) **การยอมรับซึ่งกันและกัน** หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการรู้จักคิดและปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของบุคคล

4) **การพุดถูกกาลเทศะ** หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการรู้จักพุดที่ถูกต้องว่ากำลังพุดกับใคร และพุดที่เหมาะสมกับผู้ฟัง

5) **การพุดสร้างสรรค์** หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการละเว้นจากการพุดในสิ่งที่ตรงข้ามกับความเป็นจริง ไม่พุดให้ผู้อื่นเข้าใจหรือหลงผิด พุดแต่สิ่งที่ดีและมีประโยชน์

6) **การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างของบุคคล** หมายถึง หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการไม่ถือโทษโกรธผู้อื่น เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

7) **การปรารถนาดีต่อผู้อื่น** หมายถึง หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีความหวังดีต่อผู้อื่น เห็นผู้อื่นได้ดีตนเองก็พลอยมีความสุข

8) **การรักษาความดีของตัวเอง** หมายถึง หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการตั้งใจประพฤติในสิ่งที่ชอบและถูกต้องตามครรลองคลองธรรมของสังคม

การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล หมายถึง พฤติกรรมที่เหมาะสมซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดในการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างตนเองและผู้อื่นที่ดำรงชีวิตในชุมชนเดียวกัน ได้แก่ การเสียสละ การเคารพกติกาสังคม การยอมรับซึ่งกันและกัน การพุดถูกกาลเทศะ การพุดสร้างสรรค์ การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล การปรารถนาดีต่อผู้อื่น และการรักษาความดีของตัวเอง

ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะของบ้านเรือนอยู่รวมกันค่อนข้างหนาแน่นแต่ไม่แออัดมีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการคมนาคมสะดวก ซึ่งชุมชนเมืองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับการนำไปใช้วัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองต่อไป

2. ได้แบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่จะช่วยให้ทราบว่าคนในชุมชนมีความตระหนักรู้มากน้อยเพียงใด ซึ่งข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการหาวิธีการหรือแนวทางในการที่จะสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลให้กับคนในชุมชนต่อไป

3. กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ชุมชนอื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลจากผลการศึกษา นำไปสู่การพัฒนาในงานในด้านต่างๆ ได้แก่

3.1) นำกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองสามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในชุมชนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2) นำแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้เป็นต้นแบบของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลให้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองใน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัวเหนือ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1: แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

- 1.1 ความหมายเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.2 ทฤษฎี และแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.3 ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.4 วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.5 หลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.6 ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.7 กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.8 รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 1.9 กระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2: แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมือง

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
- 2.2 ชุมชนเมือง

ตอนที่ 3: แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน

- 3.1 ความหมาย
- 3.2 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม

ตอนที่ 4: แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักรู้

- 4.1 ความหมายของความตระหนักรู้
- 4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักรู้
- 4.3 ความตระหนักรู้กับเหตุผลเชิงจริยธรรม
- 4.4 กระบวนการสร้างความตระหนักรู้
- 4.5 องค์ประกอบของความตระหนักรู้
- 4.6 การวัดความตระหนักรู้

ตอนที่ 5: ความสัมพันธ์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 6: แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้

- 6.1 ความหมายของตัวบ่งชี้
- 6.2 ประเภทของตัวบ่งชี้
- 6.3 ลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดี
- 6.4 ประโยชน์ของตัวบ่งชี้
- 6.5 การพัฒนา และตรวจสอบตัวบ่งชี้
- 6.6 วิธีการสร้างแบบวัดความตระหนักรู้

ตอนที่ 7: ชุมชนบ้านครัวเหนือ

- 7.1 ประวัติ
- 7.2 ลักษณะของชุมชน

ตอนที่ 8: แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research:PAR)

- 8.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 8.2 แนวคิดพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 8.3 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 8.4 องค์ประกอบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 8.5 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 9: งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน
- 9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้
- 9.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเมือง
- 9.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้

ตอนที่ 10: กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยมีรายละเอียดของแต่ละตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษามีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกช่วงวัย เพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาในช่วงวัยเรียนหรือที่เรียกว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาในชีวิตที่จะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้และใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในขั้นต่อไป ช่วงชีวิตวัยทำงานหรือหลังวัยเรียนซึ่งเป็นช่วงชีวิตที่ยาวนานและมีความสำคัญมากเพราะเป็นช่วงชีวิตที่มนุษย์เติบโตเต็มที่พร้อมที่จะนำความรู้หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้มาพัฒนาหรือสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป การพัฒนาความรู้หรือการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจึงเป็นตัวขับเคลื่อนให้บุคคลได้พัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโลก การศึกษาจึงมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกช่วงวัยตั้งแต่เกิดจนตายและคนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ดังที่กับ อาชัญญา รัตนอุบล (2544) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตกลายเป็นความจำเป็นของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดไปจนตาย โดยมีเป้าหมายก็เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกๆ ด้านให้สามารถปรับตัวเท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นการศึกษาที่รวมเอาการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งมีรูปแบบการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบแน่นอนตายตัว ผู้เรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลาโดยไม่มีข้อจำกัดในการศึกษา ดังนั้น ในการเสริมสร้างความสามารถในการเรียนของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีแรงจูงใจและเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาตามแนวคิดของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้ดังนี้

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โกวิท วรพิพัฒน์ (2516) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง ประสบการณ์และกิจกรรมที่จัดนอกระบบการศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถทั้งในด้านความรู้ทั่วไปและวิชาชีพ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีสัมมาชีพและทำหน้าที่พลเมืองให้ดีขึ้น

ปฐม นิคมานนท์ (2522) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมที่สังคมสนใจจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ นอกเหนือจากการเรียนตามปกติในโรงเรียน โดยกิจกรรมดังกล่าวอาจจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้เพื่อมุ่งสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ตามแต่ที่แต่ละบุคคลสนใจ

อุณา นพคุณ (2523) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะให้การเรียนรู้ในกิจกรรมดังกล่าว โดยเป็นการจัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน ทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเกิดความรู้ ทักษะ และทัศนคติค่านิยมที่ดี ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่า เป็นการศึกษาอกระบบโรงเรียนจะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่น ประหยัดและสามารถตอบสนองความสนใจและความต้องการของทั้งผู้เรียนและชุมชนได้

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่มีขาดโอกาสในการที่จะศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนปกติ และเป็นการศึกษาที่จัดให้ประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียนในสิ่งต่างๆ ตามที่เขาต้องการเรียน

สุรกุล เจนอบรม (2531) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง เป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีรูปแบบไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน เน้นการพัฒนาผู้เรียนโดยให้เสรีภาพและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนที่จะกำหนดทางเลือก ความสนใจ และแนวทางในการศึกษาด้วยตนเอง

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นได้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน โดยยึดหลักปรัชญาการศึกษาที่ว่า การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักที่จะคิดและตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสระภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยมีวิธีการเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้คนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดเพื่อทุกคนในสังคม

อาชญญา รัตนอุบล (2542) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามแต่ที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม โดยยึดหลักที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ จะตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นด้วย โดยที่การศึกษาดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกคนในชุมชน ที่จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา และทุกชุมชน ที่มีลักษณะของความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ผู้สอน ผู้เรียน เวลา สถานที่ หลักสูตรการเรียนการสอน การบริหารจัดการหรือการวัดและประเมินผล

วิศนี ศิลตระกูล (2544) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง มวลความรู้ ประสบการณ์ และกิจกรรมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่จัดบริการให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด อาชีพใด มีประสบการณ์อย่างไร ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจจะไม่เคยได้ศึกษาเล่าเรียนในระบบโรงเรียนมาก่อนเลยหรืออาจศึกษาจากระบบโรงเรียนมาบ้าง แต่ต้องออกกลางคัน หรือจบการศึกษาในบางระดับแต่ก็ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อด้วยเหตุผลและความจำเป็นต่างๆ การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในด้านความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณเบื้องต้น ความรู้ทางด้านทักษะการประกอบอาชีพ ตลอดจนความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันในด้านต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้กับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยที่เนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 (2551) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ และมีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนนั้นจะต้องสอดคล้องกับผู้เรียน มีการเสริมสร้างและนำความรู้ ประสบการณ์ของผู้เรียนออกมาใช้ให้สอดคล้องกับความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ และมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต

นนทภา ปัญญารัตน์ (2555) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม มีความยืดหยุ่นในการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ มีรูปแบบ เนื้อหาการเรียนการสอน ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหา

และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยมีลักษณะที่ยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ ทักษะและทัศนคติ ค่านิยมที่ดี ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล (2555) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน หรือสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยอาจจะจัดอย่างอิสระหรือเป็นภาคีเครือข่าย ที่จัดให้แก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย และช่วงอายุ เป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และการประเมินผล โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายที่สามารถแก้ปัญหาตามสภาพปัจจุบันและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

Coombs (1974) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษาภาคปกติ ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นจะจัดเป็นเอกเทศหรือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นๆ เป็นกิจกรรมที่มุ่งบริการกลุ่มผู้เรียนที่ได้กำหนดเป็นเป้าหมายและอย่างมีความมุ่งหมาย

Knowles (1984) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อไปหลังจากที่ได้ออกจากโรงเรียนภาคปกติไปแล้วและเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับผู้ใหญ่ โดยสถาบันต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือโดยเฉพาะ

จากความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึง การจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้แก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับอาชีพ ที่หน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ จัดขึ้นเพื่อมุ่งตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ โดยมีเนื้อหา รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้มากที่สุด

1.2 ทฤษฎีและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Andragogy Theory (Knowles, 1978) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้ใหญ่ โดยมีความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ใหญ่ 4 ประการ ได้แก่

- 1) มโนทัศน์การรับรู้ต่อตนเองเปลี่ยนจากผู้ที่พึ่งพาอาศัยผู้อื่นมาเป็นการชี้นำตนเองได้ (Self Directed Human Being)
- 2) ผู้ใหญ่สะสมประสบการณ์เดิมมาใช้ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ (Experience)

3) ความพร้อมที่จะเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยมุ่งไปสู่ภาระงานตามบทบาทหน้าที่ของตน
ในสังคม (Readiness)

4) ผู้ใหญ่ให้คุณค่ากับเวลา โดยจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในทันทีกับการทำงานหรือการ
แก้ปัญหาในชีวิตจริง

1.3 ปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียน

จากความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวมาแล้ว ได้มีนักการศึกษา
ได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียน ดังนี้

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นระบบ
การศึกษาที่มีลักษณะ ดังนี้

1) ประชากรเป้าหมาย เป็นการจัดให้แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึง
อายุของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะมาจากทุกกลุ่มอายุ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นผู้ที่มีอายุเป็นผู้ใหญ่ ที่มี
ภารกิจด้านการประกอบอาชีพอยู่แล้ว รวมทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยทั่วๆ ไปนั้นจะไม่กำหนดความรู้
พื้นฐานเดิมของผู้เรียน

2) โครงสร้างและการบริหารงาน มีโครงการสร้างที่ยืดหยุ่นได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับ
วัตถุประสงค์ที่จัดขึ้นของแต่ละหน่วยงานและมีลักษณะที่เป็นอิสระต่อกัน เนื่องจากว่าจากหลากหลาย
สังกัดและส่วนใหญ่จะดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐบาล หน่วยงานธุรกิจ องค์กร สมาคม และ
มูลนิธิต่างๆ ที่ได้ให้ความสำคัญต่องานการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3) ปรัชญาการศึกษา มีปรัชญาในการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้เพื่อชีวิตจริง
ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเรียนรู้เพื่อการทำงาน เน้นการศึกษาที่มุ่งให้คนได้รู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ และ
สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4) วัตถุประสงค์ มีลักษณะวัตถุประสงค์ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ภายใต้ระยะเวลา
ที่กำหนดไว้แน่นอน โดยมุ่งหวังให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงได้ในทันที และมีความสมบูรณ์ในตัวเอง
สนองความต้องการในการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันหรือในอนาคตอันใกล้ของบุคคลและสังคม

5) หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรมีลักษณะที่เป็นเนื้อหาตรงกับความต้องการ
ของบุคคลที่ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อมุ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่
ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ในทันทีทันใด และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตที่ตนกำลัง
ประสบอยู่ได้อย่างเหมาะสม และเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะที่เน้นการลงมือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

6) การเรียนการสอนและวิธีการ จะเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสนับสนุนให้นำ
แหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ ด้วยเหตุนี้ คุณสมบัติของผู้สอนจึงไม่จำกัด
คุณวุฒิ ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดในสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนิน

ชีวิตประจำวันของผู้เรียน มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการเรียนการสอนและการจัดกลุ่มผู้เรียนให้มีบรรยากาศที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดจนดูเหมือนเป็นทางการจนเกินไป

7) การลงทุนและค่าใช้จ่าย เป็นการลงทุนที่ประหยัด โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดังนั้น จึงไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนไว้อย่างแน่นอนตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมการศึกษาของแต่ละแห่ง

8) ระยะเวลา เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนจะมีความยืดหยุ่นที่เป็นไปตามเรื่องที่จะศึกษาและลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น หรือจัดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้แล้วแต่ความสะดวกและความเหมาะสมของผู้เรียน โดยไม่ได้กำหนดเวลาไว้อย่างแน่นอนสามารถเรียนได้ตลอดชีวิต

9) สถานที่ ไม่มีสถานที่หรือสถาบันที่เป็นทางการแน่นอนตายตัว หากแต่สามารถใช้สถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ตามความสะดวกและโอกาสของผู้สอนและผู้เรียน สถานที่อาจจะเป็น บ้าน วัด โรงเรียน ไร่ร่มไม้ เป็นต้น

10) ผลที่ได้รับ ผู้เรียนอาจจะได้รับในประกาศ วุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตรเช่นกัน หากมิใช่เป็นสิ่งจำเป็นหรือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเท่ากับการได้รับความรู้และการนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองต่อไป

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาของนอกระบบโรงเรียนจะเป็นการประยุกต์ใช้ปรัชญาหลายปรัชญาผสมผสานกัน ซึ่งปรัชญาต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นหลัก ได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาการนิยม มนุษยนิยม คิดเป็น และปรัชญาทางพระพุทธศาสนา หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะยึดหลักการ ดังต่อไปนี้

- 1) ความครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 2) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
- 3) การเปิดโอกาส การสร้างโอกาสและการขยายโอกาสทางการศึกษา
- 4) การสนองความต้องการของบุคคลและสังคม
- 5) การจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายให้กับกลุ่มเป้าหมายมีสิทธิที่จะเลือกได้
- 6) มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย ลดกฎระเบียบ ขั้นตอน และเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย

7) จัดบริการให้ใกล้ชิดตัวและเข้าถึงตัวผู้เรียน เช่น ใช้สื่อประเภทต่างๆ ที่มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

- 8) จัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต โดยไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต

9) จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง

10) สร้างแรงจูงใจ สร้างนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน เสาะแสวงหาความรู้และเครื่องมือในการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

11) เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

12) ใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชนเป็นหลักในการดำเนินงาน

13) เน้นการเรียนรู้ตามสภาพปัญหาและตามสภาพความเป็นจริง

14) เปลี่ยนภาพของการศึกษาจากห้องเรียน การท่องจำ การบอกเล่าความเป็นมาของความรู้มาเป็นภาพของการเรียนเรียนรู้ร่วมกันจากการดำเนินชีวิตและสภาพปัญหาจริง

1.4 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลสามารถเกิดการเรียนรู้ ได้ดังนี้

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน จัดขึ้นเพื่อให้บริการการศึกษาแก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกสถานะความเป็นอยู่ ทุกถิ่นที่อยู่อาศัย อย่างทั่วถึงและเสมอภาค โดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ ที่จะเป็นอุปสรรคต่อการได้รับการศึกษา เช่น เวลา สถานที่ ค่าใช้จ่าย เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อมุ่งให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต มีความรู้ในการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ด้านข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมือง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข สามารถเผชิญปัญหา รู้จักคิดวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถแสวงหาความรู้และเลือกรับความรู้จากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

อาชญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไป เนื่องจากในการพัฒนาประเทศนั้น ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายก็คือ คุณภาพชีวิตของประชาชนอันเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานของประเทศ หากประชาชนมี

คุณภาพแล้วการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็ต้องการให้ประชาชนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ

1.1) เพิ่มพูนความรู้ การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ซึ่งมีใช้เฉพาะการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น หากแต่ครอบคลุมไปถึงความรู้ ความเข้าใจในเรื่องอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับและปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของตนเองหรือชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น

1.2) เกิดทัศนคติที่ดีในสังคมที่ประชาชนมีคุณภาพ ประชาชนจำเป็นที่จะต้องมีความรับผิดชอบในการทำงาน การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม ด้วยเหตุนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องสร้าง และปลูกฝังทัศนคติที่ดี ถูกต้องและเหมาะสมให้แก่ประชาชนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยชรา ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครองแบบประชาธิปไตย ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา การเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น

1.3) เกิดทักษะหรือความชัดเจนในชีวิต สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการคมนาคม การสื่อสารมีความรวดเร็วมากขึ้นกว่าเดิมมาก สังคมจึงไม่อาจหยุดนิ่งได้ เศรษฐกิจมีการบีบรัดตัวบังคับให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องช่วยให้ความรู้แก่บุคคล เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพและสถานการณ์ใหม่ของสังคมให้ได้ นอกจากนี้แล้วการที่ประชากรของโลกเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนได้รับผลกระทบไปด้วย ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงควรต้องได้รับความรู้เพื่อจะได้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีทักษะในการอาชีพของตน เพื่อการแข่งขันในตลาดแรงงานหรือเพื่อจะได้มีทักษะ รู้จักประหยัดทรัพยากรและรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและชุมชนให้มากที่สุด

2. เพื่อพัฒนาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังในการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม หรือพัฒนาด้านวัตถุที่ดีขึ้น เช่น การส่งเสริมด้านการผลิต การส่งเสริมด้านคมนาคมขนส่ง และการบริการสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมุ่งที่จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจปัญหาของตนเองและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขสภาพความเป็นอยู่และชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วชุมชนจะมีทรัพยากรอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางเทคนิค และทรัพยากรตามธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ก็คือ ตัวประชาชนและความสามารถของบุคคล สำหรับทรัพยากรทางเทคนิคก็คือ สิ่งต่างๆ อันเป็นผลมาจากวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์ เช่น รถยนต์ ถนน ปุ๋ยเคมี เป็นต้น และทรัพยากรตามธรรมชาติ ได้แก่ ดิน แร่ธาตุ น้ำ และภูมิอากาศ เป็นต้น ถ้า

หากประชาชนได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและมีความตระหนักว่าตนเองและชุมชนมีทรัพยากรอะไรบ้างแล้ว ก็จะเกิดความตระหนักในการที่จะปกป้อง หวงแหน หรือสิ่งใดที่สามารถนำทรัพยากรมาใช้พัฒนาสภาพแวดล้อมของตนต่อไปได้ จะทำชุมชนดังกล่าวมีแต่ความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในการศึกษา

ความเสมอภาคทางการศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ เนื่องจากว่าเป็นสิทธิของมนุษย์และเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีส่วนช่วยสนับสนุนความเป็นธรรมในการศึกษา โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพที่พลาดโอกาสในการศึกษาจากในระบบ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอันจะนำไปสู่ความรู้และความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองและสังคมของตนได้ต่อไป

4. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศชาติ

ในโลกปัจจุบันขณะที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว นั้น มนุษย์เริ่มที่จะห่างเหินจากวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชนชาติ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีส่วนช่วยสนับสนุนให้บุคคลเกิดการรับรู้เกี่ยวกับบรรณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะประจำท้องถิ่น อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศชาติขึ้น ด้วยเหตุการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยสนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ รู้จักการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องและเหมาะสมตามจารีตและประเพณีอันดีงามของชุมชน ตลอดจนเป็นผู้มีธรรมะประจำใจ รู้จักการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และทำให้เป็นผู้ที่มีความสุขในชีวิตตามควรแก่อัตภาพของตน

5. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาความสามารถทางด้านประชาธิปไตยของประชาชนแล้วยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการรับผิดชอบงานร่วมกัน รู้จักการแบ่งงานกันทำ รู้จักการปรับตัว รู้จักเคารพในความคิดเห็นและสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น และนอกจากนี้ยังช่วยสนับสนุนให้กล้าที่จะคิดวิพากษ์ วิจาร์ณ วิเคราะห์ปัญหา และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมอีกด้วย

6. เพื่อพัฒนาจิตใจ

การศึกษานอกระบบจะช่วยช่วยให้บุคคลได้ใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์ รู้จักการใช้เวลาว่างเพื่อการพักผ่อน รู้จักการเลือกอ่านหนังสือตามที่ตนสนใจ รู้จักฟังเพลงเพื่อความเพลิดเพลิน และได้รู้จักการผ่อนคลายจากความตึงเครียดของชีวิตอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว ยังช่วยสนับสนุนให้บุคคลได้รู้จักพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นผู้ที่มีทัศนคติ และค่านิยมที่เหมาะสม มีความเชื่อและเข้าใจในเรื่องของ

ความดีและความชั่ว ตลอดจนสามารถวินิจฉัย ตัดสินใจและเข้าใจสภาพการณ์ในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างถูกต้อง

โกวิท วรพิพัฒน์ (2516) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบ ไว้ดังนี้

1) ให้ประชาชนมีปัจจัยที่จะเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย และยารักษาโรค

2) ให้ประชาชนมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในงานและผลลัพธ์ที่จะเกิดจากงาน

3) ให้ประชาชนมีความมั่นใจว่าตนมีความรู้และทันต่อเหตุการณ์

บรรจง ชูสกุลชาติ (2532) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษานอกระบบ ไว้ดังนี้

1) เป้าหมายในด้านพื้นที่ ได้แก่ ชนบท และแหล่งเสื่อมโทรมที่อยู่ในเมือง เช่น แหล่งสลัม เป็นต้น

2) เป้าหมายในด้านตัวบุคคล ได้แก่ คนที่ไม่มีโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษานอกระบบใด ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน คนที่ล้มเหลวในการเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน

3) เป้าหมายในด้านอายุ ได้แก่ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 4-6 ปี ผู้ที่มีอายุระหว่าง 13-24 ปี และผู้ที่มีอายุระหว่าง 25 ปีไปจนถึงตาย

4) เป้าหมายในด้านความสำเร็จ ได้แก่ การที่ประชาชนชาวไทยสามารถเพิ่มผลผลิตรายได้ มีความกินดีอยู่ดีตามอัตภาพ สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันเหตุการณ์ สามารถเพิ่มทักษะในการทำงาน การใช้เวลารว่าง และการเป็นพลเมืองของชาติที่ดีในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

วิไล ตั้งจิตสมคิด (2531) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า

1) เพื่อสอนให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ

2) เพื่อสอนด้านอาชีพศึกษาให้สามารถนำไปปรับปรุงการทำงานในอาชีพของตน หรือเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อการประกอบอาชีพต่อไป

3) เพื่อฝึกอบรมวิชาชีพเพิ่มเติมแก่ผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่แล้ว และต้องการจะปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการสมัยใหม่เพื่อความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

4) เพื่อฝึกอบรมให้รับกับการพัฒนาของบ้านเมือง

5) เพื่อฝึกอบรมให้เป็นพลเมืองดี ให้มีความรับผิดชอบทางด้านการเมือง เช่น ให้รู้จักหน้าที่ของพลเมือง ได้แก่ การเสียภาษี การรักษาสาธารณสุขประโยชน์ การใช้สิทธิทางการเมือง เป็นต้น

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก็คือ เป็นศึกษาที่จัดให้บริการแก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึงและเสมอภาคให้ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต ปราศจากข้อจำกัดต่างๆ ที่จะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติให้มีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้และทักษะเพื่อนำไปใช้ใน

การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น สังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ได้อย่างเหมาะสม

1.5 หลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุมาลี สังข์ศรี (2539,2545), วิศนี ศิลตระกูล (2545) และสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้กล่าวถึงหลักการของการจัดการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ไว้ดังนี้

1) การให้ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็น การจัดบริการทางการศึกษาเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาและผู้ด้อยโอกาส โดยไม่มี ข้อจำกัดด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ได้รับโอกาส โอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

2) การกระจายโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการ อย่างหลากหลายเพื่อกระจายความรู้และโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมและ ทัวถึง ไม่ว่าจะอยู่ในชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลความเจริญก็ตาม

3) การส่งเสริมการศึกษาให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหน่วยงานที่จัด การศึกษาควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง หากผู้เรียนมีความพร้อมเมื่อใดก็สามารถ ศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาและได้ทุกช่วงของชีวิต

4) การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งเน้นที่การเรียนรู้มากกว่าสอน ให้ผู้เรียนได้มี ส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา หลักสูตร วิธีการเรียนรู้ การ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา ด้วยตนเอง เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

5) การมีความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะไม่เคร่งครัดในเรื่องระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น เกณฑ์ด้านอายุ พื้นฐานความรู้ เป็นต้น

6) การตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละกิจกรรมควรที่จะจัดขึ้น หลังจากที่ได้มีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มมี ความต้องการที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมก็ควรให้มีความแตกต่างกันออกไป

7) สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินงาน เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย คือ นอกจากจะมีกิจกรรมหลาย

ประเภท หลายสาขาแล้ว เนื้อหาในหลักสูตรของแต่ละวิชา ก็ควรจะต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของแต่ละท้องถิ่น

8) มีรูปแบบที่หลากหลาย รูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ควรจะมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความสะดวก เช่น อาจจะมีรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา รูปแบบการสอนบางเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานส่ง หรืออาจจะให้เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปหรือสื่อการเรียนการสอน

9) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยต้องมีความหลากหลายและแตกต่างตามผู้เรียน เพราะกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างทั้งในด้าน เพศ อายุ อาชีพ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ด้วยและพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระแก่ผู้เรียนให้สามารถเลือกเรียนได้ตามความสามารถและตามเวลาที่ตนสะดวก

10) ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้มีความหลากหลาย ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษาเท่านั้น อาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอก สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพต่างๆ ปราชญ์ชาวบ้าน พระภิกษุ ก็ได้เป็นต้น

11) สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้ในปัจจุบัน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรจะต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที เนื่องจากว่ากลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพแล้ว พวกเขาไม่มีเวลาเพื่อสะสมความรู้ไว้หลายๆ ปี แล้วจึงจะนำไปใช้เหมือนนักเรียนในโรงเรียน พวกเขาต้องการที่จะเรียนเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตในทันทีทันใด

12) ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาที่จะมาเรียนก็ย่อมที่จะเป็นไปได้ยากพอควร การเรียนการสอนจึงสามารถที่จะจัดตามสถานที่ต่างๆ ตามความสะดวกของผู้เรียน เช่น ศาลาวัด หอประชุม หรือตามใต้ต้นไม้ก็ได้ เป็นต้น และเวลาเรียนก็ควรจัดให้เหมาะสมกับช่วงเวลาว่างของกลุ่มเป้าหมาย

สรุปได้ว่า หลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้ยึดหลักการที่ว่าให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนมากที่สุด ซึ่งถ้าผู้เรียนมีความพร้อมย่อมจะทำให้การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนเกิดประโยชน์มากที่สุด โดยที่กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลายตามความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้

ไปใช้ในการเพิ่มทักษะการทำงานหรือการดำเนินชีวิตได้ในทันทีทันใดและการจัดช่วงเวลาเรียนก็ควรให้และเวลาเรียนก็ควรจัดให้เหมาะสมกับช่วงเวลาว่างของกลุ่มเป้าหมายด้วย

1.6 ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Coombs (1974) ได้จำแนกประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) การศึกษาพื้นฐาน (General basic education) เป็นการจัดให้ประชาชนในชนบท อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจเบื้องต้นทางด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

2) การศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต (Family improvement education) เป็นการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัว เช่น เรื่องสุขภาพอนามัย โภชนาการ และการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

3) การศึกษาเพื่อปรับปรุงองค์กร (Community improvement education) เป็นการพัฒนาประชาชนให้สามารถปรับปรุงองค์กรของตนได้ ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ มีความรู้เรื่องสหกรณ์ และการจัดทำโครงการขององค์กรได้

4) การศึกษาเพื่อการอาชีพ (Occupational education) เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และกิจกรรมให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1) การศึกษาสามัญ หรือความรู้พื้นฐาน (General basic education) ได้แก่ ความรู้ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนมีความสามารถดำรงชีพในสังคมได้

2) การศึกษาด้านอาชีพ รวมทั้งการเกษตรและสหกรณ์ (Occupational education) ได้แก่ การพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

3) การศึกษาสำหรับการพัฒนาชุมชนและสภาพแวดล้อม (Community improvement co-operative) ได้แก่ การให้การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมของท้องถิ่น และสถาบันของชาติ ตลอดจนจนกระบวนการต่างๆ ในสังคม

4) การศึกษาสำหรับปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว (Family improvement education) ได้แก่ ให้ความรู้ ทศนคติ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว เช่น ความรู้ ความสามารถในการเรื่องสุขภาพอนามัย การโภชนาการ การจัดตกแต่งบ้าน การเลี้ยงเด็ก การซ่อมแซมและปรับปรุงบ้าน และการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

5) การศึกษาประเภทที่มุ่งเสริมสร้างความสมบูรณ์แห่งชาติ (Self-fulfilment education) ได้แก่ การนันทนาการ การศึกษา และการพักผ่อนท่องเที่ยว เป็นต้น

6) การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการและเพิ่มผลผลิต (Education for improving management capability & Crops products) เพิ่มประสิทธิภาพ และความมั่นคงในวงการอุตสาหกรรม และการค้าขาย

อาชญา รัตน์อุบล (2550) ได้แบ่งประเภทของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1) การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียน สายสามัญระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษา เพื่อการพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา เป็นต้น

2) การศึกษาด้านทักษะอาชีพ คือ กิจกรรมฝึกอาชีพเพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ และทักษะ ที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพตามความสนใจและความต้องการในสาขาวิชาต่างๆ

3) การให้บริการข่าวสารและสารสนเทศต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุด ประชาชน ห้องสมุดเคลื่อนที่ แหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อการศึกษา ตลอดจนหนังสือ วารสาร หรือสื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น

4) การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5) การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม การใช้สิทธิและหน้าที่ตามกระบวนการทางสังคม เป็นต้น

6) การศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรม และกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การใช้เวลาว่างหรืองานอดิเรก เป็นต้น

สุมาลี สังข์ศรี (2539) และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้แบ่งกิจกรรมของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้เป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1) การศึกษานอกระบบประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ ความรู้ในการอ่าน การเขียน การคำนวณ เป็นต้น

2) การศึกษานอกระบบประเภทการให้ความรู้และทักษะอาชีพ เป็นการให้ความรู้ทางวิชาชีพสาขาต่างๆ เพื่อนำความรู้นั้นมาปรับปรุงอาชีพที่ประกอบอยู่หรือการสร้างอาชีพใหม่ เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

3) การศึกษานอกระบบประเภทการให้ความรู้ทั่วไปและข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน เป็นการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

1.7 กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

กลุ่มเป้าหมายหลักที่การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะให้บริการ ได้แก่ ประชาชนทุกเพศ ทุกวัยทุกสาขาอาชีพ ทุกฐานะทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา และให้ความสำคัญมากแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ถ้าหากจะพิจารณาตามช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะครอบคลุมดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2545)

- 1) กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน
- 2) กลุ่มผู้ที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสหรือด้อยโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกจากนี้ ยังครอบคลุมกลุ่มวัยเรียนที่ต้องการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพิ่มเติม
- 3) กลุ่มพ้นวัยเรียนมาแล้วหรือกลุ่มวัยทำงาน
- 4) กลุ่มผู้สูงอายุ

1.8 รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

วีรฉัตร สุปัญญา (2545) กล่าวถึง รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่ามีองค์ประกอบสำคัญ ในการที่จะนำมาพิจารณากำหนดรูปแบบกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ มีดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายกิจกรรม และการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
 - 1.1) การกำหนดเป้าหมายกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นข้อความที่ระบุผลลัพธ์ที่ต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างกว้างๆ สามารถจำแนกเป็น เป้าหมายด้านความรู้และสติปัญญา ด้านจิตใจ คุณธรรม ด้านทักษะและความชำนาญ
 - 1.2) การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เป็นข้อความที่ระบุพฤติกรรมความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงออก เรียนรู้หรือหาคำตอบ อันจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้อาจมีลักษณะเป็นชุดของประสบการณ์ที่ออกแบบอย่างมีระบบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้อาจมีขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1) การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์กับเป้าหมายของการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เหมาะสมกับประสบการณ์และทักษะของผู้จัด

กิจกรรม ใช้เวลาในการเตรียมการหรือการดำเนินการอย่างเหมาะสม รวมทั้งพิจารณาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และบริบทของกลุ่มผู้เรียน

2.2) การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ เริ่มจากการพิจารณาเป้าหมายการเรียน การสอนและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กำหนดระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เลือกรูปแบบกิจกรรม การเรียนรู้ กำหนดระยะเวลา กำหนดรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้ ระบุแนวทางสำหรับผู้เรียน กำหนดวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และการสร้างสื่อสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้

2.3) การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องมีความสอดคล้องและกลมกลืนไป กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ความต้องการของผู้เรียน ความสามารถและทักษะของผู้จัดกิจกรรม วัสดุ สื่อ อุปกรณ์และเวลาที่กำหนดไว้ในกาดำเนินการ โดยกาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้สามารถเริ่ม จากการนำเข้าสู่กิจกรรม การให้คำแนะนำ กฎกติกาสำหรับกิจกรรม ผู้เรียนฝึกปฏิบัติและมีการให้ผล บ้อนกลับ และให้ความรู้หรือทักษะคงอยู่กับผู้เรียนและการเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมใหม่

3. การกำหนดวิธีการประเมินผู้เรียน มีประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้

3.1) สิ่งที่ผู้จัดกิจกรรมจะต้องประเมิน เช่น ปฏิภิรยาของผู้เรียนต่อ ประสบการณ์การเรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจในข้อมูลจากการเรียนรู้ ทักษะการแก้ปัญหาหรือ ความสามารถประยุกต์ใช้การเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยม เป็นต้น

3.2) วิธีการประเมิน โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การพูดคุยทำความเข้าใจ หรือใช้วิธีการที่เป็นระบบ การทดสอบให้คะแนน

3.3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เครื่องมือที่ใช้เพื่อประเมินผู้เรียนมีหลาย ประเภท ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกผลการเรียนรู้ เป็นต้น การเลือกเครื่องมือที่จะใช้ประเมินนั้น ผู้จัดกิจกรรมอาจจะเป็นผู้กำหนดหรือเลือกร่วมกันกับผู้เรียน

อาชญญา รัตนอุบล (2550) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบ โรงเรียน หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ครอบคลุม องค์ประกอบสำคัญที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ ตามปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด หลักการ โดย ประกอบด้วย กระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอน ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอน นั้นเป็นไปตามทฤษฎีหรือแนวคิดที่นำมาใช้ที่ได้รับการตรวจสอบและยืนยันแล้วว่าสามารถช่วยให้การ เรียนการสอนนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนการศึกษานอก ระบบโรงเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักๆ ดังต่อไปนี้

1) ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน บริบททาง การศึกษานอกระบบโรงเรียน

2) อธิบายลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการที่ นำมาใช้และบริบททางการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3) จัดระบบองค์ประกอบที่นำมาใช้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบดังกล่าว เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ

4) นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขที่จะทำให้กระบวนการการเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มศักยภาพ

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ตามปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด หลักการที่ได้รับการตรวจสอบและยืนยันแล้วว่าสามารถช่วยให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

1.9 กระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Knowles (1984) ได้เสนอกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นการแสดงความเคารพและให้การยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ผ่อนคลายจึงมีความยินดีที่จะแลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน

2) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเน้นบรรยากาศที่มีความผ่อนคลายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3) ให้ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกที่จะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เรียน

4) ให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่หากผู้เรียนยังไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ผู้สอนจะเป็นผู้ที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน

5) ให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ที่เลือกวิธีการ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ตนเองชอบและสามารถลงมือปฏิบัติได้ ส่วนผู้สอนจะคอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนติดขัดเท่านั้น

6) ให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนคอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนติดขัดเท่านั้น

7) ให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการชี้แนะและแนะนำวิธีการในการประเมินผลการเรียนรู้ นับว่าขั้นนี้มีความสำคัญมาก

เพราะจะทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนเองว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ต่อไปกระบวนการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

อาชัญญา รัตน์อุบล (2550) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับสตรีว่าประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การเริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศสำหรับการแสวงหาคำตอบร่วมกัน (Mutual Inquiry) ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
- 2) การช่วยกันวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
- 3) การช่วยกันวินิจฉัยความต้องการในการที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน
- 4) การช่วยกันสร้างเป้าหมายของการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
- 5) การช่วยกันออกแบบวิธีการในการเรียนรู้ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
- 6) การช่วยกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
- 7) การช่วยกันประเมินผลของการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

จุฑารัตน์ คชรัตน์ (2554) ศึกษารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้การคิดไตร่ตรองและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจในชีวิตสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) วัตถุประสงค์
- 2) ผู้เรียน
- 3) ผู้สอน
- 4) เนื้อหาสาระ
- 5) กิจกรรมการเรียนรู้
- 6) ระยะเวลา
- 7) แหล่งความรู้และสื่อ
- 8) สภาพแวดล้อม
- 9) การวัดและประเมินผล

วรวิทย์ เจริญศรีพรพงศ์ (2555) ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีสำหรับลูกเสือชาวบ้าน พบว่า องค์ประกอบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) วัตถุประสงค์
- 2) กลุ่มผู้เรียน
- 3) วิทยากรและผู้ช่วยประจำกลุ่ม
- 4) เนื้อหาสาระ
- 5) กิจกรรมการเรียนรู้
- 6) แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้
- 7) การประเมินผล
- 8) สภาพแวดล้อม

พจสุสิริ รัตนกาฬ (2554) ศึกษาการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) หลักการ
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) กระบวนการ
- 4) การประเมินผล

กิจจา เวสประชุม (2550) ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) วัตถุประสงค์
- 2) กลุ่มผู้เรียน
- 3) ผู้สอน
- 4) เนื้อหาสาระ
- 5) กิจกรรมการเรียนรู้
- 6) สื่อการเรียนรู้
- 7) การวัดและประเมินผล
- 8) สิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การสร้างบรรยากาศที่นำไปสู่การเรียนรู้
- 2) การวางแผนร่วมกัน
- 3) การวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ร่วมกัน
- 4) การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการเรียนรู้
- 5) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
- 6) การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
- 7) การประเมินผลการเรียนรู้

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมือง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ชุมชน เป็นรูปแบบทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันตามภูมิศาสตร์ เช่น หมู่บ้าน หรือชุมชนแออัด เป็นต้น มีโครงสร้างและวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของสมาชิกที่ชัดเจนและต่อเนื่องโดยอาศัยความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างกันของสมาชิกในชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งอาจมีการรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นองค์กรทางสังคม แต่แม้จะมีจุดเด่นตรงตามความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและการมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2542) ได้ให้คำนิยามความหมายและวิวัฒนาการของชุมชนไว้ว่าการนำคำว่าชุมชน มาใช้ในประเทศไทย เป็นอิทธิพลทางความคิด การพัฒนาของประเทศตะวันตกที่เผยแพร่แนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างไรก็ตาม แนวคิดการพัฒนาดังกล่าวมิได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน รัฐ ระบบทุนนิยม และโครงสร้างอำนาจ ตลอดจนผลประโยชน์ในชุมชนนำไปสู่ปัญหาความอ่อนแอของชุมชนที่มีเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเมื่อมีการพัฒนาชนบท โดยองค์กรพัฒนาเอกชนเมื่อ 20 ปีกว่าที่ผ่านมา ซึ่งมีแนวทางสำคัญในการปฏิบัติงานที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของทุกฝ่าย ทำให้ชุมชนได้รับการตีความหมายใหม่ มีนัยของพลังสร้างสรรค์และทุนทางสังคมอยู่ด้วย ชุมชน เป็นคำใหม่ในสังคมไทย แต่สาระของความเป็นชุมชนดำรงอยู่กับสังคมไทยมานานแล้ว ในความหมายของคำว่า “บ้าน” ซึ่งหมายถึง หมู่บ้าน เป็นสิ่งที่มีมาโดยธรรมชาติอยู่แล้วในการตั้งบ้านเรือนรวมกันหมู่เครือญาติและมิตรสหาย ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การจัดการต่อปัญหาและความต้องการร่วมกัน ชุมชนจึงเป็นคำที่มีความหมายและถูกนำไปใช้ในหลายลักษณะ

อย่างไรก็ตามจากสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาสังคมไทย สะท้อนให้เห็นภาพความอ่อนแอของชุมชนทั้งในเขตเมืองและชนบทอย่างเห็นได้ชัดเจน จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่พบเห็นบ่อยๆ โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพชีวิต ปัญหาการอพยพของวัยทำงาน และหนุ่มสาวในชนบทเข้าสู่ตัวเมืองในอัตราที่สูงขึ้น เพื่อหางานทำหรือศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาชั้นนำ ทำให้ชุมชนชนบทคงเหลือเฉพาะคนวัยชราและเด็กในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในพื้นที่ ขณะที่อีกด้านหนึ่งในเขตเมือง เกิดสภาพของการมีชีวิตที่ต้องรีบเร่ง แข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา การมีชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ การรู้จักกันแบบผิวเผิน และเป็นทางการจากการติดต่อในการทำงานเท่านั้น มีการยึดถือผลประโยชน์และวัตถุเพื่อความอยู่รอด และมีความสุขความบันเทิงเป็นหลัก ในขณะที่ความมีคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมกลับลดต่ำลงเกิดภาพความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจมากกว่าความสัมพันธ์ด้วยน้ำใจจริง ทั้งนี้ การมีชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวที่ลดน้อยถอยลงด้วย พ่อแม่ปัจจุบันไม่จำเป็นต้องเลี้ยงดูลูกอย่างใกล้ชิด แต่อาศัยสถาบันการศึกษาเป็นตัวช่วยกล่อมเกลาและให้สถานบันเทิงหรือห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ต่างๆ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมา สะท้อนให้เกิดการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนนิยมซึ่ง เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544) ได้พยายามอธิบายถึงการสร้างชุมชนในรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนในระดับของสังคมที่ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และรู้จักใช้ประโยชน์จากชุมชน โดยมีลักษณะการรวมตัวของกลุ่มคนต่างๆ ในขนาดที่พอเหมาะ ไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รู้จักกันและมีความรับผิดชอบต่อกัน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนมากยิ่งขึ้น มีความเชื่อมโยงกับสังคมโดยรวม ร่วมตระหนักในปัญหาทั้งในระดับของชุมชนและสังคมร่วมกัน รวมถึงมีการถ่ายทอดแบบแผนจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งการเกิดเป็นชุมชนดังกล่าว จะช่วยส่งเสริมการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือระหว่างสมาชิกในการมุ่งที่จะแก้ปัญหภายในชุมชนของตนและสังคมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นชุมชนเมืองหรือชนบทก็ตาม

2.2 ชุมชนเมือง

ชุมชนเมือง เป็นรูปแบบของชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้กำหนดขึ้นตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยแผนแม่บท (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2540-2534 ที่ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบรวมทั้งเทศบาล ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชุมชนเมือง โดยการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชน และให้กำหนดรูปแบบชุมชนย่อย โดยมีคณะกรรมการชุมชนขึ้น และใช้หลักการแบ่งตามสภาพพื้นที่หรือภูมิศาสตร์ร่วมกันของสมาชิก เช่น ในเขตแนวถนน ตรอก ซอย อาคารเรือนแถวเดียวกัน หรือมีลักษณะเป็น BLOCK หรือ ZONE เดียวกัน อาทิ คุ้มต่างๆ ชุมชนแออัด หรือหมู่บ้าน

จัดสรร ที่จะนำไปสู่การจัดตั้งเป็นชุมชนที่มีขนาดเหมาะสมสำหรับการดูแล พัฒนาและบริหารภายใต้ บริบทของพื้นที่นั้นๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชนได้ในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ และชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ โดยการสร้างเป้าหมายในการทำกิจกรรมและ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องร่วมกัน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิก อันจะนำไปสู่การถ่ายทอด แบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกันจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อความยั่งยืนต่อไป

สนธยา พลศรี (2545) ได้ให้นิยามความหมายของชุมชนเมืองไว้ว่า ชุมชนเมืองเป็น ชุมชนที่มีหนาแน่นของประชากรมาก อาคาร บ้านเรือนหนาแน่น มีความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อาชีพมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การค้าขายและการบริการ สมาชิกมี ความเป็นอิสระ เป็นปัจเจกบุคคลสูง ทำให้ความสัมพันธ์เป็นแบบทางการมากกว่าส่วนตัว สามารถอยู่ ร่วมกันได้เพราะผลประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับ ชุมชนเมืองจะอยู่ภายใต้การปกครองรูปแบบใด รูปแบบหนึ่ง เช่น เทศบาล มหานคร และมีชุมชนย่อยๆ รวมอยู่ในบริเวณเหล่านี้ เช่น ตรอก ซอย ถนน หรือเรียกชื่อตามที่ตั้งของชุมชนนั้นๆ

จิตนภา วาณิชโรตม์ (2540) ได้ให้นิยามความหมายของชุมชนเมืองไว้ว่า หมายถึง เขตที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ มีลักษณะพิเศษ เฉพาะตัว เป็นศูนย์กลางของการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิทยาการ มีการปกครอง มีระบบ สาธารณูปโภคที่ดี ตลอดจนมีที่ประกอบศาสนกิจ ความสัมพันธ์ของบุคคลเป็นแบบทฤษฎีภูมิ สนับสนุน เสรีภาพของบุคคลในการต่อสู้แข่งขันกันเพื่อผลประโยชน์

นาถ พันธุมนาวิณ (2533) ได้ให้นิยามความหมายของชุมชนเมืองไว้ว่า หมายถึง อาณา บริเวณที่มีประชากรอยู่ร่วมกันจำนวนหนึ่ง และต้องมีความหนาแน่นมากพอสมควร เป็นบริเวณที่มี อาคารบ้านเรือนหนาแน่นอยู่ในเขตการปกครองแบบใดแบบหนึ่ง ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมี การ ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป มีความเจริญเป็นศูนย์กลางต่างๆ และรวมทั้งความเชื่อมโยงต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เป็นต้น

ในชุมชนเมืองจะมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีและการอุตสาหกรรม ตลอดจน การศึกษา การปกครอง นอกจากนั้นประชาชนยังได้รับอารายธรรมตะวันตกอย่างรวดเร็ว จากความ ทันสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ดังนั้น สังคมเมืองจึงมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากชนบท ลักษณะของตัวเมือง ได้แก่ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น คนในเมืองทำงานกับบริษัท ทำงานส่วนตัว รับราชการ รับจ้าง จึงต้องพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ ด้านอาหารการกิน การ ก่อสร้างบ้านเรือน การผลิตเสื้อผ้า การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การคมนาคมและการขนส่ง การผลิต และการซื้อการขายผลิตผล หากส่วนใดส่วนหนึ่งหยุดชะงักลง เมืองก็จะประสบปัญหาความยุ่งยาก เขตเมืองมีจำนวนประชากรมากและความเป็นอยู่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อเดียวกัน (Heterogeneous) เป็นที่

รวมของคนต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม จึงมีความคิดที่แตกต่างกันมาก ซึ่งขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากนี้คนในเมืองมีจำนวนมาก ชาวเมืองติดต่อกันและรู้จักกันตามสถานภาพมากกว่ารู้จักกันเป็นการส่วนตัวชีวิตของชาวเมืองจึงขึ้นอยู่กับเวลา ตั้งแต่ตื่นนอน ทำงาน พักผ่อนจะต้องเป็นไปตามกำหนดเวลา และยังมีสิ่งเข้ายวนล่อใจเป็นจำนวนมาก เช่น สถานบันเทิง หรือสถานเริงรมย์ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรมประเภทต่างๆ และคนในเมืองยังมีการแข่งขันกันในระดับที่สูงมาก (สุพิศตรา สุภาพ, 2533)

อัจฉรา สโรบล (2555) กล่าวว่า โครงสร้างและลักษณะของชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ชุมชนเมือง (Urban Community) และ 2) ชุมชนชนบท (Rural Community)

1. ชุมชนเมือง

- 1.1) สมัยโบราณ ตั้งอาศัยอยู่ตามแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการเกษตร
- 1.2) สมัยปัจจุบัน เป็นเมืองที่ทำหน้าที่เฉพาะอย่าง เช่น ศูนย์กลางธุรกิจ ศูนย์กลางอุตสาหกรรม ศูนย์กลางการศึกษา ศูนย์กลางการปกครอง เป็นต้น
- 1.3) เกิดจากการย้ายถิ่น
- 1.4) เกิดจากความเจริญเติบโตของชุมชนชนบทโดยการแพร่กระจายความทันสมัยเข้าไป

2. โครงสร้างของชุมชนเมือง

- 2.1) มีความสัมพันธ์กันแบบผิวเผิน เป็นทางการ
- 2.2) มีความรู้สึกไม่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต่างคนต่างอยู่ เห็นแก่ตัว มีการเอารอดเอาเปรียบกัน
- 2.3) มีการติดต่อสัมพันธ์โดยการใช้สัญลักษณ์ เช่น การแต่งกาย การใช้รถยนต์ เครื่องแบบ ฯลฯ ซึ่งง่ายต่อการหลอกลวง
- 2.4) มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีผลประโยชน์ต่างกัน
- 2.5) มีค่านิยมในด้านวัตถุสิ่งของมากกว่าจิตใจ
- 2.6) มักเป็นครอบครัวเดี่ยว สามีภรรยา มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีน้อย
- 2.7) ใช้การควบคุมแบบเป็นทางการ คือ การใช้กฎหมาย

3. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

- 3.1) ระบบครอบครัว ครอบครัวขยายถูกมองว่าไม่ก่อให้เกิดผู้นำผู้ประกอบการและการออม ถูกมองด้วยมิติเศรษฐกิจแบบปัจเจก

3.2) ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตและการบริโภคเพื่อความมั่งคั่ง เริ่มแยกครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ใช้เวลาในการทำงานหรือการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ ลูกเข้าสู่ระบบโรงเรียน ความสัมพันธ์ในครอบครัวเริ่มเห็นห่าง

3.3) เกิดการย้ายถิ่นโดยชั่วคราวและถาวร

3.4) จากระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการผลิตเฉพาะอย่างเพื่อขาย ก้าวเข้าสู่ความสัมพันธ์กับตลาดโลก การสัมพันธ์กับพ่อค้าคนกลาง พ่อค้าส่งออก แหล่งเงินกู้ต่างคนต่างตั้งร้าน เจอภาวะหนี้สินและปัญหา

3.5) คนในชุมชนอยู่ในภาวะของผู้รับ กิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนเคยร่วมกันทำ ถูกถ่ายโอนไปจัดการโดยรัฐและธุรกิจ การจัดการโดยระบบดังกล่าวทำให้ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มอย่างมีเป้าหมายเพื่อส่วนรวม

อัญชัญ ฉิมมาอุย (2553) ได้กล่าวถึงสังคมเมือง ไว้ดังนี้

ลักษณะสังคมเมือง

- 1) จำนวนคนมาก และมีเชื้อสายต่างกัน เช่น มาจากหลายภูมิภาค
- 2) สมาชิกในชุมชนมีความสนใจที่แตกต่างกัน มีความเชื่อ และประเพณีที่แตกต่างกัน
- 3) มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการ (Formal Relation) การติดต่อสัมพันธ์มีสื่อกลางโดยผ่านหน้าที่การงานและไม่รู้จักกันเป็นการส่วนตัว
- 4) สมาชิกปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่กฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติกลางที่วางไว้
- 5) มีอาณาบริเวณกว้างขวางมากพอสมควร
- 6) การเลื่อนชั้นทางสังคม การอพยพโยกย้ายและการเปลี่ยนอาชีพมีมาก
- 7) มีการแบ่งงานและทำงานตามความถนัดเฉพาะอย่าง
- 8) ครอบครัวมีขนาดเล็ก
- 9) มีอัตราการเกิดต่ำ
- 10) เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม
- 11) สภาพความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมาก

ปัญหาของสังคมเมือง

- 1) ความแตกต่างระหว่างฐานะและความเป็นอยู่ของประชาชน
- 2) ปัญหาชุมชนแออัด
- 3) ปัญหาอาชญากรรม
- 4) ปัญหาการจราจร

- 5) ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
- 6) ปัญหาการแพร่หลายของวัฒนธรรมต่างชาติ
- 7) ปัญหายาเสพติด
- 8) ปัญหาการใช้แรงงานเด็ก
- 9) ปัญหาน้ำท่วม
- 10) ปัญหาสุขภาพจิตของชุมชน
- 11) ปัญหาเศรษฐกิจ
- 12) ปัญหาโสเภณี

ตารางที่ 5 ความแตกต่างระหว่างชุมชนชนบทและชุมชนเมือง

ประเด็น	ชุมชนชนบท	ชุมชนเมือง
อาชีพ (Occupation)	<ul style="list-style-type: none"> - ทำการเกษตร - ทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นหน่วยเล็กๆ - ครอบครัวถือเป็นศูนย์กลางของอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเภทงานทั่วไปเป็นงานที่อาศัยค่าจ้างเลี้ยงชีพ ทำงานตามความถนัด - คนในครอบครัวเดียวกันมักจะไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับอาชีพของอีกคนหนึ่ง - สถานที่ทำงานเป็นศูนย์กลางของการทำงานในรัมนมากกว่ากลางแจ้ง
สภาพธรรมชาติ (Natural Environment)	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นไปตามธรรมชาติ - การดำรงชีวิต การก่อสร้างบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างต่างๆ เป็นไปอย่างเรียบง่าย - อากาศบริสุทธิ์ ไม่เป็นพิษ 	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งก่อสร้างถูกตัดแปลงให้ผิดไปจากธรรมชาติหรือสังเคราะห์ขึ้น - อากาศไม่บริสุทธิ์ เพราะมีมลพิษเยอะจากฝุ่นละอองและไอเสียจากรถยนต์ - สภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
ขนาดของชุมชน (Size of Community)	<ul style="list-style-type: none"> - ขนาดของชุมชนมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเป็นชนบท คือ ยิ่งความเป็นชนบทมากเท่าใด ขนาดของศูนย์กลางก็จะมีขนาดเล็ก 	<ul style="list-style-type: none"> - ขนาดของชุมชนมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเป็นเมือง คือ ยิ่งมีความเป็นเมืองมากเท่าใด ขนาดของ

ประเด็น	ชุมชนชนบท	ชุมชนเมือง
	<p>ลงมากขึ้น</p> <p>- ศูนย์กลางของชุมชนชนบท ได้แก่ วัด โรงเรียน ที่ทำการของชุมชน</p>	<p>ศูนย์กลางก็จะมีขนาดใหญ่ตามไปด้วย</p>
ความหนาแน่นของประชากร (Density of Population)		<p>- ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ในเมืองมากกว่าในชนบท</p> <p>- ความหนาแน่นของคนในเมืองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นเมือง</p> <p>- คนในเมืองไม่มีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่มากในการดำรงชีวิต</p>
ความเหมือนและความแตกต่างของประชาชน (Homogeneity & Heterogeneity of Population)	<p>- ทางด้านร่างกายและความคิดเห็นต่อสังคมค่อนข้างเหมือนกัน เช่น ภาษา ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและลักษณะของพฤติกรรม</p> <p>- อาชีพส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน</p> <p>- ลักษณะนี้เรียกว่าความทัดเทียม</p>	<p>- ทางด้านร่างกายและความคิดเห็นต่อสังคมค่อนข้างแตกต่างกัน</p> <p>- อาชีพส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างชัดเจน</p> <p>- ลักษณะนี้เรียกว่าความแตกต่าง</p>
ความแตกต่างทางสังคม (Social Differentiation & Stratification)	<p>- มีความแตกต่างทางสังคมน้อยกว่าในเมือง</p> <p>- คนในชนบทมักเป็นพวกเดียวกัน</p> <p>- การถือชั้นวรรณะเข้มข้นกว่าในเมือง โดยมักยึดถือชั้นวรรณะตามตระกูล</p>	<p>- มีความแตกต่างทางสังคมมากกว่าในชนบท</p> <p>- มีการแบ่งชนชั้นมากกว่าชนบท</p> <p>- ยึดถือวรรณะทางฐานะ อาชีพ รายได้ การศึกษา ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย และภาษาที่พูดเป็นข้อกำหนด</p> <p>- การเปลี่ยนแปลงทางสถานะทางสังคมเป็นไปได้ง่ายด้วยการยกระดับหรือลดระดับของข้อกำหนด</p>

ประเด็น	ชุมชนชนบท	ชุมชนเมือง
การเคลื่อนย้าย (Mobility)	<ul style="list-style-type: none"> - การเคลื่อนย้ายเป็นแบบตัวใครตัวมันเพื่อเข้าสู่ในเมือง - บางครั้งการเคลื่อนย้ายเพื่อเป็นการเปลี่ยนอาชีพแฝงอยู่ - การเคลื่อนย้ายอาณาเขตหรือในทางอาชีพมีน้อยและไม่รุนแรง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเข้มข้นของการเคลื่อนย้ายรุนแรงกว่า - มีการเคลื่อนย้ายบริเวณในเมือง - การเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมือง - การเปลี่ยนแปลงทางสถานะทางสังคมเป็นไปได้โดยง่ายด้วยการยกหรือลดระดับของข้อกำหนด
การติดต่อกัน (System of Interaction)	<ul style="list-style-type: none"> - ความสัมพันธ์เป็นเรื่องราวส่วนตัวและยังยึดถาวรในลักษณะที่สุจริตใจและง่าย ๆ - ขนาดความสัมพันธ์ทั้งจำนวนคนและพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นแบบติดต่อโดยสัมพันธ์ภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสัมพันธ์ติดต่อกันมากกว่าทั้งจำนวนและพื้นที่ ส่วนใหญ่มักไม่เป็นส่วนบุคคลและไม่ยึดถาวร - มีลักษณะเป็นทางการ เป็นครั้งคราว ผิดเฟินและหลายชั้นหลายแบบ

ลักษณะของชุมชนเมืองโดยทั่วไปมีดังนี้ (นาถ พันธุนาวิน, 2533 และประดิษฐ์ มัชฌิมา, 2522)

1) ประชาชนอยู่กันอย่างแออัด หนาแน่น ทั้งนี้เนื่องจากสังคมเมืองมักเป็นศูนย์กลางของการติดต่อค้าขาย การศึกษา การคมนาคม ทำให้ประชากรมุ่งมาอาศัยอยู่ที่นี้มาก จึงทำให้เกิดภาวะการแออัดเกิดขึ้น

2) ชีวิตความเป็นอยู่ ของชุมชนมีลักษณะเป็นแบบตัวใครตัวมัน การติดต่อระหว่างกันของบุคคลมักจะเป็นทางการ และมีพิธีการ ความสัมพันธ์ส่วนตัวมีน้อย แม้อันใกล้ชิดกันก็ไม่ค่อยรู้จักกัน การติดต่อและคบค้าสมาคมกับบุคคลทั่วไปเป็นแบบทุติยภูมิ (Secondary Group) ขาดความใกล้ชิดและความเป็นกันเอง การพบปะติดต่อกันอยู่กับผลประโยชน์มากกว่าความใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่งส่วนมากเป็นเพราะมีผลประโยชน์ร่วมกันหรืออย่างเดียวกัน

3) ชุมชนเมืองมักจะเน้นด้านวัตถุนิยม ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ต้องดิ้นรน ขวนขวายหาเลี้ยงชีพ มีการแข่งขันกันตลอดเวลา ทำให้ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ทางจิตใจ

- 4) ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามามาก การที่สังคมเมืองไทย มีลักษณะเป็น ศูนย์กลางของความเจริญในด้านต่างๆ จึงสามารถเป็น เป็นแหล่งรับอารยธรรมและขนบธรรมเนียม ของต่างประเทศ ได้ง่าย โดยเฉพาะอารยธรรมตะวันตก
- 5) การควบคุมทางสังคมใช้รูปแบบที่เป็นทางการ คือ ใช้เจ้าหน้าที่ควบคุม และใช้ กฎหมายบังคับลงโทษผู้ที่ปฏิบัติผิดต่อกฎระเบียบวินัยของสังคม
- 6) ลักษณะการตั้งบ้านเรือน เนื่องจากที่ดินในเมืองมีราคาแพงมาก การปลูกสร้าง บ้านเรือนในเขตเมืองจึงจะสร้างเป็นตึกหลายชั้นขยายในแนวดิ่ง
- 7) มีช่องว่างระหว่างประชากรมาก ทั้งนี้เพราะเมืองเป็นที่รวมของคนหลากหลายอาชีพ (Heterogeneous) เช่น ในกรุงเทพฯ มีคนหลายชาติ หลายภาษา หลายศาสนา ดังนั้นจึงมีวิถีชีวิตที่ แตกต่างกันไปแล้วแต่เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา และสิ่งแวดล้อมที่คนนอกจากนั้นระดับรายได้ การศึกษา และมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวเมือง ก็แตกต่างกันมากด้วย
- 8) การเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) เช่น การปรับอาชีพ หรือฐานะทาง สังคมมีมาก
- 9) มีการแบ่งงานกันทำและทำงานกันตามความถนัดเฉพาะอย่าง (Specialization) เช่น กรรมกรตามโรงงาน เสมียน ข้าราชการ ช่างฝีมือ ทนายความ หมอ ครู คนต่างด้าว ต่างก็ทำงาน ตามความถนัดของตนเอง เป็นต้น
- 10) มีสินค้า บริการ สถาบันทางสังคม และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ มากมายหลายชนิดให้เลือก มีโรงเรียน โรงหนัง หรือ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โรง ภาพยนตร์ ไฟฟ้า และน้ำประปา สำหรับบริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป
- 11) ขาดธรรมชาติและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ ทุกอย่างต้องสร้างขึ้น เองให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติ เช่น สระว่ายน้ำ น้ำพุ หรือสวนสาธารณะ เป็นต้น
- 12) มีครอบครัวขนาดเล็ก โดยมากมีเพียงพ่อแม่ลูกเท่านั้น
- 13) มีอัตราการเกิดต่ำ เพราะชาวเมืองรู้และเข้าใจถึงวิธีการคุมกำเนิด และมี โรงพยาบาลและสถานบริการในเรื่องนี้ที่เพียงพอ
- 14) การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้า ทางวิทยาการต่างๆ ความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมตะวันตกทำให้ชาวเมืองคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- 15) มีการศึกษาและอาชีพสูง เพราะมีรายได้มาก มีมหาวิทยาลัยมากมาย สถาบันการศึกษาและสถาบันฝึกอาชีพอยู่ทั่วไป
- 16) มีความคิดก้าวหน้า ไม่เชื่องมง่าย เพราะได้รับการศึกษา มีเหตุผล

17) ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคมมีมากและรุนแรง เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนชนบท ทำให้มีความเห็นแก่ตัว ทุกคนต้องต่อสู้เพื่อตนเองและครอบครัว การช่วยเหลือระหว่างเพื่อนบ้านมีน้อย

18) ที่อยู่อาศัยคับแคบ แออัด ขาดสถานที่เล่นและพักผ่อนสำหรับเด็ก

19) ชาวเมืองส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินและบ้านเป็นของตัวเอง

20) ชาวเมืองมีระดับรายได้ระหว่างคนรวยและคนจนแตกต่างกันมาก

จากที่กล่าวมาแล้วสภาพปัญหาของชุมชนเมืองนั้นมีแนวทางแก้ไขโดยการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนและใช้นโยบายของรัฐ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 ประเด็น ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
- 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
- 2) ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
- 3) ลำดับความสำคัญ
- 4) วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
- 5) ดำเนินงานตามโครงการ และ/หรือ สนับสนุนการดำเนินงาน
- 6) ประเมินผล

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน 2 ลักษณะได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม

2) การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมือง สรุปได้ว่า ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย เช่น เชื้อชาติ ศาสนา การดำเนินชีวิต เป็นต้น วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองเป็นชีวิตที่มีแต่ความเร่งรีบที่ต้องแข่งขันกับเวลาเพราะต้องดิ้นรนหาหาเลี้ยงชีพ เป็นสังคมที่เน้นทางด้านวัตถุนิยม จึงทำให้ไม่ค่อยเห็นความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจ จึงมีความสัมพันธ์ที่เป็นลักษณะแบบผิวเผิน การรวมตัวหรือการรวมกลุ่มกันยังมีน้อย ไม่มีความเป็นกันเองและขาดความใกล้ชิด ดังนั้นการพบปะกันก็เป็นไปเพื่อผลประโยชน์มากกว่าความใกล้ชิดสนิทสนม

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน

3.1 ความหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เป็นการสอนให้เข้าใจผู้อื่นและตระหนักถึงความมนุษย์เราจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดำเนินโครงการร่วมกันและเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ โดยชี้ให้เห็นว่าความหลากหลาย ความเข้าใจอันดีต่อกัน และสันติภาพนั้นล้ำค่าและคู่ควรแก่การหวงแหน

UNESCO (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาและการจัดการความขัดแย้งด้วย สันติวิธี มีความเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หมายถึง การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือ จะทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

พรุชชา ประสงค์วรรณะ (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า การอยู่ร่วมกัน หมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนในย่านหรือถิ่นเดียวกัน

ดังนั้นสรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกัน หมายถึง การที่คนหลายๆ คนมาอาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง

ทั้งนี้องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งสาระตอนหนึ่งได้กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” ที่เป็นหลักสำหรับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Live Be)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยึดแนวทางการเรียนรู้ 4 แบบ ที่เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต โดยมุ่งจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้

1) การเรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งพัฒนาระบบความคิด กระบวนการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถ

เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต โดยกระบวนการเรียนรู้จะเน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to Do) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ สามารถปรับและประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนการสอนบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานที่เน้นประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม

3) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาและการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

4) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Live Be) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้งด้านจิตใจและร่างกาย สติปัญญา ให้มีความสำคัญกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ศีลธรรม และสามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเอง ตลอดจนเข้าใจตนเองและผู้อื่น

3.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม

3.2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา

ทิสนา เขมณี (2546) ได้สรุปสาระสำคัญไว้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม พัฒนาโดยนักจิตวิทยาแคนาดาชื่อ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) แบนดูรา เชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งสามารถถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกพร้อมๆกัน ตัวแบบนี้จะทำหน้าที่ 3 ลักษณะ คือ อาจทำหน้าที่ส่งเสริมหรือยับยั้งการเกิดของพฤติกรรมหรือช่วยให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ โดยตัวแบบนี้เป็นบุคคลจริงๆ (Live Model) หรือตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่ ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูน หรือหนังสือนิยาย เป็นต้น การเรียนรู้ตัวแบบนี้ประกอบด้วยกระบวนการ 4 กระบวนการ คือ กระบวนการตั้งใจ (Attention Process) กระบวนการเก็บจำ (Retention Process) กระบวนการกระทำ (Production Process) และกระบวนการจูงใจ (Motivational Process) ซึ่งการเรียนรู้ในแต่ละกระบวนการจะเป็นไปอย่างไรขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อม และปัจจัยทางพฤติกรรม สามารถสรุปได้ดังนี้

1) สิ่งที่มีมนุษย์เรียนรู้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ มนุษย์เรียนรู้จากพฤติกรรม ความรู้ที่มีมนุษย์เหล่านี้รู้กลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ สิ่งทีเรียนรู้ในทัศนคติของแบนดูรา จึงเป็นความรู้ ความเข้าใจว่าอะไรสัมพันธ์กับอะไร และอะไรเป็นผลของการสังเกตของผู้เรียนรู้

2) วิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) ของตนเอง มนุษย์สามารถสังเกตวิธีประกอบพฤติกรรมของผู้อื่นและผลกรรมที่เกิดกับผู้อื่นจึงเป็นวิธีหนึ่งที่มีมนุษย์เรียนรู้ด้วยการสังเกต (Observational Learning) มีความสำคัญมากในการกำหนดวิธีประกอบพฤติกรรมและกำหนดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ นอกจากนี้มนุษย์สามารถสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ซึ่งเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แกกัน

3) ความเชื่อจากผลการเรียนรู้ที่อยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะอะไรสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร ความเชื่อนี้ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง โดยเฉพาะคำบอกเล่าที่โน้มน้าวจิตใจจะมีความน่าเชื่อถือสูงหรือคำสอนทางศาสนา ความเชื่อของมนุษย์มีอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

4) การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) มนุษย์มีความคิดและสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่างๆ ที่ตนเรียนรู้ ดังนั้น มนุษย์จึงสามารถที่จะนำสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้ มาคิดได้ตรงและประเมินถึงผลกระทบต่างๆ การคิดในเชิงประเมินนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งและนำไปสู่การบังคับตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนเองตั้งใจไว้

5) จริยธรรม หมายถึง กฎ (Rule) สำหรับประเมินพฤติกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมถือว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ กฎเกณฑ์การตัดสินใจนี้เกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่แตกต่างกันมากมาย ดังนั้น ในการตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรมต่างๆ จึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันตามวัย เช่น ในวัยเด็กเกณฑ์การตัดสินใจจะเป็นเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมเข้าใจง่ายแต่เมื่อโตขึ้นเกณฑ์การตัดสินใจจะมีความซับซ้อนขึ้น

6) การบังคับตนเอง (Self Regulation) ในการบังคับตนเองบุคคลจำเป็นต้องมีมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติ จำเป็นต้องมีการประเมินการประพฤติปฏิบัติของตนตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้และจำเป็นต้องมีความรู้สึกที่เป็นปฏิริยาต่อตนเองตามผลของการประเมิน

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา สามารถสังเคราะห์ประเด็นการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลได้จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่

- 1) การเคารพกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน
- 2) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

3.2.2 หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนา

ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างหลักธรรมทางศาสนาที่เน้นหลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เป็นปกติสันติสุข ที่ได้จากการไปศึกษาค้นคว้ามาประกอบด้วย

3.2.2.1 พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนา มีหลักธรรมสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนรักสันติ รักอิสระเสรี มีนิสัยโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อกัน ได้แก่

1. สังคัตถ 4 หมายถึง หลักธรรมสำหรับสงเคราะห์หรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้แก่

- 1.1) ทาน คือ การให้ แบ่งปัน เสียสละ และเผื่อแผ่
- 1.2) ปิยวาจา คือ การกล่าววาจาสุภาพ อ่อนหวาน
- 1.3) อัตถจริยา คือ การกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
- 1.4) สมานัตตตา คือ การวางตัวเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย

2. พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหม ในทางปฏิบัติ หมายถึง คุณธรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งต้องมีประจำอยู่ในใจตลอดเวลา มี 4 ประการ ดังนี้

- 2.1) เมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
- 2.2) กรุณา คือ ความสงสาร มีความปรารถนาช่วยผู้อื่นหรือสัตว์ที่ประสบความทุกข์ให้พ้นทุกข์
- 2.3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
- 2.4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย หรือความรู้สึกเป็นกลางๆ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสุขหรือความทุกข์

3. สปัปฐิธธรรม 7 หมายถึง หลักธรรมของคนดี หรือหลักธรรมของสัตบุรุษ 7 ประการ ได้แก่

- 3.1) ธัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ
- 3.2) อตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล
- 3.3) อตตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน
- 3.4) มัตตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ
- 3.5) กาลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา
- 3.6) ปริสัจญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติ การปรับตนและแก้ไขตนให้เหมาะสม
- 3.7) ปุคคัลญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน

4. สาธารณธรรม 6 หมายถึง ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี 6 ประการ ได้แก่

4.1) กายกรรม คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่น การให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่รังแกหรือทำร้ายผู้อื่น

4.2) วจีกรรม คือ การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พุดมีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

4.3) มโนกรรม คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกัน ไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกัน ความสามัคคีก็จะบังเกิดขึ้นในสังคม

4.4) สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันสมควร เพื่อแสดงความรัก ความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

4.5) สีสสามัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคี รักษาศีลอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตน มีความประพฤติสุจริต ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ของหมู่คณะและไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น

4.6) ทิฏฐิสามัญญตา คือ การมีความเห็นร่วม ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความเห็นของผู้อื่น และร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

5. ผาสุกวิหารธรรม 6 คือ ธรรมอันเป็นเครื่องอยู่อย่างมีความสุข คนเราไม่ว่าจะอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในองค์กร หรือในสังคมก็ตาม การจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ต้องตั้งมั่นอยู่ในหลักธรรม 6 ประการ ได้แก่

5.1) เมตตาตากายกรรม คือ มีเมตตาต่อกัน ทำอะไรด้วยกายที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

5.2) เมตตาวจีกรรม คือ จะพูดอะไรต้องมีเมตตาต่อกัน โดยคำนึงถึงความเสียที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่น ไม่พูดให้เกิดการเข้าใจผิดหรือแตกแยกความสามัคคี

5.3) เมตตามโนกรรม คือ คิดอะไรต้องมีจิตเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความปรารถนาดี ไม่คิดร้าย คิดทำลาย ไม่คิดแค้น และคิดแต่ในทางที่ดีเป็นกุศล

5.4) มีการแบ่งปันลาภที่ตนได้มาแล้วโดยชอบธรรม คือ ให้แก่ผู้อื่นที่สมควรให้ โดยไม่หวงแหนไว้ใช้หรือบริโภคนแต่เพียงผู้เดียว

5.5) มีความประพฤติเสมอกัน คือ จะต้องมียศบริสุทธิเหมือนกัน ไม่รังเกียจผู้อื่น และต้องเคารพในสิทธิอันเสมอภาคกัน

5.6) มีความคิดถูก คิดดีเหมือนกัน คือ มีความคิดเห็นที่ประเสริฐ เป็นความคิดที่เกื้อกูลนำไปสู่ความสุข ความเจริญและพันทุกข์ ไม่ทะเลาะวิวาทกับใครเพราะมีความเห็นผิดกัน

6. ภูมิธรรมมีกัตตประโยชน์ หมายถึง หลักธรรมที่เอื้อให้เกิดประโยชน์ได้ในปัจจุบัน ได้แก่

6.1) อุฏฐานสัมปทา เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ความหมั่นเมื่อเข้าหนุงกิจการใดๆ ย่อมเสริมกิจการนั้นๆ การรู้จักใช้ความหมั่นในทางที่ชอบ จึงสำเร็จเป็นคุณเป็นปฏิบัติทำให้บรรลุประโยชน์ในปัจจุบัน

6.2) อารักขสัมปทา หมายถึง การถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รักษาทรัพย์ที่แสวงหามาได้แล้ว ด้วยความหมั่นไม่ให้เป็นอันตราย คือ ไม่ให้เสียหายไปด้วยเหตุอันไม่ควร เช่น เทียวผู้หญิง ดื่มสุรา เล่นการพนัน เป็นต้น ตลอดจนการรักษาการงานของตนไม่ให้เสื่อมเสีย เป็นประโยชน์ในภาพปัจจุบัน คือ ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ถ้าขาดการระวังรักษาในทรัพย์หรือในหน้าที่ก็อาจกลับล่มจมและเสื่อมเสียได้ การระวังรักษาจึงเป็นกิจที่ควรทำ การถึงพร้อมด้วยการรักษาจึงเป็นปฏิบัติเครื่องให้บรรลุประโยชน์

6.3) กัลยาณมิตรตตา แปลว่า ความมีเพื่อนเป็นคนดี หมายความว่า คบหาสมาคมกับคนดี คือ คบมิตรที่มีคุณธรรมอันงาม ตามลักษณะมิตรแท้ 4 จำพวก คือ คนผู้ชักนำให้เป็นผู้รู้จักหาทรัพย์ได้โดยทางที่ชอบ และให้เป็นผู้รู้จักใช้จ่ายทรัพย์แต่พอสมควร หมายความว่า คบหาสมาคมกับคนดี คือ คบมิตรที่มีคุณธรรมอันงาม ตามลักษณะมิตรแท้ 4 จำพวก ไม่คบกับกับคนไม่ดีซึ่งมีลักษณะตรงกันข้าม

6.4) สมชีวิตา แปลว่า ความเลี้ยงชีพตามสมควร หมายความว่า รู้จักใช้จ่ายทรัพย์เลี้ยงชีพให้พอดี ไม่จ่ายน้อยเกินไปถึงกับอดอยาก ไม่สุรุ่ยสุร่ายจ่ายมากเกินไป รู้จักประมาณฐานะของตนว่ารายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไรและควรจ่ายเท่าไรจึงจะดี

7. การวธธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม คือ หลักธรรมสำหรับการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดี คือ

7.1) การวธธรรม หมายถึง การมีความเคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่

7.1.1) การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้แก่ การร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี เคารพในหลักการปฏิบัติของศาสนาที่ตนนับถือและไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น

7.1.2) เคารพซึ่งกันและกันทางกาย เช่น การแสดงความเคารพแก่บุคคลซึ่งอาวุโสกว่า และการให้เกียรติผู้อื่น

7.1.3) เคารพทางวาจา เช่น การพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
ใช้คำพูดให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคลพูดจาสุภาพ ไม่ก้าวร้าว ไม่ส่อเสียด

7.1.4) เคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทาง
กายและวาจา

7.1.5) เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่
แตกต่างจากตน

7.1.6) เคารพในกฎระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี
กฎหมายของบ้านเมือง

7.2. สามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความ
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้แก่

7.2.1) ร่วมมือกันทำงาน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

7.2.2) รับผิดชอบต่อหน้าที่ ทั้งส่วนตนและส่วนรวม

7.2.3) รักหมู่คณะ และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

7.2.4) รักษาความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่มและสังคม

7.2.5) เสียสละความสุขส่วนตนหรือหมู่คณะเพื่อประโยชน์ของ
ส่วนรวมและประเทศชาติ

7.2.6) หลีกเลียงความขัดแย้ง รู้จักอดทนอดกลั้น รู้รักสามัคคี

7.3. ปัญญาธรรม หมายถึง การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตได้แก่

7.3.1) การไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่

7.3.2) การปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากและรับฟังเสียงส่วนน้อย

C 7.3.3) ใช้เหตุผล ในการตัดสินใจปัญหาทั้งปวง

7.3.4) ใช้สติปัญญาในการไตร่ตรองวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ

7.3.5) วิเคราะห์และประมวลข่าวสารข้อมูลด้วยความรอบคอบ

7.3.6) พิจารณาเหตุผลด้วยใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง ไม่หลงผิด

มีใจเป็นกลาง ปราศจากอคติ

8. โลกบาลธรรม คือ ธรรมสำหรับคุ้มครองโลก 2 อย่าง ได้อ래

8.1) หิริ หมายถึง ความละอายใจต่อการที่จะทำชั่วคือ ละอายใจต่อกาย
ทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ละอายต่อการประกอบบาปอกุศลทั้งหลาย โดยไม่กล้าที่จะประกอบความ
ชั่ว

8.2) โอตตปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อบาป กลัวว่าความชั่วจะทำให้
เกิดผลร้ายต่อตนเอง

จากหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ สามารถสังเคราะห์ประเด็นการอยู่ร่วมกัน
อย่างเกื้อกูลได้จำนวน 12 ประเด็น ได้แก่

- 1) การเสียสละ
- 2) การไม่ลักขโมย
- 3) การให้อภัย
- 4) การพูดจาสุภาพ
- 5) การทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
- 6) การวางตัวให้เหมาะสม
- 7) การปรารถนาดีต่อผู้อื่น
- 8) การช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
- 9) การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
- 10) การวางเฉย
- 11) การเคารพกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน
- 12) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

3.2.2.2 ศาสนาอิสลาม

หลักธรรมในศาสนาอิสลามมุ่งเน้นให้มุสลิมปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มุสลิมทุกคนมีความรู้ในข้อปฏิบัติทางศาสนาอย่างดีและมีการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นเอกภาพ

หลักคำสอนที่สำคัญที่ถือว่าเป็นโครงสร้างสำคัญ 2 ประการ คือ หลักศรัทธาและหลักปฏิบัติ ได้แก่

1. หลักศรัทธา 6 ประการ คือ

- 1) ศรัทธาในอัลเลาะห์ มีความเชื่อมั่นในอัลเลาะห์เพียงองค์เดียว
- 2) ศรัทธาในเทพบิรวารหรือเทวทูต
- 3) ศรัทธาในพระคัมภีร์อัลกุรอาน
- 4) ศรัทธาต่อศาสนทูต
- 5) ศรัทธาในวันสิ้นสุดโลก
- 6) ศรัทธาต่อกฎสภาวะการณ์ของอัลเลาะห์

2. หลักปฏิบัติตามศรัทธา 5 ประการ คือ

1) การปฏิญาณตน หมายถึง การปฏิญาณตนด้วยความเลื่อมใสในศรัทธาต่ออัลเลาะห์และท่านนะบีมุฮัมมัด คือ ศาสนทูตของอัลเลาะห์

- 2) การนมาซ หมายถึง การแสดงความเคารพต่อพระเจ้าทั้งกาย

วาจาใจ

3) การบริจาคนิเวศน์ หมายถึง การจ่ายทานจากผู้มีทรัพย์สิน คนผู้มีสิทธิ์รับนิเวศน์ คือ คนอนาถา คนขัดสน และผู้เข้ารับอิสลาม

4) การถือศีลอด หมายถึง การละเว้นจากการบริโภคอาหาร น้ำ ละกิเลสต่างๆ ทำจิตใจให้สงบ ปฏิบัติตั้งแต่แสงอาทิตย์ขึ้นจนแสงอาทิตย์ลับขอบฟ้า หลังจากนั้นจึงบริโภคได้ปกติตลอดคืน การถือศีลอดโดยทั่วไปเรียกว่า “ถือบวช”

5) การทำพิธีฮัจญ์ คือ การเดินทางไปแสวงบุญที่นครเมกกะฮ์ จากหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลาม สามารถสังเคราะห์ประเด็นการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลได้จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่

- 1) การเสียสละ
- 2) การไม่ลักขโมย
- 3) การให้อภัย
- 4) การทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
- 5) การวางตัวให้เหมาะสม

3.2.2.3 ศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์มีหลักธรรมที่หล่อหลอมให้คริสต์ศาสนิกชนมีจิตเมตตา มีความรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง ได้แก่

1. บัญญัติ 10 ประการ คือ

- 1) อย่ามีพระเจ้าอื่นนอกจากเรา
- 2) อย่าทำลายนามพระเจ้าของตนหรือกราบไหว้รูปเหล่านั้น
- 3) อย่าเอ๋ยพระนามของพระเจ้าโดยไม่สมเหตุ
- 4) จงถือวันอาทิตย์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์
- 5) จงนับถือบิดามารดา
- 6) อย่าฆ่าคน
- 7) อย่าผิดประเวณี
- 8) อย่าลักทรัพย์
- 9) อย่าคิดมิชอบ
- 10) อย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่น

2. **หลักอาณาจักรพระเจ้า** อาณาจักรพระเจ้าเป็นอาณาจักรที่มีแต่ความสุข เป็นอาณาจักรแห่งความรักอย่างแท้จริง

3. หลักคำสอนที่สำคัญอื่น ได้แก่

3.1. หลักตรีเอกานุภาพ คือ

- 3.1.1) พระเจ้าหรือพระบิดา
- 3.1.2) พระเยซูหรือพระบุตร
- 3.1.3) พระจิตหรือดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของพระเจ้าทั้งสาม

2. หลักความรัก ศาสนาคริสต์ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งความรัก

พระเยซูคริสต์ทรงสอนให้รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเองและให้รักแม้กระทั่งศัตรู

จากหลักธรรมคำสอนของศาสนาคริสต์ สามารถสังเคราะห์ประเด็นการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลได้จำนวน 7 ประเด็น ได้แก่

- 1) การเสียสละ
- 2) การไม่ลึกลับโมย
- 3) การให้อภัย
- 4) การทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
- 5) การวางตัวให้เหมาะสม
- 6) การปรารถนาดีต่อผู้อื่น
- 7) การช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

3.2.2.4 แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมของ UNESCO

ปรัชญาสากลว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีเป้าหมายสูงสุดของความเป็นมนุษยชาติ คือ การอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง สงบสุข ไม่แบ่งแยกท่ามกลางความแตกต่างทั้งทางด้านความคิดและการกระทำ ได้กล่าวถึง 6 วิธีแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนสมานฉันท์นั้นว่าประกอบด้วย (UNESCO, 1998)

1) ตระหนักว่าเราอยู่ร่วมในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน เราอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกันถึงหลายเชื้อชาติแต่ทั้งหมดก็มีวิถีชีวิตร่วมกันได้เพราะอยู่ใต้หลังคาบ้านเดียวกัน ในปัจจุบันคนไทยทุกคนล้วนอยากให้ประเทศมีความสงบสันติ ในสถานการณ์เช่นนี้ทำให้ทุกคนรู้สึกเหมือนนั่งอยู่บนฐานไฟร้อน และอยากให้สถานการณ์สงบเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ นี่คือความหมายที่หนึ่งของการมีสิ่งแวดล้อมเดียวกันถ้ามองให้กว้างไปกว่านั้น เราอยู่บนพื้นโลกเดียวกัน อยู่ใต้หลังคาเดียวกัน แผ่นฟ้าเดียวกัน สถานการณ์โลกร้อนที่เราประสบอยู่ไม่ใช่ปัญหาของใครคนใดคนหนึ่ง ทว่าทุกหนแห่งล้วนได้รับผลกระทบ และทุกคนในแต่ละประเทศต่างมีความรับผิดชอบในการดูแลภาวะโลกร้อน

2) แลกเปลี่ยนสิ่งของ สิ่งที่ทำเป็นอย่างเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตอยู่เราจำเป็นต้องมีปัจจัยสี่ในสังคมปัจจุบันเราเห็นคนที่มั่งคั่งและยากจน แต่ไม่ควรมีคนยากจนไม่มีอาหารรับประทาน

ในขณะที่บางคนทิ้งขว้างอาหารเหล่านั้น ลูกของคนมีฐานะอาจมีโอกาสในการศึกษามาก แต่คนทั่วไปก็ควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเช่นกัน หากคนในสังคมไม่ได้รับพื้นฐานเหล่านี้ พวกเขาย่อมเป็นทุกข์ เราจึงไม่ควรแบ่งแยกคนรวยและคนจน แต่มองว่าทุกคนเป็นสมาชิกของสังคม ทุกคนควรได้รับปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้มีชีวิตอยู่ได้

3) เคารพกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันกฎในการอยู่ร่วมกันช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย เช่น ขับรถเมื่อพบไฟแดงต้องหยุด หากเราทุกคนฝึกปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว เราจะไม่มีการคอร์ปชั่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง และทุกคนควรมีสติที่ได้รับบริการคุ้มครองเช่นนั้น ในสังฆะแห่งการปฏิบัติ ข้อนี้อาจเรียกสิ่งนี้ว่าศีลหรือวินัย เรามีวินัยไม่ทานอาหารในห้องนอน ยกเว้นในกรณีที่เราป่วยหรือได้รับหน้าที่จากสังฆะ เมื่อหลวงน้องเห็นหลวงพี่ทานอาหารในห้อง หลวงน้องสามารถเตือนหลวงพี่ได้ นั่นหมายความว่า ไม่ว่าเราจะอาวุโสมากหรือน้อย เราควรปฏิบัติตามข้อบังคับนั้น

4) การใช้วาจาแห่งความรักความเมตตา มีคำกล่าวที่ว่า “คำพูดเป็นสิ่งที่ไม่ต้องหาซื้อหา เราต้องใช้คำพูดอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่เป็นการทำร้ายใคร” คำพูดนี้พูดง่ายแต่ทำยาก เพราะคำพูดล้วนมาจากความคิดเห็น หลายครั้งเราพูดโดยไม่มีเจตนาที่ร้ายกาจซึ่งสร้างความทุกข์ให้กับตัวเองและผู้อื่นเรามีวิธีตระหนักรู้สภาพจิตในขณะที่เราพูดด้วยการกลับมาตามลมหายใจ เมื่อเราตั้งมั่นอยู่กับลมหายใจ เราสามารถนำกายและใจมาอยู่ด้วยกัน เราสามารถตระหนักรู้ความคิดของเรา หลวงพี่แนะนำว่าก่อนที่เราจะพูด ขอให้เราลองตามลมหายใจสามครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าเราไม่ได้พูดขณะที่กำลังโกรธ ร่างกายของเราช่วยบอกเราว่าเรากำลังโกรธอยู่หรือไม่ ขณะที่เรากำลังโกรธหัวใจของเราจะเต้นแรง ใบหน้าและหูของเราแดง โปรดตามลมหายใจจนหัวใจของเธอจนสงบลง และใบหน้าของเธอเป็นปกติ แล้วจึงค่อยพูดออกไป

5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อกันและกันเมื่อมองไปในปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง คนสองคนอาจเห็นไม่เหมือนกัน เช่น ในวันที่ฝนตก เราอาจไม่พอใจเพราะเราต้องการออกไปข้างนอก ในขณะที่ชาวสวนที่รอเวลาฝนตกอย่างมีความสุข หรือภายในจิตใจเราก็สามารถมีความคิดเห็นที่เปลี่ยนแปลงไปได้มาก เช่น วันเราเห็นมือถือรุ่นใหม่สวยเหลือเกิน เราอยากได้มาก แต่หนึ่งสัปดาห์ต่อมาเราเห็นรุ่นใหม่ที่สวยงามกว่า มือถือในสัปดาห์ที่แล้วก็ไม่สวยอีกแล้ว จะเห็นได้ว่าในตัวบุคคลเพียงแคคนเดียวสามารถมีทัศนคติและความคิดเห็นที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมน่าจะมีความคิดเห็นที่ต่างกัน ฉะนั้นการแลกเปลี่ยนจึงเป็นสิ่งสำคัญการเป็นนายกรัฐมนตรีจึงเป็นสิ่งที่ไม่ง่าย เพราะคนในสังคมมีความคิดเห็นแตกต่างกันหลากหลาย และล้วนต้องการการรับฟังการผู้ปกครอง ฉะนั้นเราจึงจำเป็นต้องมีการเข้าหากันเพื่อแลกเปลี่ยนกัน

6) การยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น การไม่บังคับข่มขู่ให้ผู้อื่นคิดตามเรา และมีการตัดสินใจร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยทุกเสียงควรได้รับฟังและมีโอกาสได้แลกเปลี่ยน บางความเห็นสามารถพูดคุยในเวลาไม่นาน บางความเห็นจำเป็นต้องพูดคุยกันหลายเดือน เมื่อเราสามารถฟังความเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยน เมื่อมีการตัดสินใจเกิดขึ้น คนที่มีความคิดเห็นต่างออกไปย่อมมีความสุข เพราะเขาได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังความเห็นของผู้อื่น

จากแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมของ UNSECO สามารถสังเคราะห์ประเด็นการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลได้จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่

- 1) การพูดจาสุภาพ
- 2) การแลกเปลี่ยนสิ่งของอย่างเท่าเทียม
- 3) การตระหนักว่าอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน
- 4) การเคารพกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน
- 5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 6) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันทั้งในด้านความหมาย ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม ตัวอย่างหลักธรรมทางศาสนาที่เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม และแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ประเด็น	พุทธศาสนา	อิสลาม	คริสต์	Albert Bandura	UNESCO (1998)
1. การเสียสละ	ทาน สาธารณโภคี	การบริจาค ชะกาต	บัญญัติ 10 ประการ	-	แลกเปลี่ยน สิ่งของอย่างเท่า เทียม
2. การเคารพกติกาสังคม	ผาสุกวิหาร ธรรม	การละหมาด	บัญญัติ 10 ประการ	ตัดสินถูกผิด ตามกฎเกณฑ์	เคารพกฎเกณฑ์ การอยู่ร่วมกัน
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	คารวธรรม สามัคคีธรรมและ ปัญญาธรรม	การละหมาด	บัญญัติ 10 ประการ	-	ยอมรับความ คิดเห็นซึ่งกัน และกัน
4. การพูดถูกกาลเทศะ	ปิยวาจา	-	บัญญัติ 10 ประการ	-	ใช้วาจาแห่ง ความรัก
5. การพูดสร้างสรรค์	วจีกรรม	-	-	-	ใช้วาจาแห่ง ความรัก
6. การมีทัศนคติที่ดีต่อความ แตกต่างระหว่างบุคคล	บุคลลัญญาตา ทิวฐีสามัญญาตา	การละหมาด	หลักความรัก	ควบคุมพฤติกรรม ด้วยความคิด	แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกัน
7. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	อตัลจริยา เมตตา, กรุณา	การละหมาด	หลักความรัก	-	-
8. การรักษาความดีของตัวเอง	ศีลสามัญญาตา	หลักศรัทธา	หลักความรัก	-	-

จากตารางที่ 5 ผลการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง สามารถสรุปได้เป็น 3 ด้าน จำนวน 8 องค์ประกอบ ได้แก่

ด้านกาย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1. การเสียสละ
2. การเคารพกติกาสังคม
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน

ด้านวาจา ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

1. การพูดถูกกาลเทศะ
2. การพูดสร้างสรรค์

ด้านใจ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น
3. การรักษาความดีของตัวเอง

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักรู้

4.1 ความหมายของความตระหนักรู้

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง การกระทำที่แสดงว่า จำได้ การรับรู้ หรือมีความรู้ หรือมีความสำนึก (Consciousness)

พจนานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster's Dictionary, 1998) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง ลักษณะหรือสภาพของความรู้สึกตัว รู้สำนึกหรือระวัง การรู้จักคิดหรือความสำนึกทางสังคมและการเมืองในระดับสูง

รูเนส (Runes, 1971) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความตระหนักรู้เป็นการกระทำที่เกิดจากความสำนึก

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเกิดความรู้ของบุคคล หรือการที่บุคคลแสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

โวลแมน (Wolman, 1973) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความตระหนักรู้ เป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจ หรือสำนึกถึงบางอย่างของเหตุ ประสบการณ์ หรือวัตถุสิ่งของได้

บลูม (Bloom, 1971) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความตระหนักรู้เป็นขั้นต่ำสุดของภาคอารมณ์และความรู้สึก (Affective domain) ความตระหนักรู้เกือบคล้ายกับความรู้ตรงที่ทั้งความรู้และความตระหนักรู้ไม่เป็นลักษณะของสิ่งเร้า ความตระหนักรู้ไม่จำเป็นต้องเน้นปรากฏการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความตระหนักรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าให้เกิดความตระหนักรู้

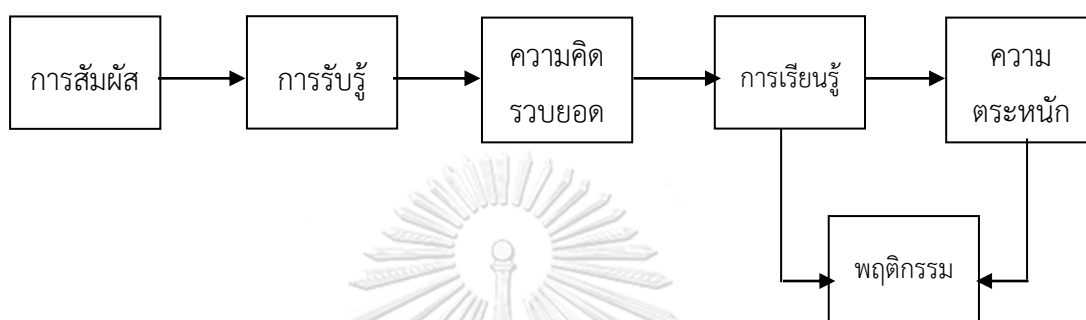
จรีนทร์ ธานีรัตน์ (2517) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง ความรู้สึกหรือความสำนึกหาเหตุผลในพฤติกรรมที่ได้กระทำไปทุกครั้ง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง การที่บุคคลอุกคิดได้ หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่งหรือสถานที่หนึ่ง ซึ่งการรู้สึกว่ามีหรือการได้อุกคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ

จากความหมายของความตระหนักรู้ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง การแสดงถึงพฤติกรรมในการรับรู้อันเป็นผลมาจากการแสดงออกของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้หรือได้รับประสบการณ์ต่างๆ

ความตระหนักรู้จึงเป็นภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่างๆ อันเกิดจากการรับรู้และความสำนึก ซึ่งเป็นภาวะที่บุคคลได้รับรู้ หรือได้รับประสบการณ์ต่างๆ มาแล้ว โดยมีการประเมินค่าและตระหนักรู้ถึงความสำคัญของตนเองที่มีต่อสิ่ง

นั้นๆ ความตระหนักรู้จึงเป็นการตื่นตัวทางจิตใจต่อเหตุการณ์ หรือสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งหมายความว่า ระยะเวลาหรือประสบการณ์และสภาพแวดล้อมจะทำให้เกิดการรับรู้ (Perceptions) ขึ้นและนำไปสู่ การเกิดความคิดรวบยอด การเรียนรู้และความตระหนักรู้ตามลำดับ ซึ่งขั้นตอนและกระบวนการเกิด ความตระหนักรู้ดังกล่าว รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนักรู้

ที่มา: Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education. New York: MacGraw-Hill Book Company.

จากแผนภาพที่ 1 ความตระหนักรู้เป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือได้รับการสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้วจะเกิดการรับรู้ และเมื่อรับรู้ในขั้นต่อไป ก็จะเข้าใจในสิ่งเร้า นั่นคือ เกิดความคิดรวบยอดและนำไปสู่การเรียนรู้ คือ มีความรู้ในสิ่งนั้นและนำไปสู่การเกิดความตระหนักรู้ในที่สุด ซึ่งความรู้และความตระหนักรู้ต่างก็นำไปสู่การกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อสิ่งเร้า นั้นๆ การที่บุคคลจะเกิดความตระหนักรู้ขึ้นได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้มาก่อน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญ ความรับผิดชอบและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ต่อสิ่งนั้นๆ ต่อไปนี้ที่สุด

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักรู้

ความตระหนักรู้ (Awareness) เป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective domain) ซึ่งคล้ายกับความรู้ (Knowledge) ซึ่งเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดของความรู้ ความคิด (Cognitive domain) ปัจจัยด้านความรู้สึกหรืออารมณ์นั้น จะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้ ความคิดเสมอ (ประสาท อิศรปริดา, 2523) ดังที่กล่าวมาแล้วว่าความรู้เป็นสิ่งที่เกิดจากข้อเท็จจริง การสัมผัส และการใช้จิตไตร่ตรองคิดหาเหตุผล แต่ความตระหนักรู้เป็นเรื่องของโอกาส การได้รับการสัมผัสจากสิ่งเร้าโดยไม่ตั้งใจ การใช้จิตไตร่ตรองแล้ว แจ้งเกิดสำนึกต่อปรากฏการณ์ หรือ

สถานการณ์นั้นๆ และในเรื่องของความตระหนักรู้นี้ จะไม่เกี่ยวข้องกับความจริงหรือการระลึกมากนัก เพียงแต่ว่ามีสิ่งนั้นอยู่ (Conscious of something) จำแนกและรับรู้ (Recognitive) ลักษณะของสิ่งนั้นเป็นสิ่งเร้า ออกมาตรงว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร โดยไม่มีความรู้สึกในการประเมินเข้ามาร่วมด้วย และยังไม่สามารถแบ่งออกมาว่ามีลักษณะอย่างไร หรืออาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรู้หรือการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความตระหนักรู้นั่นเอง

ทงนศักดิ์ ประสบกิติคุณ (2535) กล่าวว่า เนื่องจากความตระหนักรู้ของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของแต่ละบุคคล ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้จึงมีผลต่อความตระหนักรู้ด้วยเช่นกัน ซึ่งได้แก่

- 1) ประสบการณ์ที่มีต่อการรับรู้
- 2) ความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม ถ้าบุคคลใดที่มีความเคยชินต่อสภาพแวดล้อมนั้น ก็จะทำให้บุคคลนั้นไม่ตระหนักรู้ต่อสิ่งที่เกิดขึ้น
- 3) ความใส่ใจและการเห็นคุณค่า ถ้ามนุษย์มีความใส่ใจเรื่องใดมาก ก็จะมี ความตระหนักรู้ในเรื่องนั้นมากเช่นเดียวกัน
- 4) ลักษณะและรูปแบบของสิ่งเร้า นั้นสามารถทำให้ผู้พบเห็นเกิดความสนใจ ย่อมทำให้ผู้พบเห็นเกิดการรับรู้และความตระหนักรู้ขึ้น
- 5) ระยะเวลาและความถี่ในการรับรู้ ถ้ามนุษย์ได้รับการรับรู้บ่อยครั้งเท่าใดหรือนานเท่าไรก็ยิ่งทำให้มีโอกาสเกิดความตระหนักรู้ได้มากขึ้นเท่านั้น

4.3 ความตระหนักกับเหตุผลเชิงจริยธรรม

4.3.1 ทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kolhberg)

ทิตนา แคมณี (2546) ได้สรุปสาระสำคัญตามทฤษฎีดังกล่าวไว้ว่า โคลเบอร์ก (Kolhberg) ได้พัฒนาแนวคิดต่อเนื่องจาก Piaget โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ และแต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้น ได้แก่

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional Level) ระดับนี้บุคคลจะเลือกตัดสินใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น มักพบในเด็กอายุ 2-10 ปี ในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 1 ชั้นการหลบหลีกการลงโทษ (อายุ 2-7 ปี) คือ การตัดสินใจโดยมุ่งหมายที่จะหลบหลีกไม่ให้ตนเองถูกลงโทษ

ชั้นที่ 2 ชั้นการแสวงหารางวัล (อายุ 7-10 ปี) คือ การตัดสินใจโดยมุ่งหมายที่จะได้รับผลตอบแทนที่ตนพอใจหรือต้องการ

ระดับที่ 2 ระดับตามเกณฑ์ (Conventional Level) ระดับนี้บุคคลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ระเบียบ ประเพณี กฎหมาย ศาสนา มีการเลียนแบบและทำตามเพื่อให้ผู้อื่นเห็นชอบ ต่อมาจึงคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม มักพบในช่วงอายุ 10-16 ปี ในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 3 ชั้นการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10-13 ปี) คือ การตัดสินใจโดยการคล้อยตามความเห็นชอบหรือการชักจูงผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน

ชั้นที่ 4 ชั้นการทำหน้าที่ทางสังคม (อายุ 13-16 ปี) คือ การตัดสินใจโดยถือว่าตนมีหน้าที่ที่จะทำสิ่งนั้นในฐานะที่ตนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้น และสังคมนั้นคาดหวังที่จะกระทำตนในหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ต่างๆ

ระดับที่ 3 ระดับเหนือเกณฑ์ (Post Conventional Autonomous or Principle Level) เป็นระดับที่มีจริยธรรมขั้นสูงสุด มีการตัดสินใจขัดแย้งต่างๆ ด้วยการนำมาคิดไตร่ตรองแล้วตัดสินใจไปตามแต่จะเห็นสิ่งใดสำคัญกว่ากันพบในช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไป ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 5 ชั้นการทำตามคำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป) คือ การตัดสินใจโดยเห็นแก่ประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น บุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นนี้จะสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้

ชั้นที่ 6 ชั้นการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่) คือ การตัดสินใจเพื่ออุดมคติอันยิ่งใหญ่ที่เป็นหลักประจำใจของตน บุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นนี้ นับว่าเป็นผู้มีจริยธรรมในขั้นสูงสุด

รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวคิดของ Kohlberg

ชั้นในการใช้เหตุผลทางจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ชั้นที่ 1 ชั้นการหลบหลีกการลงโทษ (อายุ 2-7 ปี)	ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ (2 -10 ปี)
ชั้นที่ 2 ชั้นการแสวงหารางวัล (อายุ 7-10 ปี)	
ชั้นที่ 3 ชั้นการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10-13 ปี)	ระดับที่ 2 ระดับตามเกณฑ์ (10 – 16 ปี)
ชั้นที่ 4 ชั้นการทำหน้าที่ทางสังคม (อายุ 13-16 ปี)	
ชั้นที่ 5 ชั้นการทำตามคำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป)	ระดับที่ 3 ระดับเหนือเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)
ชั้นที่ 6 ชั้นการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

4.3.2 ระดับของความตระหนักทางสังคม

4.3.2.1 การจำแนกระดับของความตระหนักทางสังคม (สุดใจ บุญอารีย์, 2541)

ในระดับก่อนเกณฑ์ บุคคลจะไม่มีการตระหนักทางสังคมหรือมีก็แคบมาก มักจะ คิดถึงตัวเอง เช่น ถ้าถามว่าเหตุใดจึงต้องรักษาสัญญา จะได้คำตอบว่า “ถ้าคุณไม่รักษาสัญญา คุณจะ ถูกตี” จะเห็นว่าทัศนะจำกัดอยู่ที่ตัวเอง ไม่คิดถึงผู้อื่น ไม่เข้าใจถึงเจตนาหรือความคาดหวังของผู้อื่น ใน ระดับนี้ ถ้าเด็กพัฒนาสูงขึ้นมาอีกความคิดก็จะกว้างขึ้น โดยจะคิดถึงผู้อื่นเป็นรายบุคคล เป็นการคิดแบบ “ฉัน” และ “เธอ” ไม่เป็นกลุ่ม เหตุผลในการกระทำเพื่อคนอื่นคือ ต้องการให้เขาเป็นผุ้ตอบแทน มีใจการทำเพื่อการอยู่รวมกันในสังคม

ในระดับที่สอง คือ ระดับตามกฎหมายเกณฑ์ เด็กจะคิดเรื่องสัมพันธ์ภาพการเป็นสมาชิกของกลุ่มจะมีความสำคัญคือ อยากจะดีตามที่กลุ่มหรือสังคมต้องการ ระดับที่สองนี้จะตระหนัก ถึงผลประโยชน์ของผู้อื่นและสังคม เป็นระดับแรกที่มีการเห็นประโยชน์ของผู้อื่นเป็นระดับที่เขาใจว่า เหตุใด บุคคลจึงต้องเสียสละเพื่อสังคม สิ่งที่ไม่เคยตระหนักในระดับก่อนจะเริ่มมี ผู้มีพัฒนาการในระดับนี้จะต้องการการยอมรับในการที่ตนทำดี ความแตกต่างระหว่างระดับนี้กับระดับก่อนในเรื่องกฎต่างๆ คือ ระดับก่อนเห็นวากฎต่างๆ เป็นเรื่องบังคับเขาแต่ในระดับนี้เห็นวากฎต่างๆมีไว้เพื่อช่วยสังคมที่เขาอยู่

ในระดับที่สาม คือ ระดับเหนือกฎหมาย ทักษะจะกว้างออกไปจะไม่มองวามนุษย์ เป็นเสมือนฟันเฟืองของเครื่องจักรในสังคม และจะต้องยอมปฏิบัติตามที่สังคมกำหนดและรับใช้สังคม ที่ตัวเองเป็นสมาชิกอยู่ แต่จะกระทำตามหลักแห่งความยุติธรรมที่เห็นว่าทุกคนในสังคมจะต้องปฏิบัติ ไม่วาสังคมนั้นจะสนับสนุนหรือไม่ ซึ่งเรียกได้ว่ามีลักษณะเป็นสากลเพราะใช้กับทุกคน ความแตกต่างระดับนี้กับระดับที่แล้วคือ ระดับก่อนเห็นวากฎการกระทำที่ดีจะต้องเป็นการสนับสนุนสังคม ผลประโยชน์ของสังคมเป็นตัวกำหนดความถูกต้อง แต่ในระดับนี้เห็นวากฎการกระทำที่ดีคือการกระทำที่สอดคล้องกับหลักแห่งความยุติธรรมหลักแห่งความยุติธรรมนี้เป็นอิสระจากสังคมที่เขาอยู่ ดังนั้นหลักแห่งความยุติธรรมเป็นพื้นฐานของสังคม

4.3.2.2 การจำแนกขั้นของความตระหนักทางสังคม

การแยกระดับการหยั่งลึกทางสังคมจะช่วยในกระบวนการวัดพัฒนาการอย่างมากถ้าสามารถชี้ชัดถึงขั้นของการพัฒนาการได้ก็จะเป็นแรงสนับสนุนยิ่งขึ้น การรู้ขั้นของพัฒนาการดานการหยั่งลึกทางสังคมของเด็ก จะทำให้เราทราบวเด็กใจเหตุผลอยู่ในสองขั้นใดควบกัน (เช่น ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2) ในที่นี้จะอธิบายเพียง 4 ขั้น ส่วนผู้ที่มีพัฒนาการดานการหยั่งลึกทางสังคมในระดับเหนือกฎหมายเกือบทั้งหมด จะใจเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 5

ในระดับก่อนเกณฑ์ ความแตกต่างด้านการตระหนักรู้ทางสังคมระหว่างชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ได้แก่ ความคิดแบบเห็นแก่ประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย หรือการตระหนักถึงทัศนคติของผู้อื่นซึ่ง ชั้นที่ 1 ไม่มีผู้ใช้เหตุผลในชั้นที่ 1 จะไม่เข้าใจว่าผู้อื่นมีความคิดเป็นของตนเองเขาจะคิดว่ามีตัวเขากับโลกภายนอกเท่านั้น ในด้านจริยธรรมเด็กจะเข้าใจว่าตัวเขาและผู้อื่นอยู่ในลักษณะเผด็จการ ภายนอกอันเดียวกัน หากไม่รวมตัวเองเข้ากับสิ่งนี้จะได้รับโทษโดยอัตโนมัติ การพิจารณาถึงความสำคัญและสิทธิของมนุษย์ จะมีลักษณะเป็นรูปธรรมตรงๆ และการตัดสินใจมาจากลักษณะพิเศษทางกายภาพ เช่น จะช่วยชีวิตผู้อื่นที่มีเครื่องประดับมากที่สุดหรือผู้ที่สูงที่สุด เป็นต้น

ในชั้นที่สอง เด็กจะสามารถพิจารณาสิ่งต่างๆรวมกันได้ เด็กจะคิดได้ว่าผู้อื่นมีความคิดที่แตกต่างไปจากตนและแตกต่างกัน และรู้ว่าบางครั้งบุคคลคาดหวังและกระทำในสิ่งที่ขึ้นอยู่กับผู้อื่น อย่างไรก็ตาม แม้ความคิดในเชิงการตระหนักรู้จะกว้างขึ้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดคือการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้มีพัฒนาการในชั้นที่สองจะมองความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว ในแง่จริยธรรมยังพิจารณาในสิ่งต่างๆในลักษณะกายภาพและสุขนิยม หลักสำคัญของการพัฒนาในชั้นนี้คือจะมีไดเน็กถึงการแบ่งกลุ่มหรือสังคมที่ตึงตาง แต่นักถึงเพียงประโยชน์ของบุคคลผู้ใฝ่ประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น

ในชั้นที่สาม กรอบความคิด คือ แต่ละคนในกลุ่มจะต้องฟังความเห็นของทุกคนในกลุ่ม และจะต้องพยายามกระทำในสิ่งที่กลุ่มเห็นด้วย ผู้ใช้เหตุผลในชั้นนี้จะพยายามจัดพฤติกรรมของเขาให้อยู่ในรูปแบบของคนที่ตามความคิดของตน

ในชั้นที่สี่ จะพิจารณาสัมพันธ์ภาพเช่นกัน แต่จะขยายรวมไปถึงการหยั่งลึกถึง ระดับสังคมแทนที่จะคิดถึงบุคคลเพียง 2 - 3 คน เขาจะพิจารณาว่าบุคคลเป็นจุดหนึ่งของระบบสังคมทั้งหมดจะอยู่ที่ผลของสัมพันธ์ภาพหรือพฤติกรรมต่างๆ ที่มีต่อสังคม อันได้แก่ การกระทำในทำนองที่เกื้อหนุนหรือส่งเสริมให้สังคมได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยเชื่อว่าเราทั้งหมดเป็นสมาชิกของระบบ สังคมการขยายความคิดจากเอกัตบุคคลหรือสัมพันธ์ภาพของกลุ่มเล็กๆ ไปสู่ระบบสังคมที่กว้างออกไป เป็นความสำเร็จที่สำคัญของชั้นที่ 4 ที่พัฒนามาจากชั้นที่ 3

4.4 กระบวนการสร้างตระหนักรู้

ทิสนา แคมมณี (2546) ได้กล่าววาทะกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้ ผู้เรียนให้ความสนใจ เอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ขั้นตอนการดำเนินการมีดังนี้

- 1) สังเกต ให้อาจารย์ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ และเห็นคุณค่า
- 2) วิจัย ให้อาจารย์ สถานการณ์ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์หาสาเหตุและผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

3) สรุปให้อภิปรายหาข้อมูลหรือหลักฐานมาสนับสนุนคุณค่าของสิ่งที่จะต้องตระหนักและวางเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องนั้น

แครธวอลและคณะ (Krathwohl, Bloom and Masia) ได้ลำดับการเกิดลักษณะนิสัยของบุคคลออกเป็น 5 ขั้น ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล, 2548)

1. ขั้นการรับรู้ (Receiving) เป็นการพัฒนาขั้นแรกสุด ซึ่งขั้นนี้บุคคลจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบต่อประสาทสัมผัสของเขา โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ

1.1) ขั้นรู้ตัว ได้แก่ การสังเกต การรับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้าว่าอะไรเป็นอะไรซึ่งเป็นการรู้จักในเบื้องต้นเท่านั้น ยังมองไม่เห็นความสำคัญ เช่น การรู้จักสี รูปแบบการจัดอันดับ เป็นต้น

1.2) ขั้นตั้งใจรับ ได้แก่ การมีความตั้งใจฝักใฝ่ต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง เริ่มสะสมความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้วจึงยอมรับ เช่น การฟังผู้อื่นพูดด้วยความเต็มใจ อุดหนุนที่จะทำอะไรให้สำเร็จ ยอมรับความแตกต่างของเชื้อชาติและวัฒนธรรม เป็นต้น

1.3) ขั้นการเลือกสรรสิ่งที่รับรู้ ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะอย่าง เช่น สนใจอ่านเฉพาะบางเรื่อง สนใจตอบคำถามเฉพาะบางคำถาม เป็นต้น

2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) เป็นการพัฒนาการที่สูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งในขั้นนี้บุคคลไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเท่านั้น แต่จะเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้วย โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ

2.1) ขั้นเต็มใจตอบสนอง เป็นการยินยอมที่จะปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์และยอมรับในสิ่งที่รับรู้มา เช่น ความตั้งใจที่จะบังคับตนเองให้ร่วมทำกิจกรรมกับคนอื่น ทำการบ้านให้เสร็จ เชื่อฟังกฎเกณฑ์ที่กำหนด เป็นต้น

2.2) ขั้นตั้งใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มอาสาที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่น และอาจมีการพยายามหลีกเลี่ยงหรือไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่ตนรับรู้มา เช่น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ร่วมมือทำกิจกรรมของกลุ่มซึ่งเป็นสมาชิก เป็นต้น

2.3) ขั้นพอใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรม หรือการแสดงออกของผู้อื่นที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับสิ่งที่รับรู้มาซึ่งเป็นการเลือกตอบสนองต่อ สิ่งเร้า เช่น การร้องเพลงร่วมกับผู้อื่นด้วยความสนุกสนาน การสนุกกับบทละคร เป็นต้น

3. ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มเห็นคุณประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้ และสิ่งที่ตอบสนองแล้วเริ่มยอมรับสิ่งในที่ได้รับรู้มาว่าสิ่งใดมีความหมายต่อเขาและสิ่งใดไม่มีค่า หากสิ่งใดไม่มีความหมายต่อเขา เขาจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งเจตคติก็เป็นความรู้สึกในระดับนี้ด้วย โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย คือ

3.1) การรับรู้คุณค่า (acceptance of a value) ได้แก่ การพยายามที่จะเพิ่มพูนประสบการณ์ต่อในสิ่งเร้า นั้นๆ โดยการพยายามปฏิบัติตามบ่อยให้บ่อยครั้งเข้าไว้ เช่น การรู้สึกว่าการมีเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตการแต่งงานที่จะประสบความสำเร็จ เป็นต้น

3.2) การแสดงความชื่นชอบในคุณค่า (perference for value) ได้แก่ การเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนหรือร่วมมือทำกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสิ่งที่เห็นด้วย เรียกว่าเป็นขั้นที่ต้องการคุณค่า เช่น การแสดงความรับผิดชอบในการที่จะทำให้คนในกลุ่มที่พุดน้อยหันมาร่วมพุดคุยด้วย เป็นต้น

3.3) การยินยอมรับคุณค่า (commitment) ได้แก่ การเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เขาเห็นคุณค่า และปฏิเสธ คัดค้าน โต้แย้ง หรือขัดขวางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เขาไม่เห็นคุณค่า เช่น ความซื่อสัตย์ต่อกลุ่มที่เป็นสมาชิก การยอมรับบทบาททางศาสนาในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว เป็นต้น ขั้นนี้เป็นขั้นความพอใจจนกระทั่งยินยอมตกลงเป็นคำมั่นสัญญา

4. ขั้นการจัดระบบคุณค่า (Organization) เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้จะพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ยอมรับ และจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม (Value) ที่เห็นคุณค่าหลายๆ อย่างพร้อมๆ กัน พยายามที่จะจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่างๆ ที่ได้ยอมรับนั้น โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย คือ

4.1) ขั้นสร้างความเข้าใจในคุณค่า (conceptualization of a value) บุคคลจะแสดงออกโดยการเข้าร่วมกลุ่มเพื่ออภิปราย ร่วมสร้างแนวคิด หรือเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นๆ เช่น การพยายามบ่งชี้ลักษณะของศิลปวัตถุที่ตนเองชื่นชอบ การตัดสินใจในฐานะที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่ออนุรักษ์แหล่งทรัพยากร เป็นต้น

4.2) ขั้นสร้างระบบคุณค่า บุคคลจะพยายามซึ่งนำหาค่านิยมต่างๆ ที่จะยอมรับ จัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น สร้างแผน กฎเกณฑ์ ให้สอดคล้องกับสิ่งที่ยอมรับ และระบบที่สร้างขึ้น แล้วนำไปใช้กับตัวเอง หรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับกับระบบนั้น เช่น การยอมรับความจริงในด้านการปรับอารมณ์กับข้อจำกัดด้านความถนัด การตั้งใจที่จะเลือกนโยบายทางสังคมกับประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นต้น

5. ขั้นเกิดกิจนิสัย (Characterization) เป็นพัฒนาการที่ต่อจากขั้นการจัดระบบซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการวางตัว หรือการยอมรับสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่ามาเป็นลักษณะเฉพาะตัว กล่าวคือ เมื่อการจัดระบบสำหรับตัวเองเข้าสู่รูปเข้ารอยแล้ว บุคคลก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วปฏิบัติหรือยึดถือต่อไปจนเกิดเป็นการแสดงออกโดยอัตโนมัติ หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เขาก็จะตอบสนองในรูปแบบที่คงเส้นคงวาจนจัดได้ว่าเป็นลักษณะประจำตัวของเขาในที่สุด โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นย่อย คือ

5.1) ขั้นสร้างข้อสรุปของคุณค่า (generalized set) ได้แก่ การพยายามปรับปรุงระบบจนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัวตามแนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ เช่น มีนิสัยในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาคำตอบ เป็นต้น

5.2) ขั้นสร้างลักษณะนิสัย (characterization) ได้แก่ การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอจนได้รับการยอมรับจากวงการหรือหมู่คณะว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขา ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงการเกิดคุณลักษณะ เฉพาะนั้นๆ ของบุคคล เช่นการพัฒนาความมีสติ การพัฒนาความเป็นระเบียบส่วนตัว การดำรงชีวิตด้วยหลักคุณธรรม เป็นต้น

จากทฤษฎีพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของ แครธวอลและคณะ สามารถสรุปเป็นแนวคิดการจำแนกระดับความรู้สึก รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ทฤษฎีพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของ แครธวอลและคณะ

1. การรับรู้	1.1 การรู้ตัว	↑	↑	↑	↑	↑
	1.2 การตั้งใจที่จะรับรู้					
	1.3 การเลือกให้ความสนใจ					
2. การตอบสนอง	2.1 การเต็มใจที่ตอบตกลง	↓	↓	↓	↓	↓
	2.2 การตั้งใจที่จะตอบสนอง					
	2.3 การพอใจที่จะตอบสนอง					
3. การเกิดค่านิยม	3.1 การรับรู้คุณค่า	↓	↓	↓	↓	↓
	3.2 การชื่นชมคุณค่า					
	3.3 การยอมรับในคุณค่า					
4. การจัดระบบคุณค่า	4.1 การสร้างความเข้าใจในคุณค่า	↓	↓	↓	↓	↓
	4.2 การจัดระบบคุณค่า					
5. การสร้างลักษณะนิสัย	5.1 การวางหลักทั่วไป	↓	↓	↓	↓	↓
	5.2 การสร้างลักษณะนิสัย					

จากแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของ แครธวอลและคณะ พบว่า จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจ ซึ่งจะเกี่ยวกับค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทัศนคติ ความเชื่อ ความตระหนักรู้ ความสนใจ และคุณธรรม ดังนั้นแนวทางในการที่จะสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกัน นั้นต้องเริ่มจากการจัดสิ่งเร้าให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและรับรู้ถึงบทบาท หน้าที่ ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งๆ ในชุมชนอย่างเต็มที่ แล้วจัดสถานการณ์หรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้รับรู้และตอบสนองต่อบทบาท หน้าที่นั้น เช่น การพูดแสดงความคิดเห็น การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในชุมชนนั้น ได้สัมภาษณ์พูดคุยกับบุคคลที่มีความประพฤติดี เมื่อคนในชุมชนเห็นว่าการกระทำตามบทบาทหน้าที่นั้นเป็นประโยชน์จากการได้รับการตอบสนองในทางที่ดีแล้ว คนในชุมชนก็จะเห็นคุณค่าและยอมรับในบทบาทหน้าที่นั้น และนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน จนกระทั่งเกิดเป็นลักษณะนิสัยได้

4.5 องค์ประกอบของความตระหนักรู้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของความตระหนักรู้ของ Good (1973) ประสาท อิศรปริดา (2523) และทรงศักดิ์ ประสบกิติคุณ (2535) สามารถสรุปองค์ประกอบของความตระหนักรู้ รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 องค์ประกอบของความตระหนักรู้

ประเด็น	Good (1973)	ประสาท อิศรปริดา (2523)	ทรงศักดิ์ ประสบกิติคุณ (2535)
1. อารมณ์หรือความรู้สึก	ความรู้สึก	อารมณ์หรือความรู้สึก	-
2. ความรู้	ความรู้	ความรู้	-
3. ความคิด	ความคิด	ความคิด	-
4. ประสบการณ์	ประสบการณ์	-	ประสบการณ์
5. ความปรารถนา	ความปรารถนา	-	-
6. ระยะเวลา	ระยะเวลา	-	ระยะเวลาและความถี่
7. สภาพแวดล้อม	สภาพแวดล้อม	-	ความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม
8. ความใส่ใจและการเห็นคุณค่า	-	-	ความใส่ใจและการเห็นคุณค่า
9. สิ่งเร้า	-	-	ลักษณะและรูปแบบของสิ่งเร้า

นคูประกอบสังกัปนั้นหลายคู แต่ละคูจะมี 2 ชั่วโมงจะทางระหว่าง 2 ชั่วโมงนี้ บงด้วยตัวเลข ถ้าไกลข้างใด มากก็จะมีคุณลักษณะตามคุณศัพท์ของชั่วโมงนั้นมาก คุณศัพท์ที่ประกอบเป็น 2 ชั่วโมงนี้ แยกออกเป็น 3 พวกใหญ่ ๆ คือ พวกที่เกี่ยวข้องกับการ ประเมินค่า (Evaluation) พวกที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ (Potential) และพวกที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม (Activity)

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความตระหนักรู้ และการอยู่ร่วมกัน

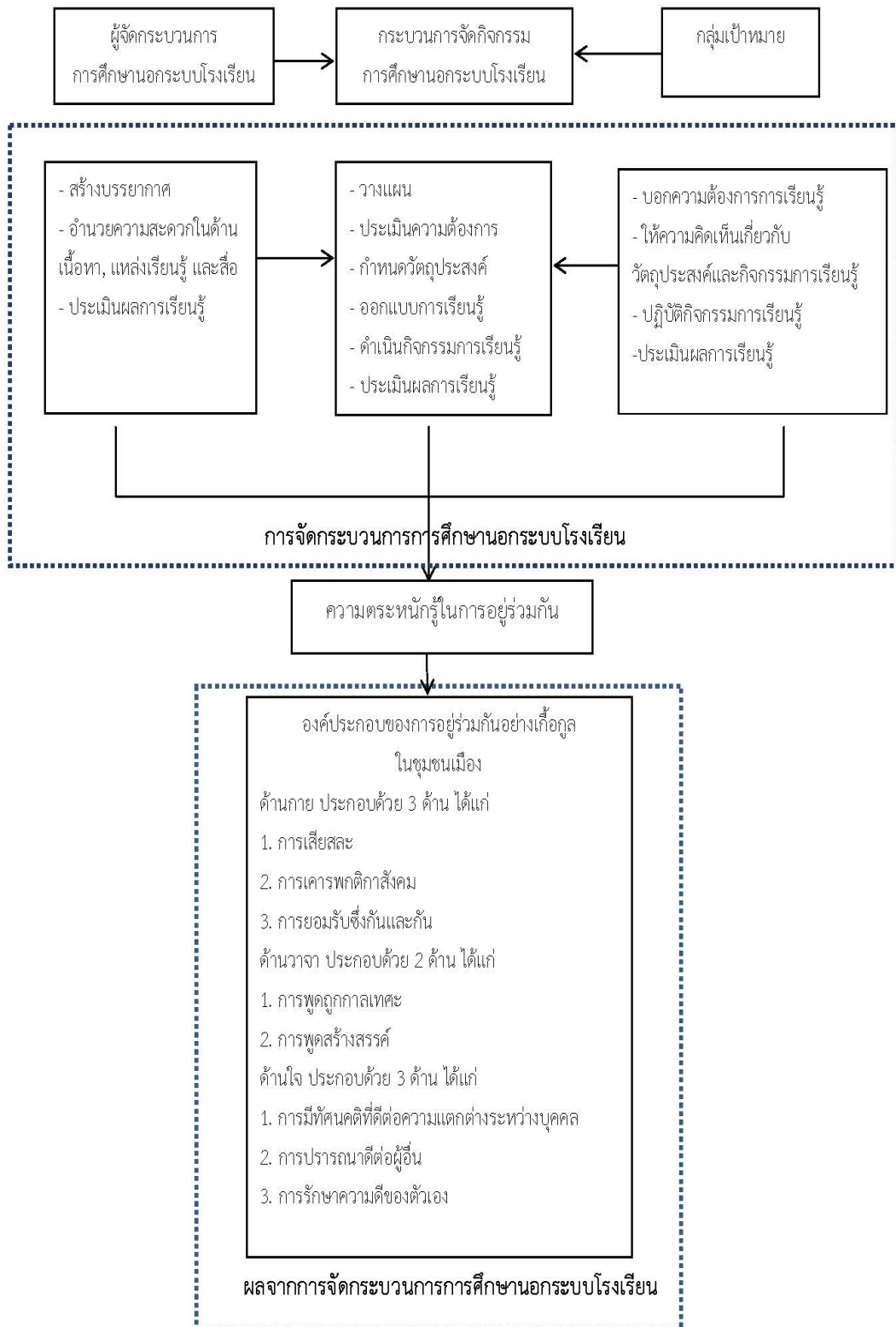
ในการพัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันดังนี้

กระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินความต้องการ 2) การวางแผน 3) การกำหนดวัตถุประสงค์ 4) การออกแบบการเรียนรู้ 5) การจัดสภาพแวดล้อม 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 7) การประเมินผล

ความตระหนักรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้สึก 2) ความรู้ 3) ความคิด 4) ประสบการณ์ 5) ระยะเวลา และ 6) สภาพแวดล้อม

การอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วย 3 ด้าน 8 ประเด็น ได้แก่ ด้านกาย ประกอบด้วย 1) การเสียดสี 2) การเคารพกติกาสังคม 3) การยอมรับซึ่งกันและกัน ด้านวาจา ประกอบด้วย 4) การพูดถูกกาลเทศะ 5) การพูดสร้างสรรค์ ด้านใจ ประกอบด้วย 6) การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล 7) การปรารถนาดีต่อผู้อื่น และ 8) การรักษาความดีของตัวเอง

ความสัมพันธ์ของการพัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง รายละเอียดดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ของการพัฒนากระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้

6.1 ความหมายของตัวบ่งชี้

Hornby (2000) ได้ให้ความหมายของตัวบ่งชี้ว่า หมายถึง การที่บุคคลมาบอกชี้หรือให้ข้อมูลต่างๆ เช่น บันทึกรายงานสภาพการณ์ การบอกวิธีการใช้เครื่องกลที่แสดงถึงความเร็วและแรงดัน เป็นต้น

Jonestone (1981) ได้ให้ความหมายของตัวบ่งชี้ ดังนี้

1) ความหมายโดยนัยทั่วไป เป็นการให้ความหมายที่ไม่จำเป็นต้องแม่นยำในสิ่งที่ใช้ในการตรวจสอบ เช่น การขับรถแล้วระบุว่าให้เลี้ยวซ้ายแล้วเลี้ยวขวาและตรงขึ้นไปก็จะทำให้ไม่หลงทาง และเป็นเครื่องมือที่แสดงความชัดเจนเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่มีการติดตามและหากว่าข้อมูลมีความเฉพาะก็ต้องอาศัยองค์ประกอบบางอย่างที่มีการวิเคราะห์ซ้ำจากสถานการณ์นั้นๆ ที่แสดงออกมา

2) ความหมายที่แตกต่างจากตัวแปร ตัวบ่งชี้เป็นการอธิบายในเชิงปริมาณที่มีทิศทางตรงกันข้ามจากหลากหลายแนวทางและนำมาใช้ประโยชน์ในการแสดงข้อมูล เช่น อัตราส่วนของครูต่อนักเรียน สัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาต่อการได้งานทำ เป็นต้น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้เป็นการสรุปในภาพรวม ซึ่งถ้าจะจัดทำเป็นตัวบ่งชี้ก็ต้องรวมเอาตัวแปรต่างๆ ที่มีแนวคิดสัมพันธ์กัน ดังนั้น ตัวบ่งชี้จึงไม่จำเป็นต้องการตัวแปรเพียงตัวเดียว บางทีอาจจะจำเป็นจำนวนมากก็ได้ เช่น ทักษะตัวบ่งชี้การศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 หรือตัวบ่งชี้การมีสุขภาพที่แข็งแรง และตัวบ่งชี้ทางสังคม เป็นต้น

3) ความหมายที่เป็นคุณค่าชั่วคราว ซึ่งตัวบ่งชี้อาจใช้บอกถึงคุณค่าได้เพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น อาจจะบอกเป็นเฉพาะรายเดือน รายปี หรือราย 5 ปี โดยการแปลผลของตัวบ่งชี้จะต้องมีจำนวนของการสังเกตที่มากพอและชัดเจน

4) ความหมายที่เป็นหน่วยพื้นฐานของการพัฒนาเชิงทฤษฎี โดยตัวบ่งชี้ที่บอกในแง่ของงานวิจัยที่มีการสร้างในเชิงทฤษฎีนั้น มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

4.1) การใช้ลักษณะของข้อความต่างๆ รายการหรือตารางของประเด็นแนวคิดหลักที่เกี่ยวกับทฤษฎีเฉพาะอย่างและนิยามปฏิบัติการของแนวคิดต่างๆ ที่สามารถวัดได้ แล้วนำมาวางแผนข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล และการจัดทำโครงสร้างของตัวบ่งชี้

4.2) การนำแนวคิดและหลักการที่มีการระบุประเด็นที่ใช้กับคนทั้งหมดมาสะท้อนถึงลักษณะที่แสดงถึงในเชิงทฤษฎี เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับการทดสอบทางสติปัญญา มโนภาพแห่งตน ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

4.3) การนำแนวคิดหลักที่มีความชัดเจนมานิยามให้มีความเป็นตัวแทน และให้มีจำนวนตัวแปรเฉพาะ เช่น ความสามารถทางสติปัญญา ใช้เป็นตัวแทนได้โดยการแปลงคะแนนจากการทำแบบทดสอบ ความทันสมัย เป็นตัวแทนได้โดยการไ้ระยะเวลา เป็นต้น

Webster's Dictionary (1998) ได้ให้ความหมายของตัวบ่งชี้ว่าหมายถึง สิ่งที่ยังชี้หรือสิ่งที่บ่งบอกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะมากกว่าหรือน้อยกว่าในความเป็นจริง

วรรรณี แกมเกตุ (2540) ได้ให้ความหมายของตัวบ่งชี้ว่า หมายถึง สารสนเทศ หรือค่าที่สามารถสังเกตได้ในเชิงปริมาณ หรือเป็นสารสนเทศในเชิงคุณภาพที่ยังบ่งบอกสถานะของสิ่งที่เราจะมุ่งวัดหรือสะท้อนลักษณะรวมของปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างกว้างขวางในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2541) ได้ให้ความหมายของตัวบ่งชี้ว่า หมายถึง ตัวแปรหรือตัวแปรองค์ประกอบหรือองค์ประกอบที่มีค่าแสดงถึงคุณลักษณะหรือปริมาณของสภาพการณ์ที่ต้องการศึกษา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ค่าของตัวบ่งชี้จะแสดงหรือระบุถึงสภาพที่ต้องการศึกษาเป็นองค์รวมกว้างๆ แต่ก็มีขีดความชัดเจนพอที่จะใช้ในการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อประเมินในสิ่งที่เราต้องการศึกษาได้

รุ่งรังสี วิบูลชัย (2544) ได้ให้ความหมายของตัวบ่งชี้ว่า หมายถึง สารสนเทศที่ใช้ในการบ่งบอกสภาพการณ์หรือลักษณะการดำเนินงานของบุคคลหรือหน่วยงานหรือองค์กรในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

ผกาพรรณ นันทวิชิต (2549) ได้ให้ความหมายของตัวบ่งชี้ว่า หมายถึง สารสนเทศหรือค่าที่สามารถสังเกตได้ในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพที่สามารถใช้บ่งบอกถึงสถานะของสิ่งที่จะมุ่งวัดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

วันเพ็ญ ผ่องกาย (2549) ได้ให้ความหมายของตัวบ่งชี้ว่า หมายถึง ตัวแปรหรือองค์ประกอบที่แสดงถึงค่าหรือลักษณะหรือปริมาณของระบบการดำเนินงานส่วนใดส่วนหนึ่ง ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นสารสนเทศที่ยังบ่งบอกสถานะหรือสภาพการณ์ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่เราสนใจ ทั้งนี้การนำตัวแปรหรือข้อเท็จจริงต่างๆ มาสัมพันธ์กันก็เพื่อให้เกิดคุณค่าและสะท้อนให้เห็นภาพรวมของสิ่งที่เราต้องการจะศึกษา

ดังนั้นสรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ หมายถึง ตัวแปรที่สามารถวัดค่าได้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้สารสนเทศในสิ่งที่เราต้องการศึกษาและจะต้องสอดคล้องกับคุณลักษณะหรือสิ่งที่เราต้องการจะวัด

6.2 ประเภทตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้มีหลายประเภทและหลายชนิด ซึ่งในการจัดแยกประเภทของตัวบ่งชี้ต่าง ๆ นั้น สามารถแยกตามวิธีและเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งแยก สามารถแบ่งได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2545)

6.2.1) แยกตามทฤษฎีระบบ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

6.2.1.1) ตัวบ่งชี้ด้านปัจจัย (Input indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงปัจจัยป้อน

6.2.1.2) ตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ (Process indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ

6.2.1.3) ตัวบ่งชี้ด้านผลผลิต (Output indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงผลลัพธ์ตลอดจนผลกระทบ

6.2.2) แยกตามลักษณะนิยามของตัวบ่งชี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

6.2.2.1) ตัวบ่งชี้อัตนัย (Subjective indicators) เป็นตัวบ่งชี้ในกรณีที่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาไม่มากนัก หรือใช้ในสถานการณ์ที่มีการให้นิยามตัวบ่งชี้ไว้อย่างกว้างๆ ไม่ชัดเจน ตัวบ่งชี้แบบอัตนัยนี้ต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ

6.2.2.2) ตัวบ่งชี้ปรนัย (Objective indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีการให้นิยามไว้อย่างชัดเจนและไม่ต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจแต่อย่างใด

6.2.3) แบ่งตามประเภทวิธีการสร้าง สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

6.2.3.1) ตัวบ่งชี้แทน (Representative indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่สร้างขึ้นจากตัวแปรเพียงตัวเดียวซึ่งทำให้เป็นตัวแทนของตัวแปรอื่นๆ ที่บอกลักษณะหรือปริมาณของสภาพในสิ่งที่ต้องการศึกษา

6.2.3.2) ตัวบ่งชี้แยก (Disaggregative indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีลักษณะคล้ายกับตัวแปรหรือเป็นตัวบ่งชี้ย่อย โดยที่ตัวบ่งชี้ย่อยแต่ละตัวนั้นเป็นอิสระจากกัน และสามารถบ่งชี้ลักษณะหรือปริมาณของสภาพในสิ่งที่ต้องการศึกษาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น

6.2.3.3) ตัวบ่งชี้รวมหรือตัวบ่งชี้ประกอบ (Composite indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่เกิดจากการรวมเอาตัวแปรหลายๆ ตัวมาเข้าไว้ด้วยกัน โดยให้น้ำหนักความสำคัญของตัวแปรตามที่แท้จริง

6.2.4) แบ่งตามลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี คือ

6.2.4.1) แบ่งตามระดับของการวัดตัวแปร ซึ่งวิธีนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวบ่งชี้นามบัญญัติ (Nominal indicators) 2) ตัวบ่งชี้เรียงอันดับ (Ordinal indicators) 3) ตัวบ่งชี้ช่วง (Interval indicators) และ 4) ตัวบ่งชี้อัตราส่วน (Ratio indicators) ทั้งนี้ถ้าตัวบ่งชี้สร้างมาจาก ตัวแปรในระดับใด ตัวบ่งชี้ที่ได้จะมีระดับของการวัดตามตัวบ่งชี้ด้วย

6.2.4.2) แบ่งตามประเภทของตัวแปร ซึ่งวิธีนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวบ่งชี้สต็อก (Stock indicators) และ 2) ตัวบ่งชี้เคลื่อนไหว (Flows indicators) โดยที่ตัวบ่งชี้สต็อกจะแสดงถึงภาวะหรือปริมาณ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ส่วนตัวบ่งชี้เคลื่อนไหวจะแสดงถึงภาวะที่เป็นพลวัต ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

6.2.4.3) แบ่งตามคุณสมบัติทางสถิติของตัวแปร ซึ่งวิธีนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับการแจกแจง (Distributive indicators) และ 2) ตัวบ่งชี้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแจกแจง (Non-distributive indicators) ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับการแจกแจงสร้างมาจากตัวบ่งชี้ที่เป็นค่าสถิติที่บอกลักษณะการกระจายของข้อมูล ส่วนตัวบ่งชี้ไม่เกี่ยวข้องกับการแจกแจงสร้างมาจากตัวบ่งชี้ที่เป็นปริมาณหรือเป็นค่าสถิติที่บอกลักษณะของค่ากลาง

6.2.5) แบ่งตามลักษณะของค่าตัวบ่งชี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ

6.2.5.1) ตัวบ่งชี้สมบูรณ์ (Absolute indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่ค่าของตัวบ่งชี้สามารถบอกปริมาณที่แท้จริงและมีความหมายในตัวเอง

6.2.5.2) ตัวบ่งชี้สัมพัทธ์ (Relative indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่ค่าของตัวบ่งชี้สามารถบอกเป็นปริมาณเทียบเคียงกับค่าอื่น

6.2.6) แบ่งตามฐานการเปรียบเทียบในการแปลความ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี คือ

6.2.6.1) ตัวบ่งชี้อิงกลุ่ม (Norm-referenced indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีการแปรผลหรือแปลความหมายโดยเทียบกับภายในกลุ่ม

6.2.6.2) ตัวบ่งชี้อิงเกณฑ์ (Criterion-referenced indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีการแปรผลหรือการแปลความหมายโดยเทียบกับกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

6.2.6.3) ตัวบ่งชี้อิงตน (Self-referenced indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีการแปลความหมายโดยเทียบกับสภาพเดิม ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่แตกต่างกัน

6.2.7) แบ่งตามลักษณะการใช้ตัวบ่งชี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ

6.2.7.1) ตัวบ่งชี้แสดงความหมาย (Expressive indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการบรรยายสภาพต่างๆ

6.2.7.2) ตัวบ่งชี้ทำนาย (Predictive indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการทำนายหรือการพยากรณ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ

สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ (2547) ได้แบ่งวิธีการจำแนกประเภทของตัวบ่งชี้เป็น 5 วิธี ดังนี้

1. พิจารณาจากตัวแปรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างตัวบ่งชี้ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1.1) ตัวบ่งชี้ที่เป็นตัวแทน (Representative indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่เป็นตัวแทนในการคัดเลือกตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเข้ามาเป็นตัวแทนเพื่อช่วยชี้แนะหรือช่วยสะท้อนให้เห็นแง่มุมของระบบการศึกษาซึ่งใช้กันมากในงานวิจัย งานบริหารและงานวางแผน ซึ่งตัวแปรที่นำมาเป็นตัวบ่งชี้ย่อยที่พบบ่อย ได้แก่ อัตราการเข้าชั้นเรียนของนักศึกษา ร้อยละของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP) ที่ใช้เพื่อการศึกษาอัตราการอ่านออกเขียนได้ เป็นต้น

1.2) ตัวบ่งชี้แยก (Disaggregative indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่นำข้อมูลมาจำแนกออกเป็นส่วนๆ การอธิบายต้องอาศัยความหมายของแต่ละตัวแปรเพื่ออธิบายแต่ละส่วนหรือแต่ละองค์ประกอบแทนที่จะใช้ตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง ในการอธิบายลักษณะหรือมโนทัศน์หนึ่งๆ ตัวแปรที่กำหนดแต่ละตัวในแต่ละส่วนนั้นต้องเป็นอิสระออกจากตัวแปรอื่นๆ จึงทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3) ตัวบ่งชี้รวมหรือตัวบ่งชี้ผสม (Composite indicators) ซึ่งลักษณะของตัวบ่งชี้ประเภทนี้เป็นตัวบ่งชี้รวมที่มีการรวมตัวแปรจำนวนหนึ่งเข้าไว้ด้วยกันจนกลายเป็นค่าๆ หนึ่งออกมาสำหรับบอกคุณลักษณะของสิ่งนั้น โดยมีการถ่วงน้ำหนักของแต่ละตัวแปรเพราะตัวแปรแต่ละตัวนั้นอาจจะมีค่าน้ำหนักไม่เท่ากันแล้วจึงคำนวณค่าตัวบ่งชี้รวมออกมา

2. พิจารณาจากวิธีการแปลผลค่าของตัวบ่งชี้ สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1) ตัวบ่งชี้ที่มีการแปลผลแบบอิงกลุ่ม (Norm-referenced indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ในระยะเวลาเดียวกันหรือการเปรียบเทียบกันภายในกลุ่ม

2.2) ตัวบ่งชี้ที่มีการแปลผลแบบอิงตนเอง (Self-referenced indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการเปรียบเทียบสิ่งเดียวกันแต่แตกต่างกันในด้านของระยะเวลาหรือการเปรียบเทียบกับตนเอง

2.3) ตัวบ่งชี้ที่มีการแปลผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-referenced indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายหรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้

3. พิจารณาจากลักษณะของสเกลการวัด สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

3.1) ตัวบ่งชี้ที่วัดเป็นค่าสัมบูรณ์ (Absolute measurement) เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงค่าที่เป็นจำนวนที่มีความสมบูรณ์ภายในตัวเอง ไม่มีการนำค่าไปเปรียบเทียบกับค่าอื่นๆ

3.2) ตัวบ่งชี้ที่เป็นค่าสัมพัทธ์ (Relative measurement) เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงค่าที่มีการนำไปสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับค่าอื่นๆ

4. พิจารณาตามช่วงเวลา สามารถแบ่งได้ดังนี้

4.1) ตัวบ่งชี้ที่แสดงค่าในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Measurement of stocks) เป็น ตัวบ่งชี้ที่มีการให้ค่าเป็นปริมาณที่มีความแน่นอนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

4.2) ตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา (Measurement of flows) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา

5. พิจารณาตามระดับการวัด สามารถแบ่งได้ดังนี้

5.1) ตัวบ่งชี้ที่มีการวัดลักษณะสภาพรวมได้ทุกระดับ (Measurement of overall) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีการวัดคุณลักษณะรวมของทุกระดับ โดยอาจแสดงในรูปของค่าเฉลี่ย ซึ่งตัวบ่งชี้ประเภทนี้จะไม่เห็นลักษณะของการกระจายและการนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับกันอาจทำให้ได้ข้อสรุปที่ไม่ถูกต้อง

5.2) ตัวบ่งชี้ที่มีการวัดลักษณะการกระจาย (Measurement of distribution) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีการวัดคุณลักษณะของการกระจายของข้อมูลในรูปของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งทำให้เห็นว่าคุณลักษณะที่วัดได้กันในกลุ่มมีความคล้ายคลึงกันหรือมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า ประเภทของตัวบ่งชี้ สามารถจำแนกได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1) การจำแนกตามทฤษฎีระบบ 2) การจำแนกตามลักษณะนิยามของตัวบ่งชี้ 3) การจำแนกตามวิธีการสร้าง 4) การจำแนกตามลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการสร้าง 5) การจำแนกตามลักษณะค่าของตัวบ่งชี้ 6) การจำแนกตามการเปรียบเทียบและการแปลค่าหรือการแปลความหมาย และ 7) การจำแนกตามลักษณะการใช้ตัวบ่งชี้

6.3 ลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดี

ศิริชัย กาญจนวาสิ (2544) ได้สรุปหลักเกณฑ์การคัดเลือกตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ความตรง (Validity) ตัวบ่งชี้ที่ดีต้องมีความสามารถที่จะบ่งชี้ในสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.1) ตรงประเด็น (Relevant) ตัวบ่งชี้ต้องสามารถวัดได้ตรงประเด็นในสิ่งที่จะวัดและมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันโดยตรงกับคุณลักษณะที่จะมุ่งวัด

1.2) เป็นตัวแทน (Representative) ตัวบ่งชี้จะต้องมีความเป็นตัวแทนของคุณลักษณะที่จะมุ่งวัด หรือครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะที่จะมุ่งวัดอย่างครบถ้วน

2. ความเที่ยง (Reliability) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องมีคุณลักษณะที่มุ่งวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ มีความคงเส้นคงวา หรือบ่งชี้ได้คงที่เมื่อวัดซ้ำในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1) ความเป็นปรนัย (Objective) ตัวบ่งชี้ต้องสามารถวัดได้อย่างเป็นปรนัย ทั้งนี้การตัดสินใจเกี่ยวกับค่าของตัวบ่งชี้ขึ้นอยู่กับสถานะที่เป็นอยู่หรือคุณสมบัติของสิ่งนั้นมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับความรู้สึก

2.2) ความคลาดเคลื่อนต่ำ (Minimum error) ตัวบ่งชี้ต้องสามารถชี้วัดได้อย่างมีความคลาดเคลื่อนต่ำ ซึ่งค่าที่ได้ต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ

3. เป็นกลาง (Neutrality) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องมีความเป็นกลาง ปราศจากความลำเอียง (bias) ไม่น้อมเอียงไปทางใดทางหนึ่ง โดยที่ไม่เป็นการชี้นำหรือบ่งชี้เฉพาะ

4. ความไว (Sensitivity) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องมีความไวต่อคุณลักษณะที่จะมุ่งวัด และสามารถแสดงความผันแปรหรือแตกต่างระหว่างหน่วยการวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน

5. สะดวกในการนำไปใช้ (Practicality) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องสะดวกต่อการนำไปใช้ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

5.1) เก็บข้อมูลง่าย (Availability) ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องสามารถนำไปใช้วัดหรือเก็บข้อมูลได้สะดวก และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตรวจ นับ วัด หรือสังเกตได้ง่าย

5.2) แปลความง่าย (Interpretability) ตัวบ่งชี้ที่ดีควรได้ค่าของการวัดที่มีค่าสูงสุดและต่ำสุด สามารถเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างเกณฑ์การตัดสินคุณภาพได้ง่ายด้วยเช่นกัน

รุ้งรังสี วิบูลชัย (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดีว่า ควรจะพัฒนาตัวบ่งชี้ให้เป็นเครื่องมือที่มีลักษณะของความเป็นกลาง มีความไวในการจัดสถานะหรือผลของการปฏิบัติงานนั้นๆ อีกทั้งควรเป็นที่ยอมรับของบุคคลในองค์กรหรือสถาบัน และขั้นตอนในการพัฒนาตัวบ่งชี้ต้องมีความถูกต้องของเนื้อหาที่ต้องการจะวัด และสามารถพิสูจน์หรือตรวจสอบได้ทั้งในเชิงประจักษ์หรือทฤษฎี

Hart (2000) ได้กล่าวถึงลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดีหรือตัวบ่งชี้ที่มีประสิทธิภาพ (Effective Indicators) มีลักษณะดังต่อไปนี้

1) ต้องมีความตรงประเด็น (Relevant) โดยตัวบ่งชี้ต้องแสดงให้เห็นถึงระบบของสิ่งต่างๆ ที่เราต้องการศึกษา

2) ต้องเข้าใจง่าย (Easy to understand) โดยเฉพาะกับบุคคลที่ไม่มีความรู้ในขอบเขตที่จะศึกษา

3) ต้องน่าเชื่อถือ (Reliable) สามารถเชื่อถือในข้อมูลที่ตัวบ่งชี้ที่กำหนดได้

4) นำไปสู่ข้อมูล (Accessible data) โดยตัวบ่งชี้ต้องสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้

Fitz – Gibbon (1996) ได้สรุปเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 1) ความสอดคล้อง (Relevant)
- 2) ให้ข้อมูลสื่อความหมาย (Informative)
- 3) ยอมรับได้ (Acceptable)
- 4) มีประโยชน์ (Beneficial)
- 5) คุ่มค่า (Cost effective)

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2545) ได้สรุปลักษณะของตัวบ่งชี้ที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- 1) ตัวบ่งชี้จะต้องระบุสารสนเทศเกี่ยวกับสิ่งหรือสภาพที่ต้องการศึกษาอย่างกว้างๆ
- 2) ตัวบ่งชี้แตกต่างจากตัวแปร
- 3) ค่าของตัวบ่งชี้ (Indicator value) แสดงถึงปริมาณ (Quantity)
- 4) ค่าของตัวบ่งชี้แสดงถึงสารสนเทศ ณ จุดเวลาหรือช่วงเวลา (Time point/Time period)
- 5) ตัวบ่งชี้เป็นหน่วยพื้นฐาน (Basic units) สำหรับการพัฒนาทฤษฎี

นพดล เจนอักษร (2546) ได้กล่าวถึงลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ต้องมีนัยเชิงปริมาณ โดยที่อาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องระบุเป็นตัวเลขหรือค่าทางสถิติใดๆ ก็เป็นไปได้
- 2) ต้องนำเสนอข้อมูลที่พึงประสงค์ทั้งหมดให้ปรากฏชัดเจน
- 3) ต้องให้ความกระจ่างและข้อเท็จจริงทั้งหมดแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 4) ต้องมีลักษณะเป็นเครื่องมือที่สามารถจำแนก ประเมิน หรือเสนอความรู้ใหม่ๆ ได้

สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ที่ดีจะต้องมีความเป็นกลาง มีความน่าเชื่อถือ มีเนื้อหาตรงประเด็นกับสิ่งที่ต้องการจะวัด มีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย และสามารถจำแนก ประเมิน หรือเสนอความรู้ใหม่ๆ ได้

6.4 ประโยชน์ของตัวบ่งชี้

รุ่งรังษิ วิบูลชัย (2544) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของตัวบ่งชี้ว่า ตัวบ่งชี้จะให้สารสนเทศที่เป็นองค์ความรู้รวมอย่างกว้างๆ แต่ก็มีมีความชัดเจนพอที่จะใช้ในการเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือการประเมิน ตัวบ่งชี้ถูกพัฒนาขึ้นมาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์

Jonestone (1981) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของตัวบ่งชี้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในการวางแผน คือ การขาดความชัดเจนในการกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายที่มักจะระบุในลักษณะที่กว้างมากเกินไป การนำตัวบ่งชี้มาใช้ในการกำหนดนโยบายจะช่วยทำให้ทราบในสิ่งที่ต้องการให้บรรลุผลตามนโยบายได้อย่างชัดเจนขึ้น

2) ด้านกำกับและประเมินระบบการศึกษา การใช้ตัวบ่งชี้ทางการศึกษา ในการกำกับและประเมินระบบการศึกษานั้น เป็นการติดตามผลของการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยตรวจสอบถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการหรือพึงประสงค์อันจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

3) ด้านการวิจัยและพัฒนาระบบการศึกษา ตัวบ่งชี้มีประโยชน์ในการวิจัย โดยเฉพาะตัวบ่งชี้รวมสามารถใช้แทนลักษณะของระบบการศึกษาในงานวิจัย โดยนำไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อศึกษาวิจัยในแง่มุมต่างๆ ตามความต้องการได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือดีกว่าการใช้ตัวแปรเพียงตัวเดียวหรือตัวแปรย่อยๆ แต่ละตัว

4) ด้านการจัดลำดับและการจัดประเภทของระบบการศึกษา ตัวบ่งชี้จะช่วยทำให้การจัดแบ่งกลุ่มของระบบการศึกษามีความตรงและความเที่ยง นอกจากนี้แล้วการแบ่งกลุ่มยังช่วยให้เห็นถึงลักษณะความเหมือนและความต่างของระบบการศึกษา

5) ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ตัวบ่งชี้จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประกันคุณภาพการศึกษาที่จะต้องอาศัย ตัวบ่งชี้มากำหนดเป็นเป้าหมายที่จะตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพการศึกษา

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2541) ได้สรุปประโยชน์ของตัวบ่งชี้ว่า การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) การบรรยาย ตัวบ่งชี้สามารถนำมาใช้ในการบรรยายสภาพและลักษณะของระบบต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและเพียงพอที่จะเข้าใจในการทำงานของระบบได้เป็นอย่างดี เปรียบเสมือนการฉายภาพของระบบ ณ จุดใดจุดหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

2) การแสดงแนวโน้มหรือการเปลี่ยนแปลง ตัวบ่งชี้ ประเภทของตัวบ่งชี้ ค่าสมบูรณ์ เป็นประโยชน์ในการศึกษาของลักษณะการเปลี่ยนแปลงหรือแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ซึ่งถือว่าจัดเป็นการศึกษาระยะยาวเพื่อติดตามการศึกษาพัฒนาการของระบบ

3) การเปรียบเทียบ ตัวบ่งชี้ประเภทตัวบ่งชี้เชิงเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้สัมพัทธ์จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบ ทั้งการเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือการเปรียบเทียบระหว่าง

ระบบของประเทศต่างๆ หรือการเปรียบเทียบสภาพระหว่างภูมิภาคของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือหลายๆ ประเทศก็ได้

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของตัวบ่งชี้เป็นการให้สารสนเทศเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษา การกำกับติดตามและประเมินผลการศึกษา การวิจัยและพัฒนาระบบการศึกษา การจัดลำดับและประเภทของการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา

6.5 การพัฒนาและตรวจสอบตัวบ่งชี้

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2545) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้ที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้ (Statement of purpose) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นนั้นไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใดและอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การนิยามตัวบ่งชี้ (Definition) โดยวิธีการนิยามสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

2.1) การนิยามเชิงปฏิบัติการ (Pragmatic definition) เป็นวิธีการนิยามที่ใช้ในกรณีที่มีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรย่อยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้ไว้พร้อมแล้ว เพียงแต่ผู้วิจัยต้องพิจารณาคัดเลือกตัวแปรจากฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้วจึงนำมาพัฒนาตัวบ่งชี้ขึ้น ซึ่งวิธีการนิยามตัวบ่งชี้นี้อาศัยการตัดสินใจและประสบการณ์ของนักวิจัย อาจจะทำให้ได้นิยามที่มีความลำเอียงเพราะไม่มีการอ้างอิงทฤษฎีหรือการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่อย่างใด จึงเป็นวิธีการนิยามที่มีจุดอ่อนมากที่สุดเมื่อเทียบกับแบบอื่นและไม่ค่อยมีผู้นิยมใช้สักเท่าใด

2.2) การนิยามเชิงทฤษฎี (Theoretical definition) เป็นวิธีที่ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีมารองรับหรือสนับสนุนการตัดสินใจของผู้วิจัยซึ่งใช้วิจารณ์ญาณน้อยกว่าการนิยามแบบอื่นๆ การนิยามตัวบ่งชี้โดยใช้การนิยามเชิงทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยสามารถทำได้ 2 แบบ คือ แบบแรกเป็นการใช้ทฤษฎีและงานวิจัยเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนทั้งหมดตั้งแต่การกำหนดตัวแปรย่อย การกำหนดวิธีการรวมตัวแปรย่อย และการกำหนดน้ำหนักของตัวแปรย่อย ส่วนแบบที่สองเป็นการใช้ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนการคัดเลือกตัวแปรย่อย ส่วนในการกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยนั้นใช้ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาประกอบในการตัดสินใจ

2.3) การนิยามเชิงประจักษ์ (Empirical definition) เป็นการนิยามที่ผู้วิจัยกำหนดว่าตัวบ่งชี้ขึ้นประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้างและกำหนดรูปแบบวิธีการเก็บรวบรวมตัวแปรให้ได้ตัวบ่งชี้โดยมีทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นพื้นฐาน แต่การกำหนดน้ำหนักตัว

แปรแต่ละตัวที่นำมารวมกันในการพัฒนาตัวบ่งชี้ นั้น อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ การนิยามเชิงประจักษ์มีความสำคัญอยู่ 2 อย่าง คือ การกำหนดโมเดลโครงสร้างความสัมพันธ์ว่าตัวบ่งชี้ประกอบด้วยตัวแปรย่อยอะไร โดยมีทฤษฎีเป็นพื้นฐานรองรับ โดยโมเดลที่ได้เป็นโมเดลการวัด (Measurement model) ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อยซึ่งเป็นตัวแปรที่สังเกตได้ (Observed variable) กับตัวบ่งชี้ที่เป็นตัวแปรแฝง (Latent variable) ส่วนที่สองเป็นการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรย่อยจากฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งในการวิจัยก็คือ ผู้วิจัยต้องรวบรวมข้อมูลตามโมเดลที่พัฒนาขึ้นแล้วนำมาวิเคราะห์ให้ได้ค่าน้ำหนัก

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูล (Data collection) เป็นการกำหนดการวัดตัวแปรย่อย ได้แก่ การสร้างเครื่องมือสำหรับการทดลองใช้ และการปรับปรุงเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่เป็นตัวแปรย่อยที่นำมารวมเป็นตัวบ่งชี้

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างตัวบ่งชี้ (Construction) เป็นการสร้างสเกลตัวบ่งชี้ตามนิยามที่ได้กำหนดไว้ว่าประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้างแล้วรวมกันในลักษณะใด และมีการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรในการรวมกันอย่างไร โดยการนำตัวแปรย่อยที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้โดยใช้วิธีการรวมตัวบ่งชี้ที่มีการกำหนดน้ำหนักความสำคัญ

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ (Quality check) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งครอบคลุมถึงการตรวจสอบคุณภาพของตัวแปรย่อยและตัวบ่งชี้ด้วย ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นนั้นจะมีคุณภาพดีเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวบ่งชี้ นั้นว่ามีความเหมาะสมตามเกณฑ์ต่อไปนี้หรือไม่ ได้แก่ ความเที่ยง (Reliability) ความตรง (Validity) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเหมาะสม (Appropriateness) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความคงเส้นคงวา (Consistency) และความเป็นมาตรฐานที่เปรียบเทียบกันได้ (Standardization)

ขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอรายงาน (Presentation) เป็นขั้นตอนของการสื่อสารระหว่างผู้พัฒนาตัวบ่งชี้กับผู้ใช้ตัวบ่งชี้หลังจากที่ได้มีการสร้างและตรวจสอบตัวบ่งชี้ นั้นแล้ว ผู้วิจัยจะต้องวิเคราะห์ให้ได้ค่าของตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับบริบท

ศักดิ์ชาย เพชรช่วย (2541) กล่าวว่าสิ่งหนึ่งที่จะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาตัวบ่งชี้ก็คือ การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ภายใต้กรอบแนวคิดทางทฤษฎี ซึ่งในขั้นตอนนี้ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหากการพัฒนาตัวบ่งชี้เริ่มต้นจากกรอบแนวคิดเชิง

ทฤษฎีที่ขาดคุณภาพแล้ว ไม่ว่าจะใช้เทคนิควิธีการทางสถิติที่ตืออย่างไร ผลที่ได้จากการพัฒนาก็ย่อมจะด้อยคุณภาพไปด้วย

2) การตรวจสอบด้วยวิธีการทางสถิติ โดยในขั้นตอนนี้มีความสำคัญน้อยกว่าในขั้นแรกดังที่ได้กล่าวมา เพราะเป็นเพียงการได้ข้อมูลที่มาสนับสนุนคุณภาพของตัวบ่งชี้เท่านั้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาและตรวจสอบตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้ การนิยามตัวบ่งชี้ การรวบรวมข้อมูล การสร้างตัวบ่งชี้ การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ และการนำเสนอรายงาน

6.6 วิธีการสร้างแบบวัดความตระหนักรู้

มีลำดับขั้นดังนี้ คือ

- 6.6.1) การรวบรวมข้อมูล ข้อมูลนั้นอาจจะนำมาจากเอกสาร บทวิเคราะห์งานการศึกษาวิจัย
- 6.6.2) การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่นำมาใช้ในการสร้างแบบวัดนั้นมีความเหมาะสมกับการที่จะตอบหรือไขวัดกับกลุ่มตัวอย่าง
- 6.6.3) สร้างแบบวัดโดยการสร้างขอคำถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองออกมา
- 6.6.4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัด

ตอนที่ 7 ชุมชนบ้านครัวเหนือ

7.1 ประวัติ

บ้านครัวเหนือนับว่าเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่บริเวณคลองแสนแสบด้านทิศใต้ มีพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตราชเทวี บรรพบุรุษของชาวบ้านครัวประกอบด้วยชาวมุสลิมเขมร เรียกว่า แยกจาม และชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูจากหัวเมืองมลายู ซึ่งถูกต้อนครอบครัวเป็นเชลยศึกตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์สมัยรัชกาลที่ 1-3

บ้านครัวเหนือเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุกว่ากึ่งศตวรรษ ชุมชนตั้งอยู่เรียงรายสองฟากฝั่งของคลองแสนแสบ รวมระยะทางแล้วประมาณหนึ่งกิโลเมตร เริ่มตั้งแต่วังสระปทุมไปจนถึงถนนอรุณพงศ์ สำหรับสภาพบ้านเรือนนั้นเป็นไม้เก่าแก่โบราณ ในขณะที่บางหลังมีอายุเกือบสองร้อยปี ชุมชนบ้านครัวประกอบด้วย 3 ชุมชน ได้แก่ บ้านครัวเหนือ บ้านครัวใต้ และบ้านครัวตะวันตก ซึ่งแท้ที่จริงแล้วทั้งหมดก็คือบ้านครัวนั่นเองสาเหตุที่แบ่งชุมชนก็เพื่อการดูแลจัดการชุมชนจะได้ง่ายขึ้น ภายหลังจิม ทอมป์สัน ได้เข้ามาประกอบธุรกิจผ้าไหมเพื่อส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ จึงได้เข้ามาช่วยพัฒนาและปรับปรุงลวดลายจากฝีมือการทอผ้าของชาวมุสลิมซึ่งทำให้ต่อมาผ้าไหมของชุมชนนี้นี้ได้กลายเป็นผ้าไหมที่มีคุณภาพสูงจนมีชื่อเสียงเนื่องจากมีลวดลายและสีสันทที่สวยงาม แต่หลังจากปี พ.ศ. 2510 จิม ทอมป์สัน ได้หายตัวไปในขณะที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ชาวมุสลิมได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ทำให้หลายครอบครัวต้องหันหน้าไปประกอบอาชีพอื่นประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป

7.2 ลักษณะของชุมชน

ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนบ้านครัวเหนือนั้นตั้งอยู่ในเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นย่านใจกลางกรุงเทพมหานคร โดยด้านทิศใต้นั้นติดกับคลองแสนแสบ ด้านทิศเหนือติดกับซอยพญานาค ส่วนด้านทิศตะวันออกติดกับโรงแรมเอเชีย และด้านทิศตะวันตกติดกับสะพานเจริญผล สำหรับลักษณะอาคารบ้านเรือนของชุมชนบ้านครัวนั้นส่วนมากจะเป็นบ้านไม้สองชั้นที่สร้างติดกันอย่างหนาแน่น ปัจจุบันสภาพบ้านเรือนค่อนข้างทรุดโทรมไปตามกาลเวลาแต่ก็มีบางหลังได้ทำการต่อเติมและสร้างขึ้นมาใหม่ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างเปลี่ยนไปจากเดิม สำหรับการเดินทางในชุมชนบ้านครัวเหนือเนื่องจากเป็นที่ดินตาบอดทำให้รถใหญ่ไม่สามารถวิ่งได้ต้องใช้การเดินเท้าและใช้รถคันเล็กๆ เท่านั้นถึงจะเข้าไปในชุมชนได้ โดยทางเข้าไปในชุมชนนั้นสามารถเข้าได้ 3 ทาง ได้แก่

ทางที่ 1 เข้าทางซอยเกษมสันต์ 3 ที่ตรงสุดซอยจะมีคลองแสนแสบ

ทางที่ 2 เข้าทางซอยโรงแรมเอเชียที่อยู่ตรงเชิงสะพานหัวช้าง

ทางที่ 3 เข้าทางซอยพญานาคที่อยู่บริเวณแยกกิ่งเพชร

ปัจจุบันชุมชนบ้านครัวเหนือมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 2,965 คน แบ่งเป็นชาย 1,422 คน และหญิง 1,543 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 706 ครัวเรือน และมีจำนวนบ้านจำนวน 425 หลัง ประชากรมีความหลากหลายของคนและวัยอยู่มาก แต่โดยส่วนใหญ่ประชากรจะอยู่ในช่วงวัยทำงาน มากกว่าวัยอื่นๆ ประชากรในชุมชนบ้านครัวทำการประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ สำหรับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้น คือ ภาษาไทย ในสมัยก่อนมีการใช้ภาษาเขมรในการพูดคุยของคนในชุมชน ประชากรในบ้านครัว มีความหลากหลายของศาสนา ซึ่งในสมัยก่อนประชากรเกือบทั้งหมดจะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ปัจจุบันมีผู้นับถือทั้งศาสนาพุทธ และคริสต์ ชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนใหญ่ ดังนั้นจึงมีสถานศาสนสถานสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยศาสนาอิสลามมีมัสยิดสำหรับประกอบศาสนกิจถึง 3 แห่งด้วยกัน ได้แก่ มัสยิดยามีอุลค็อยรียะห์ และมัสยิดดารุ้ลฟาลาฮุ โดยมีคณะกรรมการชุมชนประกอบด้วย

1. นางกานดา สุขสมบุญรณ์	ประธานกรรมการ
2. นางสมศรี พงศยมัต	รองประธานกรรมการ
3. นางวิภา กองนังกวงษ์	เลขานุการ
4. นายยุทธนา เซอร์ประยูร	เหรัญญิก
5. นายอดุลย์ นิมเจริญ	นายทะเบียน
6. นางสาวกรทิมา กริบกุล	ประชาสัมพันธ์
7. นายชูเกียรติ เสือเฒ่า	ปฏิคม

ตอนที่ 8 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

8.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kemmis and Mctaggart (1990) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการว่าเป็นการวิจัยที่เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานนั้นเป็นวงจรแบบขดลวดโดยเริ่มต้นที่ การวางแผน การปฏิบัติการสังเกต และการสะท้อนผล เป็นการวิจัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนผลเกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

Whyte et al (1991) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่คนบางส่วนในองค์กรหรือในชุมชนได้เข้ามาอยู่ภายใต้การศึกษาเรียนรู้ร่วมกันอย่างจริงจังร่วมกันนักวิจัยมีอาชีพเพื่อร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มต้นออกแบบไปจนจบกระบวนการของการนำเสนอผลการวิจัยและร่วมกันอภิปรายถึงการปฏิบัติการและการนำผลวิจัยไปใช้

สุภางค์ จันทวานิช (2549) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล โดยนำแนวคิดของปฏิบัติการ (action) และการมีส่วนร่วม (participation) มาผสมผสานกัน

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร (2540) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลจำนวนหนึ่งนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยและการลงมือกระทำด้วยตนเองมาปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสังคมของตน

มะลิ วิมาน (2547) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง รูปแบบของการวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างที่ถูกวิจัยมีบทบาทเป็นผู้ร่วมในการวิจัยตลอดกระบวนการวิจัย นับตั้งแต่การประมวลเหตุการณ์หลักฐานและข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย ตลอดจนการเสนอสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหามิฉะนั้น

ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2551) ให้ความหมายของวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเพื่อพัฒนาส่งเสริมสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น ด้วยการให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยร่วมมือร่วมใจดำเนินการวิจัยร่วมกันทุกขั้นตอนของการทำวิจัย เพื่อนำผลการปฏิบัติการมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไป

ดังนั้นสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ใหม่ตามหลักของการวิจัย โดยมีจุดเน้นอยู่ที่ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกลุ่มสังคม, ที่ร่วมกันคิดและร่วมกันลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ

8.2 แนวคิดพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

นิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งสรุปได้ว่า PAR สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งที่สามารถเป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม หัวใจของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งใช้เป็นแนวทางความร่วมมือ ระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

มาริสสา โกเศศโยธิน (2542) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่เริ่มเป็นที่รู้จักของนักวิจัยในประเทศไทย โดยหลายฝ่ายที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาต่างก็ให้ความสนใจนำวิธีนี้มาปฏิบัติและประยุกต์ใช้กันมากขึ้น ระเบียบวิธีวิจัยนี้มี

คำสำคัญอยู่ 2 คำคือ การมีส่วนร่วม (Participation) และปฏิบัติการ (Action) ซึ่งการวิจัยในลักษณะดังกล่าวเป็นการนำเอาระเบียบวิธีวิจัยทั้ง 2 ลักษณะรวมกันกล่าวคือ เป็นทั้งการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และได้เสนอแนวคิดพื้นฐานสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตและมีชีวิต เนื่องจากเป็นเรื่องที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ เริ่มต้นการวิจัยจากสภาพที่เป็นจริง ทำการค้นคว้าว่าปัญหาอะไร มีสาเหตุมาจากสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมหรือความเชื่อ ดังนั้นแล้วในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงมีลักษณะสำคัญ คือ

- ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้
- ไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้
- ไม่มีการกำหนดกิจกรรม (โดยเฉพาะปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา)

2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จได้เมื่อผู้วิจัยและบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยมีความเชื่อว่า

- ทุกคนมีศักยภาพความสามารถในการคิดและการทำงานร่วมกันเพื่อคุณภาพของชีวิตที่ดีขึ้น
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญเช่นเดียวกับภูมิปัญญาของผู้วิจัย
- ทุกสิ่งทุกอย่างในชุมชน ทั้งความรู้ ความชำนาญ ทรัพยากรที่มีอยู่และที่จะหา มาได้ในอนาคตจะต้องได้รับการแบ่งปันให้เท่าเทียมกัน

3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะต้องเริ่มจากความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อปัญหาหรือความต้องการของชุมชน จากนั้นนำไปสู่การสร้างความเข้าใจและการกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในตนเอง และชุมชน ในด้านมิติแห่งปัญญา จิตใจและกายภาพ

4) กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและไม่สิ้นสุด แต่เป็นเพียงการเริ่มเพื่อนำสู่วงจรใหม่ซึ่งเป็นวงจรที่ประกอบด้วยแสวงหาความรู้และการกระทำ วงจรนี้จะคงอยู่และดำเนินต่อไปตราบเท่าที่ประชาชน ชาวบ้านสมาชิกชุมชนยังสามารถรวมกลุ่มกันได้

5) ผลที่เกิดจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีต่อชุมชนและผู้วิจัยมีดังต่อไปนี้

- ชาวบ้าน ประชาชน จะตื่นตัว ได้รับการศึกษามากขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และมีความเชื่อมั่นที่จะให้ความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้และเกิดการพัฒนายั่งยืน

- ปัญหาหลักสำคัญในชุมชนได้รับการแก้ไข การจัดแบ่งปันทรัพยากร และผลประโยชน์ต่าง ๆ ในชุมชนจะมีการแบ่งปันกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งความรู้และข้อมูลข่าวสารซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

- ผู้วิจัยและนักพัฒนา จะได้เรียนรู้จากชุมชน ได้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชนอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจในชุมชนได้ดีขึ้นและเกิดแนวคิดในการพัฒนาที่แท้จริง

มะลิ วิมาน (2547) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนเพื่อหาทางแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต ดังนั้นผู้ร่วมวิจัยจึงต้องให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิปัญญาของชุมชน โดยให้การยอมรับว่าชุมชนมีความรู้ ซึ่งผู้วิจัยไม่ควรนำประสบการณ์จากภายนอกของตนไปชี้แนะให้กับชาวบ้านโดยตรง แต่ควรส่งเสริมให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของตนเอง และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเสรี

8.3 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2551) ได้นำเสนอหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) หลักความเสมอภาค กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยกับนักวิจัยมีความเท่าเทียมกันของแต่ฝ่าย นักวิจัยไม่ใช่ผู้นำหรือผู้ชี้แนะให้กับกลุ่มเป้าหมาย และขณะเดียวกันกลุ่มเป้าหมายไม่ใช่ผู้ตามหรือต้องปฏิบัติตามนักวิจัยทุกประเด็นเสมอไปทั้งสองฝ่ายต่างมีความเท่าเทียมกัน

2) หลักการเรียนรู้ นักวิจัยควรเปิดใจให้รับข้อเสนอแนะและความรู้ของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยต้องพร้อมที่จะรับการปรับเปลี่ยนตนเองที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นักวิจัยไม่ใช่เป็นฝ่ายให้เท่านั้น แต่ต้องพร้อมที่จะเป็นฝ่ายรับด้วย

3) หลักอิสระทางความคิด การเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่เป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งสามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์วิจารณ์ได้

4) หลักเคารพภูมิความรู้ ความรู้ของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยที่เป็นพื้นฐาน ความรู้หรือประสบการณ์เดิมของกลุ่มดังกล่าวที่แตกต่างจากนักวิจัย

5) หลักประชาธิปไตย การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการวิจัย ต้องใช้การแสดงความคิดเห็น

Kemmis and McTaggart (1990) ได้สรุปถึง 16 ความเชื่อเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีของการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้จากผลของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในลักษณะของเกลียวต่อเนื่องในกระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต การสะท้อนผลและสามารถไปสู่วางแผนใหม่ได้ ซึ่งเป็นการวนเข้าสู่เกลียวใหม่ต่อไป อีกครั้งอย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวสามารถที่จะเริ่มต้นในทิศทางอื่นได้เช่นกัน ดังนี้

- เก็บข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ สะท้อนมุมมอง และลงมือจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลง

- ทำการสำรวจความเปลี่ยนแปลง เก็บข้อมูลในสิ่งที่เกิดขึ้น สะท้อนผล และสร้างแผนปฏิบัติการอย่างละเอียด

3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือ (collaborative) ในการสร้างความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติการซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง

4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการที่ชุมชนวิพากษ์ตนเอง (self-critical communities) โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมมือกันในการวิจัยเพื่อสร้างกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตและสะท้อนผล โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างชุมชนที่ประชาชนมีความมุ่งมั่นที่จะหล่อหลอมร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้ของพวกเขาเอง

5) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ (a systematic learning process) เป็นกระบวนการของการใช้สติปัญญาในการวิเคราะห์วิพากษ์ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการ และพัฒนากระบวนการนั้นไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมจนกลายเป็นความรู้ของชุมชน

6) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประชาชนในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติของพวกเขาเอง ซึ่งเกิดจากความสงสัยใคร่รู้ของพวกเขาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นและพยายามที่จะทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับการลงมือปฏิบัติ และผลที่ตามมาที่มีผลต่อการใช้ชีวิตของพวกเขา โดยอาศัยการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นเหตุเป็นผล และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นตัววิพากษ์และตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วย

7) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องให้ประชาชนลงมือปฏิบัติเอง ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นและกำหนดข้อสมมติฐานเพื่อเป็นการตรวจสอบ โดยการรวบรวมข้อมูลที่ น่าสนใจและเป็นเหตุเป็นผลสำหรับการตรวจสอบ

8) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงแค่การเก็บบันทึกข้อมูลซึ่งบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เท่านั้น แต่รวมถึงการบันทึกและบรรยายถึง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตัดสินใจเห็นชอบของกลุ่ม การตอบสนอง และความรู้สึกต่อสิ่งที่ดำเนินไปแล้ว

9) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการนำประสบการณ์ของตนเองเข้ามาแบ่งปันให้กับผู้มีส่วนร่วมในกลุ่ม ซึ่งอาจทำได้โดยการบันทึกข้อมูลเขียนเป็นบทความส่วนบุคคล โดยใช้เพื่อเป็นทั้งรายงานบันทึกความก้าวหน้าและการสะท้อนผลการปฏิบัติงานแบบคู่ขนานของสองชุดการเรียนรู้ซึ่งได้แก่ 1) การลงมือปฏิบัติด้วยตนเองของสมาชิกกลุ่ม และ 2) กระบวนการของการศึกษาในการลงมือปฏิบัติ

10) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางการเมืองการปกครอง เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในกระบวนการตัดสินใจไปสู่การเปลี่ยนแปลงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้อื่นในสังคม โดยในบางครั้งอาจก่อให้เกิดการต่อต้านทั้งจากผู้มีส่วนร่วมเองหรือจากผู้อื่นในสังคม

11) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการวิพากษ์สถานการณ์อันเป็นโครงสร้างเชิงสถาบัน

12) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเริ่มจากเล็ก ๆ เป็นการทำงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล ซึ่งเป็นผู้ควบคุมและบริหารจัดการ และขยายการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบที่กว้างขวางมากขึ้น

13) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากวงจรของการวางแผน การปฏิบัติการ สังเกตและสะท้อนผล ซึ่งสามารถช่วยในการระบุหัวข้อปัญหา แนวคิด และสมมติฐานได้ชัดเจน ทำให้สามารถกำหนดข้อคำถามที่มีพลังสำหรับการสะท้อนความก้าวหน้าในการทำงานของกลุ่ม

14) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มต้นจากกลุ่มเล็ก ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมกันจนสามารถขยายไปสู่ชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมวิจัยปฏิบัติการร่วมกัน ซึ่งจะเริ่มตั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาจากทีละน้อยเพิ่มมากขึ้นไปเรื่อย ๆ มาร่วมกันลงมือปฏิบัติในสิ่งที่เป็นคำถาม

15) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ยินยอมให้ผู้มีส่วนร่วมสร้างบันทึกของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- บันทึกการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและการปฏิบัติ
- บันทึกการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของภาษาและการสนทนากลุ่มในเรื่องที่พวกเขาบรรยาย อธิบาย และตัดสินใจการปฏิบัติของพวกเขา
- บันทึกการเปลี่ยนในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบขององค์กรในเรื่องของลักษณะและข้อจำกัดจากการปฏิบัติของพวกเขา

- บันทึกพัฒนาการของความเชี่ยวชาญในการควบคุมการวิจัยปฏิบัติการนั้น ๆ ซึ่งผู้มีส่วนร่วมต้องสามารถที่จะแสดงหลักฐานและบรรยากาศของกลุ่มคนที่คาดหวัง ซึ่งพวกเขาจะต้องให้ความสำคัญต่อหลักฐานที่รวบรวมได้และวิเคราะห์อย่างถูกต้อง

16) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องการให้ผู้มีส่วนร่วมใช้เหตุผลของการทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ร่วมกันทำ ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อที่จะสร้างและพัฒนาขึ้นมา

8.4 องค์ประกอบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

นิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ว่าจากความหมายของ Participatory Action Research (PAR) ได้ชี้ให้เห็นถึงคำสำคัญอยู่ 3 คำ คือ การมีส่วนร่วม การเปลี่ยนแปลงหรือการกระทำ และกระบวนการวิจัย ซึ่ง 3 คำนี้เป็นองค์ประกอบของ PAR ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบแรก ได้แก่ การมีส่วนร่วม (Participation) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยในการวิจัยโดยตระหนักถึงการยอมรับคุณค่าของผู้เข้าร่วมปฏิบัติ (Practitioners) สมาชิกชุมชน ประชาชนผู้ปฏิบัติงาน อาสาสมัครต่าง ๆ ตลอดจนผู้มีส่วนร่วมได้เสีย

องค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ การกระทำ (Action) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการวิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงความพยายามต่างๆ ของผู้มีส่วนร่วมในสถานการณ์เฉพาะการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ การวิจัย (Research) ซึ่งเป็นความพยายามอย่างมีระบบที่จะสร้างองค์ความรู้ เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ยังได้กล่าวอีกว่า PAR มีแบบจำลองเป็นวงจร (Cyclical Model) ซึ่งเป็นการพิจารณาความสำเร็จของการแสวงหาความจริง รายละเอียดดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 วงจรกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

8.5 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kemmis and McTaggart (1990) ได้เสนอขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการปฏิบัติการอย่างมีระบบ โดยผู้วิจัย และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้น เป็นวงจรแบบขดลวด 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นวางแผน (Plan) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาที่ต้องการให้มีการแก้ไข นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกัน วางแผนด้วยกันสำรวจสภาพการณ์ของปัญหาว่า ปัญหาที่ต้องแก้ไขคืออะไร ปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับใครบ้าง วิธีแก้ไขต้องปฏิบัติอย่างไร การแก้ไขต้องมีการแก้ไขในเรื่องใดบ้าง วิเคราะห์สภาพการปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการหาโครงสร้างของปัญหาอย่างมีระบบ ทบทวนแง่มุมปัญหา ถกปัญหาอย่างกว้างขวางกับผู้ร่วมวิจัยหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้เห็นปัญหาได้อย่างชัดเจนขึ้น

2) ขั้นการปฏิบัติ (Action) เป็นการกำหนดแนวคิดที่เป็นกิจกรรมในขั้นวางแผนมาดำเนินการ เมื่อลงมือปฏิบัติต้องใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ประกอบไปด้วยโดยรับฟังจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นข้อมูลย้อนกลับว่า แผนที่วางไว้นั้นปฏิบัติได้ดีมากน้อยเพียงใด มีอุปสรรคอย่างไรบ้างในการปฏิบัติ ดังนั้นแผนงานที่กำหนดไว้อาจจะยืดหยุ่นได้โดย

3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) ขณะที่การวิจัยดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่วางไว้ ต้องมีการสังเกตการณ์ควบคู่ไปด้วย พร้อมจดบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่คาดหวังและไม่คาดหวังโดยสิ่งที่สังเกตก็คือ กระบวนการปฏิบัติการ และผลของการปฏิบัติการ ซึ่งขณะที่การปฏิบัติการวิจัยกำลังดำเนินการไปควบคู่กับการสังเกตผลการปฏิบัติ ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาช่วยในการรวบรวมข้อมูลด้วย

4) ขั้นการสะท้อนผล (Reflect) เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการ ปัญหา หรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติการซึ่งผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องตรวจสอบกระบวนการ ปัญหา หรือ อุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ผ่านการอภิปรายปัญหา ซึ่งจะได้แนวทางของการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและเป็นพื้นฐานข้อมูลที่น่าไปสู่การปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติต่อไป

พันธุทิพย์ รามสูตร (2540) ได้สรุปขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) การเตรียมชุมชน เพื่อให้จะให้ชุมชนมีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมชุมชนก่อนโครงการวิจัยจะเริ่ม

2) การอบรมนักวิจัยร่วมจากชุมชน ในฐานะเป็นนักวิจัยจากท้องถิ่น ให้มีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในท้องถิ่น บทบาทของการทำหน้าที่เป็นนักวิจัยท้องถิ่น

3) การกำหนดรูปแบบการวิจัย ที่เมื่อนักวิจัยท้องถิ่นจะร่วมกันกำหนดรูปแบบการวิจัย เช่น การแตกปัญหาทั่วไปที่ชุมชนเลือกแล้วลงเป็นปัญหาย่อย ๆ ที่สามารถจะทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาได้ที่ละส่วน หลังจากนั้นก็จะกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่จะใช้ ฯลฯ

4) ลงมือเก็บข้อมูล โดยที่ผู้ได้รับการอบรมวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว

5) การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยที่เมื่อนักวิจัยท้องถิ่นจะร่วมกันทำการประมวลผลและสรุปข้อมูล พร้อมทั้งให้ข้อสังเกตหรือข้อค้นพบพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะประกอบ

6) การหาหรือผลการค้นพบร่วมกับชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเสนอกลับคืนต่อชุมชนได้มีโอกาสตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้อง ตลอดจนทำการวิเคราะห์สรุปประเด็นหรือชี้แนะแก่นักวิจัย ผ่านการประชุมกลุ่มในที่สาธารณะหรือที่ชุมนุมของชุมชน แล้วกระตุ้นให้มีการแสดงความคิดเห็นของชาวบ้าน โดยมีการประเมิน ทำที่และปฏิบัติการของชุมชนที่

7) การวางแผนชุมชน โดยการอบรมที่วางแผนให้สามารถเขียนโครงการได้รวมทั้งความสามารถในการจัดองค์กรชุมชนด้วย

8) การนำแผนไปสู่ปฏิบัติ โดยการระดมทรัพยากรทั้งบุคคลและความรู้ ตลอดจนภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของชุมชนในการร่วมกันปฏิบัติตามแผนที่พัฒนาขึ้นขึ้นจากข้อมูลที่เป็นผลมาจากการศึกษาร่วมกัน

9) การกำกับ ติดตาม และประเมินผลในชุมชน โดยที่นักวิจัยและชุมชนร่วมกัน

นอกจากนี้ สุวิทย์ วรรณศรี (2553) ได้เสนอขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้เป็น 3 ขั้นตอนหลัก ๆ ได้แก่

1) ขั้นเตรียมการประสานในพื้นที่ นักวิจัยต้องทำการคัดเลือกชุมชนจากการสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนทุกด้าน และเริ่มสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เพื่อสร้างให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนไว้วางใจและยอมรับ

2) ขั้นเริ่มวิจัย ผู้วิจัยต้องร่วมศึกษาและกำหนดปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนร่วมกันออกแบบการวิจัยโดยกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน

3) ขั้นพัฒนา โดยการกำหนดโครงการเพื่อแก้ปัญหานั้นๆ ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์โครงการ กิจกรรมและขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานให้ชัดเจน รวมถึงระบุแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุนจากภายนอกที่จะมาใช้ดำเนินการ ซึ่งในขั้นนี้จะให้ความสำคัญกับการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วม ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ตอนที่ 9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน

พรอุษา ประสงค์วรรณ (2556) ได้ศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีทางสังคมและหลักคำสอนว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม และเพื่อศึกษาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพุทธ คริสต์ อิสลาม ในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพุทธ คริสต์ อิสลาม ในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทย ผลการวิจัย พบว่า ความสงบสุขร่มเย็นเป็นสิ่งที่ปรารถนาของมนุษย์ทุกสังคม มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยมุ่งหวังจะได้รับความคุ้มครองและได้รับประโยชน์จากกันและกัน ชุมชนแขวงวัดกัลยาณ์มีพื้นที่ 0.785 ตารางกิโลเมตร มี 6 ชุมชน ประชากร 10,509 คน มีการพัฒนาชุมชนให้มีความสะอาดเรียบร้อย มีสาธารณูปโภคครบถ้วน มีการอนุรักษ์อาคารสถานที่ เก่าๆ ไว้เป็นอย่างดี ประชาชนในพื้นที่มี 3 กลุ่ม นับถือพระพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา และศาสนาอิสลาม ซึ่งต่างศาสนาต่างก็มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ต่างช่วยกันพัฒนาชุมชนทำให้ชุมชนมีแต่สันติสุข ทั้งนี้ก็เพราะว่าทุกคนมีความสำนึกในชาติ คือ ถือว่าตนเป็นคนไทย รักผืนแผ่นดินไทย คนไทยทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติไหนเมื่อมาอยู่ร่วมกันก็ถือเป็นเพื่อนร่วมชาติ เป็นพี่น้องกัน อนึ่ง ทุกคนมีศาสนาแม้จะแตกต่างกันแต่ก็มีหลักการเดียวกัน คือ ทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี มีน้ำใจ มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่วิวาทบาดหมางกัน ประกอบอาชีพสุจริตเพื่อสร้างตน สร้างสังคม และประเทศชาติให้มั่นคง ทุกคนมีความจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์ แม้จะเป็นชาวพุทธแต่ก็ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงปกครองไพร่ฟ้าประชาชนด้วยทศพิธราชธรรม เหตุปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนต่างศาสนาในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งหลักการและพฤติกรรมดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสังคมต่างศาสนาในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

พระดำรง เบญจศิริ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนตามแนวอริยสัจสี่เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กรณีศึกษาแนวทางการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดขององค์กรที่ประสบความสำเร็จเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียน และเพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวอริยสัจสี่เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่รวมทั้งเพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบกิจกรรม

การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวอริยสัจสี่เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมไปใช้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยกึ่งทดลองซึ่งได้เลือกองค์กร 3 แห่งที่ประสบผลสำเร็จในในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดเพื่อนำกรณีศึกษานั้นมาวิเคราะห์และสังเคราะห์พัฒนาเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวอริยสัจสี่แล้วนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ต้องขังชายเฉพาะผู้ที่ติดยาเสพติด โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายด้วยการจับสลากและเป็นผู้ที่สมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 28 คน โดยทดลองกลุ่มเดียวในเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลา 11 วัน รวม 116 ชั่วโมง และในระหว่างการทดลองนั้นได้ทดสอบด้วยแบบวัดทักษะชีวิต แบบสำรวจความพึงพอใจ แบบประเมินตนเอง แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าวได้ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาความตรงและความเที่ยง โดยมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.91 และทดสอบผลการทดลองก่อนและหลังด้วยค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาองค์กรที่ฟื้นฟูบำบัดรักษา 3 แห่ง ได้ใช้กรอบหรือแนวทางของกระบวนการตามแนวอริยสัจสี่ คือ การศึกษาสภาพปัญหาขั้นทุกข์ คือการติดยาเสพติดในรูปแบบต่างๆ ขั้นสมุทัย คือ สาเหตุมาจากปัญหาทางครอบครัวและตนเองเป็นสำคัญและในการรักษาผู้ติดยาเสพติดนั้นองค์กรได้ตั้งเป้าหมายคือการแก้ปัญหาด้วยการให้ลด ละ เลิกได้อย่างถาวรคือขั้นนิโรธ ส่วนขั้นมรรคนั้นได้จัดทำประวัติแต่ละบุคคล การสอนอาชีพ การเล่นกีฬา การอบรมจริยธรรมและให้ผู้ป่วยถือศีลจะเป็นสำคัญ และจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้ถึงเป้าหมายในการแก้ปัญหาเพื่อไม่ให้กลับมาเสพติดซ้ำอีกซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่ามรรคมืองค์แปดอันเป็นทางสายกลางอันเป็นวิธีการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวอริยสัจสี่เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตนั้นได้ผลวิเคราะห์จากกรณีศึกษาทั้ง 3 องค์กรเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบโดยกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ แผนกิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการอบรมเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้และเห็นประโยชน์ทักษะชีวิตอย่างมีคุณค่า และฝึกฝนกิจกรรมตามกระบวนการนี้โออิวิแมนนิส รวมทั้งจัดเนื้อหากิจกรรมภายใต้กรอบตามแนวอริยสัจสี่ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมตามแนวอริยสัจสี่ ได้ทำการทดลองกลุ่มผู้ต้องขังชายที่เสพยาเสพติด ผลการทดลอง พบว่า หลังการทดลองมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นทั้ง 5 ด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้ต้องขังชายมีความพึงพอใจในระดับมากในทุกๆ กิจกรรมและผลจากการประเมินตนเองพบว่า ส่วนใหญ่ทำกิจกรรมทุกวัน เช่น การฝึกสมาธิ การผ่อนคลายด้วยคลื่นสมองต่ำ ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังชายในระหว่างจัดกิจกรรม พบว่า มีความร่วมมือและมีความสามัคคีช่วยกันตัดสินใจแก้ปัญหาในกลุ่มอย่างมีเหตุผล กล้าแสดงออก มีความภูมิใจในการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบ และมีอารมณ์แบบผ่อนคลาย 4) ปัจจัยและเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปปรับใช้ปัจจัยที่สำคัญคือ ด้านบริหาร ด้านสถานที่ วิทยากร งบประมาณ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมขวัญกำลังใจให้ผู้ต้องขังเป็นปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญที่

จะทำให้ผู้ติดยาเสพติดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ให้มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม ชุมชนและประเทศชาติมากยิ่งขึ้น

สุโรยา วานี (2557) ได้ศึกษาการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมและศึกษาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี 2547 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ ตำบลทรายขาว ทั้งนี้ชุมชนทรายขาวนำเสนอแนวคิดสามัคคีมาปรับใช้เป็นแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกฝ่ายซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลอย่างยั่งยืน

วิไลลักษณ์ มีประชา (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของดัชนีคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตย 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลของโมเดลการตัวชี้วัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) เปรียบเทียบระดับคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยโดยจำแนกตามเพศและระดับชั้น และ 4) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและระดับชั้นที่ส่งผลต่อคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 976 คน ซึ่งได้มาจากเทคนิคการสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 4 ระดับ ดำเนินการทดสอบสมมติฐานด้วยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทาง ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบด้านการเคารพ มี 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านความสามัคคีมี 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบด้านความมีปัญญามี 3 ตัวบ่งชี้ คุณภาพของดัชนีวัดด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจมีค่าอยู่ระหว่าง 0.769-1.000 คุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง พิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.457 ถึง 0.835 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ความคลาดเคลื่อนในการวัดมีค่าอยู่ระหว่าง 0.303 ถึง 0.791 ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกัน

ตามวิถีประชาธิปไตยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.202-0.581 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่าอยู่ระหว่าง 0.953

2) โมเดลการวัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าค่าไค-สแควร์ = 85.353, $df = 62$, $p = 0.026$, $RMSEA = 0.019$, $RMR = 0.024$, $GFI = 0.988$, $AGFI = 0.979$ ค่าความเชื่อมั่นตัวแปรแฝงมีค่า 0.944 และค่าความแปรปรวนที่สกัดได้มีค่า 0.552

3) นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเคารพ ความสามัคคี และความมีปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนหญิงมีคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเคารพ ความสามัคคี และความมีปัญญาสูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเคารพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเคารพสูงกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนด้านความสามัคคีและด้านความมีปัญญาไม่พบความแตกต่าง และ 4) ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและระดับชั้นที่ส่งผลต่อคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเคารพ ความสามัคคี และความมีปัญญา

ลูกน้ำ แมลงภู (2551) ได้ศึกษาการแสดงความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีใน 7 อำเภอ จำนวน 7 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 508 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ผลการวิจัย พบว่า การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ พบว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นโมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าค่าไค-สแควร์ = 56.50, $p = 0.16$, $RMSEA = 0.02$, $GFI = 0.98$ ส่วนหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการเปรียบเทียบกลุ่มต่างระหว่างเพศและระดับชั้นพบว่าเพศหญิงมีคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านสูงกว่าเพศชายและนักเรียนที่มีระดับชั้นสูงกว่ามีคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมสูงกว่านักเรียนที่มีระดับชั้นต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เป็นหลักฐานอีกหลักฐานหนึ่งที่แสดงว่าแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติมีความเที่ยงตรงในการวัด ส่วนการแสดงความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติที่คำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์ (Theta) ของอาร์มอร์ การหาค่าสัมประสิทธิ์เบต้าเค การหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบคะแนนจริงสัมพันธ์ (Feldt & Raju) และการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability) มีค่า

เท่ากับ 0.76, 0.91, 0.95 และ 0.99 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.70 ทุกสูตรแสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์สูง จากหลักฐานดังกล่าว แสดงว่าแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในการวัดอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ได้

9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้

โอภาส เกาไศยาภรณ์ (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายสังคมเชิงเสมือนสำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเพื่อการสร้างความรู้และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายสังคมเชิงเสมือนสำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเพื่อการสร้างความรู้และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและศึกษาผลการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารและอาจารย์ที่สอนในระดับอุดมศึกษาทั้งสิ้น 153 คน และนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 21 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบเครือข่ายสังคมเชิงเสมือนสำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเพื่อการสร้างความรู้และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนบนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรม 1.2) กระบวนการในการสร้างความรู้และการติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน 1.3) ฐานการช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้บนเครือข่ายสังคมเชิงเสมือน 1.4) การเสริมสร้าง/การจัดการเครือข่ายบนเครือข่ายสังคมเชิงเสมือน 1.5) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม 1.6) ระบบการบริหารและจัดการบนเครือข่ายสังคมเชิงเสมือน 1.7) การเสริมแรงในด้านพฤติกรรมของผู้เรียน 1.8) การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนบนเครือข่ายสังคมเชิงเสมือน 1.9) การยอมรับและการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนในสังคมพหุวัฒนธรรมบนเครือข่ายสังคมเชิงเสมือน 1.10) เครื่องมือที่ใช้สำหรับการสะท้อนความรู้ของผู้เรียน และ 1.11) เครื่องมือที่ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารบนสังคมเชิงเสมือน 2) รูปแบบเครือข่ายสังคมเชิงเสมือนฯ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) ขั้นตอนด้านการเตรียมความพร้อมของห้องเรียนบนเครือข่ายสังคมเชิงเสมือน 2.2) ขั้นตอนด้านการสร้างความคุ้นเคย 2.3) ขั้นตอนด้านการสร้างความรู้ ปรับสมดุลความคิดและการตระหนักรู้ 2.4) ขั้นตอนด้านการวัดและประเมินผล โดยมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ (1) บุคคล (ผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เรียน) (2) สื่อการเรียนการสอน (สื่อการเรียนการสอนสำหรับให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาในรายวิชาและสื่อการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรม) (3) ห้องเรียน (ห้องเรียนแบบปกติและห้องเรียนแบบออนไลน์) และ 3) กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการสร้างความรู้และคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรรณา วัชรธำรงกุล (2552) ได้ศึกษาการสร้างแบบวัดความตระหนักรู้ต่อผลกระทบของสภาวะโลกร้อนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อสร้างและหาคุณภาพแบบวัดความตระหนักรู้ต่อผลกระทบของสภาวะโลกร้อนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 และเปรียบเทียบความตระหนักรู้ต่อผลกระทบของสภาวะโลกร้อนของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 1,332 คนได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความตระหนักรู้ต่อผลกระทบของสภาวะโลกร้อนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบ คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบวัดความตระหนักรู้ต่อผลกระทบของสภาวะโลกร้อนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 มีคุณภาพ ดังนี้ ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.259-0.486 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมีค่า 0.862 และค่าความแปรปรวนของฮอยท์มีค่า 0.858 ค่าความเที่ยงตรงของแบบวัดด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) พบว่า จำนวนองค์ประกอบที่เหมาะสมของแบบวัดความตระหนักรู้ต่อผลกระทบของสภาวะโลกร้อนมี 2 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่ 1 มีจำนวน 18 ข้อ องค์ประกอบที่ 2 มี 10 ข้อ 2) นักเรียนที่ระดับชั้นต่างกันมีความตระหนักรู้ต่อผลกระทบของสภาวะโลกร้อนทั้งด้านการลดใช้วัสดุ การหาวัสดุทดแทนและการประหยัดพลังงานและด้านการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตฤณธวัช ฐะรวร (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขอนามัยในครัวเรือนสำหรับสตรีกะเหรี่ยงไม่รู้หนังสือในชุมชนบนพื้นที่สูงเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) พัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขอนามัยในครัวเรือนสำหรับสตรีกะเหรี่ยงไม่รู้หนังสือในชุมชนบนพื้นที่สูงเชียงใหม่ 2) ทดลองใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และ 3) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคต่อรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย (1) พัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขอนามัยในครัวเรือน โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่เพื่อการพัฒนาของ Rogers แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้เพื่อปลุกมโนธรรมสำนึกของ Freire และการศึกษาวิจัยภาคสนามในชุมชนกรณีศึกษาที่เก๋อป้อถ่า นำมาสังเคราะห์ร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขอนามัยในครัวเรือนสำหรับสตรีกะเหรี่ยงไม่รู้หนังสือในชุมชนบนพื้นที่สูง และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพรูปแบบก่อนนำไปทดลองใช้ในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย (2) ทดลองใช้และศึกษาเชิงลึกกับครัวเรือนสตรีกะเหรี่ยงไม่รู้หนังสือในชุมชนกรณีศึกษา 8 ครัวเรือน จำนวนทั้งสิ้น 58 คน

โดยคัดเลือกครัวเรือนที่ประสบกับปัญหาสุขอนามัยรุนแรงและมีสภาพแวดล้อมในครัวเรือนไม่ถูกสุขลักษณะ และ (3) ศึกษาผลหลังการทดลอง และติดตามผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ สรุปปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคต่อการนำรูปแบบไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพอนามัยในครัวเรือนสำหรับสตรีกะเหรี่ยงไม่รู้หนังสือในชุมชนบนพื้นที่สูงเชียงใหม่ ข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการสร้างข้อสรุป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย และการจำแนกชนิดข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพอนามัยในครัวเรือนสำหรับสตรีกะเหรี่ยงไม่รู้หนังสือในชุมชนบนพื้นที่สูงเชียงใหม่ มีองค์ประกอบของการจัดกระบวนการเรียนรู้ 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในชุมชน 2) การกำหนดคำสำคัญ 3) การเข้ารหัสคำสำคัญ 4) การถอดรหัสคำสำคัญ 5) การเข้ารหัสพัฒนาระบบคิดชุดใหม่ 6) การถอดรหัสระบบคิดชุดใหม่ 7) การตัดสินใจนำไปปฏิบัติ และ 8) การสะท้อนผลการปฏิบัติ คำสำคัญที่พบ ได้แก่ โรคไทฟอยด์ โรคฟันผุ โรคบิด บวม และโรคกระเพาะอาหารอักเสบ นำไปเข้ารหัสด้วยสื่อพิธีทางศาสนา สื่อภาพวาด สื่อละคร สื่อแผนภูมิ และสื่อเพลงพื้นบ้านประสานเสียง ซึ่งเป็นสื่อที่ผู้เรียนคุ้นเคยและเข้าถึงผู้เรียนได้ง่ายที่สุด ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพอนามัยในครัวเรือนสำหรับสตรีกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบดังกล่าวสามารถเสริมสร้างความตระหนักให้แก่สตรีที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านการตื่นตัวทางความคิด การตัดสินใจ และการนำไปปฏิบัติ ซึ่งเห็นผลได้จากพฤติกรรมสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของสตรีที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงดีขึ้นกว่าเดิม ปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ พื้นฐานความเชื่อในศาสนา การมีส่วนร่วมของผู้เรียน วิทยากรกระบวนการ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน และปัจจัยอุปสรรค ได้แก่ ช่วงเวลาในการจัดกระบวนการเรียนรู้หัวหน้าครอบครัวที่เป็นสามีหรือสมาชิกครอบครัวที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้และผู้สูงอายุในครอบครัว

9.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเมือง

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือเพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนลาดพร้าวในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนลาดพร้าวเพื่อศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนลาดพร้าวและเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างไรผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์การจัดประชุมกลุ่มย่อยและการสังเกตจากสมาชิกผู้

มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนเด็กเยาวชนและชาวชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการวิจัยพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าวเป็นกระบวนการดำเนินการตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งมี 4 ขั้นตอนคือขั้นวางแผนขั้นดำเนินการตามแผนขั้นสังเกตการณ์และขั้นสะท้อนผลโดยมีสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันพัฒนาตามแผนปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง 3 วงรอบกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนามีทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมบูรณาการระหว่างการเรียนการสอนทัศนศิลป์นาฏศิลป์และกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่บูรณาการกับบริบททางเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนผลของการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบปรากฏว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้โดยข้อบ่งชี้ของการบรรลุผลเชิงปริมาณคือการได้แผนปฏิบัติการพัฒนาและเกิดกิจกรรมทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่องตัวชี้วัดเชิงคุณภาพได้แก่พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชนคือการเกิดการมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกันและศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้นนอกจากนี้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าวยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนทั้งด้านความรู้ทักษะและเจตคติของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเด็กเยาวชนและผู้เข้าร่วมโครงการคือทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกิดทักษะและเจตคติจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้นทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวกและทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชนโดยองค์รวมมากขึ้น

ณัฐวุฒิ อัครโกวิทวงศ์ (2555) ได้ศึกษาความเข้าใจชุมชนเมืองท่ามกลางกระแสทุน: กรณีศึกษาบนที่ดินชุปเปอร์บล็อกของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์บ่อยครั้ง que การพัฒนาเมืองโดยการลงทุนบนที่ดินได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองและสภาพแวดล้อมภายใต้วิถัจกรนี้ชุมชนเมืองมักเป็นหนึ่งในพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบจากการพัฒนาอย่างไรก็ตามการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจชุมชนเมืองโดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในย่านใจกลางเมือง (Central Business District) นั้นมักถูกมองข้ามบ่อยครั้งเมื่อการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ดินมักถูกให้น้ำหนักมากกว่าบทความนี้ต้องการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนเมืองโดยศึกษาในกรณีศึกษาชุมชนบนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 6 ชุมชนโดยวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสะท้อนภาพชุมชนเมืองที่มีความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่หลากหลายภายใต้คุณสมบัติ 3 ลักษณะได้แก่ 1) ลักษณะทางกายภาพ 2) ลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจของครัวเรือนและ 3) ความคาดหวังต่อการพัฒนาโดยผลลัพธ์จากการศึกษาพบคุณลักษณะที่สำคัญคือเมืองประกอบด้วยโครงสร้างทางสังคมเหลื่อมทับกันอยู่ 2 ลักษณะได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบชุมชนดั้งเดิมและชุมชนที่มีการปรับปรุงและ 2)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการปรับปรุงทางกายภาพของชุมชนและที่อยู่อาศัยผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขทางกายภาพและประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผูกติดกันอย่างแนบแน่นในปัจจุบันทำให้การพัฒนาเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของชุมชนทำได้ยากในท้ายสุดงานวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่าความไม่เป็นเอกภาพและความสลับซับซ้อนในชุมชนและอาจส่งผลกระทบต่อความไม่ชอบธรรมของชุมชนในการยื่นหยัดอาศัยในพื้นที่โดยชุมชนจำต้องเร่งสร้างพื้นที่เจรจาต่อรองกับเจ้าของที่ดินโดยเร็วเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

เฉลิมพล คงจิตต์ (2554) ได้ศึกษาระบบการเสริมสร้างการเรียนรู้ชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และความร่วมมือระหว่างสมาชิกของชุมชนเมือง 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการเรียนรู้ชุมชนและ 3) นำเสนอรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการเรียนรู้ของชุมชนเมืองการวิจัยนี้อาศัยหลักการมีส่วนร่วมและการจัดการความรู้ของบุคลากรภายในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยทำการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจากผู้นำชุมชนคณะกรรมการบริหารและนักพัฒนากรชุมชนและทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกชุมชนจำนวน 207 ตัวอย่างผลการวิจัยพบว่าลักษณะการเรียนรู้ของชุมชนเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของสมาชิก 3 ช่องทาง ได้แก่การประชุมประจำเดือนการประชุมกลุ่มย่อยและการติดต่อผ่านหัวหน้าสายนอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ผ่านปราชญ์ชุมชนโดยมีปัจจัยที่สำคัญต่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ได้แก่ปัจจัยด้านโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกปัจจัยด้านผู้นำปัจจัยด้านกรอบการก่อตั้งชุมชนปัจจัยด้านระบบเครือข่ายและปัจจัยด้านหลักคิดในการทำงานซึ่งปัจจัยต่างๆถือเป็นปัจจัยนำเข้าที่สำคัญสำหรับระบบการเสริมสร้างการเรียนรู้ชุมชนโดยลักษณะการเรียนรู้ถือเป็นกระบวนการหรือวิธีการในการดำเนินนำไปสู่การผลักดันให้เกิดกิจกรรมและโครงการต่างๆเพื่อนำไปปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนและในท้ายที่สุดจะมีการดำเนินการติดตามประเมินผลและจัดระบบความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ

ทัศนีย์ ลักษณะภาชินชัช (2550) ได้ศึกษาการบริหารชุมชน (สังคม) เพื่อสร้างความเข้มแข็งของสังคมเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิถีคิดของชาวชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 2) เพื่อศึกษาวิถีปฏิบัติในการบริหารกิจกรรมหรือบริการสังคม และ 3) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการบริหารสังคมที่ทำให้ชุมชนเมืองมีความเข้มแข็ง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ และใช้เทคนิคการสังเกต การสัมภาษณ์พูดคุย และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ได้คัดเลือกชุมชนตัวอย่างที่ศึกษาโดยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ชุมชนแออัด ชุมชนชานเมือง ชุมชนเมือง เคหะชุมชน และชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ประเภทละ 1 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 5 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนชอยสวนเงิน เขตราชเทวี (ชุมชนแออัด) ประชาคมตลาดน้ำ

ตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน (ชุมชนชานเมือง) ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ เขตปทุมวัน (โครงการบ้านมั่นคง) ชุมชนหมู่บ้านร่วมก่อพัฒนา เขตทวีวัฒนา (หมู่บ้านจัดสรรของเอกชน) และชุมชนเมืองทองธานี จ.นนทบุรี (อาคารชุด/คอนโดมิเนียม) ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เป็นเหตุที่ทำให้ชาวชุมชนมารวมตัวกัน เป็นพลังขับเคลื่อนในการจัดการกับปัญหาของชุมชนในรูปแบบของ “กลุ่มช่วยเหลือตัวเอง” (Self-Help Group) 2) ภาวะผู้นำ สภาพปัญหาความเดือดร้อนของชุมชนเป็น “ตัวเร่ง/ตัวกระตุ้น” (Catalyst) ให้ชาวชุมชนค้นหา “ผู้นำตามธรรมชาติ” (Natural Leader) ซึ่งผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ และสามารถบริหารวิสัยทัศน์ด้วยการมีจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) 3) วิธีคิดในการจัดการกับปัญหาของชุมชนอันดับแรก คือ “การคิดเอาตัวรอด” (Survive) ก่อนโดยค้นหาต้นเหตุแห่งปัญหาและลงมือกระทำการบางอย่างตามประสบการณ์ของชาวชุมชน โดยใช้หลักตรรกะ (Logic) แต่ความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชนและผู้นำชุมชน รวมทั้งกระบวนการมีส่วนร่วม ในวิธีการจัดการกับปัญหาชุมชนอย่างถูกวิธี ซึ่งต้องไม่ขัดแย้งกับกติกาของสังคม เช่น การจัดการกับปัญหาที่อยู่อาศัย ด้วยกระบวนการเจรจากับเจ้าของโครงการ/ เจ้าของที่ดิน/ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามสัญญาซื้อขาย เช่น ที่หมู่บ้านจัดสรรร่วมก่อพัฒนา การขอความร่วมมือหรือความอนุเคราะห์จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการกู้ยืมเงินสร้างบ้าน และการปันส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Sharing) ของชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ในโครงการบ้านมั่นคง การโอนอ่อนผ่อนตาม/ เคารพกติกาของสังคม/ ปฏิบัติตามกฎหมาย ในกรณีถูกห้ามขายพวงมาลัยบนท้องถนน โดยยอมให้จับปรับ แต่ก็กลับมาขายอีก เพราะยังไม่สามารถหาอาชีพอื่นทดแทนที่มีรายได้ดีเช่นนี้ และการบังคับใช้กฎหมายไม่เคร่งครัด ดังเช่นที่ชุมชนขอยสวณเงิน อย่างไรก็ตามพบว่าหลักคิดของชาวชุมชนที่นำไปใช้ในการต่อสู้ หรือจัดการกับปัญหา คือหลักศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หลักความถูกต้อง เป็นธรรม (Social Justice) หลักการมีส่วนร่วมและการเพิ่มพลังอำนาจ (People Participation & Empowerment) หลักแห่งความเป็นจริง (Reality) และหลักการแก้ปัญหาแบบสันติวิธี (Peaceful Solving Problems) ที่บูรณาการอยู่ในกิจกรรมหรือบริการที่ชุมชนจัดให้มีขึ้นความสำเร็จในการจัดการกับปัญหาชุมชนขึ้นอยู่กับ “จิตสำนึกสาธารณะของชาวชุมชน” (Community Consciousness) ที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มากขึ้น ด้วยการเพิ่มพลังของ “การรู้จักสามัคคี” ซึ่งจะพัฒนาเป็นพลังร่วมของชาวชุมชน” (Synergy) ที่จะทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น⁴)วิธีปฏิบัติในการจัดการกับปัญหาของชุมชนขึ้นอยู่กับบริบทของปัญหาภาวะผู้นำชุมชนวิสัยทัศน์ผู้นำการบริหารวิสัยทัศน์ และการบูรณาการความคิดร่วมของชาวชุมชน ในการจัดการกับปัญหาของชุมชนอย่างถูกวิธีตามความเป็นจริงการกระทำหรือการจัดกิจกรรม/บริการใดๆเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน มิใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่อาจผ่านตัวแทนหรือแกนนำของชุมชนในการจัดการกับปัญหาของชุมชน ซึ่งความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับ ระดับการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนและการสื่อสารแบบสองทาง

(Two -Way Communication) ระหว่างผู้นำชุมชนและชาวชุมชน จนเป็นที่เข้าใจถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับรู้ร่วมกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

9.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้

ธิดาภา จันทรเพ็ญ (2555) ได้ศึกษาตัวบ่งชี้และแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครู: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัดตามภูมิหลังของครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้และแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครู 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูที่มีภูมิหลังต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 732 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครู ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) ความตระหนักทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ ความไวทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม (2) ความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ ความรู้ในวัฒนธรรมเฉพาะและความรู้ในวัฒนธรรมหลากหลาย และ (3) ทักษะส่วนบุคคล ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความสามารถในการสื่อสาร ความยืดหยุ่นและการกำกับตนเอง 2) แบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูครอบคลุม 3 องค์ประกอบ 8 ตัวบ่งชี้ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 78 ข้อ แบบวัดมีความตรงตามเนื้อหา โดยดัชนี IOC มีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00 มีความตรงเชิงโครงสร้างทั้งความตรงเชิงสหสัมพันธ์และความตรงเชิงอำนาจจำแนกจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและมีค่าความเที่ยงของตัวบ่งชี้แต่ละตัวตั้งแต่ 0.752-0.948 3) โมเดลการวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าไคแอสควร์ = 8.868 df = 9, p = 0.450, RMSEA = 0.029, RMR = 0.012, GFI = 0.997, AGFI = 0.988 4) โมเดลการวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครูมีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลระหว่างครูในภูมิภาคที่แตกต่างกัน แต่มีความแปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละตัวบ่งชี้และค่าน้ำหนักองค์ประกอบขององค์ประกอบหลักด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม ด้านความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและด้านทักษะส่วนบุคคล

อารักษ์ อินทร์พยุง (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างตัวบ่งชี้การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2) ประเมินตัวบ่งชี้การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่สร้างขึ้น และ 3) เปรียบเทียบความคิดเห็น

ของผู้ใช้หลักสูตรการศึกษาจากระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างตัวบ่งชี้มี 2 ขั้นตอนย่อย คือ (1) การกำหนดองค์ประกอบของตัวบ่งชี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) ตรวจสอบความเหมาะสมของตัวบ่งชี้จากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้โดยกลุ่มผู้ใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบความเห็นของกลุ่มผู้ใช้หลักสูตรในการนำตัวบ่งชี้ไปปฏิบัติ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาจากระบบและด้านหลักสูตรการศึกษาจากระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 104 คน ข้าราชการครู จำนวน 98 คน บุคลากร กศน. ตำบล จำนวน 246 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 488 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ มัชยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ใช้สถิติ one-way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า 1) ตัวบ่งชี้การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักสูตรการศึกษาจากระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย 92 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) องค์ประกอบหลักปรัชญาและหลักการการจัดการศึกษา มี 2 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสอดคล้องกับปรัชญาการจัดการศึกษา 11 ตัวบ่งชี้ และหลักการการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6 ตัวบ่งชี้ (2) องค์ประกอบหลัก ผลที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนมี 6 องค์ประกอบย่อย 23 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ทักษะในการแสวงหาความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4 ตัวบ่งชี้ การประกอบอาชีพบนพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ 4 ตัวบ่งชี้ การใช้ทักษะชีวิตจัดการกับปัญหาและสิ่งท้าทาย 3 ตัวบ่งชี้ และการพัฒนาสังคมและชุมชน 3 ตัวบ่งชี้ (3) องค์ประกอบหลัก กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้มี 8 องค์ประกอบย่อย 33 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสร้างแผนหลักสูตร 9 ตัวบ่งชี้ การนำหลักสูตรไปใช้ 22 ตัวบ่งชี้ และการประเมินหลักสูตร 2 ตัวบ่งชี้ (4) องค์ประกอบหลัก ปัจจัยเกื้อหนุนการจัดการศึกษามี 6 องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ภาศิเครือข่าย 3 ตัวบ่งชี้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6 ตัวบ่งชี้ เทคโนโลยีและสารสนเทศ 2 ตัวบ่งชี้ การมีส่วนร่วมของชุมชน 3 ตัวบ่งชี้ การประกันคุณภาพการศึกษา 2 ตัวบ่งชี้ และการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา 3 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการประเมินตัวบ่งชี้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากร กศน. ตำบล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำตัวบ่งชี้ไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำตัวบ่งชี้ไปปฏิบัติ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากร กศน. ตำบล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำตัวบ่งชี้ไปปฏิบัติในภาพรวมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 1 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบหลักปรัชญาและหลักการการจัดการศึกษาแตกต่างกัน 3 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบหลัก ผลที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

ด้านองค์ประกอบหลักกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านองค์ประกอบหลักปัจจัยเกื้อหนุนการจัดการศึกษา โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ผกาวรรณ นันทวิชิต (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นขั้นตอนที่ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นใช้การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ผลการกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย 127 ตัวบ่งชี้ ตอนที่ 2 พัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นการคัดเลือกและกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวด้วยการหาฉันทามติจากหุคุณลักษณะของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกองค์ประกอบหลักมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้ผลการวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย 116 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) องค์ประกอบหลักด้านผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวมี 2 องค์ประกอบย่อย 21 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ เหตุผลในการตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัว 13 ตัวบ่งชี้ และลักษณะของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว 8 ตัวบ่งชี้ (2) องค์ประกอบหลักด้านลักษณะการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมี 4 องค์ประกอบย่อย 41 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ แนวทางการจัดการเรียนรู้ 14 ตัวบ่งชี้ หลักสูตรการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 7 ตัวบ่งชี้ แผนการจัดการศึกษาของครอบครัว 11 ตัวบ่งชี้ การวัดและประเมินผลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 9 ตัวบ่งชี้ (3) องค์ประกอบหลักด้านคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมี 3 องค์ประกอบย่อย 23 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คนดี 7 ตัวบ่งชี้ คนเก่ง 8 ตัวบ่งชี้ คนมีความสุข 8 ตัวบ่งชี้ (4) องค์ประกอบหลักด้านปัจจัยสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมี 4 องค์ประกอบย่อย 31 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสนับสนุนด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 5 ตัวบ่งชี้ การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ 11 ตัวบ่งชี้ การสนับสนุนของสถานศึกษา 7 ตัวบ่งชี้ และการสนับสนุนของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว 8 ตัวบ่งชี้

นิตยา สำเร็จผล (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในขอบเขตของอุดมศึกษา ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้นตอน ตอนที่ 2 การพัฒนาตัวบ่งชี้โดยวิธีการนิยามเชิงทฤษฎี แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน และตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ ผลการวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 15 องค์ประกอบ 100 ตัวบ่งชี้ จำแนกตามการวิเคราะห์เชิงระบบ แบ่งเป็น (1) ปัจจัย

ด้านตัวป้อน 4 องค์ประกอบ เรียงน้ำหนักตามความสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบภูมิหลังผู้เรียน จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบผู้สอน จำนวน 12 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านผู้บริหาร จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบด้านบุคลากรสนับสนุน จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ (2) ด้านกระบวนการ 5 องค์ประกอบ เรียงตามน้ำหนักความสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 12 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบกระบวนการประเมินการเรียนการสอน จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบนโยบายและกลไกในการบริหาร จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบการจัดหลักสูตร จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบการสนับสนุนให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียน จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ (3) ด้านผลลัพธ์ คือ คุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 4 องค์ประกอบ เรียงตามน้ำหนักความสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบเจตคติต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบทักษะและความสามารถที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6 ตัวบ่งชี้ (4) ด้านการจัดโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบการจัดโอกาสและกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบคุณภาพของการจัดโอกาสการเรียนรู้ จำนวน 9 ตัวบ่งชี้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันได้ ข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบ แนวทาง และตัวบ่งชี้ที่จะช่วยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข งานวิจัยที่เกี่ยวกับความตระหนักรู้ ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างความตระหนักรู้ตลอดจนเครื่องมือที่จะช่วยในการวัดความตระหนักรู้ของบุคคล งานวิจัยที่เกี่ยวกับชุมชนเมือง ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อส่งเสริมการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่จากข้อค้นพบที่ได้การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้ว พบว่ามุ่งศึกษาเพื่อให้ได้รูปแบบ แนวทาง และเครื่องมือที่จะใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมและ ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นยังไม่ได้มุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันหลากหลายอย่างชัดเจน และมีเพียงงานวิจัยของ พรอุษา ประสงค์วรรณะ (2556) ที่ได้ศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาพุทธ คริสต์และอิสลาม โดยได้ไปสัมภาษณ์ผู้นำทางศาสนาถึงการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันบนความต่างของศาสนา แต่ก็ยังไม่ได้ศึกษาถึงหลักธรรมที่จะนำมาปรับใช้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ดังนั้น ผู้วิจัยยังเห็นว่าไม่มีงานวิจัยใดที่ทำการศึกษาถึงหลักธรรมในการอยู่ร่วมกันของศาสนาต่างๆ และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ การศึกษา วัฒนธรรม จึงมีแนวคิดที่จะนำการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มาพัฒนาเป็นกระบวนการเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองขึ้น

ตอนที่ 10 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดการพัฒนาตัวบ่งชี้ แนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล แนวคิดความตระหนักรู้ และแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ข้อค้นพบจากการแนวคิด ทฤษฎีที่นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี	ข้อค้นพบ
1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้	การพัฒนาและตรวจสอบตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของตัวบ่งชี้ 2) การนิยามตัวบ่งชี้ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การสร้างตัวบ่งชี้ 5) การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ และ 6) การนำเสนอรายงานการพัฒนาตัวบ่งชี้ ซึ่งข้อมูลค้นพบนำไปสู่การนำไปใช้ในการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
2) แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักรู้	ความตระหนักรู้ ประกอบด้วย 1) ความรู้สึก 2) ความรู้ 3) ความคิด 4) ประสบการณ์ 5) ระยะเวลา และ 6) สภาพแวดล้อม ซึ่งข้อมูลค้นพบนำไปสู่การนำไปใช้ในการพัฒนาแบบวัดความตระหนักรู้และแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
3) แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน	กระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 1) การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 2) การวางแผน 3) การประเมินความต้องการ 4) การกำหนดวัตถุประสงค์ 5) การออกแบบการเรียนรู้ 6) การดำเนินกิจกรรม และ 7) การประเมินผล ซึ่งข้อมูลค้นพบนำไปสู่การนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
4) แนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล	การศึกษามุ่งให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาและการจัดการความขัดแย้งด้วย สันติวิธี มีความเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

จากข้อมูลในตารางที่ 10 ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัวเหนือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ระยะที่ 2 การศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ระยะที่ 3 การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ระยะที่ 4 การนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 พัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

1.1 การพัฒนาตัวบ่งชี้

1.1.1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนศึกษาแนวคิดของการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อมาใช้เป็นกรอบเบื้องต้นในการยก (ร่าง) ตัวบ่งชี้ของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล

1.1.2) สัมภาษณ์และสรุป (ร่าง) ตัวบ่งชี้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล

1.1.3) เขียนนิยามศัพท์ตัวบ่งชี้ฯ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเขียนนิยามตามลักษณะที่ต้องการวัดเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ

1.1.4) จัดทำผังข้อคำถามพฤติกรรมที่บ่งชี้ประเด็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง (Test Blueprint) ตามนิยามศัพท์ตัวบ่งชี้ รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผังข้อคำถามพฤติกรรมที่บ่งชี้ประเด็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง (Test Blueprint)

องค์ประกอบ	จำนวนข้อ คำถาม	ร้อยละ	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
1. ด้านกาย	45	51.14	
1.1 การรู้จัก เพื่อนเพื่อแบ่งปัน	10	11.36	
1) การเสียสละ	5	5.68	ข้อ 1 รู้จักเสียสละที่นึ่งให้แก่เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการหรือคนชรา ข้อ 2 บริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ที่ยากจนและยากไร้ ข้อ 3 อาสาช่วยงานการกุศลโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ข้อ 4 ร่วมทำบุญบริจาคเงินเพื่อซ่อมแซมศาสนาสถาน ข้อ 5 ทำบุญเลี้ยงอาหารให้เด็กกำพร้าหรือ ผู้ด้อยโอกาสเมื่อมีโอกาส
2) การทำตัวให้ เป็นประโยชน์ต่อ ตนเองและผู้อื่น	3	3.41	ข้อ 1 ช่วยสอดส่องบ้านให้เมื่อเพื่อนบ้านไม่อยู่หรือ ช่วยแจ้งเหตุหากมีสิ่งใดผิดปกติ ข้อ 2 นำหนังสือดีๆ หรือหนังสือที่ไม่ใช้แล้วไป บริจาคตามโรงพยาบาล ข้อ 3 อ่านหนังสือธรรมะหรือหนังสือเรียนให้คนตา บอดฟัง
3) การช่วยเหลือ ผู้อื่นให้พ้นทุกข์	2	2.27	ข้อ 1 เข้าไปช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นกำลังได้รับความ เดือดร้อน ข้อ 2 ช่วยทำงานของชุมชนด้วยความเต็มใจและเต็ม ความสามารถ
1.2 การเคารพ กตिका	15	17.05	
1) การตระหนัก ว่าอยู่ใน สิ่งแวดล้อม เดียวกัน	9	10.23	ข้อ 1 ไม่ทะเลาะวิวาทและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ ผู้อื่น ข้อ 2 ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลองหรือถนน ข้อ 3 ช่วยสอดส่องดูแลรักษาความปลอดภัยใน

องค์ประกอบ	จำนวนข้อ คำถาม	ร้อยละ	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
			ชุมชน ข้อ 4 ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ ชุมชน ข้อ 5 รู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่ถือวิสาสะ ข้อ 6 ไม่ใส่ร้ายป้ายสี หรือยุยงให้ผู้อื่นแตกคอกหรือ ทะเลาะวิวาทกัน ข้อ 7 ไม่พาสัตว์เลี้ยงเช่น หมา แมว ไปอึหรือฉี่หน้า บ้านหรือต้นไม้ของผู้อื่น ข้อ 8 ไม่กวาดขยะไปกองหรือทำสกปรกหน้าบ้าน ผู้อื่น ข้อ 9 ไม่เปิดวิทยุ โทรทัศน์ หรือร้องคาราโอเกะเสียง ดังจนรบกวนผู้อื่น
2) การเคารพ กฎเกณฑ์ในการ อยู่ร่วมกัน	6	6.82	ข้อ 1 รู้จักปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมด้วย ความถูกต้องและเหมาะสม ข้อ 2 ขับรถตามกฎหมายจราจร ข้อ 3 ข้ามถนนทางม้าลายหรือสะพานลอย ข้อ 4 รักษาระเบียบวินัยการใช้ของส่วนรวม ข้อ 5 ไม่เล่นการพนันหรือสิ่งอบายมุขในชุมชน ข้อ 6 จอดรถตรงช่องที่กำหนด ไม่จอดคร่อมเส้น ผู้อื่น
1.3 การเคารพ สิทธิและหน้าที่	12	13.64	
1) การวางตัวให้ เหมาะสม	9	10.23	ข้อ 1 มีสัมมาคารวะและความอ่อนน้อมถ่อมตน ข้อ 2 รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ ไม่เลือก ปฏิบัติ ข้อ 3 ให้ความเคารพผู้อาวุโสถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาน้อย กว่า ข้อ 4 รู้จักดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเอง

องค์ประกอบ	จำนวนข้อ คำถาม	ร้อยละ	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
			ข้อ 5 ให้ความเคารพแก่ผู้ที่ตนเองนับถือ ข้อ 6 สามารถปฏิบัติตนได้กลมกลืนกับผู้อื่นไม่แปลก แยก ข้อ 7 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ไม่ชอบใจได้ ข้อ 8 ไม่แสดงกริยาก้าวร้าวต่อผู้อื่น รู้จักอดทนอด กลืน ข้อ 9 ปฏิบัติตนเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่โอ วดหรือยกยอตนเอง
2) การ แลกเปลี่ยน สิ่งของอย่างเท่า เทียม	3	3.41	ข้อ 1 ไม่เบียดเบียนหรือเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น ข้อ 2 รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ข้อ 3 ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง
1.4 การรับฟัง ความคิดเห็น	8	9.09	
1) การ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นซึ่งกันและ กัน	4	4.55	ข้อ 1 ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ข้อ 2 รู้จักคิดและปรับทัศนคติให้ตรงกับผู้อื่น ข้อ 3 รู้จักที่จะเป็นทั้งผู้ฟังและผู้พูดที่ดี ข้อ 4 ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นอยู่เสมอ
2) การยอมรับ ความคิดเห็นของ ผู้อื่น	4	4.54	ข้อ 1 ไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ ข้อ 2 รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ข้อ 3 มีความคิดที่แตกต่างได้แต่ต้องไม่สร้างความ แตกแยกให้กับผู้อื่น ข้อ 4 รู้จักพิจารณาเหตุผลของผู้อื่นด้วยใจที่เป็นธรรม และเป็นกลาง
2. ด้านวาจา	18	20.46	
2.1 การพูดจา สุภาพ การไม่พูด เท็จหรือต่อเสียด	18	20.46	

องค์ประกอบ	จำนวนข้อ คำถาม	ร้อยละ	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
และการพูดที่มี ประโยชน์			
1) การพูดจา สุภาพ	7	7.96	ข้อ 1 พูดด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลและชวนฟัง ข้อ 2 พูดจាកับผู้อื่นด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ข้อ 3 ไม่พูดจาหยาบคายหรือสองแง่สองง่าม ข้อ 4 ไม่พูดเสียงดังเกินงามจนเป็นจุดเด่นให้ผู้อื่นหัน มาจ้องมอง ข้อ 5 รู้จักกล่าวคำขอโทษเมื่อทำผิดพลาด ข้อ 6 รู้จักกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือ ข้อ 7 ไม่พูดจាក้าวร้าวผู้อื่น
2) การไม่พูดสิ่ง เท็จหรือส่อเสียด	4	4.54	ข้อ 1 พูดในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ ตนเอง ข้อ 2 ไม่พูดประชดประชันผู้อื่น ข้อ 3 พูดในสิ่งที่เชื่อถือได้และเป็นความจริง ข้อ 4 ไม่พูดเปรียบเปรยให้ผู้อื่นเจ็บแค้นใจ
3) การพูดที่มี ประโยชน์	7	7.96	ข้อ 1 พูดชักชวนให้ผู้อื่นประกอบแต่ความดี ข้อ 2 พูดจาชื่นชมยินดีแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส ข้อ 3 พูดในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม ข้อ 4 พูดถึงผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลังในทางที่ดี ข้อ 5 ไม่พูดให้ผู้อื่นผลงผิด ข้อ 6 ไม่พูดเรื่องเล็กให้กลายเป็นเรื่องใหญ่ ข้อ 7 ไม่พูดให้ผู้อื่นรู้สึกหวาดกลัว
3. ด้านใจ	25	28.40	
3.1 การไม่คิด อยากได้ของผู้อื่น	9	10.22	
1) การไม่ลักขโมย	9	10.22	ข้อ 1 ไม่คิดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน ข้อ 2 ไม่คิดฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือคอร์รัปชัน ข้อ 3 ไม่คิดหลบเลี่ยงการเสียภาษี

องค์ประกอบ	จำนวนข้อ คำถาม	ร้อยละ	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
			ข้อ 4 ไม่คิดที่จะรับซื้อของที่ผู้อื่นไปขโมยมา ข้อ 5 ไม่คิดโกงตาชั่งหรือขายสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพให้ผู้อื่น ข้อ 6 คิดที่จะนำของที่เก็บได้ไปให้เจ้าของของหรือประกาศหาเจ้าของ ข้อ 7 ไม่คิดที่จะแย่งสามีหรือภรรยาของผู้อื่นมาเป็นของตน ข้อ 8 ไม่คิดใช้ตำแหน่งหน้าที่หาผลประโยชน์ให้ตัวเองหรือพวกพ้อง ข้อ 9 ไม่ขโมยความคิดหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3.2 การไม่คิด ปองร้ายผู้อื่น	11	12.50	
1) การให้อภัย	6	6.82	ข้อ 1 ไม่รู้สึกโกรธเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ ข้อ 2 รู้จักให้ออกาสในการปรับปรุงตัวกับผู้ที่ทำให้ได้รับความเดือดร้อน ข้อ 3 มีความรักและความเมตตาต่อผู้อื่น ข้อ 4 ไม่คิดอคติกับผู้อื่น ข้อ 5 ไม่คิดพยาบาทหรือโกรธแค้นหรือผูกใจเจ็บผู้อื่น ข้อ 6 รู้จักยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้เราได้รับความเดือดร้อนหรือไม่สบายใจได้
2) การปรารถนา ดีต่อผู้อื่น	5		ข้อ 1 รู้จักคิดปฏิบัติตนต่อผู้อื่นตามความเหมาะสม ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้อื่น ข้อ 2 มีความหวังดีและปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ ข้อ 3 รู้จักยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นมีและยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นเป็น ข้อ 4 ไม่คิดอิจฉาริษยาผู้อื่น ข้อ 5 ไม่คิดนินทาว่าร้ายผู้อื่น

องค์ประกอบ	จำนวนข้อ คำถาม	ร้อยละ	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
3.3 การมี ความเห็นที่ ถูกต้อง	5		
1) การยินดีเมื่อ ผู้อื่นได้ดี	1		ข้อ 1 รู้จักชื่นชมยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จใน ชีวิตและการทำงาน
2) การวางเฉย	4		ข้อ 1 รู้จักเข้าใจและยอมรับกับสัจธรรมของชีวิต ข้อ 2 มีใจที่เป็นกลางใครพูดอะไรที่ไม่ดีก็ให้เฉยไว้ ข้อ 3 รู้จักควบคุมอารมณ์และข่มใจต่อสิ่งที่ไม่ชอบได้ ข้อ 4 เมื่อประสบปัญหา มักจะคิดทบทวนเพื่อหาทาง แก้ปัญหา นั้นอยู่เสมอ
รวม	88	100	

1.1.5) นำตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่สร้างขึ้น ไปให้
ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาในระบบโรงเรียน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการ
สอน และด้านศาสนา จำนวน 5 ท่าน ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)
โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Item Objectives Congruence: IOC) ซึ่งมีเกณฑ์ใน
การประเมินดังนี้

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง

1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

1.1.6) ผลการตรวจสอบค่า IOC ครั้งที่ 1 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน
พบว่า มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 จำนวน 60 ข้อ และมีค่า IOC น้อยกว่า 0.80 จำนวน 28 ข้อ

1.1.7) ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 จำนวน
60 ข้อ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิรอบแรก จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ตรวจสอบค่า
IOC ครั้งที่ 2

1.1.8 ผลการตรวจสอบค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิรอบที่ 2 พบว่า มีค่า IOC
ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 จำนวน 50 ข้อ และมีค่า IOC น้อยกว่า 0.80 จำนวน 10 ข้อ ดังนั้นผู้วิจัยจึง
คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 ไว้ทั้งหมด จำนวนทั้งสิ้น 50 ข้อ รายละเอียดดัง
ตารางที่ 12

ตารางที่ 12 พฤติกรรมที่บ่งชี้ประเด็นเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองจากผู้ทรงคุณวุฒิ

องค์ประกอบ	จำนวนข้อคำถาม	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
1. ด้านกาย	16	
1.1 การเสียสละ	6	
1) ด้านกำลังกาย	2	ข้อ 1 ให้เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการหรือคนชรา ได้รับบริการและความสะดวกต่างๆ ก่อน ข้อ 2 อาสาช่วยงานการกุศลโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ
2) กำลังทรัพย์	2	ข้อ 1 บริจาคเงินเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ข้อ 2 บริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ที่ยากแค้นและยากไร้
3) กำลังสติปัญญา	2	ข้อ 1 ให้คำปรึกษาและแนะนำแต่สิ่งที่ดีๆ ให้กับผู้อื่น ข้อ 2 ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ
1.2 การเคารพกตिका	5	
1) กฎหมาย	3	ข้อ 1 ไม่เอาทรัพย์สินหรือความคิดของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต ข้อ 2 ไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการละเมิดหรือรุกรานสิทธิของผู้อื่น ข้อ 3 ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของราชการอย่างเคร่งครัด
2) แบบแผนประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ	2	ข้อ 1 ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ติงามของชุมชน ข้อ 2 รักษาระเบียบวินัยในการใช้ของส่วนรวม
1.3 การยอมรับซึ่งกันและกัน	5	
1) ความคิดเห็น	2	ข้อ 1 เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ข้อ 2 ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ
2) ความแตกต่างระหว่างบุคคล	3	ข้อ 1 ดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเองไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่น

องค์ประกอบ	จำนวนข้อคำถาม	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
		ข้อ 2 เคารพและให้เกียรติผู้อื่น ข้อ 3 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง
2. ด้านวาจา	11	
2.1 การพูดถูกกาลเทศะ	5	
1) เหมาะสมกับบุคคล	2	ข้อ 1 พูดกับผู้อื่นด้วยความสุภาพ ข้อ 2 พูดกับผู้อื่นด้วยภาษาที่เหมาะสมกับสถานะของผู้ที่พูดด้วย
2) เหมาะสมกับเวลา	1	ข้อ 1 พูดในเวลาที่เหมาะสมพูดในสถานที่นั้นๆ
3) เหมาะสมกับสถานที่	2	ข้อ 1 พูดด้วยน้ำเสียงและภาษาที่เหมาะสมกับสถานที่ ข้อ 2 พูดในเรื่องที่สมควรพูดในสถานที่นั้นๆ
2.2 พูดสร้างสรรค์	6	
1) ไม่พูดเท็จหรือสื่อเสียด		ข้อ 1 พูดในสิ่งที่เชื่อถือได้และเป็นความจริงเท่านั้น ข้อ 2 ไม่พูดจาประชดประชันหรือเสียดสีผู้อื่น ข้อ 3 ไม่พูดเท็จเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากความผิด
2) พูดแต่สิ่งที่มีประโยชน์		ข้อ 1 ไม่พูดจาเหลวไหลเพื่อเจ้อ ข้อ 2 พูดในสิ่งที่ถูกต้องและมีสาระ ข้อ 3 พูดให้กำลังใจ ให้รักใคร่ปรองดองกัน
3. ด้านใจ	23	
3.1 มีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล	7	
1) การให้อภัย	4	ข้อ 1 ไม่โกรธเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ ข้อ 2 ให้โอกาสในการปรับปรุงตัวกับผู้ที่ทำให้ได้รับความเดือดร้อน ข้อ 3 ไม่พยายาบาทหรือผูกใจเจ็บแค้นผู้ที่ทำให้ตน

องค์ประกอบ	จำนวนข้อคำถาม	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
		ได้รับความเดือดร้อน
		ข้อ 4 ยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้เดือดร้อนหรือไม่สบายกายไม่สบายใจได้
2) การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น	3	ข้อ 1 มีความเห็นใจหรือใส่ใจผู้อื่น ข้อ 2 ไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่า ข้อ 3 ไม่ตัดสินผู้อื่นจากรูปลักษณ์ภายนอก
3.2 การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	8	
1) การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี	8	ข้อ 1 ยินดีและชื่นชมกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน ข้อ 2 ช่วยแนะนำหรือเผยแพร่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานให้กับผู้อื่น ข้อ 3 ให้กำลังใจกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน ข้อ 4 แสดงความยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานจากใจจริง ข้อ 5 ไม่คิดอิจฉาริษยาเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตนเอง ข้อ 6 ไม่เปรียบเทียบตัวเองกับความสำเร็จของผู้อื่น ข้อ 7 ไม่น้อยเนื้อต่ำใจตนเองว่าไม่ประสบความสำเร็จเหมือนผู้อื่น ข้อ 8 นำเอาความสำเร็จของผู้ที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต
3.3 รักษาความดีของตัวเอง	8	
1) ไม่ประพฤติดีความดีทำนองคลองธรรม	4	ข้อ 1 ไม่คิดพรากบุตร ภรรยา หรือสามีของผู้อื่น ข้อ 2 พยายามปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ข้อ 3 ไม่คิดทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้เสียหาย

องค์ประกอบ	จำนวนข้อคำถาม	ข้อคำถามในแบบสอบถาม
2) ประกอบแต่ คุณงามความดี	4	ข้อ 4 ตั้งใจเลี้ยงดูเลี้ยงดูและตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ข้อ 1 ตั้งมั่นประกอบแต่คุณงามความดี ข้อ 2 ตั้งใจรักษาความสัจและความจริงใจต่อตนเอง และผู้อื่น ข้อ 3 ตั้งใจทำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อตนเองและ ผู้อื่น ข้อ 4 ไม่คิดเอาเปรียบหรือคิดหลอกลวงผู้อื่น
รวม	50	

ผลจากการตรวจสอบค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านในรอบที่ 2 สามารถสรุป
รายละเอียดได้ดังนี้

องค์ประกอบ	จำนวนข้อคำถาม	คิดเป็นร้อยละ
1. ด้านกาย	16	32.00
1.1 เสียสละ	6	
1.2 เคารพกติกาสังคม	5	
1.3 ยอมรับซึ่งกันและกัน	5	
2. ด้านวาจา	11	22.00
2.1 พูดถุกกาลเทศะ	5	
2.2 พูดสร้างสรรค์	6	
3. ด้านใจ	23	46.00
3.1 มีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างของบุคคล	7	
3.2 ปรารถนาดีต่อผู้อื่น	8	
3.3 รักษาความดีของตัวเอง	8	
รวม	50	100.00

1.1.9) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) โดยนำไป
ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ จำนวน 30 คน จากนั้นปรับปรุงแก้ไข
แบบสอบถามให้มีความถูกต้องก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.1.10) นำแบบสอบถามการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองมาจัดพิมพ์
เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ต่อไป

1.1.11) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีทีมผู้ช่วยวิจัยในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้มีการประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเก็บรวบรวมข้อมูลได้ถูกต้องต่อไป

1.1.12) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริงใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) จากนั้นชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับจากการทำแบบสอบถามการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

1.1.13) นำแบบสอบถามที่เก็บกลับคืนได้มาตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล และลงรหัสสำหรับนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.1.14) ป้อนข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลแบบสอบถามด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนแออัด 2) ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร 3) อาคารสูง และ 4) เคหะชุมชน จำนวน 1,455,955 คน (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2554)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนแออัด 2) ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร 3) อาคารสูง และ 4) เคหะชุมชน ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 5,807 คน

ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้คำนวณตามสัดส่วนซึ่งเทียบจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน ธีรวิมล เอกะกุล, 2543) ที่ประชากรตั้งแต่ 100,000 คน จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนประมาณ 384 คน ดังนั้นเมื่อคิดตามสัดส่วนแล้วจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 1,455,955 คน จะใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 5,807 คน

ทั้งนี้ในการสุ่มเขตจะเลือกเขตที่มีจำนวนชุมชนมากที่สุดใน 5 ลำดับแรกของชุมชนนั้นๆ รายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ชุมชน	จำนวนเขต	จำนวนประชากร	จำนวนชุมชน	ขนาดชุมชนกลุ่มตัวอย่าง	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	สุ่มเลือกเขตกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนชุมชนทั้งหมด	จำนวนประชากรทั้งหมด	จำนวนชุมชนตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่างจริง
แออัด	45	755,075	750	167	2,899	1. บางซื่อ	47	37,872	36	390
						2. ภาษีเจริญ	45	36,851	34	607
						3. ธนบุรี	44	59,092	35	378
						4. บางพลัด	41	47,070	32	483
						5. บางกอกน้อย	39	101,368	30	1,041
หมู่บ้านจัดสรร	37	483,527	399	89	1,856	1. ดอนเมือง	61	78,529	30	596
						2. สายไหม	42	66,399	20	504
						3. บางเขน	34	38,755	17	294
						4. ลาดพร้าว	24	33,154	11	252
						5. มีนบุรี	23	27,791	11	210
อาคารสูง	24	41,645	78	17	380	1. วัฒนา	9	3,976	5	99
						2. ห้วยขวาง	9	4,452	5	111
						3. พญาไท	5	1,986	3	62
						4. ราชเทวี	5	1,986	2	49
						5. คลองเตย	5	2,391	2	59
เคหะชุมชน	22	175,708	106	24	672	1. หลักสี่	31	21,836	10	154
						2. ลาดกระบัง	16	26,134	6	185
						3. พญาไท	11	18,989	4	134
						4. ราชเทวี	6	5,368	2	39
						5. คลองเตย	5	22,681	2	160
รวม		1,455,955	1,333	297	5,807	24		297	5,807	

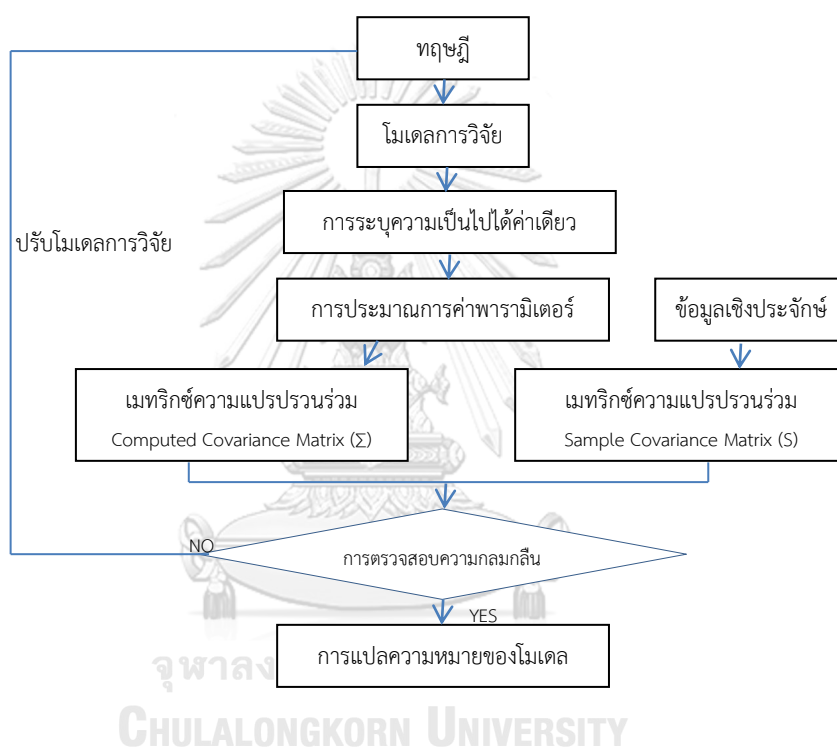
1.3 เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่มีลักษณะเป็นแบบ Check list และเติมข้อความที่ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง 3 ด้าน จำนวน 50 ข้อ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ในชุมชนเมือง โดยการคำนวณค่าจำนวน และร้อยละ

1.4.2) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรม LISREL สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) รายละเอียดดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลสมการโครงสร้าง

ที่มา: สุภมาส อังสุโชติ และคณะ (2555)

1.4.3) แปลผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) พร้อมทั้งปรับโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ของโมเดล รายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าดัชนีที่ใช้ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน	เกณฑ์ระดับความกลมกลืน	
1. ค่าไคสแควร์ (Chi-square)	< 2.00	สอดคล้องกลมกลืนกันดี
	2.00 – 5.00	สอดคล้องกลมกลืนกันพอใช้ได้
2. ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI)	≥ 0.95	สอดคล้องกลมกลืนกันดี
	0.90 – 0.95	สอดคล้องกลมกลืนกันพอใช้ได้
3. ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI)	≥ 0.95	สอดคล้องกลมกลืนกันดี
	0.90 – 0.95	สอดคล้องกลมกลืนกันพอใช้ได้
4. ค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)	< 0.05	สอดคล้องกลมกลืนกันดี
	0.05 – 0.08	สอดคล้องกลมกลืนกันพอใช้ได้
	0.08 – 0.10	สอดคล้องกลมกลืนกันไม่ค่อยดี
	0.10	สอดคล้องกลมกลืนกันไม่ดี
5. ค่า p (Probability)	> 0.05 (ค่า p ไม่ sig)	

ที่มา: สุกมาส อังศุโชติ และคณะ (2555)

ระยะที่ 2 ศึกษาระดับความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

2.1 การพัฒนาแบบวัด

แบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองเป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีลักษณะข้อคำถามเป็นสถานการณ์แล้วให้เลือกตอบโดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1.1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง คือ 1) สร้างแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง และ 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่สร้างขึ้น

2.1.2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัด

2.1.3) กำหนดรูปแบบของเครื่องมือที่จะใช้วัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

2.1.4) พัฒนาแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองโดยนำ ตัวอย่างที่ได้จากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์แล้วให้ผู้ตอบเลือกระดับการปฏิบัติพร้อมทั้งให้เลือกเหตุผลของการปฏิบัติ

2.1.5) นำตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านศาสนา จำนวน 5 ท่าน ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Item Objectives Congruence: IOC) ซึ่งมีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง

1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

2.1.6) ผลการตรวจสอบค่า IOC ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน พบว่า มีค่า IOC 0.80 จำนวน 35 ข้อ และมีค่า IOC 1.00 จำนวน 15 ข้อ ดังนั้นผู้วิจัยจะคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 ไว้ทั้งหมด รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 ข้อ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1.7) นำแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) โดยนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษาและเวลา จากนั้นหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบ	ค่าความเที่ยง
1. ด้านกาย	
1.1 เสียสละ	.854
1.2 เคารพกติกาสังคม	.882
1.3 ยอมรับซึ่งกันและกัน	.827
2. ด้านวาจา	
2.1 พูดถุกกาลเทศะ	.852
2.2 พูดสร้างสรรค์	.826
3. ด้านใจ	
3.1 มีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างของบุคคล	.792
3.2 ปรารถนาดีต่อผู้อื่น	.820
3.3 รักษาความดีของตัวเอง	.860
ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ	.976

2.1.8) ปรับปรุงแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองให้มีความสมบูรณ์และถูกต้องก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.1.9) นำแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ต่อไป

2.1.10) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีทีมผู้ช่วยวิจัยในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้มีการประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจะได้มีความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้อง

2.1.11) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริง ได้แก่ ชุมชนบ้านครัวเหนือ แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่สะพานหัวช้างจนถึงสะพานเจริญผล โดยมีการแนะนำตัวเองและชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับจากการทำแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

2.1.12) นำแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่เก็บกลับคืนมาได้มาตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล และลงรหัสสำหรับนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.1.13) ป้อนข้อมูลจากแบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2.1.14) วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือเหนือ แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 15,129 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือเหนือ แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร จำนวน 385 คน แต่เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 400 คน โดยมีขั้นตอนในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยซึ่งได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (Taro Yamane, 1968) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
 N = ขนาดของประชากร
 e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

ทั้งนี้การวิจัยครั้งนี้กำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ไว้ที่ 5% (0.05) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane จะเท่ากับ 385 คน ดังการคำนวณต่อไปนี้

$$385 = \frac{15,129}{1 + 15,129(0.05)^2}$$

สำหรับวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ด้วยการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2.3 เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบสถานการณ์แล้วให้เลือกตอบพร้อมเหตุผลต่อสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนทั้งหมด

เกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนน มีดังนี้

ให้ 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่
 -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

โดยการกำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ของข้อความที่ได้จากการคำนวณจากสูตรจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 ซึ่งมีรายละเอียดของเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. ถ้ามีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป คือ คัดเลือกข้อความนั้นไว้ใช้ได้
2. แต่ถ้าได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุง หรือ

ตัดทิ้ง

2.4.2) การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานโดยใช้สถิติภาคบรรยาย ได้แก่

2.4.2.1) ร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

โดยที่ P แทน ร้อยละ
 f แทน ความถี่
 N แทน จำนวนทั้งหมด

2.4.2.2) ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร

$$X = \frac{\sum X}{N}$$

โดยที่ X แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนทั้งหมด

ใช้สูตร

2.4.2.3) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดย

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

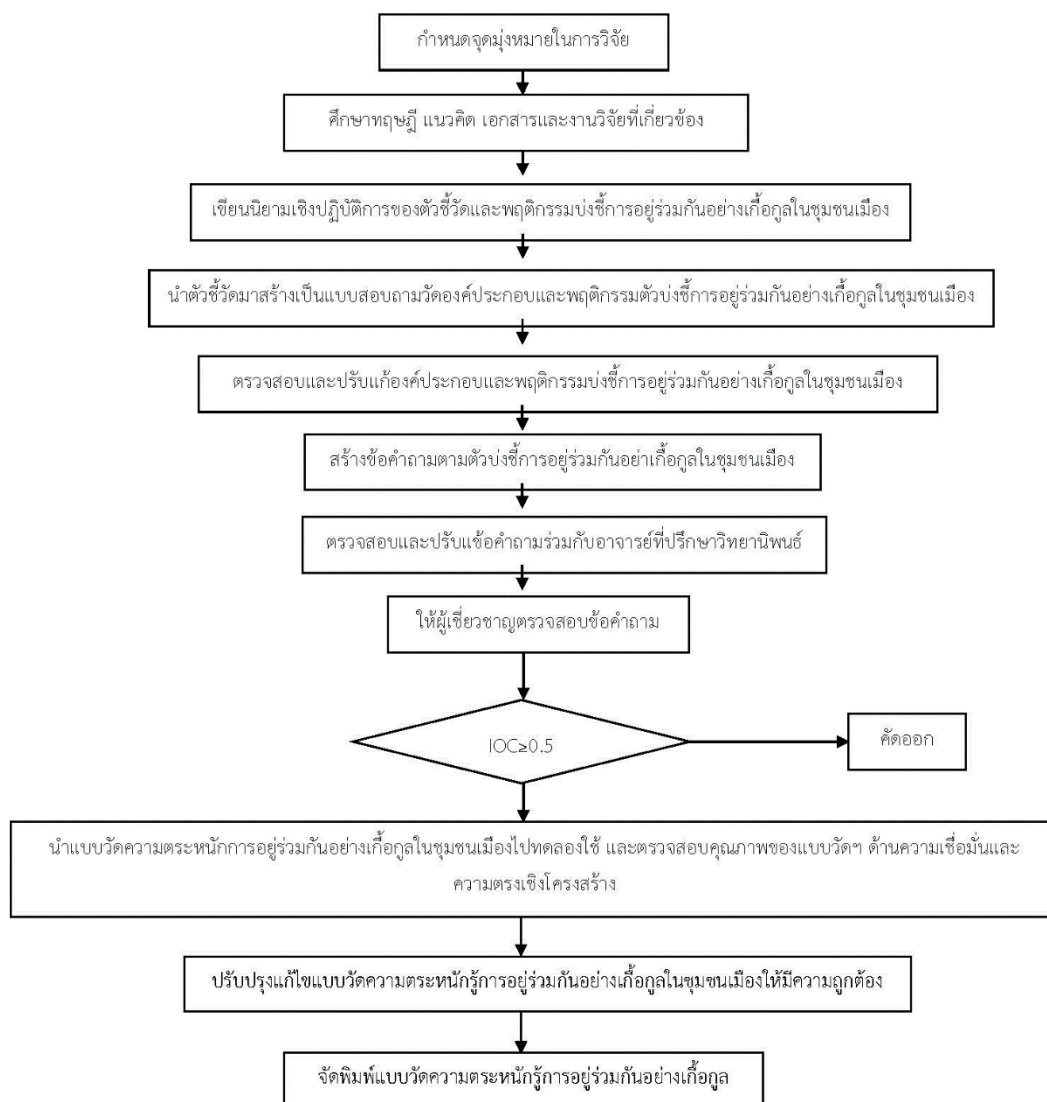
โดยที่	S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน	คะแนนแต่ละคน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละหน่วย
	$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนทั้งหมด
	n-1	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

2.4.3) วิเคราะห์ความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

2.4.4) วิเคราะห์ข้อมูลความตระหนักรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่เป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็น/การปฏิบัติอยู่ในระดับ
มาก	ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความคิดเห็น/การปฏิบัติอยู่ในระดับ
ปานกลาง	ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความคิดเห็น/การปฏิบัติอยู่ในระดับ
น้อย	ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความคิดเห็น/การปฏิบัติอยู่ในระดับ
น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความคิดเห็น/การปฏิบัติอยู่ในระดับ

ทั้งนี้ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองรายละเอียดดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 ขั้นตอนการพัฒนาตัวชี้วัดและแบบวัดความตระหนักการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ระยะที่ 3 พัฒนาระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

การวิจัยในขั้นตอนที่ 3 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาพัฒนาระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง เป็นการศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชนร่วมกันดำเนินการพัฒนาระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่บ้านครัวเหนือ แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การศึกษาชุมชน
2. การพัฒนาระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองร่วมกับชุมชน

โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาชุมชน

การศึกษาชุมชน ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา วิเคราะห์ความต้องการ

1.1.1) ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยโดยผนวกตัวเองให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนผ่านการประสานของผู้นำชุมชน เพื่อสร้างการยอมรับ และเตรียมความพร้อม

1.1.2) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีบทบาทในชุมชน และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน ในประเด็นเกี่ยวกับ ที่ตั้งของชุมชนและการก่อตั้งบ้านเรือน ประวัติความเป็นมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน ลักษณะประชากร สภาพแวดล้อมของชุมชน แหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสภาพปัญหาของชุมชน

1.1.3) ผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันของชุมชน พร้อมพูดคุยซักถามผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน สภาพการอยู่ร่วมกัน

ทั้งนี้สามารถสรุปขั้นตอนการศึกษาชุมชน รายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ขั้นตอนการศึกษาชุมชน

ขั้นตอน	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
1.การคัดเลือกและทำความเข้าใจชุมชนชุมชน	1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านครัวเหนือในประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1.1 ที่ตั้งของชุมชนและก่อตั้งบ้านเรือน 1.2 ประวัติความเป็นมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน 1.3 ลักษณะประชากร เศรษฐกิจของชุมชน 1.4 สภาพแวดล้อมของชุมชน 1.5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 1.6 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน	1. แบบบันทึกข้อมูล 2. อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง	วิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านครัวเหนือตามประเด็นที่กำหนด	ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านครัวเหนือตามประเด็นที่กำหนด

ขั้นตอน	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
	2. การลงพื้นที่เพื่อสอบถามและพูดคุยกับชาวชุมชนบ้านครัวเหนือ เพื่อสร้างความรู้จักและทำความเข้าใจกับความคุ้นเคยกับชาวชุมชนบ้านครัวเหนือ	ชาวชุมชนบ้านครัวเหนือ	1. แบบบันทึกข้อมูล 2. แบบสัมภาษณ์ 3. อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง	วิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับ 1. สภาพการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนบ้านครัวเหนือ 2. ปัญหาความต้องการและผลกระทบของการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านครัวเหนือ	ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิต และปัญหา ความต้องการ และผลกระทบของการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านครัวเหนือ

2. การพัฒนากระบวนการการศึกษาครอบครัวโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยใช้กระบวนการ PAOR ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 2.1 ขั้นที่ 1 การวางแผนร่วมกัน (Plan)
- 2.2 ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติตามแผน (Action)
- 2.3 ขั้นที่ 3 การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observe)
- 2.4 ขั้นที่ 4 การสะท้อนผล (Reflect)

แต่เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะมีลักษณะการทำงานในลักษณะที่เป็นวงจร (Cyclical) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้มีการใช้ตัวเลขกำกับตอนท้ายเพื่อให้เห็นภาพในแต่ละขั้นตอนของวงจรได้อย่างชัดเจน เช่น $P_1 P_2, A_1 A_2, O_1 O_2, R_1 R_2$ เป็นต้น

2.1 ขั้นที่ 1 การวางแผนร่วมกัน (Plan)

2.1.1) ผู้วิจัยประชุมวางแผนร่วมกับผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน เพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนรายละเอียดของโครงการ

2.1.2) ผู้วิจัยและผู้นำชุมชน เชิญชวนผู้ที่มีความสนใจให้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย

2.1.3) ผู้วิจัยทำความเข้าใจให้กับผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

2.1.4) ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย ร่วมกันวางแผนกำหนดขั้นตอนที่สำคัญในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทุกคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันตัดสินใจ โดยมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1.4.1) การกำหนดวัตถุประสงค์

ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทุกคนจะร่วมกันระดมความคิดเห็น เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.1.4.2) การกำหนดงานที่ต้องปฏิบัติ

ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทุกคนร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดงานที่ต้องปฏิบัติว่าควรเริ่มงานใดก่อนหลังตามลำดับความสำคัญ

2.1.4.3) การกำหนดภาระหน้าที่

ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทุกคนร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน ตามความเหมาะสม ความพอใจ และความถนัดของแต่ละคน

2.1.4.4) การกำหนดวิธีดำเนินการ

ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทุกคนร่วมกันกำหนดวิธีการในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติตามแผน (Action)

ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทุกคนร่วมมือกันลงมือปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observe)

ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทุกคนร่วมกันสังเกตผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้น

2.4 ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflect)

ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทุกคนจะได้ร่วมกันวิเคราะห์ ประเมินผล เพื่อทราบปัญหาในการปฏิบัติงาน และกระบวนการแก้ไข โดยผ่านการอภิปรายปัญหาซึ่งจะเป็นแนวทางของการพัฒนา และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาในขั้นของการวางแผนและขั้นการปฏิบัติต่อไป

สำหรับในขั้นตอนของการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง มีลักษณะเป็นวงจรของกระบวนการ PAOR รายละเอียดดังแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 วงจรของกระบวนการ PAOR ของการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ทั้งนี้สามารถสรุปขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยใช้กระบวนการ PAOR รายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 สรุปขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ขั้นตอน	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
ขั้นที่ 1 การวางแผนร่วมกัน (Plan)	ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย	1. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรม (ใบความรู้) 2. อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ขั้นตอนการทำกิจกรรมร่วมกันที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ - การกำหนดวัตถุประสงค์ - การกำหนดงานที่ต้องปฏิบัติ - การกำหนดภาระหน้าที่ - การกำหนดวิธีดำเนินการ

ขั้นตอน	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติตามแผน (Action)	ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย	แผนกิจกรรมการพัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองตามแผนที่ได้ร่วมกันกำหนด	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
ขั้นที่ 3 การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observe)	ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย	แบบสังเกตการร่วมดำเนินกิจกรรม	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม
ขั้นที่ 4 การสะท้อนผล (Reflect)	ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย	แบบบันทึกข้อมูลเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและกระบวนการแก้ไขที่จะนำไปสู่การพัฒนาต่อไป	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	สภาพปัญหาและกระบวนการแก้ไขที่จะนำไปสู่การพัฒนาต่อไป

ระยะที่ 4 นำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษาในระยะที่ 4 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นขั้นตอนของการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) ที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำทางศาสนา หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ตลอดจนตัวแทนจากชุมชน เพื่อร่วมกันจัดทำแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมแนวทางการประชุม โดยการจัดทำเอกสารประกอบการประชุม ประกอบด้วย

- 1.1) วัตถุประสงค์ของการประชุม
- 1.2) การนำเสนอกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
- 1.3) ร่างแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งแนวปฏิบัติ หมายถึง วิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. จัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำทางศาสนา หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ตลอดจนตัวแทนจากชุมชน จำนวน 10-15 คน โดยในขั้นตอนของการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

- 2.1) จัดทำรายชื่อของผู้ที่จะเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) จากนั้นนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อร่วมกันพิจารณารายชื่อผู้ที่จะเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group)
- 2.2) โทรศัพท์เพื่อทาบถามและประสานขอวันเวลาที่สะดวกของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกในการเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group)
- 2.3) จัดทำจดหมายเพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) ถึงผู้ได้รับการคัดเลือกในการเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้วิจัยนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน จากนั้นเมื่อนำเสนอเสร็จเรียบร้อยแล้วก็เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus

group) ได้แสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันวิพากษ์ ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อร่างแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

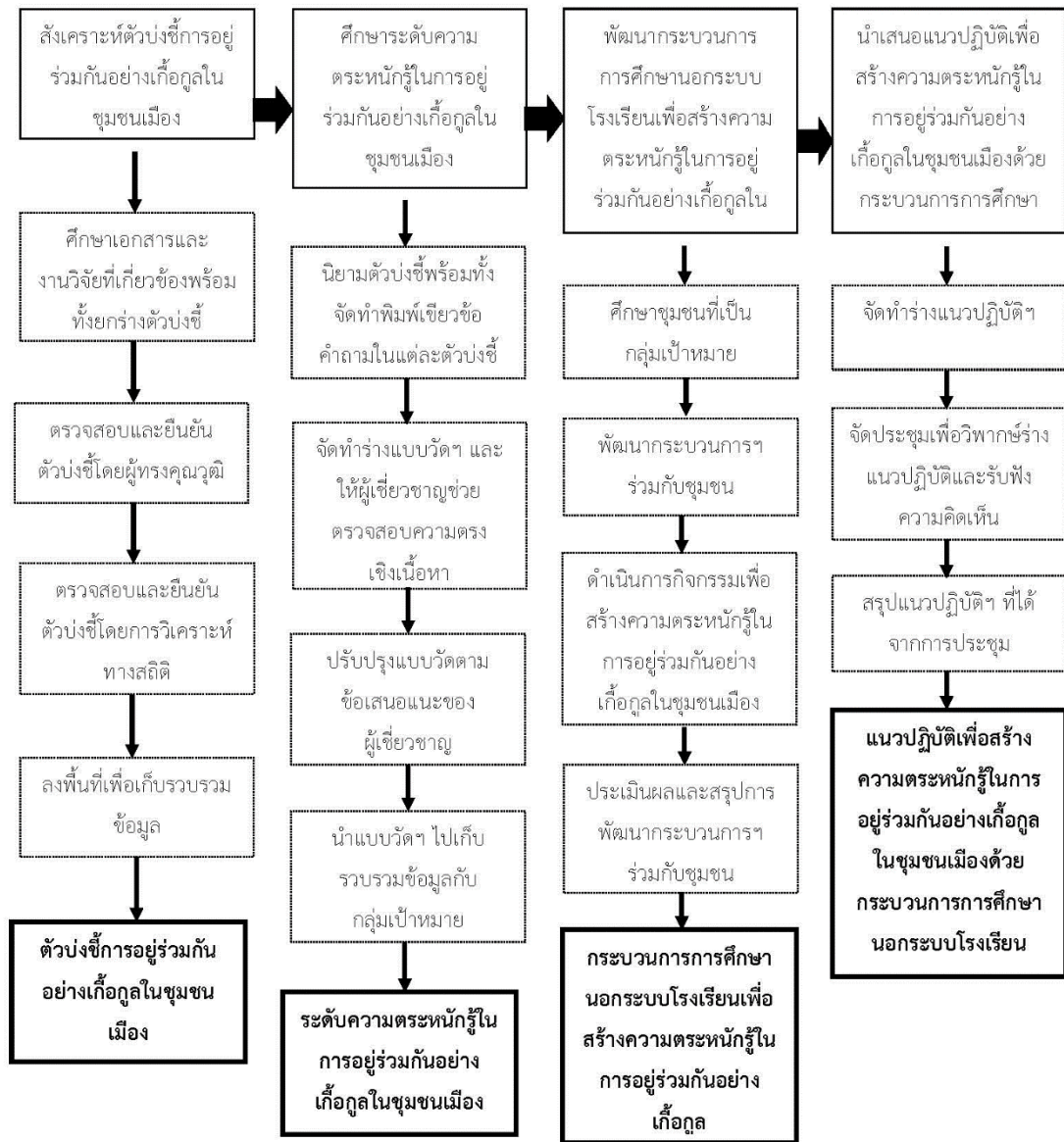
4. นำข้อสรุปจากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) มาสังเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อสรุปเป็นแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

5. จัดทำแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนฉบับสมบูรณ์

โดยภาพรวมของขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด สามารถสรุปความสัมพันธ์ของแต่ละขั้นตอนเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังแผนภาพที่ 8

สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย

แผนภาพที่ 8 สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ทั้งนี้ในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ระยะที่ 1 จนถึงระยะที่ 4 สามารถสรุปรายละเอียดได้ดัง

ตารางที่ 17 ระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะ

ระยะที่	ระยะเวลา	กิจกรรม	รายละเอียด
1	ปีการศึกษา 2558	สังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	สังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองจากแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากระยะนี้จะนำไปสู่การพัฒนาแบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
2	ปีการศึกษา 2559	ศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	พัฒนาแบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองเป็นข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์ให้เลือกตอบ จำนวน 50 ข้อ ข้อมูลที่ได้จากระยะนี้จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
3	ปีการศึกษา 2560	พัฒนากระบวนการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	พัฒนากระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research: PAR) ข้อมูลที่ได้จากระยะนี้จะนำไปสู่การพัฒนาแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียน
4	ปีการศึกษา 2560	พัฒนาแนวปฏิบัติในการสร้างตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียน	พัฒนาแนวปฏิบัติในการสร้างตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียน จากนั้นจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus) กับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำทางศาสนา หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ตลอดจนตัวแทนจากชุมชน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง 2) เพื่อศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง 3) เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองและ 4) เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปรต่างๆ ซึ่งมีความหมายดังนี้

Mean หมายถึง ค่าเฉลี่ย

S.D. หมายถึง ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

C.V. หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

Max หมายถึง ค่าคะแนนสูงสุด

Min หมายถึง ค่าคะแนนต่ำสุด

Sk หมายถึง ค่าความเบ้

Ku หมายถึง ค่าความโด่ง

X^2 หมายถึง ค่าสถิติไค-สแควร์

R^2 หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย

r หมายถึง ค่าความสัมพันธ์

b หรือ β หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทำนายของสมการทำนายในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

SE หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

df หมายถึง ค่าองศาอิสระ

p หมายถึง ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ

RMR หมายถึง ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ

GFI หมายถึง ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)

AGFI หมายถึง ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ผู้วิจัยดำเนินการนำตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนที่ได้จากการสังเคราะห์และผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิไปดำเนินการเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้ที่ได้กับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานคร จำนวน 297 ชุมชน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5,807 คน สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืนมาได้จำนวนทั้งสิ้น 5,807 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	2,501	42.9
	หญิง	3,306	57.1
	รวม	5,807	100.0
อายุ	15-29 ปี	1,925	33.2
	30-44 ปี	1,737	29.9
	45-59 ปี	1,232	21.2
	60 ปีขึ้นไป	913	15.7
	รวม	5,807	100.0
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	1,564	27.0
	ปริญญาตรี	3,339	57.4
	ปริญญาโท	877	15.1
	ปริญญาเอก	27	0.5
	รวม	5,807	100.0

จากตารางที่ 18 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5,807 คน พบว่า เป็นเพศชาย 2,501 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 เพศหญิง 3,306 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 มีอายุระหว่าง 15-29 ปี มากที่สุด จำนวน 1,925 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 30-44 ปี จำนวน 1,737 คน คิดเป็นร้อยละ 29.9 อายุระหว่าง 45-59 ปี จำนวน 1,232 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2 และอายุ 60 ปีขึ้นไปน้อยที่สุด จำนวน 913 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 3,339 คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมา คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 1,564 คิดเป็นร้อยละ 27.0 ปริญญาโท จำนวน 877 คิดเป็นร้อยละ 15.1 และปริญญาเอกน้อยที่สุด จำนวน 27 คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรออยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ลำดับ	ประเด็น	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		อื่นๆ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านกาย							
1. การเสียสละ							
1.1 กำลังกาย							
1	ให้เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการหรือคนชรา ได้รับการและความสะดวกต่างๆ ก่อน	5,757	99.1	17	0.3	33	0.6
2	อาสาช่วยงานการกุศลโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ	5,705	98.2	46	0.8	56	1.0
1.2 กำลังทรัพย์							
3	บริจาคเงินเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์	5,530	95.2	93	1.6	184	3.2
4	บริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนและยากไร้	5,690	98.0	61	1.0	56	1.0
1.3 กำลังสติปัญญา							
5	ให้คำปรึกษาและแนะนำแต่สิ่งที่ดีๆ ให้กับผู้อื่น	5,707	98.0	89	1.5	29	0.5
6	ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ	5,689	98.2	94	1.6	8	0.1
2. เคารพกฎกติกาสังคม							
2.1 กฎหมาย							
7	ไม่นำทรัพย์สินหรือความคิดของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต	5,705	98.2	90	1.5	12	0.2

ลำดับ	ประเด็น	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		อื่นๆ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8	ไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการละเมิดหรือ รุกรอนสิทธิของผู้อื่น	5,679	97.8	45	0.8	83	1.4
9	ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอย่าง เต็มใจ	5,628	96.9	87	1.5	92	1.6
2.2 แบบแผน ประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ							
10	ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของชุมชน	5,652	97.3	58	1.0	97	1.7
11	รักษาระเบียบวินัยในการใช้ของส่วนรวม	5,728	98.6	44	0.8	35	0.6
3. ยอมรับซึ่งกันและกัน							
3.1 ความคิดเห็น							
12	เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	5,735	98.8	17	0.3	55	0.9
13	ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ	5,701	98.2	70	1.2	36	0.6
3.2 ความแตกต่างระหว่างบุคคล							
14	ดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเอง ไม่ เปรียบเทียบกับผู้อื่น	5,732	98.7	37	0.6	38	0.7
15	เคารพและให้เกียรติผู้อื่นที่แตกต่างจาก เรา	5,749	99.0	46	0.8	12	0.2
16	สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง	5,722	98.5	40	0.7	45	0.8
ด้านวาจา							
1. พุดถูกกาลเทศะ							
1.1 เหมาะสมกับบุคคล							
17	พุดกับผู้อื่นไม่ว่าอยู่ในฐานะใดด้วยความ สุภาพ	5,643	97.2	67	1.2	97	1.7
18	พุดกับผู้อื่นด้วยภาษาที่เหมาะสมกับ สถานะของผู้ที่พุดด้วย	5,677	97.8	106	1.8	24	0.4
1.2 เหมาะสมกับเวลา							
19	พุดในเรื่องที่สมควรพุดในเวลานั้นๆ	5,659	97.5	101	1.7	47	0.8
1.3 เหมาะสมกับสถานที่							
20	พุดด้วยน้ำเสียงและภาษาที่เหมาะสมกับ สถานที่	5,712	98.4	71	1.2	24	0.4
21	พุดในเรื่องที่สมควรพุดในสถานที่นั้นๆ	5,744	98.9	29	0.5	34	0.6

ลำดับ	ประเด็น	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		อื่นๆ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2. พุทธสร้างสรรค์							
2.1 ไม่พูดเท็จหรือส่อเสียด							
22	พูดในสิ่งที่เชื่อถือได้และเป็นความจริง	5,653	97.4	48	0.8	106	1.8
23	ไม่พูดประชดประชันหรือเสียดสีผู้อื่น	5,619	96.8	128	2.2	60	1.0
24	ไม่พูดเท็จเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากความผิด	5,716	98.4	50	0.9	41	0.7
2.2 พูดแต่สิ่งที่มีประโยชน์							
25	ไม่พูดจาเหลวไหลเพื่อเจ้อ	5,643	97.2	81	1.4	83	1.4
26	พูดในสิ่งที่ถูกต้องและมีสาระ	5,629	96.9	100	1.7	78	1.3
27	พูดให้กำลังใจ ให้รักใคร่ปรองดองกัน	5,735	98.8	37	0.6	35	0.6
ด้านใจ							
1. มีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างของบุคคล							
1.1 การให้อภัย							
28	ไม่โกรธเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ	5,323	91.7	171	2.9	313	5.4
29	ให้โอกาสในการปรับปรุงตัวกับผู้ที่ทำให้ได้รับความเดือดร้อน	5,632	97.0	89	1.5	86	1.5
30	ไม่พยายามหาหรือผูกใจเจ็บแค้นผู้ที่ทำให้ตนได้รับความเดือดร้อน	5,466	94.1	175	3.0	166	2.8
31	ยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้เดือดร้อนหรือไม่สบายกาย ไม่สบายใจได้	5,472	94.2	210	3.6	125	2.1
1.2 การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น							
32	มีความเห็นใจหรือใส่ใจผู้อื่น	5,762	99.2	15	0.3	30	0.5
33	ไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่า	5,756	99.1	38	0.7	13	0.2
34	ไม่ตัดสินผู้อื่นจากรูปลักษณ์ภายนอก	5,698	98.1	75	1.3	34	0.6
2. บรรารณชาติต่อผู้อื่น							
2.2 การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี							
35	ยินดีและชื่นชมกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน	5,732	98.7	41	0.7	34	0.6
36	ช่วยแนะนำหรือเผยแพร่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานให้กับผู้อื่น	5,721	98.5	17	0.3	69	1.2

ลำดับ	ประเด็น	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		อื่นๆ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
37	ให้กำลังใจกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน	5,744	98.9	30	0.5	33	0.6
38	แสดงความยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานจากใจจริง	5,767	99.3	16	0.3	24	0.4
39	ไม่คิดอิจฉาริษยาเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตนเอง	5,691	98.0	65	1.1	51	0.9
40	ไม่เปรียบเทียบตัวเองกับความสำเร็จของผู้อื่น	5,506	94.8	193	3.3	108	1.9
41	ไม่น้อยเนื้อต่ำใจตนเองว่าไม่ประสบความสำเร็จเหมือนผู้อื่น	5,634	97.0	80	1.4	93	1.6
42	นำเอาความสำเร็จของผู้ที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต	5,743	98.9	20	0.3	44	0.8
3. รักษาความดีของตัวเอง							
3.1 ไม่ประพฤติดัดทำนองคลองธรรม							
43	ไม่คิดพรากรบุตร ภรรยา หรือสามีของผู้อื่น	5,767	99.3	6	0.1	34	0.6
44	พยายามปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อให้เกิดความถูกต้อง	5,775	99.5	16	0.3	16	0.3
45	ไม่คิดทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้เสียหาย	5,770	99.4	19	0.3	18	0.3
46	ตั้งใจเลี้ยงดูและตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ	5,770	99.4	27	0.5	10	0.2
3.2 ประกอบแต่คุณงามความดี							
47	ตั้งใจประกอบแต่คุณงามความดี	5,752	99.1	34	0.6	21	0.4
48	ตั้งใจรักษาความสัตย์และความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น	5,748	99.0	30	0.5	29	0.5
49	ตั้งใจทำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น	5,771	99.4	27	0.5	9	0.2
50	ไม่คิดเอาเปรียบหรือคิดหลอกลวงผู้อื่น	5,762	99.2	36	0.6	9	0.2

จากตารางที่ 19 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยมีความคิดเห็นอยู่ในร้อยละ 90 ปีขึ้นไปทุกข้อ ซึ่งความคิดเห็นที่มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ พยายามปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อให้เกิดความถูกต้อง (ร้อยละ 99.50) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าร้อยละน้อยที่สุด คือ ไม่โกรธเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ (ร้อยละ 91.40) ตามลำดับ

จากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของตัวบ่งชี้ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรม LISREL version 8.72 ผลการวิเคราะห์

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำนวน 5,807 คนมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันว่าข้อความทั้ง 50 ข้อ มีความเหมาะสมที่จะใช้วัดคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบหรือไม่ ซึ่งได้แก่ การเสียสละ จำนวน 6 ข้อ การเคารพกติกาสังคม จำนวน 5 ข้อ การยอมรับซึ่งกันและกัน จำนวน 5 ข้อ การพุดูถูกกาลเทศะ จำนวน 5 ข้อ การพุดสร้างสรรค์ จำนวน 6 ข้อ การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 7 ข้อ การปรารถนาดีต่อผู้อื่น จำนวน 8 ข้อ และการรักษาความดีของตัวเอง จำนวน 8 ข้อ ได้ผลการวิเคราะห์จำแนกเป็นรายองค์ประกอบ รายละเอียดดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	R ²
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับแรก			
องค์ประกอบเสียสละกำลังกาย (SAC)			
SAC1	0.97**	0.02	0.03
SAC2	0.93**	0.02	0.07
องค์ประกอบเสียสละกำลังทรัพย์ (SAC)			
SAC3	0.94**	0.02	0.06
SAC4	0.57**	0.02	0.43
องค์ประกอบเสียสละกำลังสติปัญญา (SAC)			
SAC5	0.52**	0.02	0.48
SAC6	0.58**	0.02	0.42
องค์ประกอบเคารพกฎหมาย (RES)			
RES1	0.67**	0.01	0.33
RES2	0.48**	0.01	0.52
RES3	0.39**	0.01	0.61
องค์ประกอบเคารพแบบแผน ประเพณีธรรมเนียมปฏิบัติ (RES)			
RES4	0.79**	0.02	0.17
RES5	0.77**	0.01	0.20
องค์ประกอบยอมรับความคิดเห็น (ACC)			
ACC1	0.90**	0.02	0.10
ACC2	0.89**	0.02	0.11
องค์ประกอบยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล(ACC)			
ACC3	0.90**	0.02	0.10
ACC4	0.48**	0.01	0.52
ACC5	0.60**	0.01	0.40
องค์ประกอบพูดเหมาะสมกับบุคคล (UNT)			
UNT1	0.67**	0.01	0.32
UNT2	0.62**	0.01	0.38

องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	R ²
องค์ประกอบพุดเหมาะสมกับเวลา (UNT)			
UNT3	0.65**	0.01	0.35
องค์ประกอบพุดเหมาะสมกับสถานที่ (UNT)			
UNT4	0.42**	0.01	0.58
UNT5	0.87**	0.02	0.13
องค์ประกอบไม่พุดเท็จหรือส่อเสียด (CRE)			
CRE1	0.79**	0.02	0.21
CRE2	0.62**	0.01	0.38
CRE3	0.45**	0.01	0.55
องค์ประกอบพุดแต่สิ่งที่มีประโยชน์ (CRE)			
CRE4	0.41**	0.01	0.59
CRE5	0.62**	0.01	0.38
CRE6	0.87**	0.02	0.14
องค์ประกอบการให้อภัย (ATT)			
ATT1	0.90**	0.02	0.10
ATT2	0.87**	0.02	0.13
ATT3	0.88**	0.02	0.12
ATT4	0.92**	0.02	0.08
องค์ประกอบการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น (ATT)			
ATT5	0.75**	0.01	0.22
ATT6	0.59**	0.01	0.33
ATT7	0.40**	0.01	0.60
องค์ประกอบการยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี (DES)			
DES1	0.51**	0.01	0.49
DES2	0.78**	0.02	0.24
DES3	0.77**	0.02	0.23
DES4	0.74**	0.02	0.26
DES5	0.83**	0.02	0.15
DES6	0.86**	0.02	0.14
DES7	0.86**	0.02	0.14
DES8	0.88**	0.02	0.12

องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	R ²
องค์ประกอบไม่ประพฤติพิตทำนองคลองธรรม (GRA)			
GRA1	0.97**	0.02	0.04
GRA2	0.93**	0.02	0.07
GRA3	0.93**	0.02	0.04
GRA4	0.27**	0.01	0.70
องค์ประกอบการประกอบแต่คุณงามความดี (GRA)			
GRA5	0.37**	0.01	0.63
GRA6	0.46**	0.01	0.56
GRA7	0.29**	0.01	0.71
GRA8	0.34**	0.01	0.67
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง			
เสียดุล (SAC)	0.74**	0.08	0.55
เคารพกติกาสังคม (RES)	0.74**	0.02	0.54
ยอมรับซึ่งกันและกัน (ACC)	1.02**	0.02	10.3
พูดถูกกาลเทศะ (UNT)	0.88**	0.01	0.78
พูดสร้างสรรค์ (CRE)	0.84**	0.02	0.70
มีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่าง	0.76**	0.04	0.58
ระหว่างบุคคล (ATT)			
ปรารถนาดีต่อผู้อื่น (DES)	0.71**	0.02	0.50
รักษาความดีของตัวเอง (GRA)	0.81**	0.04	0.66
Chi-Square = 1344.94, df = 1145, p = 0.16, GFI = 0.85, AGFI = 0.81, RMSEA = 0.008, RMR = 0.009			

หมายเหตุ ** p<0.01, * p<0.05

จากตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (second order confirmatory factor analysis) ของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยโปรแกรมลิสเรล พบว่า ในแต่ละโมเดลซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก พิจารณาได้จากค่าไคสแควร์ (Chi-square = 1344.94) ซึ่งมีค่าความน่าจะเป็น (P = 0.16) ที่องศาแห่งความเป็นอิสระ 1145 แสดงว่าโมเดลการวิจัยสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

นอกจากนี้ยังพิจารณาได้จากค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน ($GFI = 0.85$) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว ($AGFI = 0.81$) แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณารายละเอียดค่าน้ำหนักองค์ประกอบของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านการเสียสละ พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.52-0.97 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.03-0.48 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 5 ข้อ สามารถวัดการเสียสละได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.97 ซึ่งข้อ 1 และ 2 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเสียสละกำลังกาย ร้อยละ 3 และ 7 ข้อ 3 และ 4 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเสียสละกำลังทรัพย์ ร้อยละ 6 และ 43 และข้อ 5 และ 6 ค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเสียสละกำลังสติปัญญา ร้อยละ 48 และ 42 ตามลำดับ

ด้านการเคารพกติกาสังคม พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.39-0.79 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.17-0.61 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 5 ข้อ สามารถวัดการเคารพกติกาสังคมได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.79 ซึ่งข้อ 1, 2 และ 3 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเคารพกฎหมาย ร้อยละ 33, 52 และ 61 และ ข้อ 4 และ 5 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเคารพแบบแผนประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติ ร้อยละ 17 และ 20 ตามลำดับ

ด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.48-0.90 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.10-0.52 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 5 ข้อ สามารถวัดการยอมรับซึ่งกันและกันได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 1 และ 3 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90 ซึ่งข้อ 1 และ 2 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการยอมรับความคิดเห็น ร้อยละ 10 และ 11 และข้อ 3, 4 และ 5 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ร้อยละ 10, 52 และ 40 ตามลำดับ

ด้านการพูดถูกกาลเทศะ พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.42-0.87 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.13-0.58 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 5 ข้อ สามารถวัดการการพูดถูกกาลเทศะได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 ซึ่งข้อ 1 และ 2 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการพูดเหมาะสมกับบุคคล ร้อยละ 32 และ 38 ข้อ 3 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการพูดเหมาะสมกับเวลา ร้อยละ 35 และข้อ 4 และ 5 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการพูดเหมาะสมกับสถานที่ ร้อยละ 58 และ 13 ตามลำดับ

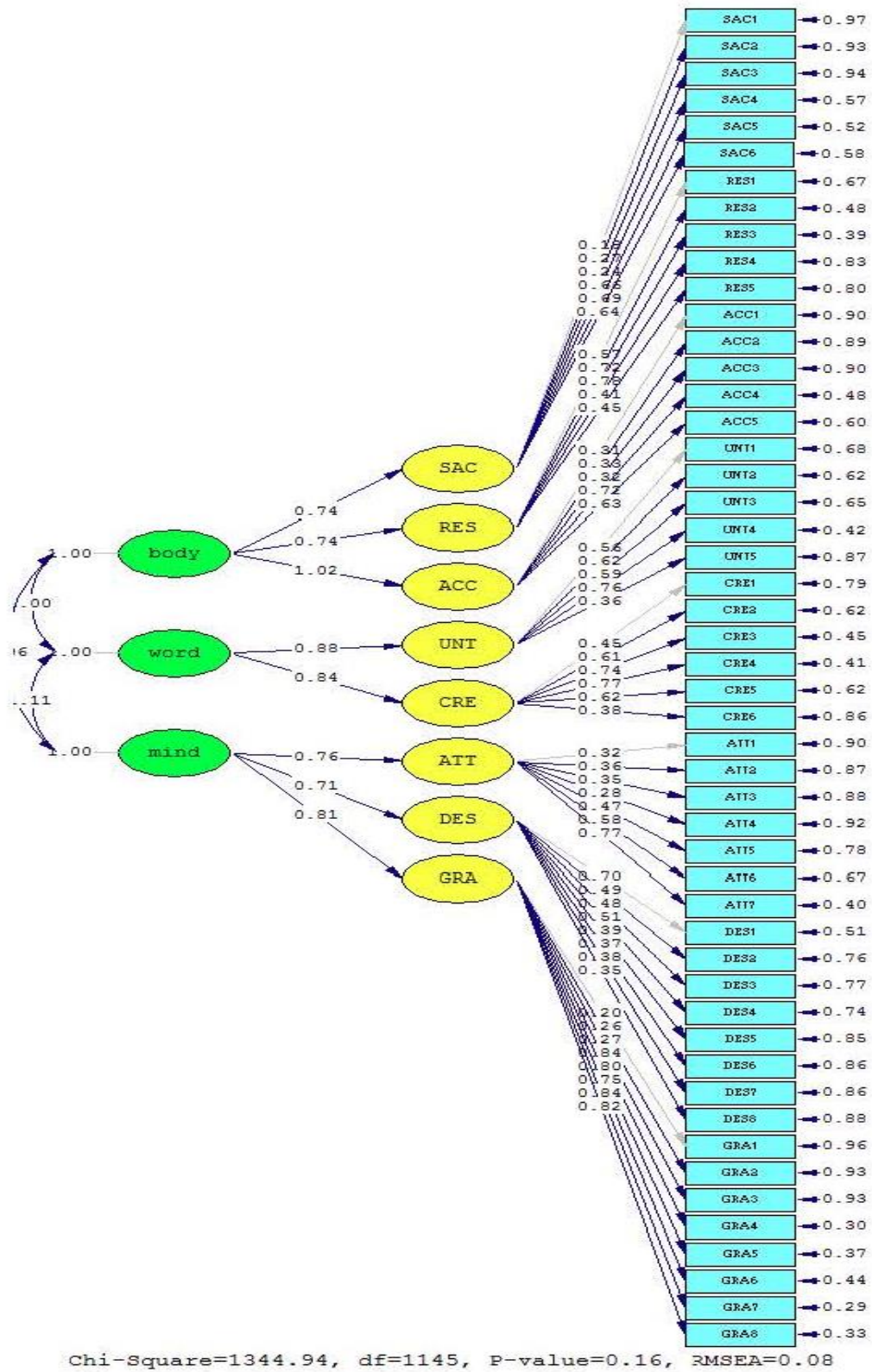
ด้านการพูดสร้างสรรค์ พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.41-0.87 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.14-0.59 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 6 ข้อ สามารถวัดการพูดสร้างสรรค์ได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 6 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 ซึ่งข้อ 1, 2 และ 3 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการไม่พูดเท็จหรือสื่อเสียด ร้อยละ 21, 38 และ 55 และข้อ 4, 5 และ 6 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการพูดแต่สิ่งที่มีประโยชน์ ร้อยละ 59, 38 และ 14 ตามลำดับ

ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.40-0.92 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.08-0.33 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 7 ข้อ สามารถวัดการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.92 ซึ่งข้อ 1, 2, 3 และ 4 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการให้อภัยร้อยละ 10, 13, 12 และ 8 และข้อ 5, 6 และ 7 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น ร้อยละ 22, 33 และ 60 ตามลำดับ

ด้านการปรารถนาดีต่อผู้อื่น พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.51-0.88 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.12-0.49 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 8 ข้อ สามารถวัดการปรารถนาดีต่อผู้อื่นได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 8 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.88 ซึ่งข้อ 1-8 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ร้อยละ 49, 24, 23, 26, 15, 14, 14 และ 12 ตามลำดับ

ด้านการรักษาความดีของตัวเอง พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.29-0.97 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.04-0.71 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 8 ข้อ สามารถวัดการรักษาความดีของตัวเองได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.97 ซึ่งข้อ 1-4 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการไม่ประพฤติผิดทำนองคลองธรรม ร้อยละ 4, 7, 4 และ 70 และ ข้อ 5-8 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการประกอบแต่คุณงามความดี ร้อยละ 63, 56, 71 และ 67 ตามลำดับ

ดังนั้น สรุปได้ว่าตัวบ่งชี้ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกาย ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ การเสียสละ การเคารพกฎกติกาสังคม และยอมรับซึ่งกันและกัน 2) ด้านวาจา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ พูดถูกกาลเทศะ และพูดสร้างสรรค์ และ 3) ด้านใจ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล การปรารถนาดีต่อผู้อื่น และการรักษาความดีของตัวเอง

แผนภาพที่ 9 โมเดลแสดงองค์ประกอบที่ประกอบกันอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า เป็นเพศชาย 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 เพศหญิง 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีอายุระหว่าง 30-44 ปี มากที่สุด จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 45-54 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 อายุอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 และระหว่าง 15-29 ปี น้อยที่สุด จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมา คือ มัธยมศึกษา จำนวน 127 คิดเป็นร้อยละ 31.9 อนุปริญญา 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 ปริญญาตรี จำนวน 25 คิดเป็นร้อยละ 6.4 และปริญญาโทน้อยที่สุด จำนวน 8 คิดเป็นร้อยละ 2.0 มีอาชีพเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ มากที่สุด จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 รองลงมา คือ พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2 ผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 19.8 อื่นๆ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 และข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจกับเกษตรกร/ประมงน้อยที่สุด จำนวน 4 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 1.0 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 69.6 และต่างจังหวัด จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 มีระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 รองลงมา คือ 9-10 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 1-2 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 3-4 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 5-6 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 แล 7-8 ปีน้อยที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	160	40.0
หญิง	240	60.0
รวม	400	100.0
อายุ		
15-29 ปี	34	8.4
30-44 ปี	150	37.5
45-54 ปี	126	31.6
55 ปีขึ้นไป	90	22.5
รวม	400	100.0

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การศึกษา		
ประถมศึกษา	210	52.3
มัธยมศึกษา	127	31.9
อนุปริญญา	30	7.4
ปริญญาตรี	25	6.4
ปริญญาโท	8	2.0
รวม	400	100.0
อาชีพ		
ข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	4	1.0
พนักงานบริษัทเอกชน	23	5.9
เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ	134	33.6
เกษตรกร/ประมง	4	1.0
ผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป	80	19.8
พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน	100	25.2
อื่นๆ	55	13.6
รวม	400	100.0
ภูมิลำเนาเดิม		
กรุงเทพมหานคร	280	69.6
ต่างจังหวัด	120	30.4
รวม	400	100.0
ระยะเวลาการอาศัยในชุมชน		
1-2 ปี	25	6.2
3-4 ปี	22	5.4
5-6 ปี	20	4.9
7-8 ปี	5	1.5
9-10 ปี	68	17.3
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	260	64.7
รวม	400	100.0

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในภาพรวม พบว่า มีความตระหนักรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีความตระหนักรู้ด้านวาทะสูงที่สุด มีค่าเท่ากับ 4.45 รองลงมา คือ ด้านกาย และด้านใจ มีค่าเท่ากับ 4.31 และ 4.15 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า *ด้านกาย* การเคารพกติกาสังคมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.42 รองลงมา คือ การยอมรับซึ่งกันและกัน และการเสียสละ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ 4.23 ตามลำดับ *ด้านวาทะ* การพูดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.57 และการพูดถูกกาลเทศะ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ตามลำดับ และ *ด้านใจ* การปรารถนาดีต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.34 รองลงมา คือ การรักษาความดีของตัวเอง และการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และ 3.78 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในภาพรวม

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ด้านกาย			
1. การเสียสละ	4.23	1.00	มาก
2. การเคารพกติกาสังคม	4.42	0.91	มาก
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	4.28	0.83	มาก
รวม	4.31	0.91	มาก
ด้านวาทะ			
1. การพูดถูกกาลเทศะ	4.32	0.94	มาก
2. การพูดสร้างสรรค์	4.57	0.83	มากที่สุด
รวม	4.45	0.88	มาก
ด้านใจ			
1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.78	0.82	มาก
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	4.34	0.96	มาก
3. รักษาความดีของตัวเอง	4.32	0.59	มาก
รวม	4.15	0.79	มาก

2.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามองค์ประกอบย่อยทั้ง 8 ด้าน

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามองค์ประกอบย่อยทั้ง 8 ด้าน พบว่า *ด้านกาย* ได้แก่ การเคารพกติกาสังคม มีค่าเฉลี่ยสูง
ที่สุด เท่ากับ 4.35 ส่วนการเสียสละ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.23 *ด้านใจ* ได้แก่ การพูด
สร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.57 ส่วนการพูดถูกกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.39
ด้านใจ ได้แก่ การปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.34 ส่วนการมีทัศนคติที่ดีต่อความ
แตกต่างระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.76 รายละเอียดดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามองค์ประกอบย่อยทั้ง 8 ด้าน

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
ด้านกาย			
1. การเสียสละ	4.23	0.81	มาก
1.1 กำลังกาย	4.31	0.64	มาก
1.2 กำลังทรัพย์	4.21	1.06	มาก
1.3 กำลังสติปัญญา	4.18	0.72	มาก
2. การเคารพกติกาสังคม	4.35	0.65	มาก
2.1 กฎหมาย	4.70	0.63	มากที่สุด
2.2 แบบแผน ประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ	3.99	0.66	มาก
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	4.32	0.62	มาก
3.1 ความคิดเห็น	4.49	0.74	มาก
3.2 ความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.14	0.50	มาก
ด้านวาจา			
1. การพูดถูกกาลเทศะ	4.39	0.69	มาก
1.1 เหมาะสมกับบุคคล	3.87	0.54	มาก
1.2 เหมาะสมกับเวลา	4.75	0.72	มากที่สุด
1.3 เหมาะสมกับสถานที่	4.54	0.81	มากที่สุด

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
2. การพูดสร้างสรรค์	4.57	0.61	มาก
2.1 ไม่พูดเท็จหรือส่อเสียด	4.50	0.57	มากที่สุด
2.2 พูดแต่สิ่งที่มีประโยชน์	4.64	0.64	มากที่สุด
ด้านใจ			
1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.76	0.47	มาก
1.1 การให้อภัย	3.87	0.46	มาก
1.2 การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น	3.65	0.47	มาก
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	4.34	0.46	มาก
2.1 การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี	4.34	0.46	มาก
3. รักษาความดีของตัวเอง	4.32	0.37	มาก
3.1 ไม่ประพฤติผิดทำนองคลองธรรม	3.71	0.40	มาก
3.2 ประกอบแต่คุณงามความดี	4.92	0.33	มากที่สุด

2.4 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตาม 50 ตำบลขี้้อย

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตาม 50 ตำบลขี้้อย พบว่า *ด้านกาย* มีค่าเฉลี่ยของระดับความตระหนักรู้ในระดับมากที่สุด
จำนวน 9 ตำบลขี้้อย ระดับมาก จำนวน 6 ตำบลขี้้อย และระดับปานกลาง จำนวน 1 ตำบลขี้้อย *ด้านวาจา* มี
ค่าเฉลี่ยของระดับความตระหนักรู้ในระดับมากที่สุด จำนวน 8 ตำบลขี้้อย ระดับมาก จำนวน 2 ตำบลขี้้อย
และระดับปานกลาง จำนวน 1 ตำบลขี้้อย *ด้านใจ* มีค่าเฉลี่ยของระดับความตระหนักรู้ในระดับมากที่สุด
จำนวน 13 ตำบลขี้้อย ระดับมาก จำนวน 6 ตำบลขี้้อย ระดับปานกลาง จำนวน 1 ตำบลขี้้อย และระดับน้อย 3
ตำบลขี้้อย

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล
ในชุมชนเมืองที่อยู่ในระดับน้อยทั้ง 3 ข้อ สามารถอธิบายให้เห็นได้ว่าในข้อ 30 ระดับการไม่ดูถูกผู้ที่
ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่าน้อย นั้นหมายถึง การดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่าจะมีมาก ส่วนในข้อ
40 ระดับการไม่เปรียบเทียบตัวเองกับความสำเร็จของผู้อื่นน้อย นั้นหมายถึง การเปรียบเทียบตัวเอง
กับความสำเร็จของผู้อื่นจะมีมาก และในข้อ 45 ระดับการไม่คิดทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้
เสียหายน้อย นั้นหมายถึง การคิดทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้เสียหายจะมีมาก รายละเอียดดัง
ตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองจำแนกตาม 50 ตัวบ่งชี้ย่อย

ข้อ	ตัวบ่งชี้ย่อย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
ด้านกาย				
1. เสี่ยงสละ				
1.1 กำลังกาย				
1	ให้เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการหรือคนชรา ได้รับบริการและความสะดวกต่างๆ ก่อน	3.93	0.75	มาก
2	อาสาช่วยงานการกุศลโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ	4.68	0.77	มากที่สุด
1.2 กำลังทรัพย์				
3	บริจาคเงินเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์	3.72	1.80	มาก
4	บริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนและยากไร้	4.70	0.92	มากที่สุด
1.3 กำลังสติปัญญา				
5	ให้คำปรึกษาและแนะนำแต่สิ่งที่ดีๆ ให้กับผู้อื่น	4.53	0.87	มากที่สุด
6	ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ	3.83	0.92	มาก
2. เคารพกติกาสังคม				
2.1 กฎหมาย				
7	ไม่นำทรัพย์สินหรือความคิดของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต	4.72	0.78	มากที่สุด
8	ไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการละเมิดหรือรบกวนสิทธิของผู้อื่น	4.53	1.29	มากที่สุด
9	ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอย่างเต็มใจ	4.86	0.73	มากที่สุด
2.2 แบบแผน ประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ				
10	ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของชุมชน	4.11	0.93	มาก
11	รักษาระเบียบวินัยในการใช้ของส่วนรวม	3.87	0.84	มาก
3. ยอมรับซึ่งกันและกัน				
3.1 ความคิดเห็น				
12	เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.73	0.87	มากที่สุด

ข้อ	ตัวบ่งชี้ย่อย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
13	ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ	4.24	0.82	มาก
3.2 ความแตกต่างระหว่างบุคคล				
14	ดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเอง ไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่น	3.05	0.64	ปานกลาง
15	เคารพและให้เกียรติผู้อื่น	4.81	0.84	มากที่สุด
16	สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง	4.57	1.00	มากที่สุด
ด้านวาจา				
1. พุดถูกกาลเทศะ				
1.1 เหมาะสมกับบุคคล				
17	พุดกับผู้อื่นไม่ว่าอยู่ในฐานะใดด้วยความสุภาพ	4.53	1.04	มากที่สุด
18	พุดกับผู้อื่นด้วยภาษาที่เหมาะสมกับสถานะของผู้ที่พุดด้วย	3.22	0.72	ปานกลาง
1.2 เหมาะสมกับเวลา				
19	พุดในเรื่องที่สมควรพุดในเวลานั้นๆ	4.75	0.72	มากที่สุด
1.3 เหมาะสมกับสถานที่				
20	พุดด้วยน้ำเสียงและภาษาที่เหมาะสมกับสถานที่	4.77	0.92	มากที่สุด
21	พุดในเรื่องที่สมควรพุดในสถานที่นั้นๆ	4.31	1.29	มาก
2. พุดสร้างสรรค์				
2.1 ไม่พุดเท็จหรือส่อเสียด				
22	พุดในสิ่งที่เชื่อถือได้และเป็นความจริง	3.97	0.71	มาก
23	ไม่พุดจากประชดประชันหรือเสียดสีผู้อื่น	4.65	0.99	มากที่สุด
24	ไม่พุดเท็จเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากความผิด	4.88	0.68	มากที่สุด
25	ไม่พุดจาเหลวไหลเพ้อเจ้อ	4.73	0.97	มากที่สุด
26	พุดในสิ่งที่ถูกต้องและมีสาระ	4.69	0.81	มากที่สุด
27	พุดให้กำลังใจ ให้รักใคร่ปรองดองกัน	4.51	0.82	มากที่สุด
ด้านใจ				
1. มีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างของบุคคล				
1.1 การให้อภัย				
28	ไม่โกรธเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ตั้งใจ	3.98	0.75	มาก

ข้อ	ตัวบ่งชี้ย่อย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
29	ให้โอกาสในการปรับปรุงตัวกับผู้ที่ทำให้ได้รับความเดือดร้อน	4.64	0.94	มากที่สุด
30	ไม่พยายามหรือผูกใจเจ็บแค้นผู้ที่ทำให้ตนได้รับความเดือดร้อน	3.79	0.76	มาก
31	ยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้เดือดร้อนหรือไม่สบายกาย ไม่สบายใจได้	3.06	0.72	ปานกลาง
1.2 การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น				
32	มีความเห็นใจหรือใส่ใจผู้อื่น	3.75	1.07	มาก
33	ไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่า	2.33	0.85	น้อย
34	ไม่ตัดสินผู้อื่นจากรูปลักษณ์ภายนอก	4.88	0.66	มากที่สุด
2. บรรณานิติต่อผู้อื่น				
2.1 การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี				
35	ยินดีและชื่นชมกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต และการทำงาน	4.78	0.69	มากที่สุด
36	ช่วยแนะนำหรือเผยแพร่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานให้กับผู้อื่น	4.67	0.83	มากที่สุด
37	ให้กำลังใจกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน	4.71	0.91	มากที่สุด
38	แสดงความยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต และการทำงานจากใจจริง	4.51	0.82	มากที่สุด
39	ไม่คิดอิจฉาริษยาเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตนเอง	4.78	0.69	มากที่สุด
40	ไม่เปรียบเทียบตัวเองกับความสำเร็จของผู้อื่น	2.25	1.76	น้อย
41	ไม่น้อยใจเมื่อตำหนิตนเองว่าไม่ประสบความสำเร็จเหมือนผู้อื่น	4.46	0.99	มาก
42	นำเอาความสำเร็จของผู้ที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต	4.59	0.97	มากที่สุด
3. รักษาความดีของตัวเอง				
3.1 ไม่ประพฤติผิดทำนองคลองธรรม				
43	ไม่คิดพรากรบุตร ภรรยา หรือสามีของผู้อื่น	3.91	0.75	มาก

ข้อ	ตัวบ่งชี้ย่อย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
44	พยายามปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อให้เกิดความถูกต้อง	3.73	0.93	มาก
45	ไม่คิดทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้เสียหาย	2.28	0.89	น้อย
46	ตั้งใจเลี้ยงดูเลี้ยงดูและตอบแทนบุญคุณพ่อแม่	4.94	0.45	มากที่สุด
3.1 ประกอบแต่คุณงามความดี				
47	ตั้งมั่นประกอบแต่คุณงามความดี	5.00	0.00	มากที่สุด
48	ตั้งใจรักษาความสัตย์และความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น	4.80	0.87	มากที่สุด
49	ตั้งใจทำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น	4.98	0.28	มากที่สุด
50	ไม่คิดเอาเปรียบหรือคิดหลอกลวงผู้อื่น	4.91	0.56	มากที่สุด

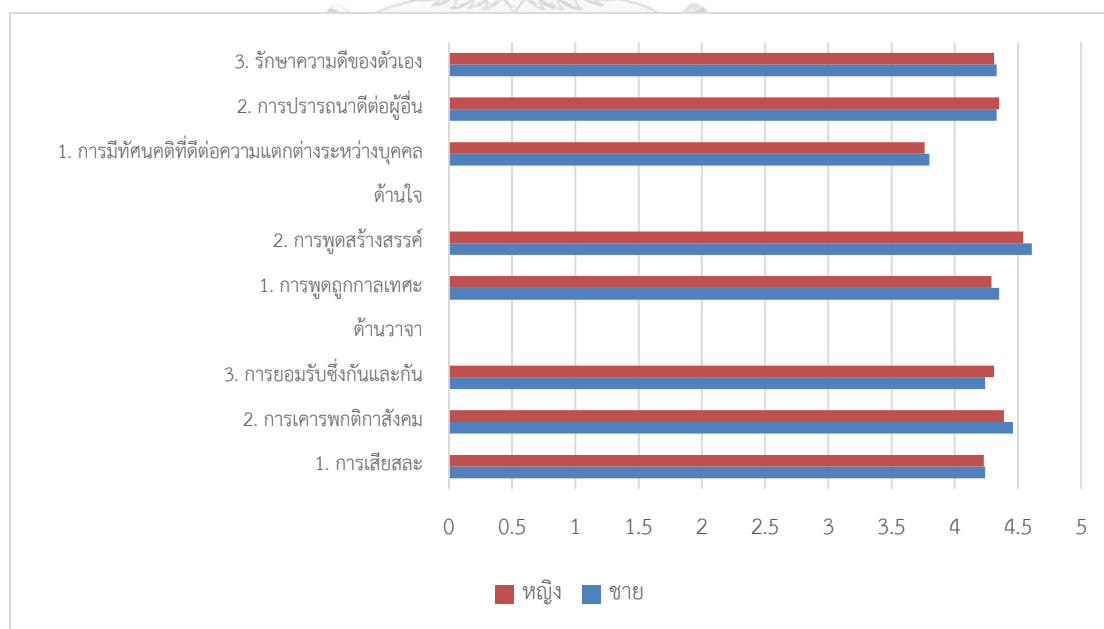
2.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน

2.5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามเพศ

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายมีระดับความตระหนักรู้สูงกว่าเพศหญิงเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน และด้านการปรารถนาดีต่อผู้อื่น รายละเอียดดังตารางที่ 25 และแผนภาพที่ 10

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามเพศ

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	
	ชาย	หญิง
ด้านกาย		
1. การเสียสละ	4.24 (0.53)	4.23 (0.66)
2. การเคารพกติกาสังคม	4.46 (0.40)	4.39 (0.58)
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	4.24 (0.52)	4.31 (0.48)
ด้านวาจา		
1. การพูดถูกกาลเทศะ	4.35 (0.41)	4.29 (0.52)
2. การพูดสร้างสรรค์	4.61 (0.44)	4.54 (0.53)
ด้านใจ		
1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.80 (0.33)	3.76 (0.36)
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	4.33 (0.45)	4.35 (0.47)
3. รักษาความดีของตัวเอง	4.33 (0.25)	4.31 (0.31)

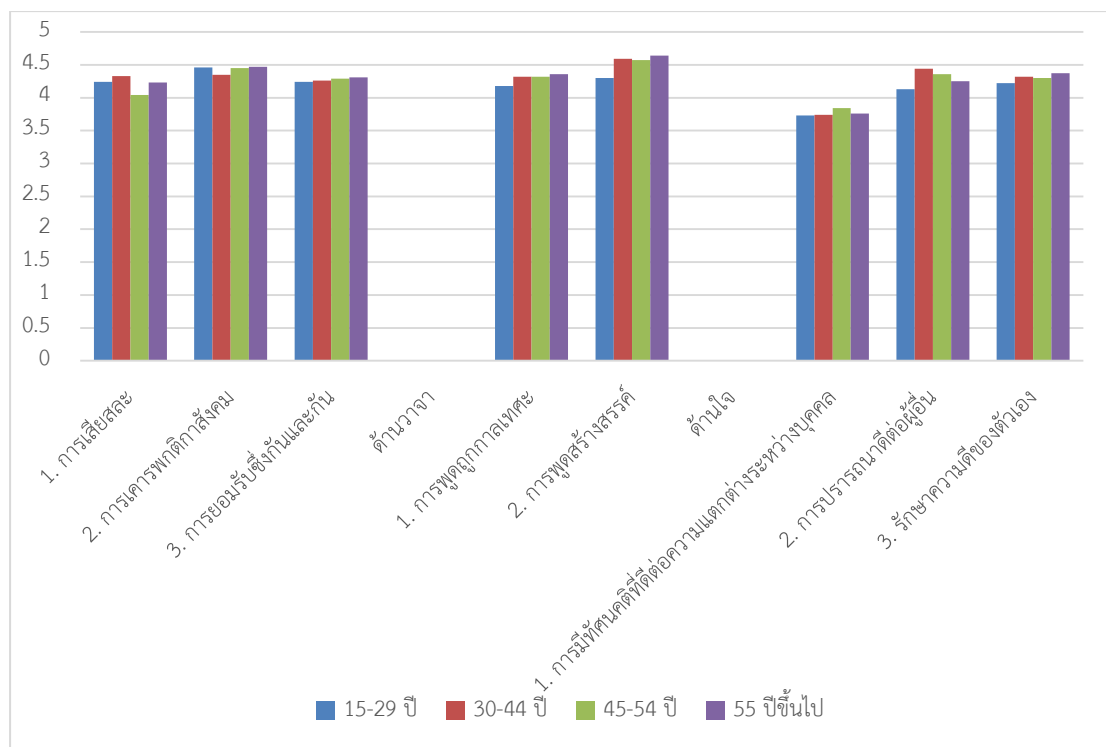
แผนภาพที่ 10 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามเพศ

2.5.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามอายุ

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามอายุ พบว่า ด้านกาย ทุกช่วงอายุมีค่าเฉลี่ยของการเคารพกติกาสังคมสูงที่สุด ส่วนด้าน
วาจา ทุกช่วงอายุมีค่าเฉลี่ยของการพูดสร้างสรรค์สูงที่สุด และด้านใจ ช่วงอายุ 15-29 ปี และ 55 ปี
ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของการรักษาความดีของตัวเองสูงที่สุด ส่วนช่วงอายุ 30-44 ปี และ 45-54 ปี มี
ค่าเฉลี่ยของการปรารถนาดีต่อผู้อื่นสูงที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 26 และแผนภาพที่ 11

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามอายุ

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)			
	15-29 ปี	30-44 ปี	45-54 ปี	55 ปีขึ้นไป
ด้านกาย				
1. การเสียสละ	4.24 (0.75)	4.33 (0.56)	4.04 (0.68)	4.23 (0.61)
2. การเคารพกติกาสังคม	4.46 (0.34)	4.35 (0.53)	4.45 (0.55)	4.47 (0.49)
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	4.24 (0.53)	4.26 (0.63)	4.29 (0.39)	4.31 (0.38)
ด้านวาจา				
1. การพูดถูกกาลเทศะ	4.18 (0.61)	4.32 (0.48)	4.32 (0.46)	4.36 (0.45)
2. การพูดสร้างสรรค์	4.30 (0.74)	4.59 (0.51)	4.57 (0.48)	4.64 (0.35)
ด้านใจ				
1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.73 (0.51)	3.74 (0.36)	3.84 (0.32)	3.76 (0.29)
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	4.13 (0.63)	4.44 (0.47)	4.36 (0.31)	4.25 (0.50)
3. รักษาความดีของตัวเอง	4.22 (0.49)	4.32 (0.24)	4.30 (0.30)	4.37 (0.21)

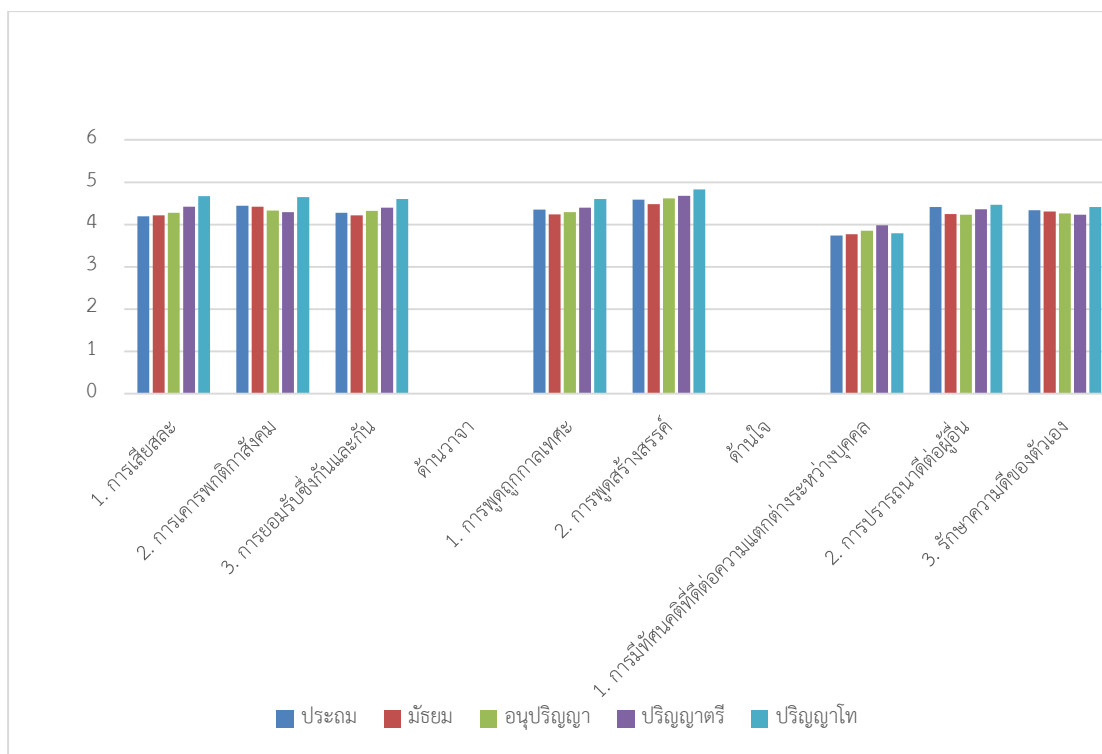
แผนภาพที่ 11 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามอายุ

2.5.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามระดับการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ด้านกาย เกือบทุกระดับการศึกษามีค่าเฉลี่ยของการเคารพพิทักษ์
สังคมสูงสุด ยกเว้นระดับปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยของการเสียหายสูงสุด ส่วนด้านเวลา ทุกระดับ
การศึกษามีค่าเฉลี่ยของการพินิจพิจารณาสูงสุด และด้านใจ ระดับประถมศึกษา, ปริญญาตรี และ
ปริญญาโท มีค่าเฉลี่ยของการปรารถนาที่เหมือนกันสูงสุด ส่วนระดับการศึกษามัธยมศึกษาและ
อนุปริญญา มีค่าเฉลี่ยของการรักษาความดีของตัวเองสูงสุด รายละเอียดดังตารางที่ 27 และ
แผนภาพที่ 12

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามระดับการศึกษา

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)				
	ประถม	มัธยม	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท
ด้านกาย					
1. การเสียสละ	4.19 (0.63)	4.22 (0.64)	4.28 (0.55)	4.42 (0.42)	4.67 (0.00)
2. การเคารพกติกาสังคม	4.44 (0.55)	4.42 (0.45)	4.33 (0.55)	4.29 (0.62)	4.65 (0.09)
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	4.28 (0.47)	4.22 (0.58)	4.32 (0.44)	4.40 (0.40)	4.60 (0.00)
ด้านวาจา					
1. การพูดถูกกาลเทศะ	4.35 (0.48)	4.24 (0.51)	4.29 (0.43)	4.40 (0.34)	4.60 (0.00)
2. การพูดสร้างสรรค์	4.59 (0.48)	4.48 (0.60)	4.62 (0.29)	4.68 (0.25)	4.83 (0.00)
ด้านใจ					
1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.74 (0.34)	3.77 (0.40)	3.85 (0.26)	3.98 (0.24)	3.79 (0.13)
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	4.41 (0.43)	4.25 (0.49)	4.23 (0.48)	4.36 (0.48)	4.47 (0.26)
3. รักษาความดีของตัวเอง	4.34 (0.26)	4.31 (0.33)	4.26 (0.25)	4.23 (0.29)	4.41 (0.06)

แผนภาพที่ 12 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามระดับการศึกษา

2.5.4 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามอาชีพ

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามอาชีพ พบว่า ด้านกาย เกือบทุกอาชีพมีค่าเฉลี่ยของการเคารพพิทักษ์สิ่งแวดล้อมสูงสุด ยกเว้น
อาชีพอื่นๆ ที่มีค่าเฉลี่ยของการยอมรับซึ่งกันและกันและกันสูงสุด ส่วนด้านวาจา เกือบทุกอาชีพมีค่าเฉลี่ย
ของการพุดูสร้างสรรค์สูงสุด ยกเว้นอาชีพข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และ
เกษตรกร/ประมง ที่มีค่าเฉลี่ยของการพุดูฤดูกาลเทศะสูงสุด และด้านใจ อาชีพพนักงาน
บริษัทเอกชน, เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ, ผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป และพ่อบ้าน/แม่บ้าน/
เกษียณอายุ/ว่างงาน มีค่าเฉลี่ยของการปรารถนาดีต่อผู้อื่นสูงสุด ยกเว้นอาชีพข้าราชการ/ลูกจ้าง
ของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ, เกษตรกร/ประมง และอาชีพอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยของการรักษาความดีของ
ตัวเองสูงสุด รายละเอียดดังตารางที่ 28 และแผนภาพที่ 13

ตารางที่ 28 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามอาชีพ

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)						
	1	2	3	4	5	6	7
ด้านกาย							
1. การเสียสละ	4.33 (0.38)	4.44 (0.37)	4.03 (0.59)	3.67 (1.55)	4.55 (0.50)	4.28 (0.49)	4.12 (0.81)
2. การเคารพกติกาสังคม	4.80 (0.23)	4.55 (0.24)	4.34 (0.61)	4.40 (0.23)	4.47 (0.40)	4.51 (0.42)	4.29 (0.65)
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	4.30 (0.35)	4.27 (0.69)	4.18 (0.45)	3.70 (1.04)	4.43 (0.53)	4.32 (0.47)	4.30 (0.43)
ด้านวาจา							
1. การพูดถูกกาลเทศะ	4.40 (0.23)	4.37 (0.46)	4.16 (0.58)	4.30 (0.35)	4.46 (0.36)	4.40 (0.37)	4.31 (0.46)
2. การพูดสร้างสรรค์	4.25 (0.67)	4.62 (0.53)	4.44 (0.53)	4.08 (0.87)	4.67 (0.41)	4.70 (0.43)	4.54 (0.52)
ด้านใจ							
1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.14 (0.49)	3.81 (0.49)	3.80 (0.37)	3.64 (0.41)	3.71 (0.31)	3.81 (0.29)	3.71 (0.35)
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	3.81 (0.65)	4.50 (0.36)	4.27 (0.43)	4.00 (0.43)	4.48 (0.51)	4.38 (0.40)	4.28 (0.50)
3. รักษาความดีของตัวเอง	4.56 (0.22)	4.29 (0.22)	4.26 (0.32)	4.50 (0.14)	4.38 (0.28)	4.34 (0.28)	4.32 (0.21)

หมายเหตุ: 1 = ข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2 = พนักงานบริษัทเอกชน 3 = เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ
4 = เกษตรกร/ประมง 5 = ผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป 6 = พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน 7 = อื่นๆ

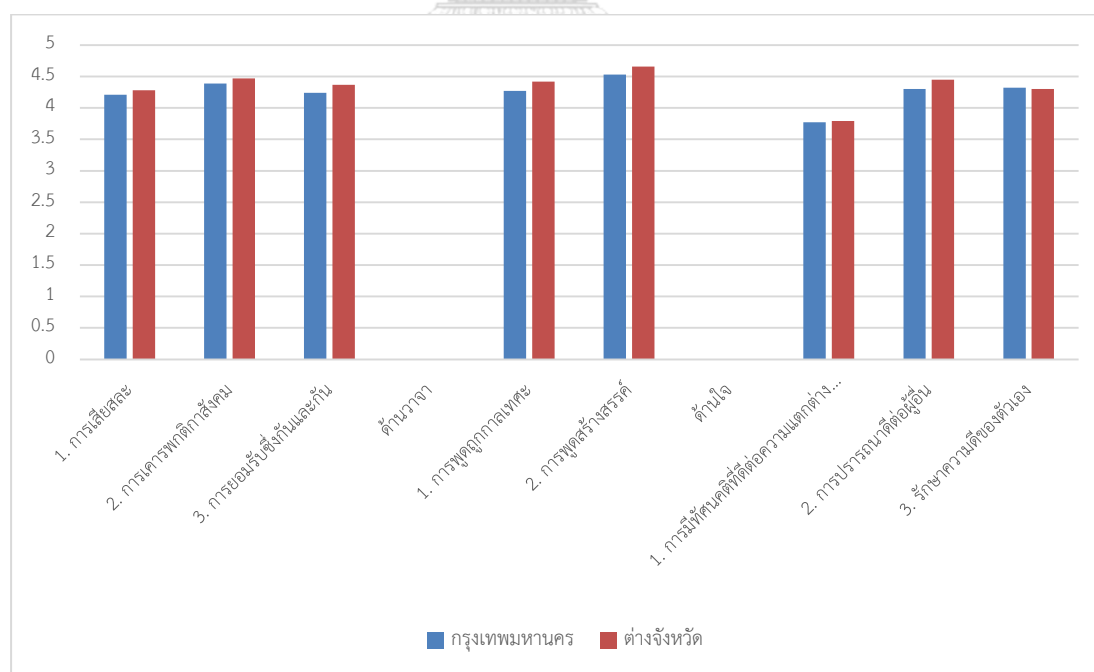
แผนภาพที่ 13 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามอาชีพ

2.5.5 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม พบว่า ด้านกาย ผู้มีภูมิลำเนาเดิมเป็นคนกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดมี
ค่าเฉลี่ยของการเคารพกติกาสังคมสูงที่สุด ส่วนด้านวาจา ผู้มีภูมิลำเนาเดิมเป็นคนกรุงเทพมหานคร
และต่างจังหวัดมีค่าเฉลี่ยของการพูดสร้างสรรค์สูงที่สุด และด้านใจ ผู้มีภูมิลำเนาเดิมเป็นคน
กรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยของการรักษาความดีของตัวเองสูงที่สุด ส่วนผู้มีภูมิลำเนาเดิมเป็นคน
ต่างจังหวัด มีค่าเฉลี่ยของการปรารถนาดีต่อผู้อื่นสูงที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 29 และแผนภาพที่

ตารางที่ 29 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	
	กรุงเทพมหานคร	ต่างจังหวัด
ด้านกาย		
1. การเสียสละ	4.21 (0.58)	4.28 (0.67)
2. การเคารพกติกาสังคม	4.39 (0.55)	4.47 (0.44)
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	4.24 (0.53)	4.37 (0.41)
ด้านวาจา		
1. การพูดถูกกาลเทศะ	4.27 (0.51)	4.42 (0.37)
2. การพูดสร้างสรรค์	4.53 (0.53)	4.66 (0.42)
ด้านใจ		
1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.77 (0.37)	3.79 (0.32)
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	4.30 (0.49)	4.45 (0.36)
3. รักษาความดีของตัวเอง	4.32 (0.30)	4.30 (0.24)

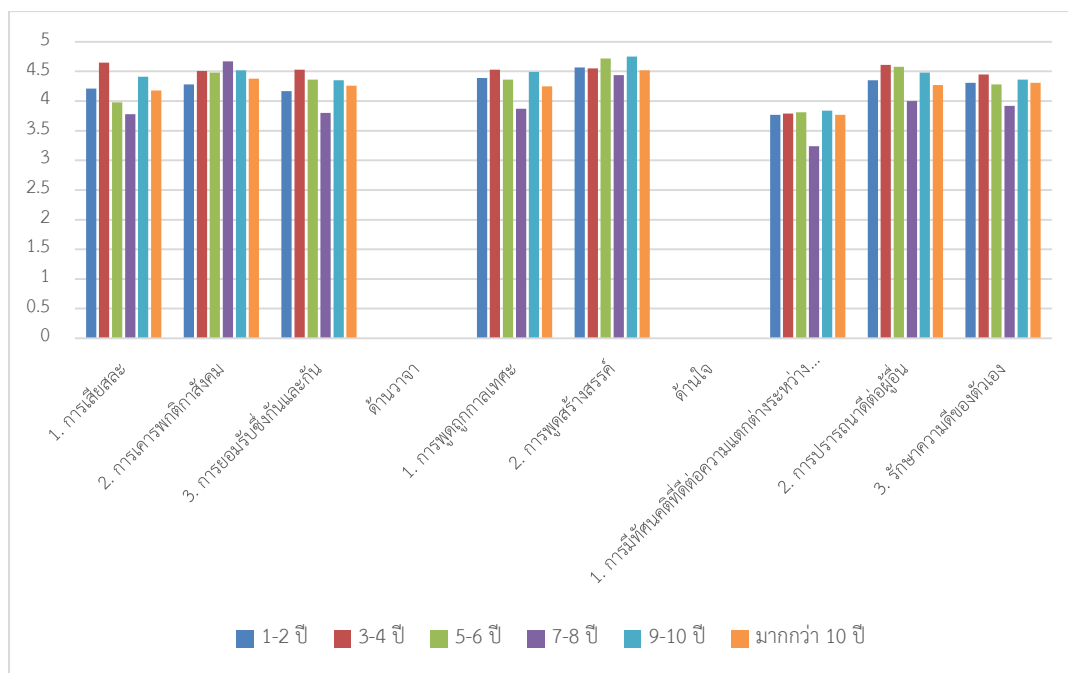
แผนภาพที่ 14 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม

2.5.6 ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยในชุมชน พบว่า ด้านกาย ผู้ที่อาศัยในชุมชนเกือบทุกช่วงปีมีค่าเฉลี่ย
ของการเคารพกติกาสังคมสูงสุด ยกเว้นผู้ที่อาศัยในชุมชน 3-4 ปี มีค่าเฉลี่ยของการเสียสละสูงสุด
ส่วนด้านวาจา ผู้ที่อาศัยในชุมชนทุกช่วงปีมีค่าเฉลี่ยของการพูดสร้างสรรค์สูงสุด และด้านใจ ผู้ที่
อาศัยในชุมชนเกือบทุกช่วงปีมีค่าเฉลี่ยของการปรารถนาดีต่อผู้อื่นสูงสุด ยกเว้นผู้ที่อาศัยในชุมชน
3-4 ปี มีค่าเฉลี่ยของการรักษาความดีของตัวเองสูงสุด รายละเอียดดังตารางที่ 30 และแผนภาพที่
15

ตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตาม
ระยะเวลาการอาศัยในชุมชน

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)					
	1-2 ปี	3-4 ปี	5-6 ปี	7-8 ปี	9-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
ด้านกาย						
1. การเสียสละ	4.21 (0.74)	4.65 (0.18)	3.98 (1.20)	3.78 (0.82)	4.41 (0.41)	4.18 (0.57)
2. การเคารพกติกาสังคม	4.28 (0.47)	4.51 (0.39)	4.48 (0.28)	4.67 (0.10)	4.52 (0.31)	4.38 (0.59)
3. การยอมรับซึ่งกันและกัน	4.17 (0.87)	4.53 (0.13)	4.36 (0.40)	3.80 (0.82)	4.35 (0.44)	4.26 (0.47)
ด้านวาจา						
1. การพูดถูกกาลเทศะ	4.39 (0.29)	4.53 (0.13)	4.36 (0.61)	3.87 (0.58)	4.49 (0.31)	4.25 (0.51)
2. การพูดสร้างสรรค์	4.57 (0.52)	4.55 (0.55)	4.72 (0.22)	4.44 (0.31)	4.75 (0.33)	4.52 (0.53)
ด้านใจ						
1. การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่าง ระหว่างบุคคล	3.77 (0.24)	3.79 (0.43)	3.81 (0.23)	3.24 (0.53)	3.84 (0.28)	3.77 (0.37)
2. การปรารถนาดีต่อผู้อื่น	4.35 (0.31)	4.61 (0.59)	4.58 (0.63)	4.00 (0.59)	4.48 (0.27)	4.27 (0.46)
3. รักษาความดีของตัวเอง	4.31 (0.22)	4.45 (0.14)	4.28 (0.36)	3.92 (0.74)	4.36 (0.18)	4.31 (0.29)

แผนภาพที่ 15 ค่าเฉลี่ยระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยในชุมชน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

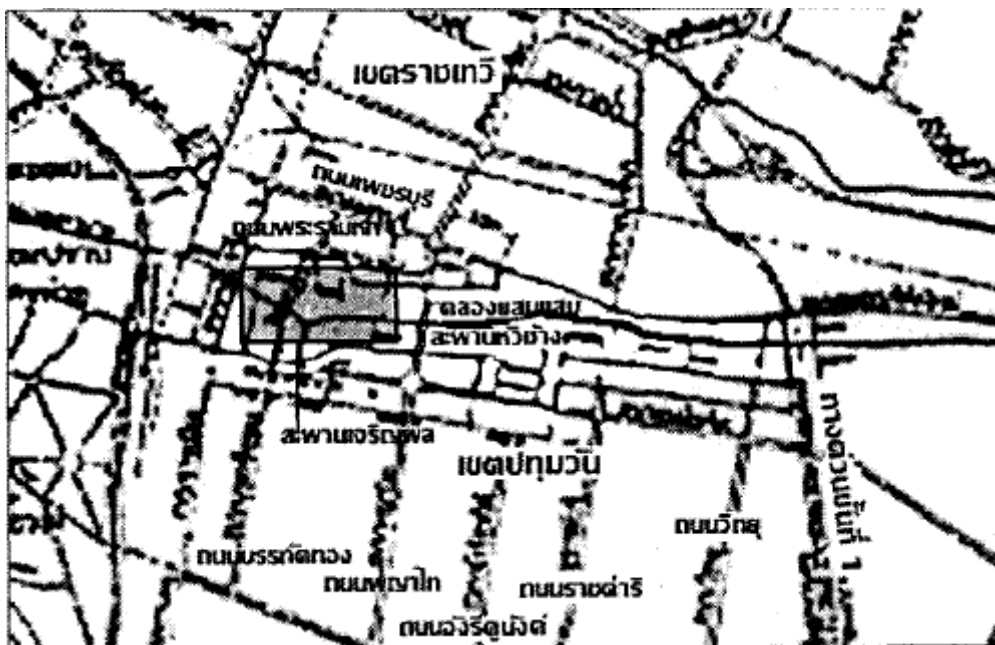
3.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

3.1.1 ที่ตั้งของชุมชนและการก่อตั้งบ้านเรือน

ชุมชนบ้านครัวเหนืออยู่ริมคลองแสนแสบ ตั้งแต่เชิงสะพานหัวช้างไปจนถึงสะพานเจริญผล ตั้งอยู่ระหว่างเขตราชเทวี และเขตปทุมวัน โดยทางด้านทิศเหนือติดกับซอยพญานาค ทิศตะวันออกติดกับถนนบรรทัดทอง ทิศใต้ติดกับถนนเพชรบุรี และทิศตะวันตกติดกับถนนพญาไท มีพื้นที่ประมาณ 60 ไร่

ชุมชนบ้านครัวเหนือตะวันตกเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ตั้งบ้านเรือนกันมานาน สภาพบ้านเรือนเป็นไม้สองชั้น หลังใหญ่ที่มีความมั่นคงแข็งแรง ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง และบางส่วนเป็นที่ดินของตนเอง ทางเดินเท้าหลักอาศัยสะพานคอนกรีตที่สร้างเลียบบคลองแสนแสบ ทางเดินเท้าค่อนข้างแคบ มีตรอกซอย จำนวน 14 ซอย มีมิเตอร์ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นของตนเอง การเดินทางสะดวก มีการจัดตั้งหน่วยบรรเทาสาธารณภัย การจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย ป้องกันอัคคีภัย มีเรือดับเพลิง จำนวน 3 ลำ

3.1.2 แผนที่ของชุมชน

3.1.3 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

เดิมนั้นชาวชุมชนเป็นชาวเขมร เมืองพระตะบอง นับถือศาสนาอิสลาม ได้อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) โดยตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองมหานคร (คลองแสนแสบ) เรียกว่า “หมู่บ้านจาม” เมื่อครั้งเกิดสงครามศึกเก้าทัพ พม่ายกทัพมาตีไทย ชาวบ้านจามได้อาสาเข้าร่วมขบวนด้วยจนได้รับชัยชนะ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระราชทานที่ดินนอกคูเมืองให้ตั้งบ้านเรือนและมัสยิดขึ้น ในปัจจุบันเป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านครัวเหนือ ชุมชนบ้านครัวตะวันตก เขตราชเทวี และชุมชนบ้านครัวใต้ เขตปทุมวัน

3.1.4 ลักษณะทางประชากรและเศรษฐกิจของชุมชน

ปัจจุบันบ้านครัวเหนือมีผู้อยู่อาศัยประมาณ 5 ร้อยกว่าหลังคาเรือน และมีจำนวนประชากรประมาณ 2 พันกว่าคน ร้อยละ 70 ของประชากรในชุมชนเป็นชาวอิสลาม ซึ่งประกอบด้วยมุสลิมเชื้อสายจาม และอื่นๆ และอีกร้อยละ 30 เป็นชาวพุทธ และศาสนาอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยคนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยอีสาน

สำหรับกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือ ประกอบด้วยคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีอยู่ด้วยกันสองกลุ่มใหญ่ คือ คนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่รอบนอกของชุมชน ได้แก่ พวกที่อาศัยอยู่ตามอาคารพาณิชย์ที่อยู่ล้อมรอบ มีธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านครัวเหนือ ส่วนอีกรุ่นหนึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้แก่ พวกที่เช่าที่ในหมู่บ้านประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านครัวเหนือ ซึ่งสัดส่วนของกลุ่มแรกจะมีมากกว่ากลุ่มหลัง

ส่วนคนไทยอีสานที่เข้ามาอยู่ในบ้านครัวเหนือ จะประกอบไปด้วยสองกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ประกอบอาชีพอิสระ ไม่เกี่ยวข้องกับบ้านครัวเหนือ ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนในฐานะผู้เช่าบ้านหรือห้องพักกับกลุ่มที่มีอาชีพพึ่งพิงอยู่กับกิจการภายในชุมชนบ้านครัวเหนือ ซึ่งจะอาศัยอยู่ในบ้านครัวเหนือในฐานะลูกจ้าง กลุ่มแรกจะมีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มหลัง และกลุ่มแรกจะมีอัตราการโยกย้ายเข้าและออกสูงกว่ากลุ่มหลังอีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่ากลุ่มแรกนั้นมีวัตถุประสงค์ของการเข้ามาอาศัยในชุมชนบ้านครัวเหนือเป็นการชั่วคราว เพื่อที่จะหางานทำในกรุงเทพฯ และมักทำงานในตำแหน่งลูกจ้าง ซึ่งมีโอกาสในการที่จะเปลี่ยนงานสูงมาก จึงเป็นเหตุให้มีการโยกย้ายของกลุ่มคนอยู่ตลอดเวลา

จากการที่บ้านครัวเหนือตั้งอยู่ใจกลางเมืองของกรุงเทพมหานคร ซึ่งสะดวกในการเดินทางไปทำงาน หรือเรียนหนังสือ ก่อให้เกิดความต้องการที่อยู่อาศัยของชนชั้นแรงงาน และนักเรียน นักศึกษาจากต่างจังหวัด ประกอบกับมีการโยกย้ายครอบครัวของชาวบ้านครัวเหนือที่มีฐานะได้ออกไปอยู่ตามชานเมือง บางครอบครัวก็เลิกกิจการทอผ้า จึงทำให้มีบ้านว่างพอที่จะทำเป็นบ้านเช่า ธุรกิจบ้านเช่า หรือห้องเช่าก็เกิดขึ้นตามมา จนกลายเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง

ของชาวบ้านครัวที่ยังคงอาศัยอยู่ นอกจากนี้ชาวบ้านครัวเหนือยึดอาชีพค้าขายขนาดเล็กซึ่งเป็นอาชีพที่นิยมทำกันมากที่สุดถึงร้อยละ 35 ของครัวเรือนทั้งหมด จะประกอบอาชีพขายของหน้าร้าน ขายอาหาร และเครื่องดื่ม ตั้งแผงลอย และค้าขายทั่วไป และอีกร้อยละ 27 จะประกอบอาชีพรับราชการ และลูกจ้างประจำทั้งของรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทของเอกชน และอีกร้อยละ 21 จะมีอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งมักจะรับจ้างเป็นรายวัน และอาชีพของคนไทยอีสานที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในบ้านครัวเหนือ เช่น ขับรถสามล้อ ขับรถแท็กซี่ เป็นต้น

3.1.5 สภาพแวดล้อมของชุมชน

สภาพแวดล้อมของชุมชนมีถนนสายหลัก 4 สาย มีสถานีรถไฟฟ้า และท่าเรือ โดยมีคลองแสนแสบอยู่กลางชุมชน ทำให้การเข้าถึงพื้นที่รอบชุมชนบ้านครัวเหนือได้สะดวก พื้นที่รอบชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น เกิดอาคารที่พักอาศัยขนาดใหญ่ ศูนย์การค้า และอาคารสำนักงาน ซึ่งขาดปฏิสัมพันธ์กับชุมชน แม้จะมีถนนใหญ่หลายสายรอบชุมชน แต่ในชุมชนบ้านครัวเหนือเองไม่มีถนนสำหรับรถและที่จอดรถเพียงพอ ปัจจุบันได้ใช้ที่ดินบางส่วนของสุสานเป็นที่จอดรถกลางของชุมชน และเข้าสู่ชุมชนโดยทางเท้าซึ่งมีระยะทางไกลจากถนนและพื้นที่จอดรถ

ปัจจุบันการใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนยังคงเป็นชุมชนที่พักอาศัยที่มีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง ชาวชุมชนยังคงใช้พื้นที่ริมคลองสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ที่โยงเข้ากับกิจกรรมของมัสยิด เช่น การเตรียมงานบุญ การจัดงานเลี้ยงทำบุญ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากที่พื้นที่ริมคลองเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

พื้นที่โล่งที่สำคัญ ได้แก่ ลานกีฬา ลานหน้ามัสยิด สุสาน พื้นที่ได้สะพาน ทางเดินในชุมชน และทางเดินริมคลอง

3.1.6 ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรชุมชน

องค์กรที่มีบทบาทต่อกิจกรรมภายในชุมชน ประกอบด้วย 3 องค์กร ได้แก่

1. คณะกรรมการชุมชน มีที่มาเนื่องจากหารสนับสนุนให้เกิดองค์กรชุมชนเป็นตัวแทนในการประสานกับการเคหะแห่งชาติในการพัฒนาชุมชน ในปี พ.ศ.2523 คณะกรรมการถือเป็นองค์กรองค์กรหนึ่งที่ไม่มียุทธศาสตร์และหน้าที่ตามกฎหมาย แต่สามารถดำเนินการติดต่อกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เพื่อขอความร่วมมือและความช่วยเหลือได้ คณะกรรมการชุมชนประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 2 คน ที่ปรึกษา เลขานุการ เภรัญญิก กรรมการฝ่ายการศึกษา กรรมการฝ่ายกีฬา กรรมการฝ่ายบริการชุมชน และกรรมการฝ่ายพิเศษ

2. คณะกรรมการมัสยิด การคัดเลือกคณะกรรมการมัสยิดมักมาจากตระกูลที่สืบทอดกันมา ตำแหน่งกรรมการมัสยิดมีเวลาดำรงตำแหน่ง 4 ปี อย่างไรก็ตามกรรมการมัสยิดดูแลจัดการเกี่ยวกับศาสนา มัสยิด ทำให้ชาวบ้านทั่วไปไม่กล้าเข้ามาใกล้มัสยิด

3. อาสาสมัครสาธารณสุข (ออสส.) มีหน้าที่เป็นองค์กรที่จัดการด้านสาธารณสุขของชุมชน ทั้งจัดการภายในชุมชน และประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ และเอกชนในด้านสาธารณสุขเพื่อพัฒนาชุมชน

รายชื่อคณะกรรมการชุมชน

1. นางกานดา สุขสมบูรณ์	ประธานกรรมการ
2. นางสมศรี พงศยัม	รองประธาน
3. นางวิภา กองนักร้อง	เลขานุการ
4. นายยุทธนา เซอร์ประยูร	เหรัญญิก
5. นายอดุลย์ นิ่มเจริญ	นายทะเบียน
6. นางสาวกรรติมา กริบกุล	ประชาสัมพันธ์
7. นายชูเกียรติ เสือเฒ่า	ปฏิคม

3.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนบ้านครัวเหนือ

ก่อนการสัมภาษณ์คณะกรรมการชุมชน และคนในชุมชน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อ 2 เกี่ยวกับระดับความตระหนักรู้ของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาจากผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือ จำนวน 400 คน ซึ่งผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า ในด้านใจ โดยเฉพาะการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.76 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดก็พบว่า ในด้านการให้อภัย ตัวบ่งชี้การยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้เดือดร้อนหรือไม่สบายกายไม่สบายใจได้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.06 ส่วนในด้านการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น ตัวบ่งชี้ไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 2.33 เท่านั้น ซึ่งก็สามารถอธิบายให้เห็นได้ว่าระดับการไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่าน้อย นั้นหมายถึง การดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่าจะมีมาก

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการชุมชน และคนในชุมชน สามารถสรุปปัญหาการอยู่ร่วมกันของชุมชนบ้านครัวเหนือ ได้ดังนี้

1. การอพยพของคนนอกพื้นที่ (ต่างจังหวัด) ชุมชนบ้านครัวเหนือ มักมีคนอพยพเข้ามาออกอยู่เป็นประจำ บางครั้งก็อาจจะนำพาหะของโรคเข้ามายังชุมชน ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 1 “ชุมชนบ้านครัวเหนือปัจจุบันมีคนเข้าออกอยู่ตลอดเวลา เก้าไปใหม่มา จนบางครั้งแทบจำหน้าไม่ได้เลย” ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 2 “ชุมชนบ้านครัวเหนือมีแต่พวกพม่าอยู่เต็มไปหมด ไม่รู้ว่าเอาเชื้อโรคอะไรเข้ามาด้วยหรือเปล่ายังกลัวๆ อยู่” ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 3 “คนดั้งเดิมเหลือน้อยเต็มทีแล้ว ที่มีอยู่ทุกวันก็มีแต่คนที่เข้ามาทำมาหากิน เนื่องจากอยู่ใกล้ที่ทำงาน จะเดินทางไปไหนก็สะดวก”

2. ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน คนส่วนใหญ่หาเช้ากินค่ำ วันหยุดส่วนมากก็มีแค่วันเดียว คือ วันอาทิตย์ ถ้าจะให้มาร่วมทำกิจกรรมเขาก็คงไม่มีเวลา วันหยุดเขาก็ต้องการพักผ่อน ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 1 “เวลาเราจัดกิจกรรม ก็มักจะได้แต่คนหน้าเดิมๆ เท่านั้นที่เข้ามาร่วม ไม่บ่อยนักที่เราจะได้คนใหม่ๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมกับเรา กิจกรรมของชุมชนเป็นจิตอาสาไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ให้ เขาก็เลยไม่มาร่วมกิจกรรมกับเรา” ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 2 “ส่วนใหญ่เป็นคนหาเช้ากินค่ำ เวลาว่างไม่ค่อยจะมี ถึงมีเวลาว่างเขาก็พักผ่อนหรือไปเที่ยวกันหมด ไม่มีใครอยู่เลย” ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 3 “ถ้าอยากให้เขาเข้ามาร่วมกิจกรรม เราต้องหาของรางวัลหรือสิ่งตอบแทน เพื่อดึงเขาเข้ามาร่วมกิจกรรมกับเรา”

3. การทะเลาะวิวาท คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่พรมมาต่างจังหวัด ซึ่งมักจะทะเลาะวิวาทกันอยู่เป็นประจำ ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 1 “พอเหล่าเข้าปากได้ก็มักจะหาเรื่องคนอื่นอยู่ตลอดเวลา ไม่สนใจว่าคนๆ นั้นจะเป็นใคร” ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 2 “บางบ้านนะเปิดทีวี ฟังเพลง กันเสียงดัง พอเราไปบอกก็แสดงสีหน้าไม่พอใจ”

4. ก่อพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด ลักขโมย การพนัน เป็นต้น ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 1 “เมื่อก่อนยาเสพติดระบาดมาก หาซื้อได้ง่าย แต่พอมีทหารเข้ามายาเสพติดมันก็ค่อยๆ หายไปชุมชน” ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 2 “มันก็แปลกดีนะ พ่อแม่ค้ายาเสพติด ลูกก็เป็นคนเสเพลเอง” ความเห็นของกรรมการชุมชนคนที่ 3 “เมื่อก่อนไม่ค่อยมีขโมยเพราะคนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ แต่พอมีคนนอกพื้นที่เข้ามาอยู่กันเยอะขึ้น ขโมยก็มากขึ้นตามไปด้วย”

3.3 การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนความต้องการช่วยเหลือ

3.3.1 สาเหตุของปัญหา อุปสรรคการอยู่ร่วมกัน

1. สภาพแวดล้อมในชุมชน

ในชุมชนเกือบทุกบ้านมักจะมีสัตว์เลี้ยงไม่ว่าจะเป็นสุนัขหรือแมว ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งของชุมชนก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ เช่น ความสกปรก มีกลิ่นเหม็น เป็นต้น บางครั้งก็มีการนำสัตว์เลี้ยงไปถ่ายอุจจาระและปัสสาวะหน้าบ้านคนอื่น นอกจากนี้ยังมีการนำขยะมาแอบทิ้งหน้าบ้านคนอื่น ทำให้ได้รับความเดือดร้อน และนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันที่สุดในที่สุด ดังความเห็นต่อไปนี้

“บางบ้านไม่ดูแลหมาและแมวให้ดีๆ ปล่อยให้หมาสร้างความสะดวกให้กับบ้านคนอื่น ทำให้ต้องเป็นภาระที่จะต้องมากำจัดสิ่งสกปรกเหล่านี้ แค่เห็นหรือได้กลิ่นก็แทบจะอาเจียน”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

17 กันยายน 2560

“อยากให้คนที่มีสัตว์เลี้ยง มีจิตสำนึกบ้าง ไม่ใช่สักว่าจะเลี้ยงอย่างเดียว ต้องดูแลความสะอาดและความเรียบร้อยของสัตว์เลี้ยงด้วย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

17 กันยายน 2560

“ทุกๆ เช้า มักจะเห็นสิ่งปรกรกกองอยู่หน้าบ้านตนเอง ออกมาไม่เจอสักครั้ง ถ้าเจอจะขอด่าก่อนเถอะ ไม่ไหวๆ จริง ที่จะต้องมาเจออะไรแบบนี้”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

17 กันยายน 2560

“ถ้าเราอยู่บ้านจะไม่เจอขยะ แต่ถ้าเมื่อไรที่ออกบ้านไปกลับมาเจอขยะ กองเต็มหน้าบ้านเลย ก็ต้องคอยมาเก็บอยู่ตลอด จนทนไม่ไหวก็เลยติดป้ายประกาศซะเลย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

17 กันยายน 2560

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2. ปัญหาความยากจน

ด้วยสภาพและฐานะทางเศรษฐกิจที่ต้องหาเลี้ยงตัวเอง ทำงานหาเช้ากินค่ำ เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้มีชีวิตที่ค่อนข้างลำบาก บางครั้งมีการไปหยิบยืมเพื่อนบ้านหรือกู้เงินนอกระบบ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ส่งผลให้ต่างคนต่างมุ่งทำงานหาเงินของใครของมัน ไม่สนใจคนรอบข้างหรือสังคม ดังความเห็นต่อไปนี้

“ต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ เพื่อให้มีเงินเพียงพอที่จะมาเลี้ยงดูครอบครัว อยากให้ลูกๆ มีความสุขสบาย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

17 กันยายน 2560

“ยอมรับว่าบางครั้งเมื่อไม่มีเงิน ก็ต้องไปหายืมจากเพื่อนบ้าน หรือกู้เขามา
ทั้งที่รู้ว่าดอกสูงแต่ก็ยอม เพราะไม่มีรู้จะไปพึ่งใครได้”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

17 กันยายน 2560

“แม้แต่ทำงานจนแทบไม่มีเวลาไปพบปะสังสรรค์หรือพูดคุยกับคนเลย
ออกบ้านไปแต่เช้ากลับเข้ามาก็มืดค่ำแล้ว ถ้าไม่มีเงินก็อดตายมันน่ากลัว
สำหรับชีวิตในเมืองกรุงที่ไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใคร”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

17 กันยายน 2560

3. ปัญหาการนำสิ่งของไปกีดขวางหน้าบ้านคนอื่น

ที่พบเจอส่วนใหญ่ก็คือ การนำรถไม่ว่าจะเป็นรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์
ไปจอดหน้าบ้านคนอื่น ซึ่งทำให้ได้รับความเดือดร้อน ไม่สามารถเข้าออกบ้านได้ จึงทำให้มีบางบ้านนำ
อุปกรณ์มาใช้เพื่อให้ทราบว่าเป็นที่จอดรถส่วนตัว ไม่ใช่ที่จอดรถสาธารณะ ดังความเห็นต่อไปนี้

“อยากให้พวกที่มีมือไซต์ช่วยจอดให้เป็นระเบียบ จะเดินจะวิ่งก็ลำบาก
ต้องคอยระวังว่าจะเดินชนเมื่อไร ถ้าเกิดอุบัติเหตุมาก็ต้องรักษาเอง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

17 กันยายน 2560

“ต้องเสียเงินไปจ้างเขาทำที่กั้นที่จอดรถ ถ้าไม่ทำก็จะมาจอดอยู่อย่างนี้
เป็นประจำ บอกไปก็ครั้งก็ยังไม่เหมือนเดิม”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

17 กันยายน 2560

“คนที่มารถน่าจะมีจิตสำนึกนะ ถ้าไม่มีที่จอดรถก็ไม่ต้องซื้อมาใช้หรอก
ซื้อมาแล้วไม่มีที่จอดรถก็สร้างปัญหาและความรำคาญให้ผู้อื่น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

17 กันยายน 2560

ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของชุมชนบ้านครัวเหนือที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ด้าน	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
1. ความเป็นอยู่	- ชุมชนอยู่ใกล้แหล่งคมนาคม การเดินทางสะดวกสบาย	- คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง มีรายได้ไม่มาก
2. สังคม	- มีการตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแลความเรียบร้อยของชุมชน - คณะกรรมการชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาต่างๆ ของชุมชน - มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือ	- มีปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย เนื่องจากแต่ละบ้านไม่มีรั้วรอบขอบชิด - มีการอพยพเข้าออกอยู่เป็นประจำก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอบายมุข - คนในชุมชนไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กันมากนัก
3. การศึกษา	- ผู้ปกครองส่วนใหญ่สนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่ดี - มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทั้งโรงเรียน มัสยิด โบสถ์และประชาชนชาวบ้าน	- คนในชุมชนยังไม่ค่อยให้ความสนใจในปราชญ์ชาวบ้านอย่างเต็มที่ - ในชุมชนยังขาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. สุขภาพอนามัย	- คนในชุมชนรู้จักดูแลสุขภาพตนเอง - ในชุมชนมีศูนย์สุขภาพ และคลินิกชุมชน เพื่อให้บริการเบื้องต้นสำหรับคนในชุมชน	- มีปัญหาความสกปรกของสิ่งปฏิกูลจากสัตว์เลี้ยง ส่งผลต่อสุขภาพของคนในชุมชน
5. ด้านความร่วมมือของคนในชุมชน	- มีคณะกรรมการและชาวบ้านส่วนหนึ่งให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชน และมีความพร้อมที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชน	- ยังได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนน้อย เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนอพยพ มาอาศัยอยู่ไม่นานก็ออกไป - บางบ้านมองว่าถ้าไม่มีค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ก็จะไม่ค่อยสนใจเนื่องจากมองว่าไม่คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป

สำหรับการวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรคผู้เข้าร่วมประชุมได้เขียนในกระดาษปรีฟ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของชุมชนบ้านครัวเหนือที่สำคัญมีรายละเอียดดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรคของชุมชนบ้านครัวเหนือที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
<p>- เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใจกลางกรุงเทพ มีการคมนาคมที่สะดวก จึงสามารถดึงดูดผู้ที่สนใจจะเข้ามาศึกษาชุมชนอยู่เป็นประจำ</p> <p>- ในชุมชนมีภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมานาน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนและภายนอกชุมชน</p>	<p>- คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง มีรายได้ไม่มาก จึงยังทำให้มีคุณภาพชีวิตในระดับต่ำ</p> <p>- ขาดการต่อยอดและการสร้างองค์ความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน มีโอกาสเสี่ยงที่ภูมิปัญญานั้นจะสูญหาย</p> <p>- ขาดหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมเรื่องการพัฒนาฝีมือให้กับคนในชุมชน</p>

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันสรุปปัญหาของการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านครัวเหนือ โดยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ขาดความร่วมมือของคนในชุมชน

“คนในชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าไร ต้องหาเข้ากินคำ
ถ้าจะจัดกิจกรรมอะไรต้องรอให้เป็นวันหยุดถึงจะทำได้”

“ถ้าเราจัดกิจกรรมแล้วไม่มีผลตอบแทนให้ ก็แทบก็จะหา
คนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมยากมาก ที่มาเพราะผลตอบแทน”

2. ปัญหาครอบครัว เช่น ครอบครัวฐานะยากจน ครอบครัวแตกแยก เป็นต้น

“คนที่นี่ส่วนใหญ่ก็มีอาชีพรับจ้าง ต้องออกไปทำงานแต่เช้า
ค่ำมืดถึงจะกลับเข้าบ้าน พอวันหยุดก็ไม่อยากทำอะไร”

3. ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

“บ้านที่นี่ส่วนใหญ่จะติดกัน ไม่มีแนวรั้วกัน ต้องติดกุญแจ
ป้องกันอย่างแน่นหนา เพราะประตูบ้านติดกับทางเดินเลย”

“คนที่เข้ามาพักที่นี่ส่วนใหญ่มักจะมีแต่หน้าใหม่ๆ มักอยู่ไม่นาน
เมื่อได้งานเขาก็ออกจากที่นี่ไป”

4. ปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น ไม่สะอาด สกปรก มีสิ่งกีดขวาง เป็นต้น

“ในชุมชนมีแต่กลิ่นเหม็นทั้งขยะเอะ มูลสัตว์เอะ น้ำเสียเอะ
ทางเดินในชุมชนก็แคบ ต้องใช้การเดินเข้าออกชุมชนเท่านั้น”

จากนั้น ที่ประชุมได้นำเสนอความต้องการของชุมชนในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่สามารถทำได้เบื้องต้นและเห็นผลได้ทันที ซึ่งประกอบด้วย 2 ประการ คือ

1. การส่งเสริมความร่วมมือของคนในชุมชน

“อยากจัดกิจกรรมที่จะช่วยทำให้คนในชุมชนได้ร่วมมือกัน
ได้แสดงออกถึงพลังของชุมชนในการที่จะช่วยทำให้ชุมชน
น่าอยู่ น่าอาศัยและมีความปลอดภัย”

“ถ้าเราดึงคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมได้แม้ว่าจะไม่มาก
แต่อย่างน้อยเราก็สร้างให้เกิดความร่วมมือร่วมใจได้”

2. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนให้น่าอยู่

“อยากจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนให้มีความสะอาด สวยงาม
เริ่มจากบ้านของตัวเองก่อนและค่อยขยายออกไปนอกบ้าน”

“คนที่ส่วนใหญ่ก็มีอาชีพรับจ้าง ต้องออกไปทำงานแต่เช้า
ค่ำมืดถึงจะกลับเข้าบ้าน พอวันหยุดก็ไม่อยากทำอะไร”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ซึ่งเมื่อที่ประชุมได้รับทราบความต้องการแล้ว จึงเกิดเป็นมติร่วมกันเป็นเป้าหมายของการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในครั้งนี้ รายละเอียดดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์ความต้องการและเป้าหมายของชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ความต้องการของชุมชนในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง	เป้าหมายของชุมชนในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
1. การส่งเสริมความร่วมมือของคนในชุมชน 2. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนให้น่าอยู่	1. ชุมชนจะจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยสร้างให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้มากขึ้น 2. ชุมชนจะพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น น่าอยู่ และปลอดภัย

2. ผลการสร้างแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง (I: Influence)

ขั้น I หรือ Influence หมายถึง การสร้างแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย I1 การกำหนดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

I1: ผลการกำหนดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน

ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันแปลงเป้าหมายไปสู่การจัดกิจกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองตามข้อมูลผลการวิจัยระยะที่ 2 ที่พบว่า ระดับความตระหนักรู้ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและเป็นกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชนเพื่อให้มีระดับของการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลเพิ่มสูงขึ้น ดังนี้

เป้าหมายที่ 1: ชุมชนจะจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยสร้างให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้มากขึ้น มีข้อคิดเห็นที่สะท้อนจากการอภิปรายของผู้เข้าร่วมประชุมดังนี้

“เราก็อยากจัดกิจกรรมให้บ่อยๆ เพราะอยากเห็นทุกคนมีส่วนร่วม ถ้ามีคนเข้าร่วมเยอะ เราก็มีกำลังใจที่อยากจัดครั้งต่อไปๆ”

“คนสมัยนี้ถ้าเราไม่ให้ค่าตอบแทนหรือรางวัลนะ ไม่ค่อยมีใครให้ความร่วมมือเข้ามาร่วมกิจกรรมกับเราหรอก มาแล้วไม่ได้

อะไรครั้งต่อไปเขาก็จะไม่ค่อยมาร่วมอีกเลย ดังนั้นเวลาทำกิจกรรมเราก็จะไปขอรับบริจาค เช่น ในชุมชนมีการทำน้ำดื่ม เราก็ไปขอรับบริจาคเพื่อนำมาแจกให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างน้อย ถ้าเรามีอะไรให้เขาบ้างเขาก็ยินดีที่จะทำกิจกรรมกับเรา”

เป้าหมายที่ 2: ชุมชนจะพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น น่าอยู่ และปลอดภัย มีข้อคิดเห็นที่สะท้อนจากการอภิปรายของผู้เข้าร่วมประชุมดังนี้

“เดินไปทางไหนก็มีแต่ขี้หมา ขี้แมวเต็มไปหมด เดินผ่านนี้แทบจะเป็นลม ทำไมเจ้าของไม่ดูแลสัตว์เลี้ยงให้ดี คิดจะเลี้ยงสัตว์ก็ต้องมีความรับผิดชอบไม่ใช่ไปสร้างความรำคาญให้คนอื่น พอเราไปบอกก็กลับถูกต่อว่าอีก”

“ถ้าเราทำให้ชุมชนมีความสะอาด สวยงาม ใครๆ ก็อยากเข้ามาเที่ยวชุมชน เราก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยว คนในชุมชนก็จะมีอาชีพ”

“อยากเห็นชุมชนสะอาด น่าอยู่ ไม่มีกลิ่นเหม็น อยากให้คนในชุมชนดูแลความสะอาดในบริเวณบ้านของตนเองก่อน ถ้าสามารถทำได้เที่ยวบ้านอื่นๆ ก็ทำตามๆ กัน”

จากข้อคิดเห็นที่แสดงในข้างต้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายของชุมชนในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง รายละเอียดดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 ผลการกำหนดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

เป้าหมาย	เนื้อหากิจกรรม
1. ชุมชนจะจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยสร้างให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้มากขึ้น	1. กิจกรรมจิตอาสาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป้าหมายของกิจกรรม: เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชนมากขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน
2. ชุมชนจะพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น น่าอยู่ และปลอดภัย	1. กิจกรร ม จิต อาสา เพื่อ พัฒนา สภาพแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่ เป้าหมายของกิจกรรม: เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักรักษาความสะอาดในชุมชน พัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ และปลอดภัย

จากกิจกรรมทั้ง 2 เรื่องที่ประชุมได้เสนอมานั้น ที่ประชุมให้ความเห็นว่ากิจกรรมทั้ง 2 เรื่องนั้นเป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้เองโดยชุมชนและน่าจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ โดยชุมชนสามารถจัดการได้ทั้งงบประมาณ ทรัพยากร ดังนั้นที่ประชุมจึงได้ร่วมกันสรุปและเลือกกิจกรรมที่จะดำเนินการเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

ลำดับแรก กิจกรรมจิตอาสาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ลำดับที่สอง กิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่

ทั้งนี้ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าถ้าหากทำกิจกรรมในลำดับแรกแล้วก็น่าที่จะสามารถทำกิจกรรมในลำดับที่สองไปพร้อมๆ กันได้ เพราะการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นสิ่งที่สามารถทำได้ง่ายและรวดเร็วคือการร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่ เพราะถ้าสภาพแวดล้อมภายในชุมชนน่าอยู่ก็จะทำให้บรรยากาศในชุมชนน่าอยู่อาศัย และคนในชุมชนจะเกิดความรักและหวงแหนชุมชนมากขึ้น

3. ผลการสร้างแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

(C: Control)

ขั้น C หรือ Control หมายถึง การสร้างแนวปฏิบัติร่วมกันในการทำเอากิจกรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองมาสู่การปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย

C1 ผลการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง และ C2 ผลการจัดทำแผนกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

C1: ผลการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ภายหลังการเสนอกิจกรรมที่สอดคล้องกับข้อมูลผลการวิจัยระยะที่ 2 ที่ต้องการให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้นและสอดคล้องเป้าหมายของชุมชนในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่ทางชุมชนวางแผนจะจัดให้แก่คนในชุมชนนั้น ที่ประชุมจึงได้ร่วมกันแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อหาผู้รับผิดชอบในกิจกรรม และวางแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินกิจกรรม มีรายละเอียดดังตารางที่ 35

ตารางที่ 35 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	เครือข่ายสนับสนุน
1. กิจกรรมจิตอาสา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	- นางสมศรี พงศยัมภ์ รับผิดชอบ วางแผนกิจกรรมและประสานเครือข่าย - นางโสภา ฐูประดิษฐ์ รับผิดชอบ ประชาสัมพันธ์ - นางรัชณีบูลย์ เลี่ยมละออ นาง ประนอม ขำมิน รับผิดชอบจัดหา ทรัพยากร	- สำนักงานเขตราชเทวี - กลุ่มผู้ผลิตน้ำส้มในชุมชน บ้านครัวเหนือ - กลุ่มผู้ค้าในชุมชนบ้านครัว เหนือ
2. กิจกรรมจิตอาสา เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่	- นางสมศรี พงศยัมภ์ รับผิดชอบ วางแผนกิจกรรมและประสานเครือข่าย - นางโสภา ฐูประดิษฐ์ รับผิดชอบ ประชาสัมพันธ์ - นางศรีศราญ หมัดประยูร, นางสุรีย์ โพธิทอง และนางวันฉลอง โพธิกระเจิน รับผิดชอบจัดหาทรัพยากร	- สำนักงานเขตเขตราชเทวี - กลุ่มผู้ผลิตน้ำส้มในชุมชน บ้านครัวเหนือ - กลุ่มผู้ค้าในชุมชนบ้านครัว เหนือ

C2: ผลการจัดทำแผนกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลใน

ชุมชนเมือง

ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันวิเคราะห์เพื่อกำหนดแผนกิจกรรมและช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมที่กำหนดขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชื่อกิจกรรม ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันคิดชื่อของกิจกรรม จำนวน 3 ชื่อ ได้แก่

ลำดับที่ 1 จิตอาสาชุมชนน่าอยู่

ลำดับที่ 2 จิตอาสาพัฒนาชุมชน

ลำดับที่ 3 จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง

สำหรับกิจกรรมที่ประชุมเสนอนั้น พบว่า สอดคล้องกับตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในประเด็นการเสียสละ การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างระหว่างบุคคล และการรักษาความดีของตัวเอง โดยเฉพาะประเด็นการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างระหว่างบุคคลที่พบว่ามีระดับของค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ ที่ประชุมจึงได้นำมาเป็นประเด็นเพื่อจัดกิจกรรมในการพัฒนาการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างระหว่างบุคคลให้แก่คนในชุมชน

หลังจากที่ได้มีการเสนอชื่อแล้ว ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันลงคะแนนเพื่อเลือกชื่อกิจกรรมจากทั้ง 3 ชื่อดังกล่าว ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“กิจกรรมที่จะทำนั้นคิดว่าจะทำเพื่อเป็นการตอบแทนพ่อหลวง”

“อยากจัดกิจกรรมให้พ่อหลวงก่อนที่จะมีพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

“พวกเราลูกๆ ทุกคนอยากตอบแทนเพื่อแสดงความรักต่อท่าน”

ผลจากการลงคะแนนเพื่อเลือกกิจกรรม ชื่อกิจกรรมลำดับที่ 3 “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” มีคะแนนเสียงข้างมาก จึงนำชื่อนี้มาเป็นชื่อของกิจกรรมดังกล่าว และเนื่องจากช่วงเวลานี้อยู่ระหว่างพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และผู้เข้าร่วมประชุมเองก็ต้องการแสดงความจงรักภักดีและตอบแทนบุญคุณต่อพ่อหลวงในฐานะที่ท่านทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดี ความเสียสละ ซึ่งทำให้คนไทยทั้งประเทศต่างรักและเทิดทูนพระองค์ท่าน จากนั้นที่ประชุมจึงได้ร่วมกันสรุปรายละเอียดของกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” เพื่อใช้สำหรับการวางแผนทำกิจกรรมต่อไป ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชื่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน
2. เพื่อให้ชุมชน สะอาด และน่าอยู่

วัน เวลา สถานที่

กำหนดจัดกิจกรรมในวันอาทิตย์ที่ 1 ตุลาคม 2560 เวลา 9.00 น. เป็นต้นไป ณ ลานกีฬาบ้านครัวเหนือ โดยแต่งกายด้วยชุดสีดำ หรือชุดจิตอาสาเฉพาะกิจที่ได้รับพระราชทาน

อุปกรณ์ที่ต้องใช้ประกอบด้วย

1. ไม้กวาดทางมะพร้าว
2. ถุงดำ
3. ที่ตักขยะ
4. รถเข็นสำหรับเข็นถังขยะ
5. มีด สำหรับตัดกิ่งไม้หรือหญ้า
6. สายยางฉีดน้ำ และถังน้ำ
7. ถุงมือสำหรับใช้เก็บขยะ
8. คีมคีบ สำหรับใช้เก็บขยะ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายชวนเชิญให้คนในชุมชน รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ในวันอาทิตย์ที่ 1 ตุลาคม 2560 เวลา 9.00 น. เป็นต้นไป
2. เดินชวนเชิญให้คนในชุมชนรับทราบและเข้าร่วมกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ในวันอาทิตย์ที่ 1 ตุลาคม 2560 เวลา 9.00 น. เป็นต้นไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความสามัคคีในชุมชน
2. ได้ความสะอาดในชุมชน และชุมชนน่าอยู่

จากนั้นที่ประชุมได้ร่วมกันออกแบบป้ายในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยรับอาสาในการจัดทำป้ายดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”
โดย ชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
วันอาทิตย์ที่ 1 ตุลาคม 2560

3.5 ผลการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง (Act and Observe)

การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองตามที่ได้เข้าร่วมประชุมได้คัดเลือกกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อดวง” โดยตลอดระยะเวลาที่จัดกิจกรรม ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมประชุมได้เข้าร่วมสังเกตกิจกรรม โดยผลการประเมินกิจกรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.5.1 ผลการสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง (O₁)

กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อดวง” จัดขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2560 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนประมาณ 30 คน จากจำนวนประชากรของชุมชนบ้านครัวเหนือจำนวนทั้งสิ้น 3,090 คน ซึ่งสาเหตุที่ยังมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนน้อยนั้นเป็นเพราะประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างต้องหาเช้ากินค่ำจึงทำให้ไม่มีเวลาดำเนินการเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้จึงเป็นผู้ที่ทำงานอยู่กับบ้านหรือเปิดร้านค้าในชุมชนจึงพอมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมประชุมจะเป็นผู้คอยสังเกตการทำกิจกรรม ซึ่งผลการสังเกต พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความสนใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ทุกคนมาเข้าร่วมเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและยังเป็นการทำเพื่อตอบแทนพ่อดวง จึงมีความกระตือรือร้นและยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ด้วยความสมัครใจ ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมเพื่อชุมชนและเป็นการตอบแทนพ่อดวงด้วย โดยสังเกตได้จากสิ่งที่คุณเข้าร่วมกิจกรรมแสดงออกมาทั้งสีหน้า แววตา รอยยิ้ม และเสียงหัวเราะในระหว่างที่ทำกิจกรรม

3.5.2 ผลการประเมินกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองของชุมชนบ้านครัวเหนือ

หลังจากสิ้นสุดกิจกรรม ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจและความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันผ่านกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อดวง” โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน โดยผลการประเมินกิจกรรมสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อดวง” ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อดวง” มีรายละเอียดดังตารางที่ 36

ตารางที่ 36 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อลวง”

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยง มาตรฐาน	การแปล ความ
1. การประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม	4.80	0.41	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม	4.87	0.35	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.67	0.48	มากที่สุด
4. การแสดงออกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในระหว่างการทำกิจกรรม เช่น กิริยามารยาท การพูด การแต่งกาย เป็นต้น	4.60	0.50	มากที่สุด
5. กิจกรรมบรรลุความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.79	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่ 36 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อลวง” มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 โดยมีความพึงพอใจต่อประเด็นกิจกรรมบรรลุความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 รองลงมา คือ ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และ 4.67 ตามลำดับ

2. ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันผ่านกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อลวง” ผลการประเมินความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันผ่านกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อลวง” มีรายละเอียดดังตารางที่ 37

ตารางที่ 37 ผลการวิเคราะห์ความตระหนักรู้ที่มีต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยง มาตรฐาน	การแปล ความ
กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านรู้สึก สามัคคีร่วมกับคนในชุมชน	2.87	0.35	มาก
กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านอยาก ช่วยเหลืองานของชุมชน	2.83	0.38	มาก
กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านเกิด ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม	3.00	0.00	มาก
กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านรู้สึก เสียสละเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน	2.90	0.31	มาก
กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านมี จิตสำนึกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	3.00	0.00	มาก
รวม	2.92	0.21	มาก

จากตารางที่ 37 พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตระหนักรู้ต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 โดยมีความตระหนักรู้ต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านเกิดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และทำให้ท่านมีจิตสำนึกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มากที่สุดเท่ากัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 รองลงมา คือ ทำให้ท่านรู้สึกเสียสละเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน และทำให้ท่านรู้สึกสามัคคีร่วมกับคนในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 และ 2.87 ส่วนทำให้ท่านอยากช่วยเหลืองานของชุมชน น้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 ตามลำดับ

3.5.3 ผลการทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR (After Action Review) เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR (After Action Review) เพื่อเป็นการทบทวนแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน โดยมีผู้เข้าร่วมทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR จำนวน 10 คน ซึ่งผลจากการทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR (After Action Review) รายละเอียดดังตารางที่ 38

ตารางที่ 38 ผลการทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR (After Action Review)

ที่	คำถาม	คำตอบ
1	สิ่งที่คิดว่าทำได้ดีแล้ว	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถดำเนินกิจกรรมบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ 2. ทุกคนให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรม
2	ปัจจัยที่สนับสนุนให้ทำได้ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า 2. ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน
3	ปัญหาอุปสรรค	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังค่อนข้างน้อยและไม่หลากหลาย 2. วันที่ใช้ในการทำกิจกรรมน้อยไป 3. งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอ
4	แนวทางการแก้ไข	<ol style="list-style-type: none"> 1. เปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น เพราะเด็กๆ เหล่านี้ต่อไปจะเป็นกำลังที่สำคัญของชุมชนในการจะขับเคลื่อนชุมชนให้คงอยู่ต่อไป 2. การจัดกิจกรรมไม่ควรกำหนดเฉพาะวันอาทิตย์เพียงวันเดียว อาจกำหนดจัดกิจกรรมทุกวันสำคัญของทางราชการ วันสำคัญทางศาสนา หรือวันสำคัญของชุมชนก็ย่อมได้ 3. แสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร
5	ข้อเสนอ นวัตกรรมเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดให้กิจกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นกิจกรรมหลักของชุมชนอีกกิจกรรมหนึ่ง นอกจากชุมชนจะได้รับประโยชน์โดยตรงแล้ว ประโยชน์ทางอ้อมก็จะเป็นที่ดึงดูดใจให้ผู้ที่ต้องการจะมาเที่ยวชุมชนจะนำมาซึ่งรายได้ของคนในชุมชน 2. การจัดกิจกรรมต้องเน้นการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับทราบโดยทั่วถึงกัน นอกจากจะประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายแล้ว อาจใช้การบอกปากต่อปาก หรือใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการเข้าถึงคนในชุมชน เนื่องจากมีความสะดวกและรวดเร็วในการรับข่าวสาร

ที่	คำถาม	คำตอบ
		3. การทำโครงการธนาคารขยะ เพื่อลดจำนวนขยะในชุมชนและยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของขยะให้แก่คนในชุมชนต่อไปคนในชุมชนก็จะมีจิตสำนึกและเกิดความตระหนักในการที่จะทิ้งขยะ ชุมชนก็จะมีความสะดวก เรียบร้อย สวยงาม น่ายุ่

จากการจัดกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง พบว่า การที่คนในชุมชนนำในหลวง รัชการที่ 9 ที่ทรงเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งประเทศมาดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนจนทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากพอสมควรนั้นก็เพราะว่าต้องการทำกิจกรรมที่เป็นจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนและยังเป็นการทำกิจกรรมที่เป็นการตอบแทนคุณของพ่อหลวงในอีกด้วย

หลังจากดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการพัฒนากระบวนการ และสามารถสรุปเป็นกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยกระบวนการดังกล่าวมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อพื้นฐานของกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
2. แนวคิดของกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
3. หลักการที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
4. ปัจจัยและเงื่อนไขในการนำกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองไปใช้
5. สิ่งที่ทำให้กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองประสบความสำเร็จ

โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 39

ตารางที่ 39 การสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการ

องค์ประกอบของกระบวนการที่สังเคราะห์ได้	เหตุผลสนับสนุน	ข้อค้นพบ
1. ความเชื่อพื้นฐาน		
<p>ความเชื่อในศักยภาพของชาวบ้านที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลได้</p>	<p>การจัดการหรือการแก้ไขปัญหาดังๆ ที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านนั้นจะต้องทำให้เขาเกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงเสียก่อน ซึ่งให้เห็นผลเสียถ้าทำแบบเดิม แล้วจะได้รับประโยชน์อะไรถ้าทำแบบใหม่ ซึ่งเมื่อเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงแล้ว ชุมชนที่ชาวบ้านอยู่ก็จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีด้วย ส่งผลให้ชาวบ้านได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่การเป็นบุคคลที่มีความสุขในการใช้ชีวิตในสังคม</p>	<p>1. จากข้อมูลพื้นฐานของชุมชน โดยสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหภายในชุมชนด้วยตนเองได้</p> <p>2. จากการวิจัยในระยะที่ 3</p> <p>ขั้นตอนที่ 1 ชาวบ้านวิเคราะห์ปัญหาและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง</p> <p>ขั้นตอนที่ 2 ชาวบ้านร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน</p> <p>ขั้นตอนที่ 3 ชาวบ้านร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม</p> <p>ขั้นตอนที่ 4 ชาวบ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันประเมินผลและถอดบทเรียนที่เกิดขึ้น</p>
2. แนวคิดสำคัญ		
<p>2.1 การสร้างความเข้าใจเพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนักรู้ถึงปัญหา และมองเห็นถึงประโยชน์และคุณค่าเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง</p>	<p>การสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ถึงปัญหาของตนเอง จะทำให้ทราบถึงปัญหาได้อย่างแท้จริง จนทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกที่อยากจะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นนั้นร่วมกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองในที่สุด</p>	<p>จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่เป็นปัจจัยสำคัญแล้วต้องการที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองและนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม</p>

องค์ประกอบของกระบวนการที่สังเคราะห์ได้	เหตุผลสนับสนุน	ข้อค้นพบ
2.2 การสร้างความร่วมมือของชาวบ้านเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างมีขั้นตอน	<p>ชุมชนต้องสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ต้องมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชาวบ้าน 2. ผู้นำทางศาสนา ต้องสามารถชี้แนะให้ชาวบ้านนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหา 3. ผู้เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น สำนักงานเขต หรือ กศน.เขต เป็นต้น 	จากผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา และอุปสรรค ร่วมถึงการร่วมคิดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกัน
2.3 ชาวบ้านสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เมื่อสิ่งที่จะเรียนรู้นั้นสอดคล้องกับสภาพภูมิหลัง บริบททางสังคมของชุมชน และประสบการณ์ของตนเอง	<p>การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนนั้น ชาวบ้านจะเป็นผู้เข้าใจปัญหาดีที่สุด เพราะเป็นผู้รู้ปัญหานั้น ถ้าจะให้คนภายนอกเข้ามาแก้ไขก็ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างแท้จริง และอาจจะทำให้ปัญหานั้นกลับคืนมาอีกได้</p>	จากผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา และอุปสรรค ที่ชาวบ้านร่วมกันระบุได้เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์โดยตรง และเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับภูมิหลัง บริบททางสังคมของชุมชน
2.4 การเรียนรู้ของชาวบ้านนั้นต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและตอบสนองต่อปัญหาของชุมชน	<p>การเรียนรู้ใดก็ตามถ้าตั้งอยู่บนความเชื่อมโยง สอดคล้องกับวิถีชีวิต ย่อมจะให้เกิดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ เพราะชาวบ้านสามารถที่จะเชื่อมโยงวิถีชีวิตนั้นสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและชัดเจน</p>	จากผลการวิเคราะห์ความต้องการของชาวบ้านผ่านการทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและตอบสนองในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

องค์ประกอบของกระบวนการที่สังเคราะห์ได้	เหตุผลสนับสนุน	ข้อค้นพบ
3. หลักการ		
3.1 การสร้างความตระหนักรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้นและเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น	การสร้างความตระหนักรู้ในปัญหานั้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นการตระหนักรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่สาเหตุอย่างแท้จริง	จากแนวคิดสำคัญในข้อ 2.1 การสร้างความเข้าใจเพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนักรู้ถึงปัญหา และมองเห็นถึงประโยชน์และคุณค่าเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง
3.2 การสร้างแรงจูงใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง	การสร้างแรงจูงใจเพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองนำไปสู่การอยู่ร่วมกัน	จากแนวคิดสำคัญในข้อ 2.2 การสร้างความร่วมมือของชาวบ้านเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหอย่างมีขั้นตอน
3.3 การสร้างการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและตอบสนองต่อปัญหาของชุมชน	การสร้างการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนจะทำให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ว่าสามารถนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้ และจะไม่ขัดต่อวิถีชีวิต	จากแนวคิดสำคัญข้อ 2.3 ชาวบ้านสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เมื่อสิ่งที่จะเรียนรู้นั้นสอดคล้องกับสภาพภูมิหลัง บริบททางสังคมของชุมชน และประสบการณ์ของตนเอง
3.4 การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง	การลงมือปฏิบัติจะช่วยทำให้ชาวบ้านได้รับประสบการณ์ตลอดจนมีทักษะและความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ จริงด้วยตนเอง ซึ่งจัดได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรงที่ชาวบ้านจะได้รับและนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป	จากแนวคิดสำคัญในข้อ 2.4 การเรียนรู้ของชาวบ้านนั้นต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและตอบสนองต่อปัญหาของชุมชน

องค์ประกอบของ กระบวนการที่สังเคราะห์ได้	เหตุผลสนับสนุน	ข้อค้นพบ
4. ปัจจัยและเงื่อนไขในการนำไปใช้		
4.1 การมีคณะทำงานหรือ ทีมที่มีความเข้มแข็ง	การมีคณะทำงานหรือทีมที่มีความ เข้มแข็ง เพราะทีมจะเป็นกลไก สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการ เรียนรู้ให้ดำเนินการไปตามแผนที่ กำหนดไว้ ตลอดจนร่วมกัน แก้ปัญหา โดยคณะทำงานหรือทีม ประกอบด้วยตัวแทนที่มาจาก หน่วยงานหลายฝ่ายเพื่อให้เกิด ความครอบคลุมในการดำเนินงาน ซึ่งคณะทำงานนี้จะมีบทบาทเป็น ทั้งที่ปรึกษา ผู้ร่วมดำเนินการ สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละ ฝ่ายให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนิน กิจกรรมการเรียนรู้เกิดความคุ้มค่า และได้ประโยชน์สูงสุด	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการ จัดทำแผนกิจกรรมการอยู่ ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน เมือง
4.2 การส่งเสริมและ สนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้สนับสนุนนั้นต้องม ีความตระหนักและเห็น ประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน อย่างปกติสุขในชุมชน	ผู้มีส่วนสนับสนุนกระบวนการ ศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ สร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยผู้นำชุมชนและคณะกรรมการ ชุมชนร่วมเป็นคณะทำงานได้ ดำเนินการจัดการปัญหาต่างๆ ใน ชุมชนและร่วมดำเนินกิจกรรมการ พัฒนาศักยภาพในการจัดการ ปัญหาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการ จัดทำแผนกิจกรรมการอยู่ ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน เมือง

องค์ประกอบของ กระบวนการที่สังเคราะห์ได้	เหตุผลสนับสนุน	ข้อค้นพบ
4.3 ความพร้อมด้านสถานที่ และทรัพยากรต่างๆ ที่จะใช้ ในการเรียนรู้ เพราะจะช่วยให้ กระบวนการเรียนรู้ เกิดความราบรื่นและ ต่อเนื่อง	ความพร้อมของทรัพยากรในการจัด กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ ความ พร้อมด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ต่างๆ ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนด้านสถานที่ จากผู้นำชุมชนในการเปิดพื้นที่บ้าน ให้ใช้ในการประชุมเพื่อวางแผน เตรียมการต่างๆ ตลอดจนสถานที่ ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งวัสดุอุปกรณ์บางส่วนได้รับความ อนุเคราะห์จากหน่วยงานภายนอก ให้มา แต่บางอย่างก็ต้องใช้ งบประมาณในการจัดซื้อจัดหาเอง แต่ก็มีความพร้อมและเพียงพอใน การที่จะอำนวยความสะดวกในการ เรียนรู้	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการ จัดทำแผนกิจกรรมการอยู่ ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน เมือง
4.4 ความพร้อมด้านเวลา ของผู้เข้าร่วมกระบวนการ เรียนรู้ ซึ่งจำเป็นที่จะต้อง เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อ มาร่วมดำเนินกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ต่อเนื่อง	ความพร้อมด้านเวลาของผู้เข้าร่วม กระบวนการเรียนรู้ถือว่าเป็นปัจจัย สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การ ดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จ เพราะต้องอาศัยความต่อเนื่องและ ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินตั้งแต่ เริ่มต้นจนสิ้นสุดค่อนข้างยาวนาน เพราะกว่าที่คนๆ หนึ่งจะเปลี่ยนแปลง ได้นั้นต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนาน พอควร เพราะเป็นสิ่งที่ฝังแน่นในตัว ยากที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงให้ เกิดขึ้นในทันทีทันใด	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการ ดำเนินกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน อย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

องค์ประกอบของ กระบวนการที่สังเคราะห์ได้	เหตุผลสนับสนุน	ข้อค้นพบ
4.5 การติดต่อสื่อสารที่ หลากหลายและมี ประสิทธิภาพ	การติดต่อสื่อสารที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ จะช่วยทำให้การประสานงาน การตัดสินใจต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นไปอย่างสะดวก เพราะจะทำให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการจัดทำแผนกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
5. สิ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จ		
5.1 การสร้างข้อตกลง ร่วมกัน	การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการเรียนรู้ จะทำให้การเรียนรู้มีเป้าหมาย นอกจากนี้ข้อผูกพันยังทำให้เกิดกิจกรรมและการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดร่วมกันด้วย	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการจัดทำแผนกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ซึ่งคนในชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
5.2 การมีผู้นำที่เข้มแข็งและ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ	การมีผู้นำที่เข้มแข็งและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยผู้นำจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเป็นผู้ประสานงาน เป็นแกนนำในการเรียนรู้ นอกเหนือจากบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปได้ด้วยดีแล้ว ผู้นำยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และพฤติกรรมเรียนรู้ของสมาชิกอีกด้วย	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ซึ่งผู้นำเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งในการที่จะนำพาคนในชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบของ กระบวนการที่สังเคราะห์ได้	เหตุผลสนับสนุน	ข้อค้นพบ
5.3 สมาชิกให้ความร่วมมือ ด้วยความเต็มใจ	หากสมาชิกให้ความร่วมมือด้วย ความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สมาชิก ก็จะให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นไปอย่างราบรื่น เพราะสมาชิก เข้ามาร่วมด้วยความเต็มใจไม่ได้ มาร่วมเพราะถูกบังคับ หรือหากไม่ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ก็จะคอย ติดตามข่าวสาร สอบถามความ คืบหน้าของการปฏิบัติอย่าง ต่อเนื่อง	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการ ดำเนินกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน อย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง คนใน ชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมการ เรียนรู้ด้วยความเต็มใจ ใฝ่ใจใน การเข้าร่วมไม่ได้มองถึงสิ่งตอบ แทนที่จะได้เป็นสำคัญ
5.4 ความพร้อมของเวลา	ความพร้อมด้านเวลาในที่นี้แบ่ง ออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความ พร้อมของเวลาในการที่จะสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ และตักผลึก เป็นองค์ความรู้ใหม่ของคนในชุมชน และเวลาที่เหมาะสมในการจัดการ กิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้ง เพราะถ้าจัดในช่วงเวลาที่ไม่ เหมาะสมหรือความยังไม่มีความ พร้อมก็จะย่อมส่งผลให้การดำเนิน กิจกรรมการเรียนรู้ไม่ประสบ ความสำเร็จ	ผลจากการวิจัยในขั้นตอนการ ดำเนินกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน อย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง การ จัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเลือก ปฏิบัติในช่วงเวลาที่คนในชุมชน มีความพร้อมและมีความสะดวก ในการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้การ ดำเนินกิจกรรมเป็นไปราบรื่น และไม่เร่งรีบจนเกินไป

ทั้งนี้สามารถสรุปกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ได้เป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. รับรู้ปัญหา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันสรุปปัญหาของการอยู่ร่วมกันของชุมชนบ้านครัวเหนือ โดยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การขาดความร่วมมือของคนในชุมชน 2) ปัญหาครอบครัว 3) ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 4) ปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชน จากนั้นที่ประชุมนำเสนอความต้องการของชุมชนในการสร้างความตระหนักในการอยู่ร่วมกันที่คิดว่าสามารถทำได้ในเบื้องต้นและเห็นผลได้ทันที ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ 1) การส่งเสริมความร่วมมือของคนในชุมชน และ 2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนให้น่าอยู่ ดังนั้นเมื่อได้รับทราบความต้องการแล้ว จึงเกิดเป็นมติร่วมกันในการที่จะจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนบ้านครัวเหนือ

2. วางแผนแก้ไข

หลังจากมีการนำเสนอกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการที่จะสร้างความตระหนักในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนบ้านครัวเหนือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจึงได้ร่วมกันเสนอกิจกรรมที่จะจัดขึ้นในชุมชน จนท้ายสุดที่ประชุมได้เลือกกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” จากนั้นที่ประชุมได้ร่วมกันวางแผนในการจัดกิจกรรม โดยมอบหมายผู้รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผู้รับผิดชอบการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากร ผู้รับผิดชอบในการประสานเครือข่ายและหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้ที่ประชุมร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ที่จะให้คนในชุมชนทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมโดยไม่จำกัด เพศ อายุ เชื้อชาติ และศาสนา ผ่านกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ซึ่งสาเหตุที่เลือกใช้คำว่าพ่อหลวง ก็เพราะท่านทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนา ท่านไม่เคยหยุดที่จะทรงงาน ดังนั้นคนในชุมชนก็อยากจะแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีและตอบแทนบุญคุณต่อพระองค์ท่าน ดังนั้นถ้าเราจะจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนโดยเป็นการทำเพื่อแสดงออกต่อพระองค์ท่าน คนในชุมชนก็ให้ความสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก

3. ลงมือปฏิบัติ

กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” จัดขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 1 ตุลาคม 2560 ตั้งแต่เวลา 9.30 น. เป็นต้น โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความหลากหลายทั้งเพศ อายุ อาชีพ และศาสนา จำนวนประมาณ 30 คน โดยมีจุดรวมพลที่ลานกีฬาชุมชนบ้านครัวเหนือ ริมคลองแสนแสบ กิจกรรมดังกล่าวได้รับเกียรติจากประธานชุมชนบ้านครัวเหนือ (นางกานดา สุขสมบุญ) มาเป็นประธานในการพิธีเปิดกิจกรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่จากเขตราชเทวี หลังเสร็จสิ้นพิธีเปิดผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนได้ร่วมกันทำความสะอาด จัดเก็บขยะมูลฝอย ขำระล้างสิ่งปฏิกูลจากสัตว์เลี้ยง ตัดแต่งไม้และกิ่งไม้ที่กีด

ขวางทางเดินในชุมชนตามตรอก ซอย ตั้งแต่เชิงสะพานหัวช้างไปจนถึงเชิงสะพานบรรทัดทอง นอกจากนี้ยังมีการนำดอกดาวเรืองไปวางตามจุดต่างๆ เพื่อเป็นการถวายความอาลัยต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมในเวลาประมาณ 15.30 น. ประธานชุมชนบ้านครัวเหนือ (นางกานดา สุขสมบูรณ์) ได้กล่าวขอบคุณและชื่นชมผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนที่มีจิตอาสา ร่วมแรง ร่วมใจกันจนกิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปได้ดี และกล่าวอีกว่าถ้ามีโอกาสก็จะจัดกิจกรรมแบบนี้อย่างต่อเนื่องอีก เพื่อให้ทุกคนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่อาศัย

4. สรุปผล

การประเมินผลกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ผ่านการสังเกตและพูดคุยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีความสุข โดยสังเกตได้จากการแสดงออกทั้งสีหน้า แววตา รอยยิ้ม และเสียงหัวเราะในระหว่างที่ทำกิจกรรม ส่วนการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมนั้น พบว่า ในภาพรวมผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ทำบรรลุความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้มากที่สุด ส่วนการประเมินความตระหนักรู้หลังจากจัดกิจกรรมดังกล่าว พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตระหนักรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน และทำให้มีจิตสำนึกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

“เห็นทุกคนมีแต่รอยยิ้มและมีความสุขที่ได้ร่วมทำกิจกรรม

แม้ว่าวันนี้ท้องฟ้าจะไม่เป็นใจ แต่เราก็ช่วยกันทำงานประสบ

ความสำเร็จตามที่พวกเราได้ตั้งใจไว้ที่จะทำเพื่อในหลวงของเรา”

“บางคนกวาดพื้นไปก็ร้องเพลงไปด้วยเพราะเห็นทุกคนช่วยกันทำ

กิจกรรมแล้วมันรู้สึกอึดอัด ชอบคุณทุกคนที่เสียสละช่วยกัน”

“เห็นพลังของทุกคนที่ร่วมมือกันทำความดีเพื่อพ่อหลวงแล้ว

รู้สึกหายเหนื่อยขึ้นมาทันที ทุกคนสามัคคีกลมเกลียวกัน”

5. สะท้อนคิดทบทวน

การสะท้อนคิดทบทวน เป็นการทบทวนหลังการดำเนินกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” เป็นการทบทวนวิธีการดำเนินกิจกรรมทั้งด้านความสำเร็จ และปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการทบทวนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาและหาแนวทางที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ซึ่งหลังจากการจัดกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันสะท้อนคิดเพื่อทบทวนกิจกรรมในประเด็นเกี่ยวกับสิ่งที่คิดว่าทำได้ดีแล้ว ปัจจัยที่สนับสนุนให้ทำได้ดี ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไข ข้อเสนอหรือนวัตกรรมเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

“คิดว่าวันนี้เราประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแต่เราก็หาทาง
เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมมากกว่านี้อีก”
“อาจจะตั้งเป้าหมายไว้ว่าเราจะร่วมกันพัฒนาชุมชนโดยใช้
โอกาสวันพิเศษหรือวันหยุดนักขัตฤกษ์เพราะทุกคนได้หยุด”
“อาจจะดึงภาคีอื่นๆ เข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนให้มากขึ้น
และขอรับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากภาคีด้วย”

ทั้งนี้จากกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นได้จากข้างต้น
ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย
เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยมีรายละเอียดของเนื้อหา
ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการอยู่ร่วมกัน
อย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล
ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหา และสาเหตุของการอยู่ร่วมกันในชุมชน โดยการสำรวจ
ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและส่วนรวม จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ผลเสียของปัญหาที่เกิดขึ้น
- 2) เนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิธีการและแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล โดยการ
ค้นคว้าจากสื่อต่างๆ เช่น ตำราวิชาการ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น
- 3) เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้คนในชุมชน
ที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมสามารถดำเนินการวิจัยได้ด้วยตนเองในฐานะที่เป็นเจ้าของความรู้ในชุมชน
และสามารถที่จะถอดองค์ความรู้จากชุมชนได้
- 4) เนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและ
ทัศนคติ และกิจกรรมการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน โดยเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการ
ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เคยดำเนินการมา หรือเคยได้อบรม หรือได้รับความรู้มา
- 5) เนื้อหาเกี่ยวกับการคิด การวิเคราะห์ การวางแผน การดำเนินการ และการ
สรุปผลกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

2. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ได้กำหนด
กิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 1 กิจกรรม โดยเป็นการวางแผนร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการ
เรียนรู้ของคนในชุมชน เป็นกิจกรรมที่เปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายในชุมชนได้มีโอกาสมา

ทำความเข้าใจและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงไม่มีการแบ่งแยก และไม่กีดกันการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะต้องการให้คนในชุมชนรู้จักที่จะยอมรับในความแตกต่างและความเป็นตนเองของแต่ละคน ซึ่งจะนำมาสู่ความรู้สึกที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้คนในชุมชนรู้จักที่จะกล้าแสดงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายคือการร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีบรรยากาศที่น่าอยู่อาศัย และมีความปลอดภัยในชีวิต ในการออกแบบการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ซึ่งสาเหตุที่เลือกใช้คำว่าพ่อหลวง ก็เพราะท่านทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนา ท่านไม่เคยหยุดที่จะทรงงาน ดังนั้นคนในชุมชนก็อยากจะแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีและตอบแทนบุญคุณต่อพระองค์ท่าน ดังนั้นถ้าเราจะจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนโดยเป็นการทำเพื่อแสดงออกต่อพระองค์ท่าน คนในชุมชนก็ให้ความสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ประกอบด้วย

- 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง เริ่มตั้งแต่การสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์ผลเสียของปัญหาที่เกิดขึ้น และการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา จากนั้นนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนร่วมกัน
- 2) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 3) การลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันคิดวางแผน ออกแบบ ดำเนินการ และสรุปผลกิจกรรม ซึ่งจะทำให้ได้รับประสบการณ์จริงในการเรียนรู้ตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

3. แหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ แบ่งเป็น แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล แหล่งการเรียนรู้ที่ไม่ใช่ทรัพยากรบุคคล ดังนี้

- 1) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน คนในชุมชน ผู้นำทางศาสนา ครู กศน. เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และผู้วิจัย
- 2) แหล่งการเรียนรู้ที่ไม่ใช่ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ สื่อเทคโนโลยี เช่น เว็บไซต์ อีเมล เป็นต้น สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือวิชาการ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ เช่น โบสถ์ มัสยิด โรงเรียน ห้องสมุดในชุมชน เป็นต้น

4. การประเมินผล

การประเมินผล มีแนวทางในการประเมินผลเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

- 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้วิจัย ทั้งก่อนดำเนินกิจกรรม ระหว่างดำเนินกิจกรรม และหลังจบกิจกรรม โดยสังเกตปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อ

ประสบการณ์การเรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจในข้อมูลจากการเรียนรู้ ทักษะการแก้ปัญหาหรือความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรม

2) การใช้แบบสอบถามประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ทราบถึงความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม พร้อมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปต่อไป

3) การสนทนากลุ่มเพื่อสรุปและถอดบทเรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการสรุปสิ่งที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับ

อย่างไรก็ตามสามารถวิเคราะห์และสรุปองค์ประกอบของกระบวนการการศึกษา นอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง รายละเอียดดังตารางที่ 40

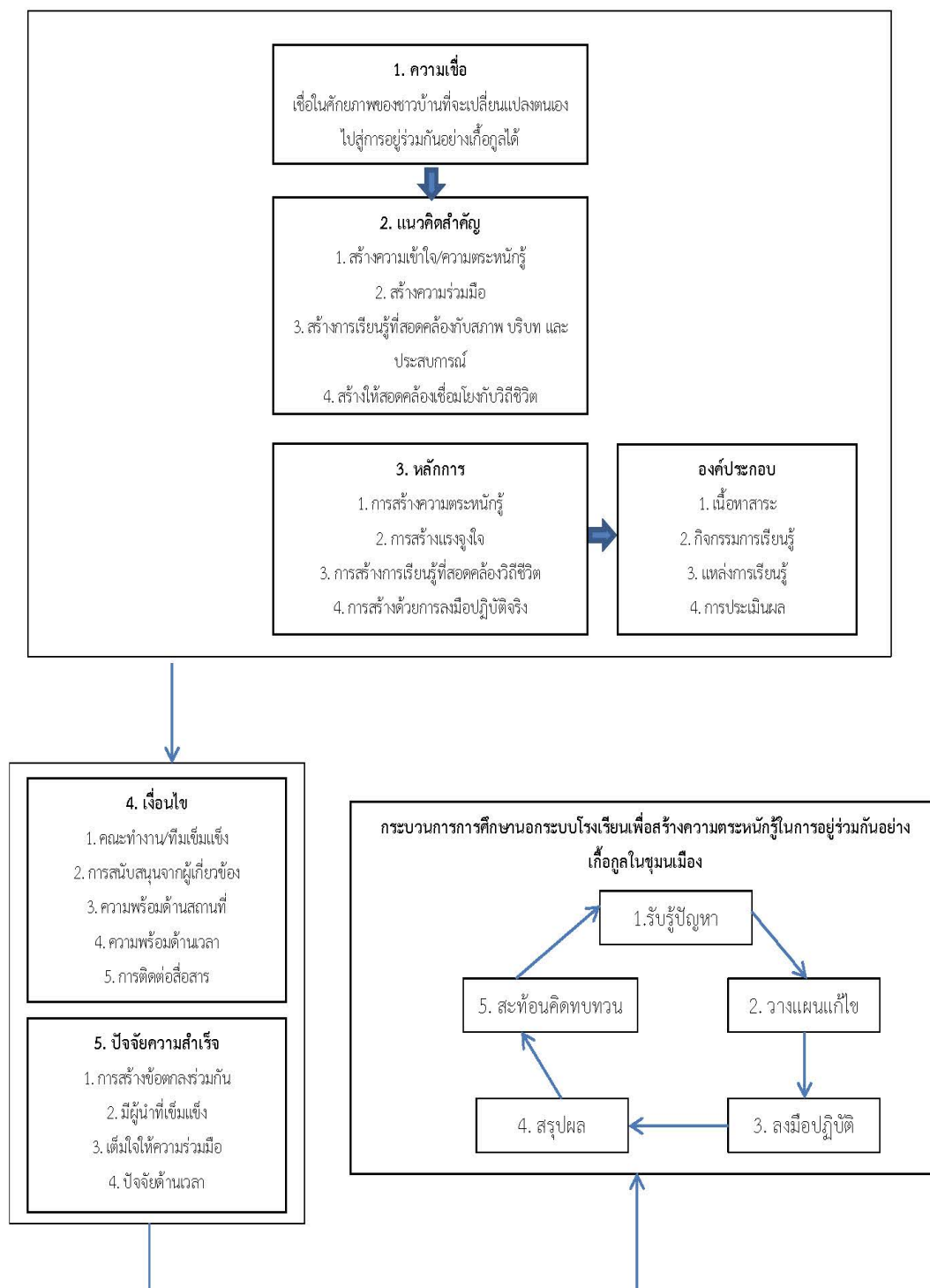
ตารางที่ 40 องค์ประกอบของกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	แหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
1. รับรู้ปัญหา			
การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน	1. การร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายถึงสาเหตุของการอยู่ร่วมกันในชุมชน 2. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการอยู่ร่วมกันในชุมชน 3. การสรุปสาเหตุของการอยู่ร่วมกันในชุมชน	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - คนในชุมชน - ผู้วิจัย	- การมีส่วนร่วมในกิจกรรม - ผลสรุปสาเหตุของการอยู่ร่วมกันในชุมชน
2. วางแผนแก้ไข			
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สาเหตุของการอยู่ร่วมกันในชุมชน	1. การใช้ประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแก้ไขการอยู่ร่วมกันในชุมชนระหว่างผู้นำชุมชนคณะกรรมการชุมชน คนในชุมชนและผู้วิจัย 2. การใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายการแก้ไขการอยู่ร่วมกันในชุมชน	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - คนในชุมชน - ผู้วิจัย - สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์	- การมีส่วนร่วมในกิจกรรม - ความเข้าใจในวิธีการแก้ไขปัญหาของการอยู่ร่วมกันในชุมชน

เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	แหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
การสร้างข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกัน	การใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การแก้ไขการอยู่ร่วมกันในชุมชน โดยเป็นข้อตกลงที่จะทำช่วยทำให้คนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - คนในชุมชน - ผู้วิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วมในกิจกรรม - ข้อตกลงในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในการแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชน
การกำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามข้อตกลง	การร่วมกันออกแบบและกำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามข้อตกลง	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - คนในชุมชน - ผู้วิจัย - สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วมในกิจกรรม - กิจกรรมในการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชน
3. ลงมือปฏิบัติ			
การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง	การร่วมกันดำเนินกิจกรรมในการเรียนรู้ตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - คนในชุมชน - ผู้วิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วมในกิจกรรม - กิจกรรมในการเรียนรู้แก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชน
4. สรุปผล			
การสรุปผลการจัด	การร่วมกันสรุปและประเมินผลจากการดำเนินกิจกรรมในการเรียนรู้เพื่อประเมินความสำเร็จของกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วมในกิจกรรม - สรุปผลการ

เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	แหล่งการเรียนรู้	การประเมินผล
กิจกรรม		- คนในชุมชน - ผู้วิจัย	ดำเนินกิจกรรม การ ในการ เรียนรู้ แก้ไข ปัญหาการอยู่ ร่วมกันในชุมชน
5. สะท้อนคิดทบทวน			
การ ทบทวน ความสำเร็จ ของการ จัด กิจกรรม	การร่วมกันสะท้อนคิดเพื่อทบทวนกิจกรรมใน ประเด็นเกี่ยวกับสิ่งที่คิดว่าทำได้ดีแล้ว ปัจจัย ที่สนับสนุนให้ทำได้ดี ปัญหาอุปสรรค แนว ทางการแก้ไข ข้อเสนอหรือนวัตกรรมเพื่อการ ปรับปรุงและพัฒนาต่อไป	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการ ชุมชน - คนในชุมชน - ผู้วิจัย	- การมีส่วนร่วม ในกิจกรรม - บทเรียนจาก การ ดำเนิน กิจกรรม

จากตารางที่ 39 และ 40 สามารถสรุปได้ว่า การสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) ความเชื่อพื้นฐาน เชื่อว่าคนในชุมชนสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลได้ 2) แนวคิดสำคัญ ในการสร้างความเข้าใจ/ความตระหนักรู้ สร้างความร่วมมือ สร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพ บริบท และประสบการณ์ และสร้างให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต 3) หลักการ ในการสร้างความตระหนักรู้ การสร้างแรงจูงใจ สร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และสร้างด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ (1) เนื้อหาสาระ (2) กิจกรรมการเรียนรู้ (3) แหล่งการเรียนรู้ และ (4) การประเมินผล 4) เงื่อนไขในการนำไปใช้ ประกอบด้วย (1) การมีคณะทำงานที่เข้มแข็ง (2) การสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (3) ความพร้อมด้านสถานที่ (4) ความพร้อมด้านเวลา และ (5) การติดต่อสื่อสาร และ 5) สิ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ (1) การสร้างข้อตกลงร่วมกัน (2) การมีผู้นำที่เข้มแข็ง (3) คนในชุมชนเต็มใจให้ความร่วมมือ และ (4) ปัจจัยด้านเวลา ซึ่งนำไปสู่ของกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รับรู้ปัญหา 2 วางแผนแก้ไข 3) ลงมือปฏิบัติ 4) สรุปผล และ 5) สะท้อนคิดทบทวน ทั้งนี้ สามารถสรุปกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองรายละเอียดดังแผนภาพที่ 16

แผนภาพที่ 16 กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้
ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ตอนที่ 4 ผลการนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน

การนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ โดยนำผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1-3 มาดำเนินการสร้างแนวปฏิบัติดังกล่าว จากนั้นจึงนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำทางศาสนา หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ตลอดจนตัวแทนจากชุมชน โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และนำผลจากการสนทนากลุ่มมาพัฒนาและสรุปเป็นแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือเป็นข้อมูลสนับสนุนให้ชุมชนและหน่วยงานภาคีเครือข่ายสามารถนำไปใช้ โดยมีรายละเอียดสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 การจัดทำร่างแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ตารางที่ 41 ผลการสังเคราะห์แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ประเด็นสำคัญ	ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ	ผลผลิต/เป้าหมาย
“รู้”	รู้บทบาท และหน้าที่ของตนเอง	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้บทบาท และหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกันในชุมชน	การรู้จักบทบาท และหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกันในชุมชน
“รับ”	รับผิดชอบ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้อย่างเต็มที่	การรู้จักรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง และต่อผู้อื่น ให้การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นแม้ว่าความคิดเห็นนั้นนั้นอาจจะไม่ตรงกับเราก็ตาม รู้จักเปิดใจยอมรับ

ประเด็นสำคัญ	ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ	ผลผลิต/เป้าหมาย
“เรียน”	เรียนรู้สิ่งใหม่ เทคโนโลยี และ อาชีพที่เหมาะสม	1. จัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นตามความสนใจและความถนัดของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของอาชีพ นำมาซึ่งรายได้ของครัวเรือนและชุมชน 2. จัดให้มีการทัศนศึกษา แหล่งชุมชนอื่น หน่วยงาน หรือสถานประกอบ เพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับคนในชุมชน	รู้จักเรียนรู้สิ่งใหม่ให้กับตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มี ความ รู้ ทึ่ น กั บ สถานการณ์ในปัจจุบัน มีความรู้ในการที่จะเลือกประกอบอาชีพที่ตรงความสามารถและไม่เป็นอาชีพที่สร้าง ความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น
“ร่าเริง”	ร่าเริง แจ่มใส สนุกสนาน	จัดให้มีกิจกรรมสันตนาการ กีฬา หรือกำหนดวันเวลาที่ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสมาพบปะสังสรรค์กัน จะทำให้คนในชุมชนเกิดการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น	รู้จักเป็นคนร่าเริง แจ่มใส มองโลกในแง่ดี มีความเป็นมิตรต่อทุกคน
“ร่วม”	ร่วมกิจกรรมประเพณี หรืองานสำคัญของชุมชน	กำหนดให้ มี กิ จ ก ร ร ม ประเพณี งานสำคัญของชุมชน ที่ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมโดยไม่จำกัด เพศ อายุ เชื้อชาติ และ ศาสนา	รู้จักที่จะเสียสละเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญของชุมชน เพื่อจะ ธี าร ง ร ัก ข า วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป
“รักษา”	รักษาสาธารณประโยชน์ สิ่งแวดล้อม และสิ่งของส่วนรวม	สร้างสภาพแวดล้อมภายในชุมชนให้น่าอยู่ เช่น สวนผัก ผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา หน้าบ้านหน้ามอง สะอาด	รู้จักรักษาสิ่งของส่วนรวม ไม่ทำความสกปรกหรือความเสียหายให้กับชุมชน

ประเด็นสำคัญ	ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ	ผลผลิต/เป้าหมาย
		และมีความปลอดภัย	รักษาและหวงแหนชุมชนเพื่อนุรักษ์และรักษาคงอยู่สืบต่อไป
“ริเริ่ม”	ริเริ่มโครงการที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและก้าวหน้า	กำหนดให้มีและบรรจุโครงการและกิจกรรมที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของคนในชุมชน ในแผนปฏิบัติการประจำปีของชุมชน	รู้จักที่จะมีความคิดริเริ่มพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและก้าวหน้า
“รวม”	รวมพลัง รวมคนจิตอาสาทำงานเพื่อชุมชน	เปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นอิสระ เพื่อให้คนในชุมชนใช้เป็นเวทีในการพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	รู้จักรวมใจ รวมพลังในการเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาชุมชนให้รับการพัฒนาที่ดีขึ้นต่อไป
“รัก”	รักและปรารถนาดีต่อกัน	จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความรักและความปรารถนาดีต่อกันผ่านศูนย์รวมจิตใจ ทั้งสถาบันครอบครัว การศึกษา ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	รู้จักแสดงความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

4.2 ผลการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อวิพากษ์แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาอกระบบโรงเรียน

จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) ร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำทางศาสนา หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ตลอดจนตัวแทนจากชุมชน เพื่อร่วมกันวิพากษ์และข้อเสนอแนะต่อแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาอกระบบโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้แนวปฏิบัติมีความชัดเจน ถูกต้อง และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นไป ซึ่งผลจากการวิพากษ์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปรับคำภาษาอังกฤษที่จะใช้ให้เป็นกลุ่มคำชนิดเดียวกัน และเลือกใช้คำที่สื่อความหมายได้ชัดเจนกว่า ได้แก่

“ปรับให้เป็นภาษาอังกฤษที่ใช้ศัพท์ครอบคลุม เช่น ถ้าจะใช้คำกริยาก็ควรเป็นคำกริยาเหมือนกันหมด”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ที่ว่าคำภาษาอังกฤษที่ใช้ยังไม่ค่อยสื่อความลึกเท่าไร น่าจะใช้คำอื่นที่เราเห็นแล้วเข้าใจเลย เช่น คำว่า ร่วม (Join) น่าจะใช้คำว่า (Participation)

เพราะ Join แค่การเข้าร่วม แต่ Participation คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมไม่ได้
 วิทยาลัย
 GUMANGKORN UNIVERSITY
 แคร่ร่วมเฉยๆ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

2. แก้ไขแนวปฏิบัติข้อที่ 3 “เรียน” (Learn) และอาจจะเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนแนวปฏิบัติเพื่อให้มีความชัดเจน และครอบคลุมมากขึ้น ได้แก่

“ที่ว่าควรตัดแนวปฏิบัติข้อ 1 และ 4 คิดว่าไม่น่าจะเกี่ยวข้องกันสักเท่าไร ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“เสนอว่าให้เพิ่มข้อมูลในเกี่ยวกับ learn to do, learn to be, learn to know และ learn together ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

3. แก้ไขในแนวปฏิบัติที่ 4 “รัก” (Love) และอาจจะเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนแนวปฏิบัติ เพื่อให้มีความชัดเจน และครอบคลุมมากขึ้น ได้แก่

“อยากให้เพิ่มข้อความต่อท้ายเป็นทั้งต่อหน้าและลับหลัง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

4. แก้ไขแนวปฏิบัติข้อที่ 5 “ริเริ่ม” (Start) โดยและอาจจะเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนแนวปฏิบัติเพื่อให้มีความชัดเจน และครอบคลุมมากขึ้น ได้แก่

“อยากให้เพิ่มแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนในระยะ 5 ปี เพื่อให้เห็นภาพในสิ่งที่ชุมชนต้องการจะทำในระยะยาว จะทำให้ชุมชนได้คิดวางแผนไว้ล่วงหน้า

”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ควรจัดทำแผนของชุมชนให้ล้อตามแผนของรัฐบาล เพื่อจะได้จัดกิจกรรม ได้ถูกต้องกับนโยบายที่รัฐต้องการ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

5. แก้ไขแนวปฏิบัติข้อที่ 9 “รู้” (Know) โดยและอาจจะเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนแนวปฏิบัติเพื่อให้มีความชัดเจน และครอบคลุมมากขึ้น ได้แก่

“ตรงหลักการน่าจะเพิ่มเรื่องของการรู้ในด้านประเพณี วัฒนธรรมของ ชุมชนการรู้กฎหมายของรัฐและสังคม การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของ สังคมโลกการรู้หลักธรรมคำสอนในการใช้ชีวิต”

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“การรู้ในที่นี้หมายถึงต้องรู้เองด้วยหรือไหมหรือป่าว ถ้าเรารู้จักตัวเราก็จะ เข้าใจผู้อื่น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

6. บางที่อาจไม่จำเป็นต้องมีถึง 9 ข้อ ก็ได้ ซึ่งบางข้อก็สามารถที่จะรวมเป็นข้อ เดียวกัน

“ไม่จำเป็นต้องมีถึง 9 ก็ได้ อาจจะรวมให้เหลือจำนวนข้อน้อยๆ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“แนวปฏิบัติข้อที่ 4 กับ แนวปฏิบัติข้อที่ 8 บางทีอาจจะรวมกันได้เลยนะ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“คิดว่าทั้ง 9 ข้อนั้นเหมาะสมแล้ว เพียงแต่ต้องปรับข้อความให้มีความชัดเจนขึ้น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

7. ที่ประชุมให้ความเห็นว่าในการนำแนวปฏิบัติไปใช้นั้น อาจจะไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับตามข้อที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพและบริบทของแต่ละชุมชนนั้นๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

“คิดว่าแนวปฏิบัตินั้นอาจไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับตามข้อที่กำหนดก็ได้”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“คิดว่าการจะนำไปใช้นั้นน่าจะไม่มีข้อที่ตายตัวแต่ขึ้นอยู่กับชุมชนมากกว่าว่าจะนำข้อไหนไปใช้ตอนไหน อย่างไร”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผลการสนทนากลุ่ม (Focus group) ดังกล่าวมาปรับปรุงและพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน

4.3 ผลเปรียบเทียบร่างแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่าง เกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนกับที่ได้จากการวิพากษ์

ตารางที่ 42 ผลเปรียบเทียบร่างแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล
ในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนกับที่ได้จากการวิพากษ์

ร่างแนวปฏิบัติที่สังเคราะห์ได้		ร่างแนวปฏิบัติที่ได้จากการวิพากษ์	
ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ	ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ
1. รู้บทบาท และ หน้าที่ของตนเอง	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริม การเรียนรู้บทบาท และหน้าที่ของตนเอง ในการอยู่ร่วมกันใน ชุมชน	รู้บทบาท และหน้าที่ของ ตนเอง รู้ประเพณีและ วัฒนธรรมของชุมชน รู้ กฎหมายของรัฐและ สังคม รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และเรียนรู้หลักธรรมใน การใช้ชีวิตและการอยู่ ร่วมกันสังคม	1. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการ เรียนรู้บทบาท และหน้าที่ของ ตนเองในการอยู่ร่วมกันใน ชุมชน และการปฏิบัติตนในสิ่ง ที่ ถูก ที่ ค ว ร ด้วย ความ รับผิดชอบ 2. ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความรัก และความเมตตา เมื่อพบเห็น ผู้อื่นที่กำลังได้รับความทุกข์ ยากก็เข้าไปช่วยเหลือ และ ช่วยสงเคราะห์ผู้อื่นตามกำลัง ที่ตัวเองมี
2. รับผิดชอบ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น	จัดกิจกรรมที่ให้คนใน ชุมชน ได้ มี ส่วน รับผิดชอบร่วมกัน โดย เปิดโอกาสให้คนใน ชุมชนได้แสดงความคิด เห็น และ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นซึ่งกันและกันได้ อย่างเต็มที่	ยอมรับและเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน และยอมรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น	1. จัดกิจกรรมที่ให้คนใน ชุมชนได้มีส่วนรับผิดชอบ ร่วมกัน และเปิดโอกาสให้คน ในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกันได้อย่างเต็มที่ 2. สร้างความเข้าใจให้แก่คน ในชุมชนเพื่อให้เห็นคุณค่าและ เกิดการยอมรับผู้อื่นที่มีความ แตกต่างหลากหลาย ไม่เลือก ปฏิบัติ แต่ปฏิบัติต่อทุกคน อย่างเท่าเทียมกัน

ร่างแนวปฏิบัติที่สังเคราะห์ได้		ร่างแนวปฏิบัติที่ได้จากการวิพากษ์	
ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ	ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ
3. เรียนรู้สิ่งใหม่ เทคโนโลยี และ อาชีพที่เหมาะสม	<p>1. จัดฝึกอบรมอาชีพ ระยะสั้นตามความสนใจและความถนัดของ คน ใน ชุม ชน เพื่อ ให้ เกิด การ รวมกลุ่มของอาชีพ นำมาซึ่งรายได้ของ คริวเรือนและชุมชน</p> <p>2. จัดให้มีการทัศนศึกษาแหล่งชุมชนอื่น หน่วยงาน หรือสถาน ประกอบ เพื่อสร้าง ประสบการณ์ให้กับคน ในชุมชน</p>	<p>เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ผู้อื่น เรียนรู้ชุมชนและสังคม ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะ อยู่ร่วมกันในสังคม</p>	<p>1. จัดให้มีการทัศนศึกษา แหล่งชุมชนอื่น หน่วยงาน หรือสถาน ประกอบ การ เพื่อให้รู้จักที่จะได้เรียนรู้ผู้อื่น และ ยัง เป็น การ สร้าง ประสบการณ์ให้กับคนใน ชุมชนด้วย</p> <p>2. เชิญวิทยากร หรือปราชญ์ ชาวบ้านมาให้ความรู้ในเรื่องที่ คนในชุมชนสนใจหรือเป็น เรื่องที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ใน กระแสสังคม เพื่อให้เกิดการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ มุมมองซึ่งกันและกัน</p> <p>3. ส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จัก การ เรียน รู้ ด้วย ตน เอง สามารถบอกความต้องการ ของตนเองได้ เพื่อชุมชนจะได้ จัดหาทรัพยากรให้ตรงกับ ความต้องการ</p>
4. ไร่ เรียง แจ่มใส สนุกสนาน	<p>จัด ให้ มี กิจ กรรม สันทนาการ กีฬา หรือ กำหนดวันเวลาที่ให้คน ในชุมชนได้มีโอกาสมา พบปะสังสรรค์กัน จะ ทำให้คนในชุมชนเกิด การปฏิสัมพันธ์กันมาก ขึ้น</p>	<p>ร่วมกิจกรรมด้วยความ เต็มใจ และมีความสุขที่ ได้เข้าร่วมกิจกรรม</p>	<p>จัดกิจกรรมสันทนาการ กีฬา ที่ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสมา พบปะสังสรรค์กัน เพื่อให้เกิด ความรัก ความสามัคคีกัน ซึ่ง จะช่วยให้คนในชุมชนการมี ปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น</p>

ร่างแนวปฏิบัติที่สังเคราะห์ได้		ร่างแนวปฏิบัติที่ได้จากการวิพากษ์	
ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ	ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ
5. ร่วมกิจกรรม ประเพณี หรืองานสำคัญของชุมชน	กำหนดให้มีกิจกรรม ประเพณี งานสำคัญของชุมชน ที่ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วม โดยไม่จำกัด เพศ อายุ เชื้อชาติ และศาสนา	การมีส่วนร่วมในการ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันสร้าง	1. ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการที่จะ ร่วมวางแผน ร่วมกันทำ ร่วมกันติดตามตรวจสอบ และ ร่วมกันประเมินผลโครงการ ต่างๆ ของชุมชน โดยโน้มน้าว และชักจูงให้คนในชุมชนให้ เข้ามามีส่วนร่วมโดยชี้ให้เห็น ว่าถ้าเข้าร่วมแล้วจะได้รับ ประโยชน์จากการเข้าร่วม อะไรบ้าง 2. กำหนดให้มีกิจกรรม ประเพณี งานสำคัญของ ชุมชน ที่ทำให้ทุกคนได้มี โอกาสเข้าร่วมโดยไม่จำกัด เพศ อายุ เชื้อชาติ และศาสนา
6. รักษา อนุรักษ์ ประโยชน์ สิ่งแวดล้อม และ สิ่งของส่วนรวม	สร้างสภาพแวดล้อม ภายในชุมชนให้น่าอยู่ เช่น สวนผักผ่อน หย่อนใจ สนามกีฬา หน้าบ้าน หน้ามอ ง สะอาด และมีความ ปลอดภัย	รักและปรารถนาดีต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง รักและดูแลคนในชุมชน อนุรักษ์ และหวงแหน ประเพณี และวัฒนธรรม ของชุมชนให้คงอยู่และ สืบทอดต่อไป	1. จัดให้อบรมให้ความรู้แก่คน ในชุมชนในการที่จะรู้จัก ปกป้อง และระวังตัวให้รอด พ้นจากภัยต่างๆ และสามารถ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อ ได้รับความเดือดร้อน 2. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คน ในชุมชนได้แสดงออกซึ่งความ รักและความปรารถนาดีต่อกัน ผ่านศูนย์รวมจิตใจ ทั้งสถาบัน ครอบครัว การศึกษา ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ร่างแนวปฏิบัติที่สังเคราะห์ได้		ร่างแนวปฏิบัติที่ได้จากการวิพากษ์	
ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ	ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ
7. ริเริ่มโครงการที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและก้าวหน้า	กำหนดให้มีและบรรจุโครงการและกิจกรรมที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชน ในแผนปฏิบัติการประจำปีของชุมชน	มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์กิจกรรมโครงการต่างๆ ของชุมชน รู้จักที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน	1. กำหนดให้มีและบรรจุโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของคนในชุมชน ในแผนปฏิบัติการประจำปีของชุมชน 2. จัดให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์ของชุมชนที่เป็นแผนระยะยาว จะได้ทราบความต้องการของคนในชุมชนที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้ได้รับการพัฒนาที่ตรงจุดและถูกต้อง 3. จัดให้ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม เพื่อดูแลและช่วยเหลือคนในชุมชน นอกจากนี้จะเป็นการปลูกสร้างจิตสำนึกแล้วยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันด้วย
8. รวมพลัง รวมคนจิตอาสาทำงานเพื่อชุมชน	เปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นอิสระ เพื่อให้คนในชุมชนใช้เป็นเวทีในการพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	ประสานความร่วมมือและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	เปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นอิสระ เพื่อให้คนในชุมชนใช้เป็นเวทีในการร่วมพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ร่างแนวปฏิบัติที่สังเคราะห์ได้		ร่างแนวปฏิบัติที่ได้จากการวิพากษ์	
ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ	ร่างแนวปฏิบัติ	แนวทางการปฏิบัติ
รักและปรารถนาดีต่อกัน	จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความรักและความปรารถนาดีต่อกันผ่านศูนย์รวมจิตใจ ทั้งสถาบันครอบครัว การศึกษา ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	นำไปรวมกับข้อ 6	นำไปรวมกับข้อ 6

4.4 สรุปแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เป้าหมาย

แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะเป็นวิธีปฏิบัติที่จะทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศของการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ทั้งนี้แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ (หลัก 8ร) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวปฏิบัติข้อที่ 1: “ร่วม (Participation)”

หลักการ

การมีส่วนร่วมในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันสร้าง

แนวปฏิบัติ

1. ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการที่จะร่วมวางแผน ร่วมกันทำ ร่วมกันติดตามตรวจสอบ และร่วมกันประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน โดยโน้มน้าวและชักจูงให้คนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมโดยชี้ให้เห็นว่าถ้าเข้ามาร่วมแล้วจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมอะไรบ้าง

2. กำหนดให้มีกิจกรรม ประเพณี งานสำคัญของชุมชน ที่ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมโดยไม่จำกัด เพศ อายุ เชื้อชาติ และศาสนา

แนวปฏิบัติข้อที่ 2: “ร่าเริง (Happiness)”

หลักการ

ร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

แนวปฏิบัติ

จัดกิจกรรมสนทนา การ กีฬา ที่ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสมาพบปะสังสรรค์กัน เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนการมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น

แนวปฏิบัติข้อที่ 3: “เรียน (Learning)”

หลักการ

เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ผู้อื่น เรียนรู้ชุมชนและสังคม ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม

แนวปฏิบัติ

1. จัดให้มีการศึกษาแหล่งชุมชนอื่น หน่วยงาน หรือสถานประกอบการ เพื่อให้รู้จักที่จะได้เรียนรู้ผู้อื่น และยังเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับคนในชุมชนด้วย
2. เชิญวิทยากร หรือปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้ในเรื่องที่คนในชุมชนสนใจหรือเป็นเรื่องที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ในกระแสสังคม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองซึ่งกันและกัน
3. ส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถบอกความต้องการของตนเองได้ เพื่อชุมชนจะได้จัดหาทรัพยากรให้ตรงกับความต้องการ

แนวปฏิบัติข้อที่ 4: “รักษ (Conservation)”

หลักการ

รักและปรารถนาดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง รักและดูแลคนในชุมชน อนุรักษ์และหวงแหนประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่และสืบทอดต่อไป

แนวปฏิบัติ

1. จัดให้อบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชนในการที่จะรู้จักปกป้องและระวังตัวให้รอดพ้นจากภัยต่างๆ และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับความเดือดร้อน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนได้แสดงออกซึ่งความรักและความปรารถนาดีต่อกันผ่านศูนย์รวมจิตใจ ทั้งสถาบันครอบครัว การศึกษา ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

แนวปฏิบัติข้อที่ 5: “ริเริ่ม (Creative)”

หลักการ

มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์กิจกรรม โครงการต่างๆ ของชุมชน รู้จักที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน

แนวปฏิบัติ

1. กำหนดให้มีและบรรจุโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของคนในชุมชน ในแผนปฏิบัติการประจำปีของชุมชน
2. จัดให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์ของชุมชนที่เป็นแผนระยะยาว จะได้ทราบความต้องการของคนในชุมชนที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้ได้รับการพัฒนาที่ตรงจุดและถูกต้อง
3. จัดให้ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม เพื่อดูแลและช่วยเหลือคนในชุมชนนอกจากจะเป็นการปลูกสร้างจิตสำนึกแล้วยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันด้วย

แนวปฏิบัติข้อที่ 6: “รวม (Coordination)”

หลักการ

ประสานความร่วมมือ และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

แนวปฏิบัติ

1. เปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นอิสระ เพื่อให้คนในชุมชนใช้เป็นเวทีในการร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

แนวปฏิบัติข้อที่ 7: “รับ (Acceptation)”

หลักการ

ยอมรับและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

แนวปฏิบัติ

1. จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้อย่างเต็มที่
2. สร้างความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้เห็นคุณค่าและเกิดการยอมรับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย ไม่เลือกปฏิบัติ แต่ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

แนวปฏิบัติข้อที่ 8: “รู้ (Knowledge)”

หลักการ

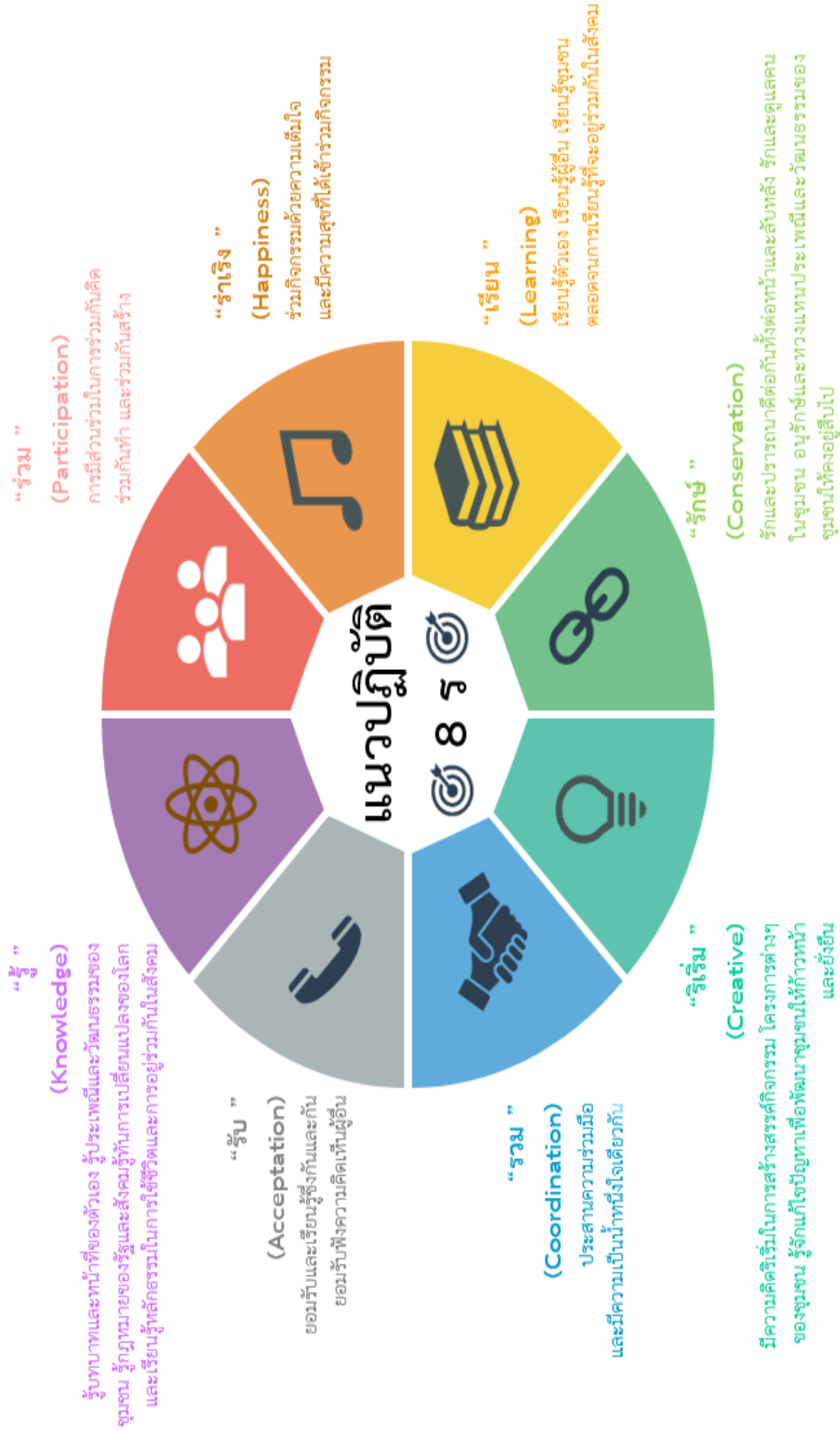
รู้บทบาท และหน้าที่ของตนเอง รู้ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน รู้กฎหมายของรัฐและสังคม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และเรียนรู้หลักธรรมในการใช้ชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม

แนวปฏิบัติ

1. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้บทบาท และหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกันในชุมชน และการปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกที่ควรด้วยความรับผิดชอบ
2. ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความรักและความเมตตา เมื่อพบเห็นผู้อื่นที่กำลังได้รับความทุกข์ยากก็เข้าไปช่วยเหลือ และช่วยสงเคราะห์ผู้อื่นตามกำลังที่ตัวเองมี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนภาพที่ 17 แนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “พัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัวเหนือ” มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง 2) ศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง 3) พัฒนาระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง และ 4) นำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้การวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Research) ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยรายวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับชุมชนในกรุงเทพมหานครทั้ง 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนแออัด ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ชุมชนอาคารสูง และเคหะชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาเป็นแบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานคร ซึ่งในที่นี้คือ ชุมชนบ้านครัวเหนือ แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนาระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านครัวเหนือ แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร โดยใช้กระบวนการ PAOR ที่

ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผนร่วมกัน (Plan) ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นที่ 3 การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observe) และขั้นที่ 4 การสะท้อนผล (Reflect)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 นำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย โดยมีตัวแทนของชุมชน ตลอดจนภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมกันสร้างแนวปฏิบัติสำหรับชุมชนขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ตอนที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ตอนที่ 2 การศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ตอนที่ 3 การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง และตอนที่ 4 การนำเสนอแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

1. ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 50 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบหลักด้านกาย มี 3 องค์ประกอบย่อย 16 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเสียสละ 6 ตัวบ่งชี้ การเคารพกติกาสังคม 5 ตัวบ่งชี้ และการยอมรับซึ่งกันและกัน 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้านวาจา มี 2 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การพูดถูกกาลเทศะ 5 ตัวบ่งชี้ และการพูดสร้างสรรค์ 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้านใจ มี 3 องค์ประกอบย่อย 23 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ การปรารถนาดีต่อผู้อื่น 8 ตัวบ่งชี้ และการรักษาความดีของตัวเอง จำนวน 8 ตัวบ่งชี้

2. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยมีความคิดเห็นอยู่ในร้อยละ 90 ขึ้นไปทุกข้อ ซึ่งความคิดเห็นที่มีค่าร้อยละมากที่สุด คือ พยายามปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อให้เกิดความถูกต้อง (ร้อยละ 99.50) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าร้อยละน้อยที่สุด คือ ไม่โกรธเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ (ร้อยละ 91.40) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรม LISREL พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาได้จากค่าไคสแควร์ (Chi-square) มีค่าเท่ากับ 1344.94 ค่าความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.16 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.85 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.81 และค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.08

4. เมื่อพิจารณารายละเอียดค่าน้ำหนักองค์ประกอบของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านการเสียสละ พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.52-0.97 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.03-0.48 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 5 ข้อ สามารถวัดการเสียสละได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.97 ซึ่งข้อ 1 และ 2 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเสียสละกำลังกาย ร้อยละ 3 และ 7 ข้อ 3 และ 4 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเสียสละกำลังทรัพย์ ร้อยละ 6 และ 43 และข้อ 5 และ 6 ค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเสียสละกำลังสติปัญญา ร้อยละ 48 และ 42 ตามลำดับ

ด้านการเคารพกติกาสังคม พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.39-0.79 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.17-0.61 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 5 ข้อ สามารถวัดการเคารพกติกาสังคมได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.79 ซึ่งข้อ 1, 2 และ 3 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเคารพกฎหมาย ร้อยละ 33, 52 และ 61 และ ข้อ 4 และ 5 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเคารพแบบแผนประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติ ร้อยละ 17 และ 20 ตามลำดับ

ด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.48-0.90 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.10-0.52 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 5 ข้อ สามารถวัดการยอมรับซึ่งกันและกันได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 1 และ 3 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90 ซึ่งข้อ 1 และ 2 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการยอมรับความคิดเห็น ร้อยละ 10 และ 11 และข้อ 3, 4 และ 5 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ร้อยละ 10, 52 และ 40 ตามลำดับ

ด้านการพุดูถูกกาลเทศะ พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.42-0.87 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.13-0.58 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 5 ข้อ สามารถวัดการพุดูถูกกาลเทศะได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 ซึ่งข้อ 1 และ 2 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการพุดูเหมาะสมกับ

บุคคล ร้อยละ 32 และ 38 ข้อ 3 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการพูดเหมาะสมกับเวลา ร้อยละ 35 และข้อ 4 และ 5 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการพูดเหมาะสมกับสถานที่ ร้อยละ 58 และ 13 ตามลำดับ

ด้านการพูดสร้างสรรค์ พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.41-0.87 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.14-0.59 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 6 ข้อ สามารถวัดการพูดสร้างสรรค์ได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 6 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 ซึ่งข้อ 1, 2 และ 3 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการไม่พูดเท็จหรือ ส่อเสียด ร้อยละ 21, 38 และ 55 และข้อ 4, 5 และ 6 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการพูดแต่สิ่งที่มีประโยชน์ ร้อยละ 59, 38 และ 14 ตามลำดับ

ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.40-0.92 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.08-0.33 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 7 ข้อ สามารถวัดการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.92 ซึ่งข้อ 1, 2, 3 และ 4 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการให้อภัยร้อยละ 10, 13, 12 และ 8 และข้อ 5, 6 และ 7 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น ร้อยละ 22, 33 และ 60 ตามลำดับ

ด้านการปรารถนาดีต่อผู้อื่น พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.51-0.88 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.12-0.49 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 8 ข้อ สามารถวัดการปรารถนาดีต่อผู้อื่นได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 8 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.88 ซึ่งข้อ 1-8 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ร้อยละ 49, 24, 23, 26, 15, 14, 14 และ 12 ตามลำดับ

ด้านการรักษาความดีของตัวเอง พบว่า ข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.29-0.97 มีค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.04-0.71 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว แสดงว่าข้อความทั้ง 8 ข้อ สามารถวัดการรักษาความดีของตัวเองได้ โดยข้อความที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ข้อ 1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.97 ซึ่งข้อ 1-4 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการไม่ประพฤติผิดทำนองคลองธรรม ร้อยละ 4, 7, 4 และ 70 และ ข้อ 5-8 มีค่าผันแปรร่วมกับองค์ประกอบการประกอบแต่คุณงามความดี ร้อยละ 63, 56, 71 และ 67 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความตระหนักรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับความตระหนักรู้ด้าน วาจาสูงที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 รองลงมา คือ ด้านกาย และด้านใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และ 4.15 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายมีระดับความตระหนักรู้แตกต่างจากเพศหญิง ที่ระดับนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาระดับความตระหนักรู้ พบว่าสอดคล้องกันใน 5 ด้าน ยกเว้น การ ยอมรับซึ่งกันและกัน การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และการปรารถนาดีต่อผู้อื่นที่ เพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่มีอายุ 30-44 ปี มีระดับความตระหนักรู้มากกว่าอายุ 15-29 ปี และอายุ มากกว่า 55 ปีขึ้นไป ในด้าน การเสียสละ และการปรารถนาดีต่อผู้อื่น ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีระดับความตระหนักรู้มากกว่าอายุ 30-44 ปี และอายุ 45-54 ปี ในด้านการพูดสร้างสรรค์ และ การรักษาความดีของตัวเอง

4. ผลการเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรีมีระดับความตระหนักรู้มากกว่า ระดับอนุปริญญา และระดับปริญญาโท ในด้าน การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วน ระดับการศึกษาปริญญาโท มีระดับความตระหนักรู้มากกว่าระดับปริญญาตรี และระดับอนุปริญญา ในด้านการปรารถนาดีต่อผู้อื่น

5. ผลการเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ที่มีอาชีพเป็นผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป มีระดับความตระหนักรู้มากกว่า อาชีพข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน อาชีพเจ้าของ ธุรกิจ/อาชีพอิสระ อาชีพเกษตรกร/ประมง อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน และอาชีพ อื่นๆ ในด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน และการพูดถุกกาลเทศะ ส่วนผู้ที่มีอาชีพข้าราชการ/ ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีระดับความตระหนักรู้มากกว่าอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน อาชีพเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ อาชีพเกษตรกร/ประมง อาชีพผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป อาชีพ พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน และอาชีพอื่นๆ ในด้านการเคารพกติกาสังคม และการรักษา ความดีของตัวเอง

6. ผลการเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามภูมิลาเนาเดิม พบว่า สอดคล้องกัน 5 ด้าน ยกเว้น การเสียสละ การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และการรักษาความดีของตัวเองที่ผู้มีภูมิลาเนาเดิมเป็นคนกรุงเทพมหานคร และผู้มีภูมิลาเนาเดิมเป็นคนต่างจังหวัดไม่มีความแตกต่างกัน

7. ผลการเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยในชุมชน พบว่า ผู้ที่มีระยะเวลาการอาศัยในชุมชน 3-4 ปี มีระดับความตระหนักรู้มากกว่าผู้ที่มีระยะเวลาการอาศัยในชุมชน 1- 2 ปี 5-6 ปี 7-8 ปี 9-10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นในด้านการเสียสละ การยอมรับซึ่งกันและกัน การพุดถูกกาลเทศะ การปรารถนาดีต่อผู้อื่น และการรักษาความดีของตัวเอง ส่วนผู้ที่มีระยะเวลาการอาศัยในชุมชน 9-10 ปี มีระดับความตระหนักรู้มากกว่าผู้ที่มีระยะเวลาการอาศัยในชุมชน 1- 2 ปี 3-4 ปี 5-6 ปี 7-8 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นในด้านการพุดสร้างสรรค์ และการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

3.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

ชุมชนบ้านครัวเหนืออยู่ริมคลองแสนแสบ ตั้งแต่เชิงสะพานหัวช้างไปจนถึงสะพานเจริญผล ตั้งอยู่ระหว่างเขตราษฎร์เทพ และเขตปทุมวัน โดยทางด้านทิศเหนือติดกับซอยพญาภาค ทิศตะวันออกติดกับถนนบรรทัดทอง ทิศใต้ติดกับถนนเพชรบุรี และทิศตะวันตกติดกับถนนพญาไท มีพื้นที่ประมาณ 60 ไร่

ชุมชนบ้านครัวเหนือตะวันตกเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ตั้งบ้านเรือนกันมานาน สภาพบ้านเรือนเป็นไม้สองชั้น หลังใหญ่ที่มีความมั่นคงแข็งแรง ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง และบางส่วนเป็นที่ดินของตนเอง ทางเดินเท้าหลักอาศัยสะพานคอนกรีตที่สร้างเลียบบคลองแสนแสบ ทางเดินเท้าค่อนข้างแคบ มีตรอกซอก จำนวน 14 ซอย มีมิเตอร์ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นของตนเอง การเดินทางสะดวก มีการจัดตั้งหน่วยบรรเทาสาธารณภัย การจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย ป้องกันอัคคีภัย มีเรือดับเพลิง จำนวน 3 ลำ

ปัจจุบันบ้านครัวเหนือมีผู้อาศัยประมาณ 5 ร้อยกว่าหลังคาเรือน และมีจำนวนประชากรประมาณ 2 พันกว่าคน ร้อยละ 70 ของประชากรในชุมชนเป็นชาวอิสลาม ซึ่งประกอบด้วยมุสลิมเชื้อสายจาม และอื่นๆ และอีกร้อยละ 30 เป็นชาวพุทธ และศาสนาอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยคนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยอีสาน

สำหรับกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือ ประกอบด้วยคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีอยู่ด้วยกันสองกลุ่มใหญ่ คือ คนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่รอบนอกของชุมชน ได้แก่ พวกที่อาศัยอยู่ตามอาคารพาณิชย์ที่อยู่ล้อมรอบ มีธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านครัวเหนือ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้แก่ พวกที่เช่าที่ในหมู่บ้านประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านครัวเหนือ ซึ่งสัดส่วนของกลุ่มแรกจะมีมากกว่ากลุ่มหลัง

ส่วนคนไทยอีสานที่เข้ามาอยู่ในบ้านครัวเหนือ จะประกอบไปด้วยสองกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ประกอบอาชีพอิสระ ไม่เกี่ยวข้องกับบ้านครัวเหนือ ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนในฐานะผู้เช่าบ้านหรือห้องพักกับกลุ่มที่มีอาชีพพึ่งพิงอยู่กับกิจการภายในชุมชนบ้านครัวเหนือ ซึ่งจะอาศัยอยู่ในบ้านครัวเหนือในฐานะลูกจ้าง กลุ่มแรกจะมีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มหลัง และกลุ่มแรกจะมีอัตราการโยกย้ายเข้าและออกสูงกว่ากลุ่มหลังอีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่ากลุ่มแรกนั้นมีวัตถุประสงค์ของการเข้ามาอาศัยในชุมชนบ้านครัวเหนือเป็นการชั่วคราว เพื่อที่จะหางานทำในกรุงเทพฯ และมักทำงานในตำแหน่งลูกจ้าง ซึ่งมีโอกาสในการที่จะเปลี่ยนงานสูงมาก จึงเป็นเหตุให้มีการโยกย้ายของกลุ่มคนอยู่ตลอดเวลา

จากการที่บ้านครัวเหนือตั้งอยู่ใจกลางเมืองของกรุงเทพมหานคร ซึ่งสะดวกในการเดินทางไปทำงาน หรือเรียนหนังสือ ก่อให้เกิดความต้องการที่อยู่อาศัยของชนชั้นแรงงาน และนักเรียน นักศึกษาจากต่างจังหวัด ประกอบกับมีการโยกย้ายครอบครัวของชาวบ้านครัวเหนือที่มีฐานะดีออกไปอยู่ตามชานเมืองบางครอบครัวก็เลิกกิจการทอผ้า จึงทำให้มีบ้านว่างพอที่จะทำเป็นบ้านเช่า ธุรกิจบ้านเช่า หรือห้องเช่าก็เกิดขึ้นตามมา จนกลายเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของชาวบ้านครัวที่ยังคงอาศัยอยู่ นอกจากนี้ชาวบ้านครัวเหนือยึดอาชีพค้าขายขนาดเล็กซึ่งเป็นอาชีพที่นิยมทำกันมากที่สุดถึงร้อยละ 35 ของครัวเรือนทั้งหมด จะประกอบอาชีพขายของหน้าร้าน ขายอาหาร และเครื่องดื่ม ตั้งแผงลอย และค้าขายทั่วไป และอีกร้อยละ 27 จะประกอบอาชีพรับราชการ และลูกจ้างประจำทั้งของรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทของเอกชน และอีกร้อยละ 21 จะมีอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งมักจะรับจ้างเป็นรายวัน และอาชีพของคนไทยอีสานที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในบ้านครัวเหนือ เช่น ขับรถสามล้อ ขับรถแท็กซี่ เป็นต้น

สภาพแวดล้อมของชุมชนมีถนนสายหลัก 4 สาย มีสถานีรถไฟ และท่าเรือ โดยมีคลองแสนแสบอยู่กลางชุมชน ทำให้การเข้าถึงพื้นที่รอบชุมชนบ้านครัวเหนือได้สะดวก พื้นที่รอบชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น เกิดอาคารที่พักอาศัยขนาดใหญ่ ศูนย์การค้า และอาคารสำนักงาน ซึ่งขาดปฏิสัมพันธ์กับชุมชน แม้จะมีถนนใหญ่หลายสายรอบชุมชน แต่ในชุมชนบ้านครัวเหนือเองไม่มีถนนสำหรับรถและที่จอดรถเพียงพอ ปัจจุบันได้ใช้ที่ดินบางส่วนของสุสานเป็นที่จอดรถกลางของชุมชน และเข้าสู่ชุมชนโดยทางเท้าซึ่งมีระยะทางไกลจากถนนและพื้นที่จอดรถ

ปัจจุบันการใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนยังคงเป็นชุมชนที่พักอาศัยที่มีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง ชาวชุมชนยังคงใช้พื้นที่ริมคลองสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ที่โยงเข้ากับกิจกรรมของมัสยิด เช่น การเตรียมงานบุญ การจัดงานเลี้ยงทำบุญ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากที่พื้นที่ริมคลองเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ พื้นที่โล่งที่สำคัญ ได้แก่ ลานกีฬา ลานหน้ามัสยิด สุสาน พื้นที่ได้สะพาน ทางเดินในชุมชน และทางเดินริมคลอง

3.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนบ้านครัวเหนือ

1. การอพยพของคนนอกพื้นที่ (ต่างจังหวัด) ชุมชนบ้านครัวเหนือมักมีคนอพยพเข้ามาออกอยู่เป็นประจำ บางครั้งก็อาจนำพาหะของโรคเข้ามายังชุมชน
2. ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน คนส่วนใหญ่หาเช้ากินค่ำ วันหยุดส่วนมากก็มีแค่วันเดียว คือ วันอาทิตย์ ถ้าจะให้มาร่วมทำกิจกรรมเขาก็คงไม่มีเวลา วันหยุดเขาก็ต้องการพักผ่อน
3. การทะเลาะวิวาท คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนทีอพยพมาจากต่างจังหวัด ซึ่งมักจะทะเลาะวิวาทกันอยู่เป็นประจำ
4. ก่อพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด ลักขโมย การพนัน เป็นต้น

3.3 ผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิค A-I-C

ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันกำหนดหัวข้อของการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้หลักการของ SWOT Analysis แบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นอยู่ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย และด้านความร่วมมือของคนในชุมชน

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันสรุปปัญหาของการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านครัวเหนือ โดยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ขาดความร่วมมือของคนในชุมชน
2. ปัญหาครอบครัว เช่น ครอบครัวฐานะยากจน ครอบครัวแตกแยก เป็นต้น
3. ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
4. ปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น ไม่สะอาด สกปรก มีสิ่งกีดขวาง เป็นต้น

จากนั้น ที่ประชุมได้นำเสนอความต้องการของชุมชนในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่สามารถทำได้เบื้องต้นและเห็นผลได้ทันที ซึ่งประกอบด้วย 2 ประการ คือ

1. การส่งเสริมความร่วมมือของคนในชุมชน
2. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนให้น่าอยู่

ซึ่งเมื่อที่ประชุมได้รับทราบความต้องการแล้ว จึงเกิดเป็นมติร่วมกันเป็นเป้าหมายของการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

3.4 ผลการประเมินกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองของชุมชนบ้านครัวเหนือ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 โดยมีความพึงพอใจต่อประเด็นกิจกรรมบรรลุความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 รองลงมา คือ ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และ 4.67 ตามลำดับ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตระหนักรู้ต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 โดยมีความตระหนักรู้ต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านเกิดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และทำให้ท่านมีจิตสำนึกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มากที่สุดเท่ากัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 รองลงมา คือ ทำให้ท่านรู้จักเสียสละเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน และทำให้ท่านรู้จักสามัคคีร่วมกับคนในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 และ 2.87 ส่วนทำให้ท่านอยากช่วยเหลืองานของชุมชน น้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 ตามลำดับ

3.5 ผลการทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR (After Action Review) เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR (After Action Review) เพื่อเป็นการทบทวนแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน ซึ่งผลจากการทบทวนกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทำงาน AAR (After Action Review) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สิ่งที่ดีคิดว่าทำได้ดีแล้ว

- 1.1 สามารถดำเนินกิจกรรมบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้
- 1.2 ทุกคนให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรม

2. ปัจจัยที่สนับสนุนให้ทำได้ดี

- 2.1 มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า
- 2.2 ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน

3. ปัญหาอุปสรรค

- 3.1 จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังค่อนข้างน้อยและไม่หลากหลาย
- 3.2 วันที่ใช้ในการทำกิจกรรมน้อยไป
- 3.3 งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอ

4. แนวทางการแก้ไข

- 4.1 เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น เพราะเด็ก ๆ เหล่านี้ต่อไปจะเป็นกำลังที่สำคัญของชุมชนในการจะขับเคลื่อนชุมชนให้คงอยู่ต่อไป
- 4.2 การจัดกิจกรรมไม่ควรกำหนดเฉพาะวันอาทิตย์เพียงวันเดียว อาจจะกำหนดจัดกิจกรรมทุกวันสำคัญของทางราชการ วันสำคัญทางศาสนา หรือวันสำคัญของชุมชนก็ย่อมได้
- 4.3 แสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร

5. ข้อเสนอ นวัตกรรมเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

- 5.1 กำหนดให้กิจกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นกิจกรรมหลักของชุมชนอีกกิจกรรมหนึ่ง นอกจากชุมชนจะได้รับประโยชน์โดยตรงแล้ว ประโยชน์ทางอ้อมก็จะเป็นที่ดึงดูดใจให้ผู้ที่ต้องการจะมาเที่ยวชุมชนจะนำมาซึ่งรายได้ของคนในชุมชน
- 5.2 การจัดกิจกรรมต้องเน้นการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับทราบโดยทั่วถึงกัน นอกจากจะประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายแล้ว อาจใช้การบอกปากต่อปาก หรือใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการเข้าถึงคนในชุมชน เนื่องจากมีความสะดวกและรวดเร็วในการรับข่าวสาร
- 5.3 การทำโครงการธนาคารขยะ เพื่อลดจำนวนขยะในชุมชนและยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของขยะให้แก่คนในชุมชน ต่อไปคนในชุมชนก็จะมีจิตสำนึกและเกิดความตระหนักในการที่จะทิ้งขยะ ชุมชนก็จะมีความสะดวก เรียบร้อย สวยงาม น่าอยู่

3.6 ผลการพัฒนากระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

กระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง เป็นแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์ของโครงสร้างต่างๆ ของกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ที่ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันพัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ระบุปัญหา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันสรุปปัญหาของการอยู่ร่วมกันของชุมชนบ้านครัวเหนือ โดยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การขาดความร่วมมือของคนในชุมชน 2) ปัญหาครอบครัว 3) ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 4) ปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชน จากนั้นที่ประชุมนำเสนอความต้องการของชุมชนในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันที่คิดว่าสามารถทำได้ในเบื้องต้นและเห็นผลได้ทันที ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ 1) การส่งเสริมความร่วมมือของคนในชุมชน และ 2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายใน

ชุมชนให้น่าอยู่ ดังนั้นเมื่อได้รับทราบความต้องการแล้ว จึงเกิดเป็นมติร่วมกันในการที่จะจัดกิจกรรม การสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนบ้านครัวเหนือ

2. วางแผนแก้ไข

หลังจากมีการนำเสนอกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการที่จะสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนบ้านครัวเหนือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจึงได้ร่วมกัน เสนอกิจกรรมที่จะจัดขึ้นในชุมชน จนท้ายสุดที่ประชุมได้เลือกกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” จากนั้นที่ประชุมได้ร่วมกันวางแผนในการจัดกิจกรรม โดยมอบหมายผู้รับผิดชอบในการ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผู้รับผิดชอบการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากร ผู้รับผิดชอบในการ ประสานเครือข่ายและหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้ที่ประชุมร่วมกัน ออกแบบการเรียนรู้ที่จะให้คนในชุมชนทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมโดยไม่จำกัด เพศ อายุ เชื้อ ชาติ และศาสนา ผ่านกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ซึ่งสาเหตุที่เลือกใช้คำว่าพ่อหลวง ก็ เพราะท่านทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนา ท่านไม่เคยหยุดที่จะทรงงาน ดังนั้นคนในชุมชนก็อยากจะแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีและตอบแทนบุญคุณต่อพระองค์ท่าน ดังนั้น ถ้าเราจะจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนโดยเป็นการทำเพื่อแสดงออกต่อพระองค์ท่าน คนในชุมชนก็ให้ ความสนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก

3. ลงมือปฏิบัติ

กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” จัดขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 1 ตุลาคม 2560 ตั้งแต่เวลา 9.30 น. เป็นต้น โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความหลากหลายทั้งเพศ อายุ อาชีพ และ ศาสนา จำนวนประมาณ 30 คน โดยมีจุดรวมพลที่ลานกีฬาชุมชนบ้านครัวเหนือ ริมคลองแสนแสบ กิจกรรมดังกล่าวได้รับเกียรติจากประธานชุมชนบ้านครัวเหนือ (นางกานดา สุขสมบุญ) มาเป็น ประธานในการพิธีเปิดกิจกรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่จากเขตราชเทวี หลังเสร็จสิ้นพิธีเปิดผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทุกคนได้ร่วมกันทำความสะอาด จัดเก็บขยะมูลฝอย ขำระล้างสิ่งปฏิกูลจากสัตว์เลี้ยง ตัดแต่งไม้และ กิ่งไม้ที่กีดขวางทางเดินในชุมชนตามตรอก ซอย ตั้งแต่เชิงสะพานหัวช้างไปจนถึงเชิงสะพานบรรทัด ทอง นอกจากนี้ยังมีการนำดอกดาวเรืองไปวางตามจุดต่างๆ เพื่อเป็นการถวายความอาลัยต่อในหลวง รัชกาลที่ 9 หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมในเวลาประมาณ 15.30 น. ประธานชุมชนบ้านครัวเหนือ (นาง กานดา สุขสมบุญ) ได้กล่าวขอบคุณและชื่นชมผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนที่มีจิตอาสา ร่วมแรง ร่วมใจ กันจนกิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปได้ดี และกล่าวอีกว่าถ้ามีโอกาสก็จะจัดกิจกรรมแบบนี้อย่างต่อเนื่องอีก เพื่อให้ทุกคนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่อาศัย

4. สรุปผล

การประเมินผลกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ผ่านการสังเกตและ พูดคุยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีความสุข โดยสังเกตได้จากการแสดงออก

ทั้งสี่หน้า แวดตา รอยยิ้ม และเสียงหัวเราะในระหว่างที่ทำกิจกรรม ส่วนการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมนั้น พบว่า ในภาพรวมผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ทำให้บรรลุความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้มากที่สุด ส่วนการประเมินความตระหนักรู้หลังจากจัดกิจกรรมดังกล่าว พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตระหนักรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน และทำให้มีจิตสำนึกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

5. สะท้อนคิดทบทวน

การสะท้อนคิดทบทวน เป็นการทบทวนหลังการดำเนินกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” เป็นการทบทวนวิธีการดำเนินกิจกรรมทั้งด้านความสำเร็จ และปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการทบทวนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาและหาแนวทางที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ซึ่งหลังจากการจัดกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันสะท้อนคิดเพื่อทบทวนกิจกรรมในประเด็นเกี่ยวกับสิ่งที่คิดว่าทำได้ดีแล้ว ปัจจัยที่สนับสนุนให้ทำได้ดี ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไข ข้อเสนอหรือนวัตกรรมเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ตอนที่ 4 ผลการนำเสนอแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผลการพัฒนาแนวปฏิบัติการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากนั้นนำมาวิพากษ์โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำทางศาสนา หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ตลอดจนตัวแทนจากชุมชน จนได้แนวปฏิบัติจำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ หรือเรียกว่า (หลัก 8ร) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวปฏิบัติข้อที่ 1: “ร่วม (Participation)”

หลักการ

การมีส่วนร่วมในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันสร้าง

แนวปฏิบัติ

1. ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการที่จะร่วมวางแผน ร่วมกันทำ ร่วมกันติดตามตรวจสอบ และร่วมกันประเมินผลโครงการต่างๆ ของชุมชน โดยโน้มน้าวและชักจูงให้คนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมโดยชี้ให้เห็นว่าถ้าเข้ามาร่วมแล้วจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมอะไรบ้าง

2. กำหนดให้มีกิจกรรม ประเพณี งานสำคัญของชุมชน ที่ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมโดยไม่จำกัด เพศ อายุ เชื้อชาติ และศาสนา

แนวปฏิบัติข้อที่ 2: “ร่าเริง (Happiness)”

หลักการ

ร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

แนวปฏิบัติ

จัดกิจกรรมสนทนา การ กีฬา ที่ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสมาพบปะสังสรรค์กัน เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนการมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น

แนวปฏิบัติข้อที่ 3: “เรียน (Learning)”

หลักการ

เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ผู้อื่น เรียนรู้ชุมชนและสังคม ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม

แนวปฏิบัติ

1. จัดให้มีการทัศนศึกษาแหล่งชุมชนอื่น หน่วยงาน หรือสถานประกอบการ เพื่อให้รู้จักที่จะได้เรียนรู้ผู้อื่น และยังเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับคนในชุมชนด้วย
2. เชิญวิทยากร หรือปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้ในเรื่องที่คนในชุมชนสนใจหรือเป็นเรื่องที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ในกระแสสังคม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมุมมองซึ่งกันและกัน
3. ส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถบอกความต้องการของตนเองได้ เพื่อชุมชนจะได้จัดหาทรัพยากรให้ตรงกับความต้องการ

แนวปฏิบัติข้อที่ 4: “รักษ (Conservation)”

หลักการ

รักและปรารถนาดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง รักและดูแลคนในชุมชน อนุรักษ์และหวงแหนประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่และสืบทอดต่อไป

แนวปฏิบัติ

1. จัดให้อบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชนในการที่จะรู้จักปกป้องและระวังตัวให้รอดพ้นจากภัยต่างๆ และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับความเดือดร้อน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนได้แสดงออกซึ่งความรักและความปรารถนาดีต่อกันผ่านศูนย์รวมจิตใจ ทั้งสถาบันครอบครัว การศึกษา ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

แนวปฏิบัติข้อที่ 5: “ริเริ่ม (Creative)”

หลักการ

มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์กิจกรรม โครงการต่างๆ ของชุมชน รู้จักที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน

แนวปฏิบัติ

1. กำหนดให้มีและบรรจุโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของคนในชุมชน ในแผนปฏิบัติการประจำปีของชุมชน
2. จัดให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์ของชุมชนที่เป็นแผนระยะยาว จะได้ทราบความต้องการของคนในชุมชนที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้ได้รับการพัฒนาที่ตรงจุดและถูกต้อง
3. จัดให้ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม เพื่อดูแลและช่วยเหลือคนในชุมชนนอกจากจะเป็นการปลูกสร้างจิตสำนึกแล้วยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันด้วย

แนวปฏิบัติข้อที่ 6: “รวม (Coordination)”

หลักการ

ประสานความร่วมมือ และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

แนวปฏิบัติ

1. เปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นอิสระ เพื่อให้คนในชุมชนใช้เป็นเวทีในการร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

แนวปฏิบัติข้อที่ 7: “รับ (Acceptation)”

หลักการ

ยอมรับและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

แนวปฏิบัติ

1. จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่
2. สร้างความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้เห็นคุณค่าและเกิดการยอมรับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย ไม่เลือกปฏิบัติ แต่ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

แนวปฏิบัติข้อที่ 8: “รู้ (Knowledge)”

หลักการ

รู้บทบาท และหน้าที่ของตนเอง รู้ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน รู้กฎหมายของรัฐและสังคม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และเรียนรู้หลักธรรมในการใช้ชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม

แนวปฏิบัติ

1. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้บทบาท และหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกันในชุมชน และการปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกที่ควรด้วยความรับผิดชอบ
2. ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความรักและความเมตตา เมื่อพบเห็นผู้อื่นที่กำลังได้รับความทุกข์ยากก็เข้าไปช่วยเหลือ และช่วยสงเคราะห์ผู้อื่นตามกำลังที่ตัวเองมี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง พัฒนาระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้เป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ตอนที่ 2 ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง และตอนที่ 3 กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง และตอนที่ 4 แนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

1. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ตัวบ่งชี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าตัวบ่งชี้ทั้ง 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 50 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในแต่ละองค์ประกอบ สามารถเป็นตัวแทนที่แท้จริง และส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องในการได้ตัวบ่งชี้มานั้น เริ่มต้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้จากที่ได้ไปศึกษาแล้วนำตัวบ่งชี้ได้ไปผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนคนในพื้นที่ช่วยตรวจสอบยืนยันตัวบ่งชี้ที่ได้มา และใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ที่เรียกว่า “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)” ตรวจสอบยืนยันร่วมด้วย ดังที่ วรณี แกมเกต (2551) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ CFA ว่า 1) เพื่อตรวจสอบทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์องค์ประกอบ 2) เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบ และ 3) ใช้

เป็นเครื่องมือในการสร้างตัวแปรใหม่ โดยมีจุดเด่นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังนี้ 1) เทคนิค CFA มีการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นและข้อตกลงเบื้องต้นสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากกว่า EFA 2) เทคนิค CFA เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีพื้นฐานทางทฤษฎีรองรับ และผลการวิเคราะห์แปลความหมายได้ง่ายกว่า EFA 3) เทคนิค CFA มีกระบวนการตรวจสอบความตรงของโมเดลที่ชัดเจน 4) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ค่าประมาณพารามิเตอร์ รวมทั้งผลการทดสอบนัยสำคัญของพารามิเตอร์ และ 5) เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) มีความแตกต่างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) Steven, J.P. (2009) มีดังนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (CFA)
1. ตัวแปรที่นำมาใช้วิเคราะห์ยังไม่มีทฤษฎีรองรับชัดเจน	1. มีกรอบความคิดชัดเจน และมีทฤษฎีรองรับ
2. หาว่าโมเดลมีองค์ประกอบจำนวนเท่าใด	2. จำนวนองค์ประกอบในโมเดลถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า
3. ค้นหาแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวประกอบและตัวแปรสังเกตได้	3. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับตัวแปรสังเกตได้ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าก่อนการวิเคราะห์
4. ตัวแปรสังเกตได้สามารถสัมพันธ์กับตัวประกอบใดก็ได้	4. ตัวแปรสังเกตได้สัมพันธ์กับบางตัวประกอบเท่านั้น

นอกจากนั้นแล้วผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการพัฒนาและตรวจสอบตัวบ่งชี้ตามขั้นตอนที่นงลักษณ์ วิรัชชัย (2545) ที่ได้สรุปกระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้ที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะนำตัวบ่งชี้ไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใดและอย่างไรบ้าง ขั้นตอนที่ 2 เป็นการนิยามตัวบ่งชี้ สำหรับการนิยามตัวบ่งชี้ขั้นนี้ก็สามารถทำได้ 3 วิธีด้วยกันคือ การนิยามในเชิงปฏิบัติการ การนิยามในเชิงทฤษฎี และการนิยามในเชิงประจักษ์ ขั้นตอนที่ 3 เป็นการรวบรวมข้อมูลซึ่งก็คือ การกำหนดการวัดตัวบ่งชี้ ขั้นตอนที่ 4 การสร้างตัวบ่งชี้ จะเป็นการสร้างสเกลของตัวบ่งชี้ตามนิยามที่เราได้กำหนดไว้ และได้มีการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปร ไว้แล้ว ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ที่สร้างขึ้นเพื่อดูในด้านความเที่ยง ความตรง ความเป็นไปได้ ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ ความคงเส้นคงวา และความเป็นมาตรฐานที่เทียบกันได้ และขั้นตอนที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย คือ การนำเสนอรายงานสารสนเทศของการพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อประกอบการตัดสินใจในการนำตัวบ่งชี้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป นอกจากนี้ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นนั้นถือว่าเป็นลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดีตามที่ศิริชัย กาญจนวาสิ (2544) ได้สรุปหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ ความตรง ความเที่ยง

ความเป็นกลาง ความไว และสะดวกต่อการนำไปใช้ Hart (2000) ก็ได้สรุปลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดีว่า ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ ต้องมีความตรงประเด็น ต้องเข้าใจง่าย ต้องน่าเชื่อถือ และนำไปสู่ข้อมูลได้ Fitz - Gibbon (1996) ได้สรุปเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้ว่าประกอบด้วย ความสอดคล้อง ให้ข้อมูลสื่อความหมาย ยอมรับได้ มีประโยชน์ และมีความคุ้มค่า นางลักษณ วิรัชชัย (2545) ได้สรุปลักษณะของตัวบ่งชี้ที่สำคัญไว้ว่า ตัวบ่งชี้จะต้องระบุสารสนเทศเกี่ยวกับสิ่งหรือสภาพที่ต้องการศึกษา อย่างกว้างๆ ตัวบ่งชี้แตกต่างจากตัวแปร ค่าของตัวบ่งชี้ แสดงถึงปริมาณ ค่าของตัวบ่งชี้แสดงถึงสารสนเทศ ณ จุดเวลาหรือช่วงเวลา และตัวบ่งชี้เป็นหน่วยพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทฤษฎี และนพดล เจนอักษร (2546) ได้กล่าวถึงลักษณะของตัวบ่งชี้ที่ดีว่าต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ ต้องมีนัยเชิงปริมาณ โดยที่อาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องระบุเป็นตัวเลขหรือค่าทางสถิติใดๆ ก็เป็นได้ ต้องนำเสนอข้อมูลที่พึงประสงค์ทั้งหมดให้ปรากฏชัดเจน ต้องให้ความกระจ่างและข้อเท็จจริงทั้งหมดแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และต้องมีลักษณะเป็นเครื่องมือที่สามารถจำแนก ประเมิน หรือเสนอความรู้ใหม่ๆ ได้นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ไปศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องทางศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และ UNESCO เกี่ยวกับหลักธรรมและแนวทางของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลจนสามารถสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองและนำไปให้กลุ่มตัวอย่างในชุมชนแออัด หมู่บ้านจัดสรร อาคารสูง และเคหะชุมชน ในเขตกรุงเทพมหานครช่วยตรวจสอบยืนยัน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ผลการวิเคราะห์ พบว่า สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นั้นแสดงว่าตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองเป็นตัวบ่งชี้ที่ดี และมีลักษณะที่สามารถนำไปใช้วัดการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะได้มีการศึกษากระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้ที่ดีมาแล้วนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของวิไลลักษณ์ มีประชา (2552) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้วัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการเคารพ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การเคารพซึ่งกันและกันทางกาย 2) การเคารพซึ่งกันและกันทางวาจา 3) การเคารพในสิทธิของผู้อื่น 4) การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การเคารพในกฎระเบียบของสังคม และ 6) การเคารพและปฏิบัติต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ องค์ประกอบด้านความสามัคคี ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การรู้จักประสานประโยชน์ โดยยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติเป็นที่ตั้ง 2) การร่วมมือกันในการทำงาน หรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน โดยมีบุคคลผู้ร่วมงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 3) การเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม 4) การรับผิดชอบต่อหน้าที่ และ 5) การมีความเป็นน้ำหนึ่งเดียวกัน และองค์ประกอบด้านความมีปัญญา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การไม่ถือตนเป็นใหญ่ 2) เน้นการใช้ปัญญา และ 3) อภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ และโมเดลการวัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยยังมีความ

สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และงานวิจัยของลูกน้ำ แมลงภู (2551) ที่ได้ศึกษาการแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติตามหลักสังควัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา พบว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และหลักฐานหนึ่งที่แสดงว่าแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติมีความเที่ยงตรงในการวัดส่วนการแสดงผลหลักฐานความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติที่คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์ (Theta) การหาค่าสัมประสิทธิ์เบต้าเค (Coefficient $-B_k$) การหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบคะแนนจริงสัมพันธ์ และการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.76, 0.91, 0.95 และ 0.99 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.70 ทุกสูตรแสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์สูงจากหลักฐานดังกล่าว ดังนั้น แบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในการวัดอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

2. ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ในการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) ที่ใช้วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ไลค์ลิสต์สูงสุด (Maximum likelihood : ML) ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่เพราะถ้าใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดต่ำกว่า 100 หน่วย จะพบว่ามีโอกาสปฏิเสธสมมติฐานในการทดสอบ ไค-สแควร์ (Chi-square) มาก เพราะค่า ไค-สแควร์ มีแนวโน้มที่จะมีค่าสูง อย่างไรก็ตาม ใดก็ได้มีข้อเสนอแนะเรื่องขนาดกลุ่มตัวอย่างว่าควรพิจารณาควบคู่ไปกับจำนวนพารามิเตอร์อิสระที่ต้องการประมาณค่าพารามิเตอร์มีจำนวนมากกว่าควรจะต้องมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพิ่ม มากขึ้นด้วยโดยใช้กฎง่าย ๆ ว่าอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรไม่ควรน้อยกว่า 10 ต่อ 1 หรือกลุ่มตัวอย่างควรมีจำนวนอย่างน้อย 20 ตัวอย่าง (Hair และคณะ, 2010) เนื่องจากการใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันต้องใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) จำนวนมาก หากใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะต่ำ ดังนั้นในการประมาณจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันจึงมีหลายแนวคิด ดังนี้

แนวคิดในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง	ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เสนอแนะและเหตุผล
1. พิจารณาการใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์หองค์ประกอบอย่างเดี่ยว	
1.1 คอมเลย์และลี (Comrey & Lee, 1992)	1.1 ได้เสนอแนะขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ จำนวน 50 ราย ถือว่า แย่มาก (very poor) จำนวน 100 ราย ถือว่า ไม่ดี (poor) จำนวน 200 ราย ถือว่า พอใช้ได้ (fair) จำนวน 300 ราย ถือว่า ดี (as a good) จำนวน 500 ราย ถือว่า ดีมาก (as excellent)
1.2 ตามกฎหัวแม่มือหรือกฎอย่างง่าย (rule of thumb)	1.2 การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันควรมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 300 ราย
2. การใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ขึ้นอยู่กับจำนวนของข้อคำถาม (set of item)	2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับใช้กับสถิติการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันเท่ากับ 10 เท่าของจำนวนข้อคำถามที่ใช้ เช่น หากต้องการศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของครู นักวิจัยมีชุดของข้อคำถามที่มีจำนวนข้อคำถามเท่ากับ 50 ข้อ ดังนั้น นักวิจัยจะใช้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 500 ราย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้จำนวนประชากรเท่ากับ 1,455,955 คน ถ้าหากใช้กลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan พบว่า ถ้าจำนวนประชากร 100,000 คน หรือมากกว่า 100,000 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างจะเท่ากับ 384 คน ดังนั้น เมื่อพิจารณาจำนวนประชากร 1,455,955 คน แล้วต้องเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 384 คน จะทำให้ข้อมูลที่ได้รับกลับมาไม่มีความเป็นตัวแทนที่ดีและครอบคลุม ทั้งนี้ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างหากต้องการความแม่นยำชัดเจนยิ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนขนาดใหญ่มากเพียงใด ผลการศึกษาก็จะยิ่งมีความแม่นยำมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนสัดส่วนของประชากร ดังนี้

ชุมชน	จำนวนประชากร	จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง
แออัด	755,075	2,899
หมู่บ้านจัดสรร	483,527	1,856
อาคารสูง	41,645	380
เคหะชุมชน	175,708	672
รวม	1,455,955	5,807

ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) พบว่า ด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ซึ่งการยอมรับซึ่งกันและกันนั้นผลจากการสังเคราะห์ พบว่า ประกอบด้วยการยอมรับในความคิดเห็นและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยในด้านความคิดเห็นนั้นเราต้องควรที่จะเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ส่วนความแตกต่างระหว่างบุคคลเราต้องควรที่จะดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเองไม่เปรียบเทียบความสำเร็จกับผู้อื่น เคารพและให้เกียรติผู้อื่น และควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2551) กล่าวไว้ว่า ในการอยู่ร่วมกันนั้นเราควรที่จะมีคารวะธรรม ซึ่งหมายถึง การมีความเคารพซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เราจะต้องไม่ควรยึดถือความคิดเห็นของตนว่าถูกเสมอไป นอกจากนั้นหลักศาสนยธรรม 6 หรือสามัคคีธรรม 6 ได้อธิบายไว้ว่า “ศาสนยธรรม 6” นั้นเป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นหลักธรรมที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วย ซึ่งหากว่าสังคมใดก็ตามที่ต้องการจะสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นสังคมนั้นก็ควรที่จะนำหลักศาสนยธรรมในข้อที่ว่าทวิภูริสามัญญตา หมายถึง การมีความคิดเห็นในอย่างเดียวกันหรือคิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักที่จะแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ไม่ยึดถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่ และรู้จักที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่เสมอไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ น้ำทิพย์ พรพัฒนานิคม (2554) ที่ได้กล่าวไว้ว่าศาสนยธรรมมีความสอดคล้องกับการมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งหมายถึง การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทั้งในระดับเดียวกันและต่างระดับกัน ทั้งในด้านส่วนตัว และในด้านการทำงาน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันอันจะนำมาซึ่งความรัก ความชอบพอ ความร่วมมือร่วมใจรวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข พิชัยนิลทองคำ (2542) ได้กล่าวไว้ว่าอีกว่า การส่งเสริมการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การให้เกียรติและเห็นความสำคัญของทุกคนหรือที่เรียกกันว่าการเคารพ การยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนดี มีการประชุมปรึกษาหารือ และการร่วมมือประสานงานและแบ่งงาน

กันทำนั้นต้องอาศัยความสามัคคี การกระทำในสิ่งใดก็ตามจะทำตามความคิดเห็นของพวกข้างมาก อย่างเดียวย่อมไม่ได้ ต้องใช้ปัญญาประกอบการคิดอย่างมีเหตุผลคือการมีปัญญานั้นเอง สังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เกียจคร้าน หรือมีความรับผิดชอบและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีน้ำใจต่อกัน มีการยอมรับในความแตกต่างของความคิดเห็นของแต่ละคน และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2528) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำเพชร ภูแส (2558) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า คุณลักษณะการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตย ด้านการเคารพ (Respect) ได้แก่ การเคารพ และปฏิบัติต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การเคารพซึ่งกันและกันทางกาย การเคารพซึ่งกันและกันทางวาจา การเคารพในความคิดของผู้อื่น และการเคารพในกฎระเบียบของสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายสูงสุด และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ก็พบว่า องค์ประกอบด้านการเคารพ (Respect) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเช่นกัน ทั้งนี้เมื่อมองในแง่ของศาสนา ประเทศไทยเราอาจเรียกได้ว่าเป็นพหุสังคมทางศาสนา ที่คนในพลเมืองเลือกที่จะนับถือศาสนาได้อย่างอิสระ ไม่ได้มีการบังคับแม้ว่าจะได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองพุทธก็ตามทั้ง ศาสนาอิสลาม คริสต์ และศาสนาอื่น ๆ เช่น พราหมณ์ และสิกข์ เป็นต้น แต่ชาวไทยก็มีลักษณะเป็นเอกภาพของสังคมศาสนา อย่างที่เรียกว่า “Unity in Diversity” คือ “เอกภาพในความแตกต่าง” ทางศาสนา เพราะศาสนาทุกศาสนาต่างมุ่งสอนในหลักการเดียวกัน นั่นก็คือ การประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของตนเองและสังคม กล่าวคือ ต้องไม่กระทำตนและสังคมให้ได้รับความเดือดร้อน ดังจะเห็นได้ว่า ทุกศาสนามีข้อห้ามในลักษณะเดียวกัน เช่น ความรัก ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีน้ำใจต่อกัน เป็นต้น ดังนั้นหากเราทุกคนยึดมั่นในศาสนาของตน ในภาพรวมก็จะเกิดเป็นสังคมแห่งสันติสุข สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุโรยา วานี (2557) ศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อําเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า ทูนทางทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว และพรอุษา ประสงค์วรรณะ (2556) ศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยได้ศึกษาชุมชนตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างศาสนา 3 ศาสนา ได้แก่ พุทธ คริสต์ และอิสลาม พบว่า ประชาชนในพื้นที่มี 3 กลุ่ม นับถือพระพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา และศาสนาอิสลาม ซึ่งต่างศาสนาต่างก็มีความรักความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ต่างช่วยกันพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนมีแต่สันติสุข ทั้งนี้ก็เพราะว่า ทุกคนมีความสำนึกในชาติ คือถือว่าตนเป็นคนไทย รักผืนแผ่นดินไทย คนไทยทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติใด เมื่อมาอยู่ร่วมกันก็ถือเป็นเพื่อนร่วมชาติเป็นที่

น้องกัน อนึ่ง ทุกคนมีศาสนาแม้จะแตกต่างกัน แต่ก็มีหลักการเดียวกัน คือทุกศาสนาสอนให้ตนเป็นคนดี มีน้ำใจ มีเมตตาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่วิวาทบาดหมางกัน ประกอบอาชีพสุจริตเพื่อสร้างตนสร้างสังคม และประเทศชาติให้มั่นคง ทุกคนมีความจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์ แม้จะเป็นชาวพุทธ แต่ก็ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงปกครองไพร่ฟ้าประชาชนด้วยทศพิธราชธรรม เหตุปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนต่างศาสนาในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งหลักการและพฤติกรรมดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสังคมต่างศาสนาในที่อื่น ๆ ของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 ระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ข้อค้นพบจากศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความตระหนักรู้ในด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.76 ทั้งนี้อาจมีเหตุเนื่องมาจากคนในชุมชนบ้านครัวเหนือเองมีความหลากหลายของคนอาศัยและวัยอยู่มาก คนในชุมชนบ้านครัวเหนือส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยทำงานมากกว่าวัยอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายของศาสนา สมัยก่อนคนในชุมชนเกือบทั้งหมดจะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ปัจจุบันมีผู้นับถือทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ ส่วนคนไทยอีสานที่เข้ามาอยู่ในบ้านครัวเหนือ จะประกอบไปด้วยสองกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ประกอบอาชีพอิสระไม่เกี่ยวข้องกับบ้านครัวเหนือ ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนในฐานะผู้เช่าบ้านหรือห้องพักกับกลุ่มที่มีอาชีพพึ่งพิงอยู่กับกิจการภายในชุมชนบ้านครัวเหนือ ซึ่งจะอาศัยอยู่ในบ้านครัวเหนือในฐานะลูกจ้าง กลุ่มแรกจะมีสัดส่วนสูงกว่า กลุ่มหลัง และกลุ่มแรกจะมีอัตราการโยกย้ายเข้าและออกสูงกว่ากลุ่มหลังอีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่ากลุ่มแรกนั้นมีวัตถุประสงค์ของการเข้ามาอาศัยในชุมชนบ้านครัวเหนือเป็นการชั่วคราว เพื่อที่จะหางานทำในกรุงเทพฯ และมักทำงานในตำแหน่งลูกจ้าง ซึ่งมีโอกาสในการที่จะเปลี่ยนงานสูงมาก จึงเป็นเหตุให้มีการโยกย้ายของกลุ่มคนอยู่ตลอดเวลา

ความแตกต่างระหว่างบุคคลนั้นเราต้องยอมรับว่าเราทุกคนล้วนมีความต่างกันกัน ไม่ว่าจะรูปร่าง ความคิด บุคลิกภาพ ทัศนคติ ความถนัด ความสนใจ ดังนั้นในเมื่อมาอยู่ร่วมกันเราก็ต้องที่จะรู้จักยอมรับในความต่างนั้นเหมือนดังที่ Defleur & Ball-Rokeach (1996) กล่าวไว้ว่า ความแตกต่างของบุคคลขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลทำให้มีพฤติกรรม การสื่อสาร และการเลือกเปิดรับสารที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ 1) มนุษย์เรามีความแตกต่างกันมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาส่วนบุคคล 2) ความต่างนี้บางส่วนมาจากลักษณะทางชีวภาคหรือร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้ 3) มนุษย์ซึ่งถูกชูปเลี้ยงภายใต้สถานการณ์ต่างๆ จะเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป และ 4) การเรียนรู้

สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันออกไป

นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านการเข้าใจและยอมรับผู้อื่นในเรื่องเกี่ยวกับการไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่า สามารถอธิบายให้เห็นได้ว่าระดับการไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่าน้อย นั้นหมายถึง การดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่าจะมีมาก ทนงศักดิ์ ประสบกิติคุณ (2535) ได้กล่าวว่าความตระหนักรู้ของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของแต่ละบุคคล ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักรู้ คือ 1) ประสบการณ์ที่มีต่อการรับรู้ 2) ความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม ถ้าบุคคลใดที่มีความเคยชินต่อสภาพแวดล้อมนั้น ก็จะทำให้บุคคลนั้นไม่ตระหนักรู้ต่อสิ่งที่เกิดขึ้น 3) ความใส่ใจและการเห็นคุณค่า ถ้าบุคคลใดมีความใส่ใจในเรื่องใดมาก ก็จะมี ความตระหนักรู้ในเรื่องนั้นมากเช่นกัน 4) ลักษณะและรูปแบบของสิ่งเร้าสามารถทำให้บุคคลที่พบเห็นเกิดความสนใจ ก็ย่อมทำให้ผู้พบเห็นเกิดการรับรู้และความตระหนักรู้ขึ้น และ 5) ระยะเวลาและความถี่ในการรับรู้ ถ้าบุคคลใดได้รับการรับรู้บ่อยครั้งเท่าใดหรือนานมากเท่าไรก็ยังมีโอกาสเกิดความตระหนักรู้ได้มากขึ้นเท่านั้นด้วย ดังที่แสงจันทร์ เมธาตระกูล (2552) กล่าวว่า สังคมไทยส่งเสริมเรื่องสิทธิกันมายาวนาน แต่คนส่วนใหญ่ก็ยังไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้คนที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน สังคมไทยยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วย นอกจากนี้การไม่ยอมรับความแตกต่าง ยังส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติ เช่น การรังเกียจผู้หญิงที่ต้องเผชิญปัญหาท้องไม่พร้อม การรังเกียจผู้ติดเชื้อเอชไอวี รวมทั้งอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อกัน เช่น การต่อต้านและการใช้กำลังทำร้ายกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือการยอมรับให้ผู้หญิงถูกคู่หรือสามีทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ดังที่พรอุษา ประสงค์วรรณะ (2556) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตนแต่บางครั้งการที่มีคนอยู่ร่วมกันหลายคนหลายกลุ่ม มีความหลากหลายแตกต่างกัน ก็ย่อมมีการขัดแย้งกันบ้าง คงไม่มีใครสามารถสร้างสังคมที่ปราศจากความขัดแย้งได้โดยสิ้นเชิง แม้เพียงคนๆ เดียวก็อาจมีความขัดแย้งในตนเองได้ เพราะมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมชาติอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนซึ่งมีความต้องการที่ไม่จำกัด แต่สิ่งที่สนองความต้องการนั้นมีอยู่จำกัด ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมมิใช่เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไป เพราะบางครั้งความขัดแย้งก็เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนั้นๆ ได้ หากแต่ถ้าเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้ว มีวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินการใดๆ ที่เหมาะสมกับชุมชน และสังคมนั้นๆ ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ อนึ่งศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุดและเป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นและลึกซึ้งที่สุด และศาสนาช่วยสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีต่อกันช่วยขจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้น เป็นรากฐานแห่งความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชน และสร้างความสงบสุขความมั่นคงให้แก่ชุมชน ดูเหมือนว่าบางครั้งศาสนา

สามารถขยายขอบเขตความเป็นเพื่อนที่ว่านี้ให้เลยออกไปนอกกรอบของเชื้อชาติ ดังที่ชาวมุสลิมทั่วโลกรู้สึกว่าคุณอยู่รวมในครอบครัวใหญ่ ชาวพุทธรู้สึกเป็นมิตร การมีเมตตา ศาสนาคริสต์สอนว่ามนุษย์คือบุตรของพระเจ้าเหมือนกัน เราจึงเป็นพี่น้องกันทั่วโลก เพื่อมุ่งสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คือ การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรมในการช่วย เหลือเกื้อกูลกันการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือจะทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่บุคคลนับถือสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลูกน้ำ แผลงภู (2551) ศึกษาการแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ โดยยึดหลักธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาหัวข้อสังคหัตถุ 4 มาเป็นแนวทางในการยึดถือและปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติเป็นหลักธรรมที่สอนให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคีตามหลักการสงเคราะห์ พบว่าองค์ประกอบด้านทาน สูงที่สุดมีค่า รองลงมาคือองค์ประกอบด้านปิยวาจา องค์ประกอบด้านอัตถจริยาและองค์ประกอบด้านสมานัตตตามลำดับ นอกจากนี้จากการเปรียบเทียบคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของนักเรียนเพศชายและเพศหญิง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศหญิงมีคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ตามหลักธรรมหัวข้อสังคหัตถุ 4 ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านสูงกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเรื่องนี้ที่ พบว่า เพศชายมีระดับความตระหนักรู้แตกต่างจากเพศหญิง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาระดับความตระหนักรู้ พบว่าสอดคล้องกันใน 5 ด้าน ยกเว้น การยอมรับซึ่งกันและกัน การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์ (2557) กล่าวถึง องค์ประกอบที่พึงประสงค์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านการเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ยอมรับลักษณะเฉพาะของตนเอง 2) ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง 3) ยอมรับการปฏิบัติตามศาสนาและวัฒนธรรมของตนเอง 4) ยอมรับการปฏิบัติศาสนาและวัฒนธรรมของผู้อื่น และ 5) ยอมรับการใช้ภาษาที่แตกต่าง นอกจากนี้วิไลลักษณ์ มีประชา (2552) ศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 พบว่า คุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันด้านการเคารพ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การเคารพซึ่งกันและกันทางกาย 2) การเคารพซึ่งกันและกันทางวาจา 3) การเคารพในสิทธิของผู้อื่น 4) การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การเคารพในกฎระเบียบของสังคม และ 6) การเคารพและปฏิบัติต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ตอนที่ 3 กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง เป็นกระบวนการการจัดการศึกษาที่ช่วยให้ชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของคนส่วนใหญ่ นอกจากนี้จะเป็นการพัฒนาตนเองแล้วยังเป็นการพัฒนาชุมชนอีกทางด้วย กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิตที่ดั่งบนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพของวิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมของคนในชุมชน จนนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจนก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งหลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามทีสุมาลี สังข์ศรี (2539, 2545) วิศนีย์ ศิลตระกูล (2545) และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กล่าวถึงหลักของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้ 1) การให้ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาและผู้ด้อยโอกาส โดยปราศจากข้อจำกัดต่างๆ และต้องได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน 2) การกระจายโอกาสทางการศึกษา จะต้องใช้วิธีการอย่างหลากหลายเพื่อกระจายความรู้และโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมและทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดก็ตาม 3) การส่งเสริมการศึกษาให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เมื่อใดที่มีความพร้อมก็สามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาและได้ทุกช่วงวัยของชีวิต 4) การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อให้รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อมุ่งให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น 5) การมีความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์หรือระเบียบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอย่างด้านความรู้ อายุ เพศ วัย 6) การตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม ดังนั้นการจัดกิจกรรมก็ควรคำนึงให้มีความแตกต่างกันออกไป 7) ต้องมีความสัมพันธ์กับสภาพการดำเนินงาน เนื้อหาของหลักสูตรและกิจกรรมควรมีความยืดหยุ่นและมีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของแต่ละท้องถิ่น 8) มีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความสะดวก 9) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งในด้าน เพศ อายุ อาชีพ ความสนใจ ต้องพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และให้อิสระแก่ผู้เรียนให้สามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและตามเวลาที่สะดวก 10) ผู้ที่จะมาให้ความรู้ควรมีความหลากหลาย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นครูหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษาเท่านั้น อาจจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอก สถานประกอบการ ประชาชนชาวบ้าน หรือผู้นำทางศาสนาก็ได้ 11) การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควร

จะต้องให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ทันที เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพแล้วจึงไม่มีเวลาเพื่อสะสมความรู้ไว้หลายๆ ปี แต่พวกเขาต้องการที่จะเรียนเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตในทันทีทันใด และ 12) ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่ ต้องคอยอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เพราะเวลาที่จะมาเรียนในเวลาปกติที่ย่อมที่จะเป็นไปได้ยากพอสมควร บางครั้งการเรียนการสอนอาจจัดตามสถานที่ที่ผู้เรียนสะดวก เช่น หอประชุม วัด โบสถ์ มัสยิด หรือแม้กระทั่งใต้ต้นไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ Coombs (1994) ได้จำแนกประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 4 ประเภท ดังนี้ 1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนสามารถอ่านออก เขียนได้ 2) การศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต เป็นการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัว 3) การศึกษาเพื่อปรับปรุงองค์กร เป็นการพัฒนาให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ และ 4) การศึกษาเพื่ออาชีพ เป็นการพัฒนาคความรู้ ทักษะ และกิจกรรมให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่วนรัตนา พุ่มไพศาล (2528) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้เป็น 6 ประเภท ดังนี้ 1) การศึกษาสามัญ หรือความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นตลอดจนมีความสามารถดำรงชีพในสังคมได้ 2) การศึกษาด้านอาชีพ รวมทั้งการเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ การพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ 3) การศึกษาสำหรับการพัฒนาชุมชนและสภาพแวดล้อม ได้แก่ การให้การศึกษากลับเกี่ยวกับกิจกรรมของท้องถิ่น และสถาบันของชาติตลอดจนกระบวนการต่างๆ ในสังคม 4) การศึกษาสำหรับปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว ได้แก่ ให้ความรู้ ทักษะ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว เช่น ความรู้ ความสามารถในการเรื่องสุขภาพอนามัย การโภชนาการ การจัดตกแต่งบ้าน การเลี้ยงเด็ก การซ่อมแซมและปรับปรุงบ้าน และการวางแผนครอบครัว เป็นต้น 5) การศึกษาประเภทที่มุ่งเสริมสร้างความสมบูรณ์แห่งชาติ ได้แก่ การนันทนาการ การศึกษา และการพักผ่อนท่องเที่ยว เป็นต้น และ 6) การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการและเพิ่มผลผลิต เพิ่มประสิทธิภาพและความมั่นคงในวงการอุตสาหกรรมและการค้าขาย และอาชีพอื่นๆ รัตนาอุบล (2550) ก็ได้แบ่งประเภทของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้เป็น 6 ประเภท ดังนี้ 1) การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา เป็นต้น 2) การศึกษาด้านทักษะอาชีพ คือ กิจกรรมฝึกอาชีพเพื่อมุ่งพัฒนาคความรู้ และทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพตามความสนใจและความต้องการในสาขาวิชาต่างๆ 3) การให้บริการข่าวสารและสารสนเทศต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเคลื่อนที่ แหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อการศึกษา ตลอดจนหนังสือ วารสาร หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น 4) การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม คือ

ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต 5) การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมือง การปกครอง ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม การใช้สิทธิและหน้าที่ตามกระบวนการทางสังคม เป็นต้น และ 6) การศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรม และกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การใช้เวลาว่างหรืองานอดิเรก เป็นต้น

สำหรับกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะที่เป็นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หรือที่เรียกว่า Self-Directed Learning ที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ซึ่งโนลส์ (Knowles, 1978) และ สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2543) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ผู้เรียนจะเป็นผู้ริเริ่มการเรียนรู้ ทำให้มีเป้าหมาย มีแรงจูงใจสูง เป็นการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการเรียนด้วยตนเอง และผู้เรียนมักจะนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าและยาวนานกว่าผู้เรียนที่รอรับคำสั่งสอนอย่างเดียว 2) กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพและกระบวนการพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติ มนุษย์เกิดมาช่วยตัวเองไม่ได้ต้องพึ่งพาพ่อแม่และอาศัยคนอื่นตลอดเวลา เมื่อเติบโตขึ้นค่อยๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระมีความรับผิดชอบในชีวิตของตนเองไม่พึ่งคนอื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชี้แนะตนเองได้มากขึ้น 3) ความรู้ในอดีตจะล้าสมัยในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ จุดมุ่งหมายของการศึกษาจึงจำเป็นต้องเน้นในเรื่องของการพัฒนาทักษะของการแสวงหาความรู้ใหม่ รู้จักการเรียนรู้ เพื่อว่าผู้เรียนนอกจากจะได้ความรู้ที่เป็นปัจจุบันแล้ว ยังจะต้องมีทักษะและความสามารถที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ สำหรับอนาคตอีกด้วย จึงควรเป็นผู้มีทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) การพัฒนาทางการศึกษา มีหลักสูตรใหม่ การเรียนเปิดกว้างแบบไร้พรมแดน มีศูนย์บริการทางวิชาการ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่จัดในสถาบันต่างๆ เป็นโปรแกรมการศึกษาอย่างอิสระจัดให้แก่บุคคลทั่วไป รูปแบบของการศึกษาล้วนผลักราระความรับผิดชอบให้ผู้เรียนต้องเรียนด้วยตนเอง และ 5) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นความรู้ที่เคารพในศักยภาพของผู้เรียน และเป็นการเรียนรู้ที่สนองตอบต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน โดยที่ยอมรับว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองได้ เพื่อที่จะให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข จึงต้องเป็นกระบวนการเรียนที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดย Garrison (1977) ก็ได้กล่าวถึงความสำคัญหรือประโยชน์ของการเรียนด้วยตนเอง สามารถอธิบายได้จากลักษณะของผู้เรียนที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากการเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนจะตระหนักในความรับผิดชอบที่ทำให้การเรียนมีความหมายและควบคุมตนเองในการเรียน นอกจากนี้ Gugliemino (2008) กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า การเรียนด้วยตนเองเป็นธรรมชาติของการตอบสนองในการเรียนของมนุษย์

เป็นความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ตอบสนองต่อสิ่งใหม่ๆ ปัญหาหรือความท้าทายของสิ่งแวดล้อม และการเรียนด้วยตนเองเป็นไปเพื่อความอยู่รอดในสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลรายองค์ประกอบได้ดังนี้

1. ความเชื่อพื้นฐานของกระบวนการการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ซึ่งให้ความสำคัญกับความเชื่อของคนในชุมชนที่สามารถเรียนรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาในระบบ คือ ปรัชญามนุษยนิยม (Humanism) ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับในความต่างนั้น การพัฒนาคนจึงมุ่งไปที่การพัฒนาเป็นรายบุคคล จึงต้องคำนึงถึงความต้องการของบุคคลและยอมรับความรู้และประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งคนในชุมชนจะเป็นผู้ที่เห็นการเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน เมื่อพบปัญหาก็มาช่วยกันเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหานั้น จนนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและชุมชน ส่งผลให้ตนเองได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องและยังทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาจนนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล สอดคล้องกับอาชญา รัตนอุบล (2550) ที่กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษาในระบบโรงเรียนว่าเป็นการมุ่งหวังในการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม หรือพัฒนาด้านวัตถุที่ดีขึ้น เช่น การส่งเสริมด้านการผลิต การส่งเสริมด้านคมนาคมขนส่ง และการบริการสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว การศึกษาในระบบโรงเรียนยังมุ่งที่จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจปัญหาของตนเองและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขสภาพความเป็นอยู่และชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วชุมชนจะมีทรัพยากรอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางเทคนิค และทรัพยากรตามธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ก็คือ ตัวประชาชนและความสามารถของบุคคล สำหรับทรัพยากรทางเทคนิคก็คือ สิ่งต่างๆ อันเป็นผลมาจากวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์ เช่น รถยนต์ ถนน ปุ๋ยเคมี เป็นต้น และทรัพยากรตามธรรมชาติ ได้แก่ ดิน แร่ธาตุ น้ำ และภูมิอากาศ เป็นต้น ถ้าหากประชาชนได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและมีความตระหนักว่าตนเองและชุมชนมีทรัพยากรอะไรบ้างแล้ว ก็จะเกิดความตระหนักในการที่จะปกป้อง หวงแหน หรือสิ่งใดที่สามารถนำทรัพยากรมาใช้พัฒนาสภาพแวดล้อมของตนต่อไปได้ จะทำชุมชนดังกล่าวมีแต่ความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดของกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง แนวคิดเป็นหัวใจหลักของที่จะพัฒนากระบวนการ เพราะแนวคิดจะนำไปสู่การปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวประกอบด้วย

2.1 การสร้างความเข้าใจเพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนักรู้ถึงปัญหา และมองเห็นถึงประโยชน์และคุณค่าเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ดังเช่นกิจกรรมจิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวงที่จัดขึ้นมาก็เพื่อให้คนในชุมชนได้ตระหนักรู้ถึงปัญหาของชุมชน และมองเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมว่านอกจากตัวเองจะได้รับประโยชน์แล้วคนในชุมชนเองก็ยิ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับสุมาลี สังข์ศรี (2545) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้บริการการศึกษาแก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกสถานะความเป็นอยู่ ทุกถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึงและเสมอภาค โดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ ที่จะเป็นอุปสรรคต่อการได้รับการศึกษา เช่น เวลา สถานที่ ค่าใช้จ่าย เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อมุ่งให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต มีความรู้ในการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ด้านข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมือง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข สามารถเผชิญปัญหา รู้จักคิดวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถแสวงหาความรู้และเลือกรับความรู้จากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม และยังสามารถศึกษาของชนกนารถ บุญวัฒน์กุล (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” พบว่า การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นการพัฒนาขีดความสามารถหรือการพัฒนาตนเองของผู้เรียน ในทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้เรียนในการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะเป็นกลุ่มคนที่หลากหลาย ตามแต่ละช่วงวัยซึ่งการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนจะทำให้มีผลทั้งต่อตนเอง บุคคลอื่นและสังคมได้ในทางใดทางหนึ่ง ในการพัฒนาศักยภาพทุกด้านในตนเองผู้เรียนต้องสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง คิดและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง และพร้อมที่จะเป็นผู้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

2.2 การสร้างความร่วมมือของชาวบ้านเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างมีขั้นตอน ดังเช่นกิจกรรมจิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวงที่จัดขึ้นนั้นสามารถสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นกิจกรรมที่เป็นความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ของระบบโรงเรียน ของสำนักบริการงานการศึกษานอกโรงเรียน (2546) ที่ระบุว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ของระบบโรงเรียน ต้องยึดหลักสำคัญคือ หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน เอื้ออาทร การช่วยกันและกัน

ปลูกฝังวินัยในตนเอง ฝึกความรับผิดชอบ โดยชุมชนสามารถเข้ามาร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรเป็นแหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนในเรื่องอื่น ๆ เพื่อผลิตผู้เรียนที่เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนต่อไป และยังสอดคล้องกับสุไรยา วานี (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” พบว่า ชุมชนทรายขาวนำเสนอแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้เป็นแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกฝ่ายซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลอย่างยั่งยืน

2.3 ชาวบ้านสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เมื่อสิ่งที่จะเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพภูมิหลัง บริบททางสังคมของชุมชน และประสบการณ์ของตนเอง จากผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของชุมชนบ้านควีนเหนือสามารถนำไปสู่ความต้องการและเป้าหมายของชุมชนในเรื่องการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันได้ 2 ข้อ คือ 1) การส่งเสริมความร่วมมือของคนในชุมชน และ 2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนให้น่าอยู่ ซึ่งชนกนารถ บุญวัฒนะกุล (2557) กล่าวว่า กลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นกลุ่มผู้เรียนในวัย ผู้ใหญ่ที่มีความพร้อม มีความต้องการได้รับการศึกษาการฝึกอบรม การพัฒนาอาชีพและการงานของตนเอง ตาม ความถนัด ความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ และ สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยต้องมีความหลากหลายและแตกต่างตามผู้เรียน เพราะกลุ่มกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างทั้งในด้าน เพศ อายุ อาชีพ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ด้วยและพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระแก่ผู้เรียนให้สามารถเลือกเรียนได้ตามความสามารถและตามเวลาที่ตนสะดวก

2.4 การเรียนรู้ของชาวบ้านนั้นต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและตอบสนองต่อปัญหาของชุมชน จากผลการกำหนดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่จะช่วยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้นซึ่งหนึ่งในกิจกรรมที่ชุมชนกำหนดร่วมกันคือกิจกรรมจิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง สอดคล้องกับที่สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงหลักการของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าต้องสัมพันธ์กับสภาพการดำเนินงาน เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย คือ นอกจากจะมีกิจกรรมหลายประเภท หลายสาขาแล้ว เนื้อหาในหลักสูตรของแต่ละวิชาก็ควรจะต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของแต่ละท้องถิ่น และจัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต โดยไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต

3. หลักการที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง เป็นหลักการที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เกิดความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน และมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น ประกอบด้วย

3.1 การสร้างความตระหนักรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้นและเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น จากการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกันในชุมชนบ้านครัวเหนือ สรุปได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การขาดความร่วมมือของคนในชุมชน 2) ปัญหาครอบครัว 3) ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 4) ปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชน ซึ่งปัญหาทั้ง 4 ด้านจะนำไปสู่การแก้ปัญหาในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอุดม เชยกิจวงศ์ (2545) ที่ได้กล่าวถึงหลักการของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่าต้องให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนโดยปฏิบัติ ถ้าผู้เรียนค้นพบความสามารถของตนเอง จะทำให้รู้จักตนเองและเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความต้องการในการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเองในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ พิทักษ์ (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเรื่องเพศวิถีของวัยรุ่น” พบว่า เราต้องทำให้ชุมชนตระหนักในปัญหาและนำศักยภาพของคนที่มีอยู่มาใช้แก้ปัญหาและร่วมกันพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเรื่องเพศวิถีของวัยรุ่น จึงจะทำให้กระบวนการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จได้

3.2 การสร้างแรงจูงใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง การจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นผู้ที่มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยู่ตลอดเวลา และสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังที่สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงหลักการของการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนว่าต้องสร้างแรงจูงใจ สร้างนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน เสาะแสวงหาความรู้และเครื่องมือในการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการจัดการศึกษาระบบโรงเรียนเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีในสังคมที่ประชาชนมีคุณภาพ ประชาชนจำเป็นที่จะต้องมีความทัศนคติที่ดีในการทำงาน การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม ด้วยเหตุนี้การศึกษาของระบบโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องสร้าง และปลูกฝังทัศนคติที่ดี ถูกต้องและเหมาะสมให้แก่ประชาชนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยชรา ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครองแบบประชาธิปไตย ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา การเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น

3.3 การสร้างการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและตอบสนองต่อปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่จะทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ว่าสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตได้จริง การศึกษาระบบโรงเรียนเป็นการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต

ที่สัมพันธ์กับสภาพปัญหา การดำเนินชีวิต และสภาพแวดล้อมชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Barell (2011) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้จากปัญหาเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการสืบค้นจากปัญหาสามารถปรับใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับ ทุกระดับความสามารถ และนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนทุกรูปแบบ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duze, C.O. (2010) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการวิจัยของการใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการบรรลุผลและทัศนคติของนักศึกษาปริญญาตรีในวิชาวิธีวิจัยทางการศึกษา” พบว่า รูปแบบหรือลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่โดยการเรียนรู้บนฐานปัญหา (Problem-Based) ทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชานี้ดียิ่งขึ้น และสมาลี สังข์ศรี (2545) ยังได้กล่าวว่าเกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าต้องจัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต โดยไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต

3.4 การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้มีใช้เพียงแค่อ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพและสถานการณ์ใหม่ๆ ของสังคมให้ได้ ดังนั้นการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะหรือความชัดเจนในชีวิตจากการลงมือปฏิบัติ การพัฒนาตนเองจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีความต้องการที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ บุคคลควรมีความต้องการในการปรับปรุงตนเองเพื่อให้เป็นผู้ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ผล ดังที่ปราณี รามสูตและจรัส ดั่งสุวรรณ (2545) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการปรับปรุงตนเอง เป็นความต้องการในการที่จะพัฒนาตนเองเพื่อชีวิตที่ประสบความสำเร็จ คือ การพัฒนาตนเองในแง่ความรู้และในทุกด้านให้ดีขึ้นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ขั้นที่ 2 เป็นขั้นการวิเคราะห์ตนเอง โดยการสังเกตตนเอง ประเมินตนเองและสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นรวมทั้งเปรียบเทียบบุคลิกภาพที่สังคมต้องการ และขั้นที่ 3 การวางแผนพัฒนาตนเองและการตั้งเป้าหมาย นอกจากนี้ Bruce (2007) ยังได้กล่าวถึงหลักการของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เริ่มต้นจากการนำประสบการณ์ของผู้เรียน การตั้งประเด็นปัญหา ด้วยการตั้งกลุ่มของผู้เรียนเองและเลือกหัวข้อสำหรับการทำกิจกรรม 2) การจัดตั้งความสัมพันธ์บนฐานของการสนทนา โดยมีแนวทางสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตจริง โดยเริ่มต้นจากความรู้และความเชี่ยวชาญของผู้เรียน 3) ผู้เรียนพัฒนาขอบเขตการอภิปรายและการวิเคราะห์ด้วยประสบการณ์ของผู้เรียนเอง และ 4) มีการสื่อสารที่หลากหลายและมีกิจกรรมที่สนุก น่าสนใจ เน้นการปฏิบัติด้วยการใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ การมีปฏิสัมพันธ์อันดีร่วมกัน และเกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วย

4. ปัจจัยและเงื่อนไขในการนำกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองไปใช้

ในการนำกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองไปใช้นั้น เนื่องจากแต่ละพื้นที่หรือแต่ละชุมชนมีบริบทหรือสภาพที่แตกต่างกันไป ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วถ้าหากชุมชนต่างพื้นที่นำไปใช้แล้วจะประสบความสำเร็จได้เหมือนชุมชนต้นแบบหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยและเงื่อนไขของการใช้กระบวนการด้วย เพื่อให้การนำไปใช้ประสบความสำเร็จและเกิดการพัฒนายั่งยืน สอดคล้องกับศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย (2542) ที่กล่าวถึงหลักการที่สำคัญในการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนไว้ว่าต้องตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยแต่ละกิจกรรมจะจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแต่ละท้องถิ่นอาจมีความต้องการไม่เหมือนกัน ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ควรจะต้องแตกต่างกันไป และการจัดการศึกษาต้องมีความสัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิต อีกทั้งเนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรต้องยึดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น อันจะส่งผลให้คนในท้องถิ่นนั้นเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตได้จริง ทั้งนี้ปัจจัยและเงื่อนไขในการนำกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองไปใช้ มีดังนี้

4.1 การมีคณะทำงานหรือทีมที่มีความเข้มแข็ง จากการลงพื้นที่ชุมชนบ้านครัวเหนือพบว่า คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถที่จะขับเคลื่อนงานหรือกิจกรรมของชุมชนให้บรรลุผลสำเร็จได้ มีการทำงานที่สอดคล้องประสานกันระหว่างผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ดังที่ Bridges (1992) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานว่าผู้เรียนแต่ละคนต้องร่วมกันทำงานเป็นทีม ต้องมีการแบ่งหน้าที่ในการสอนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้อัชัญญา รัตนอุบล (2550) ยังได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาของระบบโรงเรียนว่าเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน โดยการศึกษาของระบบโรงเรียน จะมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาความสามารถทางด้านประชาธิปไตยของประชาชนแล้วยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการรับผิดชอบงานร่วมกัน รู้จักการแบ่งงานกันทำ รู้จักการปรับตัว รู้จักเคารพในความคิดเห็นและสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น และนอกจากนี้ยังช่วยสนับสนุนให้กล้าที่จะคิดวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ปัญหา และสามารถตัดสินใจด้วยตนเองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมอีกด้วย

4.2 การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาของระบบโรงเรียนเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับคนในชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยการใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

พัชราวดี ตรีชัย (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ต.ศิลาลอย อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์” พบว่า ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติในด้านต่าง ๆ สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ 1) ผู้นำ มีภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถของผู้นำในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตยในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืน ทางความคิด วิถีคิด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึก ให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจใน ตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน

4.3 ความพร้อมด้านสถานที่และทรัพยากรต่างๆ ที่จะใช้ในการเรียนรู้ เพราะจะช่วยทำให้กระบวนการเรียนรู้เกิดความราบรื่นและต่อเนื่อง การศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้ความหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ตามความเหมาะสมของแต่ละคน ดังที่อาชัญญา รัตนอุบล (2544) กล่าวว่าไว้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นระบบการศึกษาที่มีลักษณะ คือ การลงทุนและค่าใช้จ่าย เป็นการลงทุนที่ประหยัด โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดังนั้น จึงไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนไว้อย่างแน่นอนตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมการศึกษาของแต่ละแห่ง และสำหรับสถานที่ ถ้าไม่มีสถานที่หรือสถาบันที่เป็นทางการแน่นอนตายตัว สามารถใช้สถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ตามความสะดวกและโอกาสของผู้สอนและผู้เรียน สถานที่อาจจะเป็น บ้าน วัด โรงเรียน ไร่ร่มไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ Knowles (1978) ได้กล่าวถึงความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ว่าความพร้อมที่จะเรียนมีเพิ่มมากขึ้น โดยมุ่งไปสู่ภาระงานตามบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม (Readiness)

4.4 ความพร้อมด้านเวลาของผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อมาร่วมดำเนินกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาที่จะมาเรียนก็ย่อมที่จะเป็นไปได้ยากพอควร การเรียนการสอนจึงสามารถที่จะจัดตามสถานที่ต่างๆ ตามความสะดวกของผู้เรียน เช่น ศาลาวัด หอประชุม หรือตามไร่ต้นไม้ก็ได้ เป็นต้น และเวลาเรียนก็ควรจัดให้เหมาะสมกับช่วงเวลาว่างของกลุ่มเป้าหมาย ดังที่สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงหลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาที่จะมาเรียนก็ย่อมที่จะเป็นไปได้ยากพอควร การเรียนการสอนจึงสามารถที่จะจัดตามสถานที่ต่างๆ ตามความสะดวกของผู้เรียน เช่น ศาลาวัด หอประชุม หรือ

ตามได้ต้นไม้ก็ได้ และเวลาเรียนก็ควรจัดให้เหมาะสมกับช่วงเวลาว่างของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2544) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นระบบการศึกษาที่มี ลักษณะ คือ ระยะเวลา เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนจะมีความยืดหยุ่นที่เป็นไปตามเรื่องที่จะศึกษา และลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น หรือจัดในเวลาใดเวลาหนึ่ง ก็ได้แล้วแต่ความสะดวกและความเหมาะสมของผู้เรียน โดยไม่ได้กำหนดเวลาไว้อย่างแน่นอนสามารถ เรียนได้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ Knowles (1978) ได้กล่าวถึงความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ว่าเป็นผู้ที่ให้คุณค่ากับเวลา โดยจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในทันทีกับการทำงานหรือการแก้ปัญหาในชีวิตจริง

4.5 การติดต่อสื่อสารที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ การศึกษานอกระบบโรงเรียน เน้นการติดต่อสื่อสารระหว่างกันผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ตลอดทุกที่และทุกเวลาตามที่ต้องการ ดังที่อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเพื่อเกิดทักษะหรือความชัดเจนในชีวิต สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้าน เทคโนโลยีและการคมนาคม การสื่อสารมีความรวดเร็วมากขึ้นกว่าเดิมมาก สังคมจึงไม่อาจหยุดนิ่งได้ เศรษฐกิจมีการบีบรัดตัวบังคับให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องช่วยให้ ความรู้แก่บุคคล เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพและสถานการณ์ใหม่ของสังคมให้ได้ นอกจากนี้แล้วการที่ประชากรของโลกเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ความเป็นอยู่และการ ดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนได้รับผลกระทบไปด้วย ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงควรต้องได้รับความรู้ เพื่อจะได้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีทักษะในการอาชีพของตน เพื่อการแข่งขันในตลาดแรงงานหรือเพื่อ จะได้มีทักษะ รู้จักประหยัดทรัพยากรและรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและชุมชน ให้มากที่สุด และสุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เพื่อมุ่งให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต มีความรู้ในการ นำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ด้านข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้ สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมือง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข สามารถเผชิญปัญหา รู้จักคิดวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถแสวงหาความรู้และเลือกรับความรู้จากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

5. สิ่งที่ทำให้กระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองประสบความสำเร็จ

ในการนำกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองไปใช้ให้ประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย แต่สิ่งที่

สำคัญที่สุด คือ คนในชุมชนทุกคนต้องให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ซึ่งสิ่งที่จะทำให้กระบวนการฯ ประสบความสำเร็จได้นั้น ประกอบด้วยดังนี้

5.1 การสร้างข้อตกลงร่วมกัน จะทำให้การเรียนรู้มีเป้าหมาย นอกจากนี้ข้อผูกพันยังทำให้เกิดกิจกรรมและการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดร่วมกันด้วย จากการลงพื้นที่ชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี ได้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนที่ชัดเจน ดังที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นวิธีเรียนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนวิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความต้องการและความสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ต้องการเรียน ซึ่งในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายผู้เรียนแต่ละคนจะต้องมีการจัดทำข้อตกลงการเรียนหรือสัญญาการเรียนรู้ออกมา เพื่อให้ครูจะได้ทราบความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคล สัญญาการเรียนรู้ออกมา (Learning Contact) คือข้อตกลงที่ผู้เรียนได้ทำไว้กับครูว่าผู้เรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรในการเรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยผู้เรียนจะเป็นผู้เขียนสัญญาการเรียนรู้ออกมา ระบุว่าเรียนรู้อะไรจะวัดผลด้วยวิธีใด จะมีหลักฐานการเรียนรู้อะไรบ้างและผลการเรียนควรเป็นอย่างไร เมื่อเขียนเสร็จแล้วจัดทำสำเนาให้ครู 1 ชุดเพื่อครูจะได้ติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชฎาพร ปาคุด (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทครูในการส่งเสริมวินัยในตนเองแก่เด็กวัยอนุบาล” พบว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมวินัยในตนเองแก่เด็กวัยอนุบาลในด้านการจัดสภาพแวดล้อมโดยการร่วมกันสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมและกำกับพฤติกรรมเด็กให้เป็นไปตามข้อตกลงมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

5.2 การมีผู้นำที่เข้มแข็งและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากการลงพื้นที่ชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็ง เมื่อมีโครงการหรือการได้รับความรู้ใหม่ๆ ก็มักจะนำมาแบ่งปันหรือให้โอกาสคนในชุมชนได้ร่วมกันเรียนรู้ ซึ่งอาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน โดยการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาความสามารถทางด้านประชาธิปไตยของประชาชนแล้วยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการรับผิดชอบต่องานร่วมกัน รู้จักการแบ่งงาน กันทำ รู้จักการปรับตัว รู้จักเคารพในความคิดเห็นและสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชราวดี ตรีชัย (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ต.ศิลาลอย อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์” พบว่า ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติในด้านต่าง

ๆ สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ 1) ผู้นำ มีภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถของผู้นำในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตยในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืน ทางความคิด วิถีคิด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึก ให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจใน ตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน

5.3 สมาชิกให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ ถ้าสมาชิกให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ก็จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น เพราะสมาชิกเข้ามาร่วมด้วยความเต็มใจไม่ได้มาร่วมเพราะถูกบังคับ หรือหากไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ก็จะคอยติดตามข่าวสาร สอบถามความคืบหน้าของการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นกิจกรรมจิตอาสาทำดี เพื่อพ่อหลวงที่สมาชิกในสังคมให้ความร่วมมือในการกิจกรรมด้วยความเต็มใจเพราะต้องการเห็นชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างเป็นแกตีสู่ ดังที่ Knowles (1984) ได้เสนอกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเองโดยการสร้างบรรยากาศความเป็นให้มีความเป็นกันเอง เป็นการแสดงความเคารพและให้การยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ผ่อนคลายจึงมีความยินดีที่จะแลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัชชาติ ชมภูหลง (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสนาม อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2” พบว่า การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสามารถช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านสนาม อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 บรรลุเป้าหมาย โดยคณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกฝ่ายตระหนักและเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการจัดการศึกษาทุกด้าน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการ จัดการศึกษาของโรงเรียนดียิ่งขึ้น

5.4 ความพร้อมของเวลา เป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องการให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ปราศจากข้อจำกัดที่จะเป็นอุปสรรคต่อการได้รับการศึกษา เช่น เวลา สถานที่ ค่าใช้จ่าย เป็นต้น ซึ่งสุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงหลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาที่จะมาเรียนก็ย่อมที่จะเป็นไปได้อย่างพอควร การเรียนการสอนจึงสามารถที่จะจัดตามสถานที่ต่างๆ ตามความสะดวกของผู้เรียน เช่น ศาลาวัด หอประชุม หรือตามใต้ต้นไม้ก็ได้ และ

เวลาเรียนก็ควรจัดให้เหมาะสมกับช่วงเวลาว่างของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับอาชัญญา รัตนอุบล (2544) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นระบบการศึกษาที่มีลักษณะ คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนจะมีความยืดหยุ่นที่เป็นไปตามเรื่องที่จะศึกษาและลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น หรือจัดในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้แล้วแต่ความสะดวกและความเหมาะสมของผู้เรียน โดยไม่ได้กำหนดเวลาไว้อย่างแน่นอนสามารถเรียนได้ตลอดชีวิต นอกนี้ Knowles (1978) ได้กล่าวถึงความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ว่าเป็นผู้ที่ให้คุณค่ากับเวลา โดยจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในทันทีกับการทำงานหรือการแก้ปัญหาในชีวิตจริง

6. กระบวนการและองค์ประกอบของกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

กระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ที่สังเคราะห์ได้นั้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับรู้ปัญหา 2) การวางแผน 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การสรุปผล และ 5) การสะท้อนคิดทบทวน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้มาจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research: PAR) ในพื้นที่ชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนวิเคราะห์ความต้องการในการแก้ไขปัญหาคือสอดคล้องกับสภาพและบริบทของสังคมจนกระทั่งเกิดเป็นกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อลง” ที่เป็นกิจกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลให้แก่คนในชุมชนโดยคนชุมชนเอง แต่การที่จะสร้างคนให้เกิดความตระหนักรู้ในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลอย่างเกื้อกูลนั้นไม่ใช่เรื่องที่สามารถทำได้ง่ายๆ แต่ก็ไม่ยากหากได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน การสร้างความตระหนักรู้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน อาจจะต้องใช้ระยะเวลาและใช้ความพยายามเป็นอย่างมากในการทำกิจกรรม และยังมีปัจจัยอื่นๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยในและภายนอกชุมชน เช่น การเคลื่อนย้ายของคนในชุมชนที่เกิดขึ้นตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี หรือแม้แต่เหตุการณ์ทางสังคม เป็นต้น ทั้งนี้ในระหว่างการทำกิจกรรมวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองนั้น เฝื่อนอยู่ในช่วงของเหตุการณ์การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชผู้ที่ทรงเป็นต้นแบบของการเป็นคนดี มีความเพียรพยายาม และความเสียสละ ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลจึงได้ทำกิจกรรมจิตอาสาทำดีเพื่อพ่อลงขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2561 ณ ชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี กิจกรรมนี้นอกจากจะเป็นกิจกรรมสำหรับการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วยังเป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์ในการทำดีเพื่อแสดงความป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชนที่ร่วมกันแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่านอย่างหาที่สุดมิได้ ดังนั้นแล้วสรุปได้ว่ากระบวนการและองค์ประกอบของการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความ

ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่ผู้วิจัยและชุมชนบ้านครัวเหนือได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นมาอันเป็นผลที่เกิดจากการดำเนินการวิจัยอย่างแท้จริงไม่ได้เป็นผลมาจากเหตุการณ์ที่กำลังเป็นกระแสในสังคมแต่อย่างใด สอดคล้องกับ Knowles (1984) ที่ได้เสนอกระบวนการจัดกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นการแสดงความเคารพและให้การยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ผ่อนคลายจึงมีความยินดีที่จะแลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน 2) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเน้นบรรยากาศที่มีความผ่อนคลายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ให้ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกที่จะให้การสนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียน 4) ให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่หากผู้เรียนยังไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ผู้สอนจะเป็นผู้ที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน 5) ให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ที่เลือกวิธีการ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ตนเองชอบและสามารถลงมือปฏิบัติได้ ส่วนผู้สอนจะคอยเป็นผู้ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนติดขัดเท่านั้น 6) ให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการ เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนคอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนติดขัดเท่านั้น และ 7) ให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการชี้แนะและแนะนำวิธีการในการประเมินผลการเรียนรู้ นับว่าขั้นนี้มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนเองว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่รวมทั้งสนับสนุนให้ ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ต่อไปกระบวนการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้วีริฉัตร สุปัญญา (2545) ก็ได้กล่าวถึงรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่ามีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายกิจกรรม และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ 2) การกำหนดกิจกรรมการ เรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้ การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การ กำหนดวิธีการประเมินผู้เรียน ซึ่งมีประเด็นที่จะต้องพิจารณา คือ สิ่งที่ผู้จัดกิจกรรมจะต้องประเมิน เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ เป็นต้น วิธีการประเมิน โดยการสังเกต สัมภาษณ์ หรือการทดสอบ เป็นต้น และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินซึ่งมีหลายประเภท ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกผลการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้ในการจะ เลือกใช้เครื่องมือใดนั้นต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียน และอาจจะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือก เครื่องมือในการประเมินร่วมกับผู้สอน

ในส่วนขององค์ประกอบของกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองนั้น ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ กิจกรรมการ เรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งคล้ายคลึงกับสีลาภรณ์ นาครทรรพ (2539) ที่ได้

อธิบายถึงองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ว่าประกอบด้วย 1) ฐานการเรียนรู้ คือ แหล่งของการเรียนรู้ เช่น ครอบครัว ชุมชน พ่อแม่ เพื่อน กลุ่มเครือข่ายต่างๆ เป็นต้น 2) เนื้อหาหรือองค์ความรู้ ซึ่งกำหนดจากความต้องการของผู้เรียน 3) กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การสอน การสังเกต การอ่าน การถาม ฯลฯ ซึ่งหากอภิปรายรายองค์ประกอบนั้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 1) เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหา และสาเหตุของการอยู่ร่วมกันในชุมชน โดยการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและส่วนรวม จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ผลเสียของปัญหาที่เกิดขึ้น 2) เนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิธีการและแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล โดยการค้นคว้าจากสื่อต่างๆ เช่น ตำราวิชาการ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น 3) เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้คนในชุมชนที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมสามารถดำเนินการวิจัยได้ด้วยตนเองในฐานะที่เป็นเจ้าของความรู้ในชุมชน และสามารถที่จะถอดองค์ความรู้จากชุมชนได้ 4) เนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติ และกิจกรรมการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน โดยเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เคยดำเนินการมา หรือเคยได้อบรม หรือได้รับความรู้มา และ 5) เนื้อหาเกี่ยวกับการคิด การวิเคราะห์ การวางแผน การดำเนินการ และการสรุปผลกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเนื้อหาการเรียนรู้นี้ดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการแก้ไขผ่านการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภักษร พองจางวาง (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง การเขียนโปรแกรมขั้นพื้นฐานด้วยภาษาจาวาสคริปต์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง การเขียนโปรแกรมขั้นพื้นฐานด้วยภาษาจาวาสคริปต์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล

2. กิจกรรมการเรียนรู้ ใช้วิธีการในการที่จะให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดึงศักยภาพของตนเองออกมาผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นด้วยการใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง 2) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม และ 3) การลงมือปฏิบัติจริง ดังที่สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงหลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับกลุ่มเป้าหมายมีสิทธิที่จะเลือกได้ จัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต โดยไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิตและให้มีความต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี ศรีสังข์ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์” พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย (1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้วยการเลือกใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้น

กระบวนการสร้างความตระหนัก รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม รูปแบบการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม รูปแบบการเรียนรู้กระบวนการปฏิบัติ รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอร์ และรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง และ (2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน ด้วยการเลือกใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ อาทิ กระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการคิดแก้ไขปัญหา กระบวนการคิดวิเคราะห์ และกระบวนการกลุ่ม

3. แหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน คนในชุมชน ผู้นำทางศาสนา ครู กศน. เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และผู้วิจัย และ 2) แหล่งการเรียนรู้ที่ไม่ใช่ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ สื่อเทคโนโลยี เช่น เว็บไซต์ อีเมล เป็นต้น สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือวิชาการ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ เช่น โบสถ์ มัสยิด โรงเรียน ห้องสมุดในชุมชน เป็นต้น ดังที่สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงหลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าควรจัดบริการให้ใกล้ตัวและเข้าถึงตัวผู้เรียน เช่น ใช้สื่อประเภทต่างๆ ที่มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชนเป็นหลักในการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของคชกฤช จันทร์ขจร (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” พบว่า การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวุฒิ เจริญศรีพรพงศ์ (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีสำหรับลูกเสือชาวบ้าน” พบว่า องค์ประกอบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) กลุ่มผู้เรียน 3) วิทยากรและผู้ช่วยประจำกลุ่ม 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ 7) การประเมินผล และ 8) สภาพแวดล้อม

4. การประเมินผล แบ่งเป็น 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้วิจัย ทั้งก่อนดำเนินกิจกรรม ระหว่างดำเนินกิจกรรม และหลังจบกิจกรรม และนำมาสรุปพร้อมกัน 2) การใช้แบบสอบถามประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ทราบถึงความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม พร้อมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปต่อไป และ 3) การสนทนากลุ่มเพื่อสรุปและถอดบทเรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการสรุปสิ่งที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับ สอดคล้องกับ Knowles (1984) ที่ได้เสนอกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง 2) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก

สะดวก 4) ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง 5) ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6) ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 7) ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับอาชญา รัตน์อุบล (2550) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพฤษสิริ รัตน์ภาพ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม” พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ และ 4) การประเมินผล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ศษรัตน์ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้การคิดไตร่ตรองและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจในชีวิตสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน” พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้เรียน 3) ผู้สอน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) ระยะเวลา 7) แหล่งความรู้และสื่อ 8) สภาพแวดล้อม และ 9) การวัดและประเมินผล

ตอนที่ 4 แนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อร่างแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน และนำไปจัดสนทนากลุ่มเพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ทั้งนี้ในการร่างแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้ร่างแนวปฏิบัติรวม 9 ข้อ ซึ่งหลังจากร่างแนวปฏิบัติแล้ว ผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน เพื่อร่วมกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะในการนำแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้ โดยผลจากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทำให้ได้แนวปฏิบัติ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ 1) “ร่วม” (Participation) การมีส่วนร่วมในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันสร้าง 2) “ร่าเริง” (Happiness) ร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม 3) “เรียน” (Learning) เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ผู้อื่น เรียนรู้ชุมชน ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม 4) “รักษ” (Conservation) รักและปรารถนาดีต่อกัน รักและดูแลคนในชุมชน รักษาประเพณี และ

วัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบไป 5) “ริเริ่ม” (Creative) มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์กิจกรรม รู้จักแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าและยั่งยืน 6) “รวม” (Coordination) ประสานความร่วมมือ และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 7) “รับ” (Acceptation) ยอมรับและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และ 8) “รู้” (Knowledge) รู้บทบาทและหน้าที่ของตัวเองรู้ประเพณี กฎหมาย และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งนี้ผลจากการจัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อวิพากษ์ร่าง แนวปฏิบัติในแต่ละข้อนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นดังประเด็นต่อไปนี้

1. “ร่วม” (Join) ร่วมกิจกรรมประเพณีหรืองานสำคัญของชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า คำภาษาอังกฤษที่ใช้ยังไม่ค่อยสื่อความสักระไร น่าจะใช้คำอื่นที่เราเห็นแล้วเข้าใจเลย เช่น คำว่า ร่วม (Join) น่าจะใช้คำว่า (Participation) เพราะ Join แค่การเข้าร่วม แต่ Participation คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมไม่ได้แค่ร่วมเฉยๆ จึงได้เสนอปรับเป็น “ร่วม” (Participation) การมีส่วนร่วมในการ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันสร้าง โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการที่จะร่วมวางแผน ร่วมกันทำ ร่วมกันติดตามตรวจสอบ และร่วมกันประเมินผล โครงการต่างๆ ของชุมชน โดยโน้มน้าวและชักจูงให้คนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมโดยชี้ให้เห็นว่าถ้า เข้ามาร่วมแล้วจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมอะไรบ้าง และ 2) กำหนดให้มีกิจกรรม ประเพณี งานสำคัญของชุมชน ที่ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมโดยไม่จำกัด เพศ อายุ เชื้อชาติ และศาสนา

2. “ร่าเริง” (Enjoy) ร่าเริง แจ่มใส สนุกสนาน ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ในแนวปฏิบัติ ควรเพิ่มเรื่องของความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน จึงได้เสนอปรับเป็น “ร่าเริง” (Happiness) ร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีแนวทางการ ปฏิบัติดังนี้ 1) จัดกิจกรรมสนทนา การ กีฬา ที่ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสมาพบปะสังสรรค์กัน เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนการมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น

3. “เรียน” (Learn) เรียนรู้สิ่งใหม่ เทคโนโลยี และอาชีพที่เหมาะสม ผู้ทรงคุณวุฒิให้ ความเห็นว่า ไม่ใช่แค่การเรียนรู้เพื่อตัวเองเท่านั้น เรายังจะต้องเรียนรู้ผู้อื่น เรียนรู้ชุมชนที่เราอยู่ อาศัย ตลอดจนเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกันในสังคม จึงได้เสนอปรับเป็น “เรียน” (Learning) เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ผู้อื่น เรียนรู้ชุมชน ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) จัดให้มีการทัศนศึกษาแหล่งชุมชนอื่น หน่วยงาน หรือสถานประกอบการ เพื่อให้รู้จักที่จะได้เรียนรู้ ผู้อื่น และยังเป็น การสร้างประสบการณ์ให้กับคนในชุมชนด้วย 2) เชิญวิทยากร หรือปราชญ์ชาวบ้าน มาให้ความรู้ในเรื่องที่คนในชุมชนสนใจหรือเป็นสิ่งที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ในกระแสสังคม เพื่อให้เกิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองซึ่งกันและกัน 3) ส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการเรียนรู้ด้วย ตนเอง สามารถบอกความต้องการของตนเองได้ เพื่อชุมชนจะได้จัดหาทรัพยากรให้ตรงกับ ความ ต้องการ

4. “รัก” (Love) รักและปรารถนาดีต่อกัน ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า รักที่นี้ใช่เป็นเรื่องของความรักเพียงอย่างเดียวแต่ยังรวมไปถึงความรักในการที่อนุรักษ์และรักษาชุมชนด้วย และให้เพิ่มข้อความต่อท้ายเป็นทั้งต่อหน้าและลับหลัง จึงได้เสนอปรับเป็น “รักษ์” (Conservation) รักและปรารถนาดีต่อกัน รักและดูแลคนในชุมชน รักษาประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบไป โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) จัดให้อบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชนในการที่จะรู้จักปกป้อง และระวังตัวให้รอดพ้นจากภัยต่างๆ และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับความเดือดร้อน 2) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนได้แสดงออกซึ่งความรักและความปรารถนาดีต่อกันผ่านศูนย์รวมจิตใจ ทั้งสถาบันครอบครัว การศึกษา ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

5. “ริเริ่ม” (Start) ริเริ่มโครงการที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและก้าวหน้า ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า การริเริ่มต้องเป็นการทำสิ่งที่ดี ที่สร้างสรรค์ให้กับชุมชน ให้คนในชุมชนได้เป็นผู้ที่จะริเริ่มเรียนรู้แก้ไขชุมชนด้วยตนเอง จึงได้เสนอปรับเป็น “ริเริ่ม” (Creative) มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์กิจกรรม รู้จักแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าและยั่งยืน โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) กำหนดให้มีและบรรจุโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของคนในชุมชน ในแผนปฏิบัติการประจำปีของชุมชน 2) จัดให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์ของชุมชนที่เป็นแผนระยะยาว จะได้ทราบความต้องการของคนในชุมชนที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้ได้รับการพัฒนาที่ตรงจุดและถูกต้อง 3) จัดให้ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม เพื่อดูแลและช่วยเหลือคนในชุมชนนอกจากจะเป็นการปลูกสร้างจิตสำนึกแล้วยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกันด้วย

6. “รวม” (Together) รวมพลัง รวมคนจิตอาสาทำงานเพื่อชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า การรวมไม่ใช่แค่การรวบรวมคนมาเข้าร่วมเท่านั้น ต้องเป็นการรวมที่ต้องมีการประสานความร่วมมือกันของคนในชุมชน จึงได้เสนอปรับเป็น “รวม” (Coordination) ประสานความร่วมมือ และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) เปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นอิสระ เพื่อให้คนในชุมชนใช้เป็นเวทีในการร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

7. “รับ” (Accept) รับผิดชอบ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า การรับไม่ใช่แค่การรับผิดชอบและการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเท่านั้น การรับต้องเป็นการรับรู้ รับผิดชอบร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายได้ และสามารถรับในสิ่งที่ผู้อื่นมีและเป็นที่ จึงได้เสนอปรับเป็น “รับ” (Acceptation) ยอมรับและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วม รับผิดชอบร่วมกัน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้อย่างเต็มที่ 2) สร้างความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้เห็นคุณค่าและเกิดการยอมรับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย ไม่เลือกปฏิบัติ แต่ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

8. “รักษา” (Protect) รักษาสาธารณประโยชน์ สิ่งแวดล้อม และสิ่งของส่วนรวม ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า แนวปฏิบัติข้อนี้สามารถไปรวมกับข้อ 4 “รักษ์” (Conservation) ได้

9. “รู้” (Know) รู้บทบาท และหน้าที่ของตนเอง ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ตรงหลักการ น่าจะเพิ่มเรื่องของการรู้ในด้านประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน การรู้กฎหมายของรัฐและสังคม การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก การรู้หลักธรรมคำสอนในการใช้ชีวิต จึงได้เสนอปรับเป็น “รู้” (Knowledge) รู้บทบาทและหน้าที่ของตัวเองรู้ประเพณี กฎหมาย และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) เปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และเป็นอิสระ เพื่อให้คนในชุมชนใช้เป็นเวทีในการร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ดังนี้

1) ปรับคำที่จะใช้ให้เป็นกลุ่มคำชนิดเดียวกัน และเลือกใช้คำที่สื่อความหมายชัดเจนกว่า สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) (2549) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของคู่มือการปฏิบัติงานว่าประกอบด้วย 1) กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย 2) เป็นประโยชน์สำหรับการทำงานและการฝึกอบรม 3) เหมาะสมกับองค์กรและผู้ใช้งานแต่ละกลุ่ม 4) ความน่าสนใจ น่าติดตาม 5) ความเป็นปัจจุบัน ไม่ล้าสมัย 6) แสดงหน่วยงานที่จัดทำ วันที่เริ่มใช้ปฏิบัติ และ 7) มีตัวอย่างประกอบ

2. การเขียนแนวปฏิบัติควรเขียนให้มีความชัดเจน และมีความครอบคลุม ดังที่พีวีศักดิ์ ญาณประทีป ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการเขียนไว้ว่าประกอบด้วย 1) ความชัดเจน (Perspicuity) 2) ความเรียบง่าย (Simplicity) 3) ความกระชับ (Brevity) 4) ความประทับใจ (Impressiveness) 5) ความไพเราะ (Euphony) 6) การสร้างภาพ (Picturesqueness) และ 7) โครงสร้างประโยค (Structure of Sentences) และบุญยงค์ เกศเทศ (2524 : 7-8) ได้นำเสนอเกณฑ์ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการเขียนว่าประกอบด้วย 1) ความแจ่มแจ้งและปราศจากช่องโหว่ 2) ความสั้น รัดกุม และกระชับ และ 3) ความสามารถจูงใจผู้อ่านให้คล้อยตามได้

3. การนำแนวปฏิบัติไปใช้นั้นขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ในการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับวิโรจน์ สารรัตนะ (2556) ที่ระบุถึงองค์ประกอบของแนวปฏิบัติไว้ 2 ประการ คือ วัตถุประสงค์ของแนวปฏิบัติ ซึ่งต้องกำหนดให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และแนวทางของแนวปฏิบัติต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุผลในจุดหมายนั้น ซึ่งจุดหมายของกิจกรรมหนึ่งๆ อาจมีแนวทางเพื่อการปฏิบัติที่หลากหลาย ในทางกลับกันแนวทางหนึ่งอาจเพื่อการบรรลุผลเกินกว่าหนึ่งจุดหมายได้

หากกล่าวในแง่ของแนวปฏิบัติที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมานั้น ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าสอดคล้องกับกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล

ในชุมชนเมืองที่ได้จัดทำขึ้น แต่ต้องเขียนแนวปฏิบัติให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการผลักดันให้เกิดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งกลไกสำคัญในที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องคือ การส่งเสริม/ สนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ในแง่ของการตระหนักรู้ในปัญหาของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546) กล่าวว่าไว้ว่าต้องเริ่มต้นจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและตามด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้จากการใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งปัญหาที่จะนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นควรเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นหรือพบเห็นได้ในชีวิตจริงของผู้เรียนหรือมีโอกาสเกิดขึ้นจริง ซึ่งผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) ในการที่จะค้นหาและแสวงหาความรู้เพื่อหาคำตอบนั้นด้วยตนเอง ตั้งแต่การวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง บริหารจัดการเวลาเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้และประสบการณ์ในการการเรียนรู้ รวมทั้งมีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนในแง่ของเนื้อหากิจกรรมและการมีส่วนร่วมนั้นสอดคล้องกับวรรธน์ อภินันท์กุล (2551) ที่กล่าวว่าการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายผลของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสมาชิกในชุมชนที่ประสบปัญหาความขัดแย้งและหลักการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในชุมชน ดังที่ Zehr (2002) กล่าวว่าไว้ว่าการที่จะทำให้เกิดการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์บรรลุเป้าหมายได้นั้น ต้องให้เหยื่อเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการรวมทั้งต้องมีผู้แทนจากกระบวนการยุติธรรมและสมาชิกในครอบครัวของผู้กระทำผิดมีส่วนร่วมในกระบวนการด้วยจึงจะทำให้การจัดการความขัดแย้งนั้นประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับที่ Roche (2003) ระบุว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งหรือการกระทำผิด โดยทุกฝ่ายต้องมาคิดร่วมกันว่าจะจัดการอย่างไรต่อความผิดที่เกิดขึ้นแล้วและจะจัดการอย่างไรต่อสิ่งที่ควรจะทำต่อไปในอนาคต อีกทั้งสอดคล้องกับชนกนารถ บุญวัฒน์กุล (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย” พบว่าการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) กฎหมายและนโยบายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรเป็นกฎหมายและนโยบายเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ ทุกที่ ทุกเวลาอย่างไม่มีเงื่อนไข ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน 2) โครงสร้างและการกระจายอำนาจ การศึกษา โดยกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นให้สามารถบริหารงาน ขับเคลื่อนและพึ่งพาตนเองได้ 3) หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความหลากหลาย

ยึดหยุ่นและใช้ประโยชน์ได้จริง 4) การพัฒนาประชาชนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และ 5) การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากทุกภาคส่วนในสังคมให้มีส่วนในการจัดการศึกษา

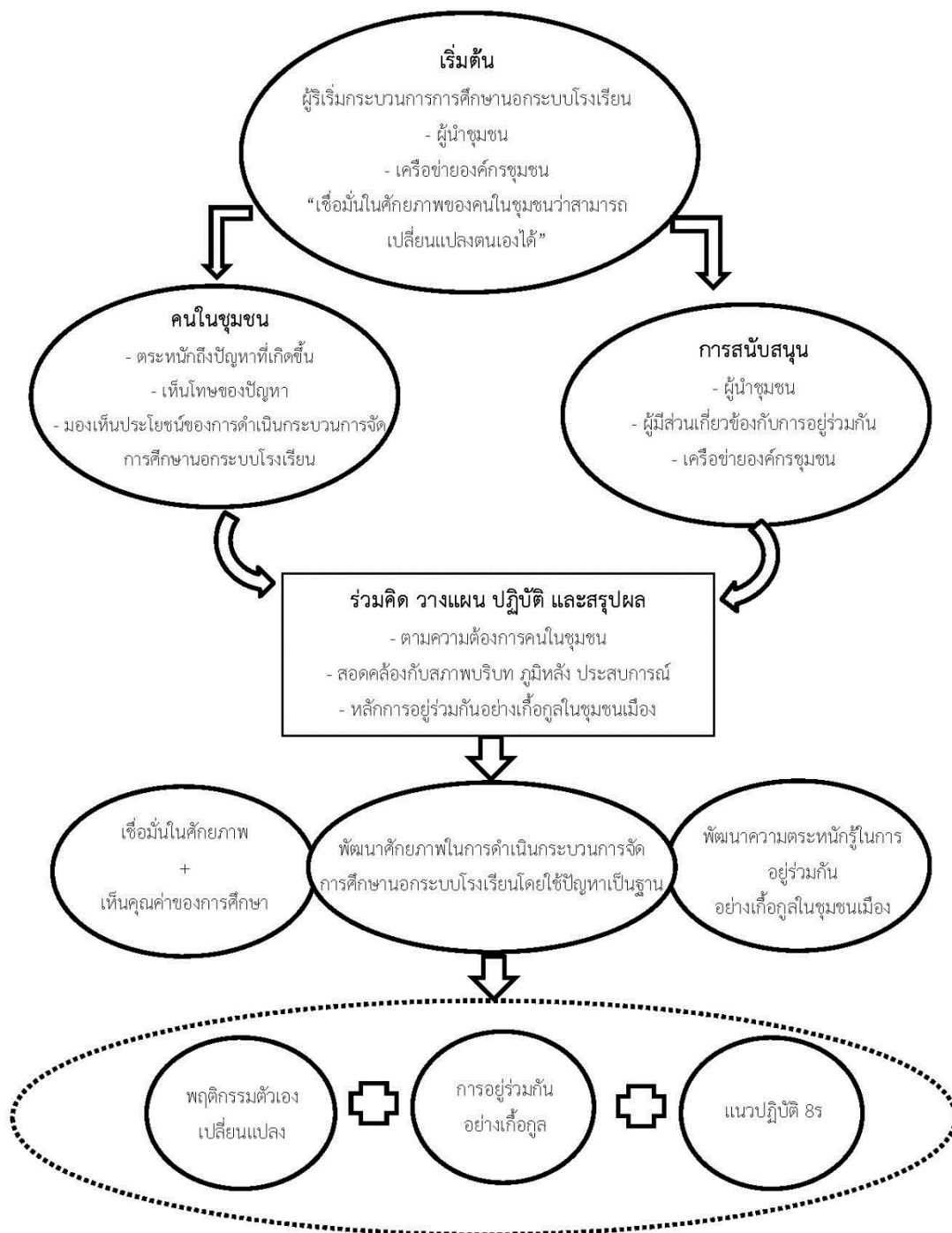
สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง “พัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” ผู้วิจัยได้ค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ที่มาจากการพัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง เริ่มตั้งแต่การพัฒนาเพื่อให้มาซึ่งตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ที่ผู้วิจัยได้ไปศึกษาหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนได้ไปศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมของ UNESCO จากนั้นจึงนำสิ่งที่ได้ไปศึกษามาสังเคราะห์เพื่อสกัดเป็นตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำนวน 88 ตัวบ่งชี้ จากนั้นนำตัวบ่งชี้ที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาตรวจสอบยืนยันตามที่ได้ค้นพบ ก็ค้นพบว่า จำนวนตัวบ่งชี้ทั้ง 88 ตัวบ่งชี้ นั้นมีจำนวนมากเกินไปและบางข้อก็คล้ายๆ กัน สุดท้ายแล้วจึงได้ตัวบ่งชี้จากผู้ทรงคุณวุฒิในรอบแรกจำนวน 60 ตัวบ่งชี้ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตัวบ่งชี้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาอีกรอบ จนสุดท้ายได้องค์ประกอบของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำนวน 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 50 ตัวบ่งชี้ และเพื่อเป็นการยืนยันตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นจึงได้นำไปให้กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครพิจารณาให้ความเห็นด้วยแบบสอบถาม ผลที่ได้ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับตัวบ่งชี้ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นนั้นเป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นนำตัวบ่งชี้ที่ได้มาพัฒนาเป็นแบบวัดเพื่อศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ซึ่งแบบวัดความตระหนักรู้ที่พัฒนาขึ้นนั้นเป็นแบบสถานการณ์ให้เลือกตอบ เมื่อพัฒนาแบบวัดความตระหนักรู้เสร็จแล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบวัดความตระหนักรู้ให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากปรับปรุงแบบวัดความตระหนักรู้แล้วจึงนำไปให้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อให้ทราบประสิทธิภาพของแบบวัดความตระหนักรู้ก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป หลังการทดลองและปรับปรุงแบบวัดความตระหนักรู้เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงนำไปให้กลุ่มตัวอย่างจริงในชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ตอบ สาเหตุที่เลือกศึกษาชุมชนนี้ก็เนื่องจากว่าเป็นชุมชนเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และยังเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยผลการศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองของบ้านครัวเหนือ พบว่า มีความตระหนักรู้ทุก

ด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับความตระหนักรู้ด้านวาจาสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านกาย และด้านใจ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละด้าน พบว่า ด้านกาย การเคารพกติกาสังคมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านวาจา การพูดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านใจ การปรารถนาดีต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ว่าทุกด้านจะมีระดับความตระหนักรู้ในระดับมากแต่ก็ยังไม่ถึงระดับมากที่สุด เรายังสามารถที่จะพัฒนาให้คนมีระดับความตระหนักรู้ให้มากขึ้นไปได้อีก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดลงไปอีกก็จะพบว่า การมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด นั้นอาจจะเป็นเพราะว่าคนในชุมชนยังไม่เกิดการยอมรับในความแตกต่าง ยังมีความแตกต่างระหว่างคนที่เป็นคนดั้งเดิมและคนที่อพยพเข้ามาอยู่แบบไม่ถาวร อาศัยอยู่ไม่นานก็มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ จึงทำให้ไม่มีการปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อศึกษาระดับความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองแล้ว จึงเริ่มพัฒนากระบวนการการศึกษาอบรมโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง โดยในขั้นตอนนี้เป็นการทำวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) ซึ่งในการทำงานร่วมกับชุมชนมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ อันดับแรกเราจะต้องทำความเข้าใจชุมชนก่อนว่าเราไม่ใช่คนในพื้นที่ ดังนั้นแล้วการที่จะไปทำอะไรก็ตามเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าร่วมนั้นเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร และการที่ได้คนเข้าร่วมเราจะมีวิธีการหาเขาไว้ให้ร่วมกิจกรรมกับเราไปตลอดจนจบกระบวนการวิจัยก็เป็นเรื่องที่ยากอีกพอสมควร ดังนั้นจึงต้องรู้จักใช้เทคนิคในการจูงใจให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่กับเราไปจนสิ้นสุดกระบวนการวิจัย อาทิ เราต้องสร้างให้คนในชุมชนเกิดการยอมรับและเปิดใจที่จะร่วมเรียนรู้ไปกับเรา เราต้องบอกความต้องการของเราให้เขาได้รับทราบ และบอกเขาว่าจะได้อะไรจากการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับเรา เราจะต้องไม่ใช่วิธีการบังคับแต่จะใช้ความสมัครใจเข้าร่วม เพราะถ้าใช้การบังคับคนในชุมชนก็จะรู้สึกไม่สนุก ไม่อยากทำกิจกรรม ไม่อยากให้ความเห็น และสุดท้ายเราก็จะไม่ได้รับความรู้อะไรเลยจากชุมชน แต่ถ้าเราเปลี่ยนมาใช้การแบบสมัครใจเข้าร่วม คนในชุมชนก็จะให้ความร่วมมือกับเราเป็นอย่างดี นอกจากนี้ต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดความไว้วางใจกัน เพราะถ้าเขาเห็นเราเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ย่อมจะให้ความช่วยเหลือเราอย่างเต็มที่ อันดับสอง ในการทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน แม้ว่าเราจะเป็นผู้วิจัยหลัก แต่อย่าลืมว่าในชุมชนบทบาทเราจะเป็นเพียงผู้ที่จะคอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ให้กับเขาเท่านั้น คนในชุมชนจะเป็นผู้ที่ลงมือสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตัวเอง เพราะถ้าเราเป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองความรู้ที่ได้จากคนในชุมชนจะไม่ถาวรและไม่ติดตัวคนในชุมชนไปตลอด แต่ถ้าเราให้คนในชุมชนได้เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมเองเขาก็จะมีความรู้และทักษะที่ติดตัวและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไปข้างหน้าได้ และองค์ความรู้นั้นก็จะอยู่คู่กับชุมชนไปตลอด นอกจากนั้นแล้วเราต้องส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่ไปครอบงำความคิดของเขา แต่เปิดโอกาสให้เขาได้ใช้ประสบการณ์เดิมที่ติดตัวมาในการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น เมื่อเขาค้นพบความสำเร็จก็จะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ลงมือทำด้วยตนเอง จะส่งผลทำ

ให้การทำงานร่วมกับชุมชนเกิดความราบรื่น และประสบความสำเร็จด้วยดี สำหรับในการทำกิจกรรม เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองนี้ เริ่มจากคนในชุมชนร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหาของคนในชุมชน ซึ่งก็พบว่า ปัญหาด้านการให้ความร่วมมือ และด้านสิ่งแวดล้อมใน ชุมชนโดยเฉพาะขยะเป็นปัญหาสำคัญ ส่งผลให้ชุมชนไม่สะอาด สกปรก และไม่น่ามอง ดังนั้นเมื่อพบ ปัญหาดังกล่าวคนในชุมชนก็มาร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาที่ ขึ้น จึงได้คิดกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ขึ้นซึ่งคิดว่าจะเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้คนในชุมชน มีจิตอาสาที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีความสะอาด สวยงาม น่าอยู่ และผลจากกิจกรรมดังกล่าว พบว่า ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี สุดท้ายแล้วหลังการทำวิจัยร่วมกับชุมชนทำให้ ได้กระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลใน ชุมชนเมืองที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รับรู้ปัญหา 2) วางแผนแก้ไข 3) ลงมือปฏิบัติ 4) สรุปลงผล และ 5) สะท้อนคิดบททวน จากนั้นจึงนำมาสู่การพัฒนาแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียน โดยเป็น การพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำทางศาสนา หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการ สังคม ตลอดจนตัวแทนจากชุมชน สุดท้ายแล้วได้แนวปฏิบัติ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ 1) “ร่วม” (Participation) การมีส่วนร่วมในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันสร้าง 2) “ร่าเริง” (Happiness) ร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ และมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม 3) “เรียน” (Learning) เรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้ผู้อื่น เรียนรู้ชุมชน ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม 4) “รักษั” (Conservation) รักและปรารถนาดีต่อกัน รักและดูแลคนในชุมชน รักษาประเพณี และ วัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบไป 5) “ริเริ่ม” (Creative) มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์กิจกรรม รู้จักแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าและยั่งยืน 6) “รวม” (Coordination) ประสานความ ร่วมมือ และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 7) “รับ”(Acceptation) ยอมรับและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และ 8) “รู้” (Knowledge) รู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองรู้ประเพณี กฎหมาย และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

โดยองค์ความรู้จากการวิจัย สามารถแสดงรายละเอียดดังแผนภาพที่ 18

แผนภาพที่ 18 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน ท้องถิ่น

1.1.1. ชุมชน ท้องถิ่นสามารถนำกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยในการประยุกต์ใช้สามารถประยุกต์ใช้ในประเด็นของกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถปรับหรือลดกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนได้ตามสภาพบริบทของแต่ละชุมชน

1.1.2. ชุมชน ท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ๆ ในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่หลากหลาย เช่น เพศ วัย อาชีพ ศาสนา เป็นต้น ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ใช้พลังความคิด พลังสมองเพื่อสร้างสรรค์ตามวัยและประสบการณ์ของเขา สะท้อนมุมมองของตนที่มีต่อชุมชน หรือเชื่อมโยงชุมชนกับสถานการณ์ภายนอกที่เขาามีหรือได้รับประสบการณ์มา ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้มีความหลากหลาย และรอบด้านมากยิ่งขึ้น

1.1.3. ชุมชน ท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนในลักษณะของเครือข่ายการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ โดยองค์กรภายนอกอาจสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เช่น ด้านการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี การติดต่อประสานงาน และวิชาการ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วชุมชน ท้องถิ่นก็ควรทำงานในเชิงรุกโดยการแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย

1.1.4. ชุมชน ท้องถิ่นควรสร้างช่องทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชนได้ใช้เป็นแหล่งสำหรับเสนอความต้องการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งสื่อที่เป็นบุคคลและสื่อเทคโนโลยี

1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานด้านการพัฒนา

1.2.1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลที่พัฒนาขึ้นไปใช้วัดการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลให้สอดคล้องกับธรรมชาติและบริบทของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการประเมินได้

1.2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นการพัฒนาชุมชนในด้านการยอมรับซึ่งกันและกัน และการมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักที่จะให้ความเคารพและยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย และสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความปกติสุข

1.3 ข้อเสนอแนะต่อนโยบายของรัฐ

1.3.1 รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างความปลอดภัยในชาติ และความสมานฉันท์ โดยเริ่มจากการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งก็สามารถที่จะรับมือกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

1.3.2 รัฐควรนำกระบวนการการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลที่ได้จากการวิจัยนี้ มากำหนดเป็นกรอบ แนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลชุมชน เพื่อให้หน่วยงาน องค์กรพัฒนาชุมชนสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองไปใช้กับพื้นที่อื่นๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครเพื่อจะได้ทราบว่าผลที่ได้มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.2 ควรนำแบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองไปใช้กับพื้นที่อื่นๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครเพื่อจะได้ทราบว่าผลที่ได้มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.3 ในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจนำกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาใช้เป็นเครื่องมือในการให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ของชุมชน

2.4 ควรมีการนำแนวปฏิบัติในการสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองด้วยกระบวนการการศึกษาในระบบโรงเรียนไปทดลองใช้เพื่อจะได้ทราบว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของชุมชนในพื้นที่อื่นๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครมากน้อยเพียงใด

2.5 ในการทำวิจัยกับพื้นที่อื่นๆ ครั้งต่อไปควรใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

2.6 ในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจพัฒนาตัวบ่งชี้การเป็นชุมชนเข้มแข็งเพื่อใช้ในการกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลของชุมชนมากยิ่งขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนกพร อิศรานวัฒน์. *ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาสุศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2540.

กรรณา วัชรธำรงกุล. *การสร้างแบบวัดความตระหนักผู้ต่อผลกระทบของสภาวะโลกร้อนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2552.

กมลมาลย์ ทิพย์รัตน์. *การเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ต*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2556.

กিজจา เวสประชุม. *การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2550.

กิตติศักดิ์ ปลาทอง, วิภาวี กฤษณะภูติ, วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ และสุรศักดิ์ แหล่งหล้า. *การจัดการความขัดแย้งของชุมชนตลาดพาหุรัด กรุงเทพมหานคร*. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์* ปีที่ 29 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2555. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.

กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล. *การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2548.

กัญชรี คำชาย. *การบริหารความขัดแย้ง*. ค้นจาก

http://www.novabizz.com/NovaAce/Relationship/Conflict_management.htm, 2558.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. *ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. *ชุมชนนิยม: ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย*. กรุงเทพมหานคร: ซัคเซส มีเดีย, 2544.

- โกวิท วรพิพัฒน์. *การศึกษานอกโรงเรียน*. ในสังคมปริทัศน์. กรุงเทพมหานคร, 2516.
- เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม. *การพัฒนารูปแบบการเรียนบนเว็บเชิงบูรณาการระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2552.*
- คลกฤช จันทรขจร. *การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัยยาคัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2551.*
- จรินทร์ ธาณิรัตน์. *รวมศัพท์ทางวิชาการศึกษา จิตวิทยา พลศึกษา กีฬา สุขศึกษาและนันทนาการ. กรุงเทพมหานคร: โปธิสามต้นการพิมพ์, 2517.*
- จิตนภา วาณิขโรดม. *การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมืองและชนบทในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2540.*
- จินตนา สุจจันท์. *การศึกษาและการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2556.*
- จิราภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์. *การศึกษาองค์ประกอบและการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ SANTSUK. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2557.*
- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. *การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุขฎิบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2556.*
- จุฑาทิพย์ พิทักษ์. *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเรื่องเพศวิถีของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2555.*
- จุฑารัตน์ คชรัตน์. *รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้ดารคิดได้ตรองและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจในชีวิตสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2554.*

- จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อพัฒนาสมรรถนะความรอบรู้แห่งตน สำหรับพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2554.
- เฉลิมพล คงจิตต์. ระบบการสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ของชุมชนเมือง. วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554.
- ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล. การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), 2557.
- ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล. แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย. วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2559), 2559.
- ชลภาพรณ ลิขิตวสินกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมัคคุเทศก์อาชีพ. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร, 2532.
- ชวาล แพรัตกุล. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร: โปธิสามต้นการพิมพ์, 2536.
- ชไมพร ดิสถาวร. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้สุนทรียสนทนาและการสื่อสารอย่างสันติเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารภายในครอบครัวของผู้ปกครองเยาวชนผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2554.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. อารุณีชีวิต: แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2549.
- ชูพินิจ เกษมณี. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุลักษณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2555.
- ณัฐวุฒิ อิศวโกวิทวงศ์. ความเข้าใจชุมชนเมืองท่ามกลางกระแสทุน: กรณีศึกษาบนที่ดินชุปเปอร์บล็อกของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. ศูนย์วิจัยบูรณาการภาพพื้นที่และสังคม มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2555.
- ณิชากา จันท์เพ็ญ. การพัฒนาตัวบ่งชี้และแบบวัดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของครู: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัดตามภูมิหลังของครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาการวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2555.

ณัชภัส ธีระเรืองไชยศรี. *การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพขององค์กรชุมชน*. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2555.

ดลพร เผือกคง. *การรับรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน สุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร, 2541.

ดารณี ถวิลพิพัฒนกุล. *กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา*. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ตฤณธวัช จุระวร. *การพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพอนามัยในครัวเรือนสำหรับสตรีกะเหรี่ยงไม่รู้หนังสือในชุมชนบนพื้นที่สูงเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2552.

ถวิลวดี บุรีกุล. *คุณภาพสังคมในประเทศไทย*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 12 เรื่อง “คุณภาพสังคมกับคุณภาพประชาธิปไตยไทย” วันที่ 4-6 พฤศจิกายน 2553 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติถนนราชดำเนินนอก, 2553.

ทนางศักดิ์ ประสบกิติคุณ. *การประเมินค่าความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 จังหวัดตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์การสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2535.

ทรงสิริ วิจิรานนท์. *คุณลักษณะพลเมืองดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2556.

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. *พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช จำกัด, 2531.

ทัศน์ีย์ ลักษณะนิชนซซ์. *การบริหารสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเมือง*. ค้นจาก <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=656>, 2558.

ทิตนา แคมณี. *ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดที่เป็นสากลเกี่ยวกับการคิด ในช่วงศตวรรษที่ 20 ในวิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมนเนจเม้นท์, 2546.

ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล. *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กคน*. ตำบล: การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

- และการวิจัยปฏิบัติการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2555.
- นางลักษณ์ วิรัชชัย. *สังกัปเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสถิติและแนวโน้มทางการศึกษา. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.*
- นางลักษณ์ วิรัชชัย. *รายงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินคุณภาพการบริหารและการจัดการเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร, 2545.*
- นภดล เจนอักษร. *วิธีวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและชุมชนเชิงปริมาณ. ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา. เอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 1-5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี, 2554.*
- นาถ พันธุมนาวิน. *สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและสนับสนุนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523.*
- นิตยา สำเร็จผล. *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ปริญญาโท สาขาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2547.*
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ 27. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.*
- นันทภา ปัญญารัตน์. *การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย. ปริญญาโท สาขาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2555.*
- น้ำทิพย์ พรพัฒนานิคม. *การศึกษาหลักสัทธาณียธรรมเพื่อเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนในโรงเรียนราชวินิตมัธยม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2554.*
- บรรจง ชูสกุลชาติ. *การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2532.*
- บรรเทา กิตติศักดิ์. *จริยธรรมทางการศึกษา. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2528.*
- บุญสิริ ชวลิตธำรง. *ธรรมโอสภ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2529.*
- บุญลือ คชเสนีย์. *ความรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล: ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร, 2532.*

- ปฐุม นิคมมานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2522.
- ปฏิมากร ศิริเตชะ. ปัจจัยทางสังคมลักษณะทางจิตและลักษณะทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2522.
- ปราณี รามสูตร และจำรัส ดั่งสุวรรณ. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธนาคารพิมพ์, 2545.
- ประพล มลิณจินดา. ความตระหนักของปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2542.
- ประดิษฐ์ มัณชิมา. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อภิชาติการพิมพ์, 2522.
- พธูสิริ รัตนภาพ. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการเสริมสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2554
- พรอชชา ประสงค์วรรณ. การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศังคคมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2556.
- พรรณทิพา สาวันดี. การศึกษาความตระหนักต่อการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองน้ำขุ่น ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง ทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2554.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 4/ก 3 มีนาคม 2551, 2551.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์, 2551.
- พระดำรงค์ เบญจศิริ. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวอริยสัจสี่เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลางจังหวัด

- เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2553.
- พิชัย นิลทองคำ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: อพตยา, 2542.
- พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2540.
- พัชรี ศรีสังข์. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2551.
- พัชรารณ ศรีสวัสดิ์. การศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคมและการสร้างโมเดลเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2550.
- พัชราวดี ตรีชัย. การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ต.คิลาลอย อําเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพมหานคร, 2552.
- นาถ พันธุมนาวิน. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและสนับสนุน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523.
- นันทภา ปัญญารัตน์. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2555.
- น้ำเพชร ภู่แสด. การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 3. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2558, 2558.
- บรรจง ชูสกุลชาติ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์, 2532.
- ปฐม นิคมานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2522.
- ปรีชาชาญ แก้วนุ้ย. การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา, 2556.

- ปฎิมากร ศิริเตชะ. *ปัจจัยทางสังคมลักษณะทางจิตและลักษณะทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2549.
- ประดิษฐ์ มัณชิมา. *สังคมวิทยาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. *ทัศนคติ: การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- ประสาธ อิศรปริดา. *จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อภิชาตการพิมพ์, 2523.
- ประเวศ วะสี. *วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลนพรีนติ้ง จำกัด, 2550.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. สาขาพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ผกาพรรณ นันทวิชิต. *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2549.
- มาริสา โกละเศโยธิน. *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพด้วยวิธีเกษตรกรรมและการจัดการด้านธุรกิจชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านบริเวณโครงการทับทิมสยาม กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ*, 2542.
- มะลิ วิมาน. *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการปฏิบัติงานเพื่อปฏิรูประบบสุขภาพ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล จังหวัดสระบุรี*. ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2547.
- ลูกน้ำ แมลงภู. *การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ*. ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวัดผลการศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2551.
- ธรรรงค์ เมฆานุวัฒน์. *การพัฒนาการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในหน่วยทหาร: ศึกษาเฉพาะกรณีของมณฑลทหารบกที่ 11*. เอกสารวิจัย, 2543.
- รุ่งรังษี วิบูลชัย. *การพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมของคุณภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2544.
- รัตนา พุ่มไพศาล. *หลักการจัดและบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: หจก.การพิมพ์พระนคร, 2528.

- รัชฎาพร ปาคุด. *บทบาทครูในการส่งเสริมวินัยในตนเองแก่เด็กวัยอนุบาล*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2558.
- ระพีพรรณ ท่องห่อ และคณะ. *การสร้างเครือข่ายการทำงานโดยชุมชนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551.
- วรรณิ แกมเกตุ. *การพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการใช้ครู: การประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุและโมเดลเอ็มทีเอ็มเอ็ม*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2540.
- วรรณิ แกมเกตุ. *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วรรณันท์ อภินันท์กุล. *แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วรวิฑูมิ เจริญศรพรพงศ์. *การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีสำหรับลูกเสือชาวบ้าน*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2555.
- วันเพ็ญ ผ่องกาย. *การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2549.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. *พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรือง, 2523.
- วิโรจน์ สารรัตน์. *การบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, 2556.
- วิไลลักษณ์ มีประชา. *การพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะในการอยู่ร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2*. ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2552.
- วิศนี ศิลาระกุล. *การศึกษาตามอัธยาศัย: จากแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่แนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร. ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. *ปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบ*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2531.

- วีรฉัตร สุปัญญา. การวางแผนการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบ. หน่วยที่ 3 *ประมวลชุดการเรียนรู้การสอนการฝึกอบรมและพัฒนาสื่อการศึกษานอกระบบ*. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545.
- วีรชาติ ชมภูหลง. *การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านสนาม อำเภอบางบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553.
- ศักดิ์ชาย เพชรช่วย. *การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมคุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2541.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. *ชุมชนบ้านครัวคือบ้านบางระจัน*. ค้นจาก <http://www.lek-prapai.org/watch.php?id=940>, 2558.
- ศิริชัย กาญจนวาสิ. *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ศิริจิต สุนันตะ. *สถานะการโต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย*. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม* ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2556), 2556.
- ศุภักษร พองจางวาง. *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง การเขียนโปรแกรมขั้นพื้นฐานด้วยภาษาจาวาสคริปต์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จังหวัดพิษณุโลก, 2559.
- ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย. *การศึกษาตามอัธยาศัย แนวความคิดและประสบการณ์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แปลนพับลิชชิง จำกัด, 2542.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี. *โครงการสานเสวนาเพื่อป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน*. มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม, 2550.
- สนธยา พลศรี. *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2545.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. *เทคนิคการสอนแนวใหม่*. กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2543.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. *ปัจจัยภูมิหลัง วัฒนธรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำเยาวชนไทย*. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2551.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร. *แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตและสังคม: ระดับกลุ่มชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541.

- สุพัตรา สุภาพ. *สังคมและวัฒนธรรม: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2533.
- สุรไกร นันทบุรุษย์ และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. ผลของการใช้กิจกรรมลวดคติดตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารครูศาสตร์*, 43(1), 2558.
- สุรกุล เจนอบรม. *เรื่องน่ารู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ. *การพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้*. ปริญญาโทการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒกรุงเทพมหานคร, 2547.
- สุรพล มูลศรี. *ความตระหนักของครูประถมศึกษาในการป้องกันมลพิษทางอากาศและเสียงจากการจราจรบนทางด่วนขั้นที่ 1 (เฉลิมมหานคร) กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2536.
- สุรินทร์ หลีกแหลม. *ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของสมาชิกสภาเขตในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร, 2534.
- สุรสิทธิ์ วชิรขจร. *ความสมานฉันท์ทางสังคม สถาบันทางการเมือง และการพัฒนาประเทศ. ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 12 เรื่อง “คุณภาพสังคมกับคุณภาพประชาธิปไตยไทย” 4-6 พฤศจิกายน 2553 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ถนนราชดำเนินนอก*, 2553.
- สุมาลี สังข์ศรี. *การศึกษานอกระบบโรงเรียน: การขยายโอกาสทางการศึกษาโดยประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาทางไกล*. นนทบุรี: 9119 เทคโนโลยีปริทัศน์, 2539.
- สุมาลี ศรีสังข์. *รายงานการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์, 2545.
- สุดใจ บุญอารีย์. *การฝึกหัดเหตุผลเชิงจริยธรรม: ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ, 2541.
- สุเทพ กล้าทวี. *สร้างสมานฉันท์ หลังประเทศและสังคมแตกแยก*. ค้นจาก <http://www.thaibja.org/index.php>, 2557.
- สุโรยา วานี. *การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี*. *วารสารการเมืองการปกครอง* ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 กันยายน 2556-กุมภาพันธ์ 2557. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2557.

- สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชณีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, 2555.
- สุภางค์ จันทวานิช. *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- สุวิทย์ วรรณศรี. *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในเขตลุ่มน้ำป่าสักตอนบน*. ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร. 13(1), 2553.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. *รายงานสรุปการสัมมนาเรื่องยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพมหานคร, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, 2545.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. *รายงานระดับชาติ เรื่อง สภาพและการพัฒนาการเรียนรู้และการศึกษาผู้ใหญ่*. กรุงเทพมหานคร: ร้านรังสีการพิมพ์, 2551.
- สำนักงานกิจกรรมสตรีและครอบครัว กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. *บทวิเคราะห์ครอบครัวไทยปัจจุบัน*. ค้นจาก <http://www.women-family.go.th>, 2552.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย: 5 ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์, 2546.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2554.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. *คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)*. เอกสารประกอบการฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบโครงการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้, กรกฎาคม-สิงหาคม 2549. ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพมหานคร, 2549.
- สำนักงานวิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน. *ข้อเสนอชุดตัวชี้วัดชุมชนที่มีความเข้มแข็ง*. ค้นจาก <http://www.thaiichr.org/autopagev4/show-page.php?topic-id=08&auto-id=3&topicpk>, 2557.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. *การวิจัยของการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2546.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. *การสำรวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2555.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจความพึงพอใจในชีวิตคนไทยในปี พ.ศ.2555. *สารสถิติ* ปีที่ 23 ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2555, 2555.
- สำนักบริการงานการศึกษานอกโรงเรียน. *การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2547.
- สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2553). *ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย พ.ศ. 2549-2552*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. *แนวโน้มการเติบโตของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2554*. ค้นจาก http://www.cpd.bangkok.go.th:90/web2/strategy/DATA54/GW_BKK54.pdf, 2555.
- สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. *ข้อมูลสถิติน่ารู้เพื่อการวิเคราะห์มิติครอบครัว*. ค้นจาก http://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=11470, 2558.
- เสาวภา พรศิริพงษ์, พรทิพย์ อุษุภรัตน์ และดวงพร คำบุญวัฒน์. *การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนบ้านแขกคร้วเหนือ (บ้านแขกคร้ว)*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.
- แสงจันทร์ เมธาตระกูล. *ปัญหาสำคัญของเมืองไทยเราคือเราไม่ยอมรับความหลากหลายของคนในสังคม*. ค้นจาก <http://www.teenpath.net/content.asp?ID=737>, 2552.
- ไสว มาลาทอง. *คู่มือการศึกษาจริยธรรมสำหรับนักเรียน นิสิตนักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.
- ไสว ขอมงคลอุดม. *การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคมวัตถุ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2528.
- หทัยรัตน์ มาประณีต และ เบ็ญจรัตน์. *การศึกษาความรู้และความตระหนักในคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของผู้นำเยาวชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ* ปีที่ 17 (หน้า 383-393). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2557.
- อมรา พงศาพิชญ์. *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

- อรุณ รักธรรม. *การบริหารบุคคลในระบบราชการไทย*. กรุงเทพมหานคร. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2531.
- อัจฉรา สโรบล. *ชุมชนกับการพัฒนา*. ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ค้นจาก <http://www.human.cmu.ac.th/home/hc/index-ebook.php>, 2555.
- อัญชัญ ฉิมมาลย์. *วิถีไทย*. ค้นจาก <http://202.29.94.142/learning/ge0402/02.pdf>, 2553.
- อวยพร เรืองตระกูล, กมลวรรณ ตังธนาภานนท์, ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ, สุตประนอม สมันตเวคิน, ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, ชูพงศ์ ปัญจมะวัต และวีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. การเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา สังคม และวัฒนธรรมผ่านความร่วมมือระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและชุมชนเขตปทุมวัน. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย* ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2557). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.
- อาชัญญา รัตนอุบล. *การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัสสำเนา), 2542.
- อาชัญญา รัตนอุบล. *การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่*. ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัสสำเนา), 2544.
- อาชัญญา รัตนอุบล. *การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัสสำเนา), 2550.
- อารักษ์ อินทร์พยุง. *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร, 2554.
- อารีย์ เอี่ยมรอด, จณิตตา เต็มวรสิน, อินทรวัด สุวรรณเพชร และวันวิสา แก้วไทรคต. *วิถีชีวิตชุมชนบ้านครัวเหนือ*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร, 2555.
- อุ้นดา นพคุณ. *การศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- โอภาส เภาไศยาภรณ์. *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายสังคมเชิงเสมือนสำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเพื่อการสร้างความรู้และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2554.

ภาษาอังกฤษ

Barell, John. *PBL an Inquiry Approach*. Illinois: Skylight Training and Publishing, 2011.

- Bloom, Benjamin S. *Handbook of Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. New York: MC Graw-Hill Book Company, 1971.
- Bridges, E.M. *Problem-Based Learning for Administrators*. Eugeng, ERIC Clearinghouse on Educational Management, 1992.
- Coombs, P., and Ahmed, M. *Attacking Rural Poverty: How Non-formal Education Can Help*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1974.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. *A First Course in Factor Analysis* (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. Retrived April 5, 2018, from [http:// www. ingentaconnect.com/content/apl/lcbj](http://www.ingentaconnect.com/content/apl/lcbj), 1992.
- Defleur, M.L., & Ball-Rokeach, S.J. *Theories of Mass Communication*. London: Longman, 1996.
- Duze, C.O. Effects of participatory learning technique on achievement and attitude of B. Ed. Students in educational research methods. *Journal of Social Sciences* 22, 2010.
- Fitz – Gibbon. *Monitoring Education: Indicators Quality and Effectiveness*. London: Cassell, 1996.
- Garrison, D, R. Self-Directed Learning: Toward a Comprehensive Model. *Adult Education Quarterly*. 48(1), 1997.
- Good, Carter V. *Dictionary of Education*. New York: MC Graw-Hill Book Company, 1973.
- Guglielmino, L, M. *Development of the self-directed learning readiness scale*. Doctoral Dissertation, University of Georgia, 2008.
- Hair, J., Blak, W.C., Barbin, B.J., Anderson, R.E.,& Tatham, R.L. *Multivariate data analysis*. New Jersey: Upper Sandle River, Prentice Hall. 2010.
- Hart, D. *Authentic Assessment: A Handbook of Educators*. New York: Addison-Wesley Publishing, 2000.
- Hornby, A.F. *Advance learner's Dictionary*. (6th ed.). London, England: Oxford University, 2000.
- Johnstone, J.N. *Indicators of Education Systems*. India : Gokhale Institute of Politics and Economic, 1981.

- Kemmis, S., & McTaggart, R. *The Action Research Planner*. Victoria: Deakin University, 1990.
- Knowles, Malcolm S. *The Modern Practice of Adult Education*. New York: The Adult Education, 1984.
- Knowles, Malcolm S. *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*. Chicago: Follett Publishing Company, 1978.
- Missingham, B. D. *Participatory learning in University Development Studies*. *New Community Quarterly*, 5(2), 2007
- Roche, D. *Accountability in Restorative Justice*. New York: Oxford University Press, 2003.
- Rune, Dagobert D. *Dictionary of Philosophy*. New York: Littlefield Adam and Co, 1971.
- Steven, J.P. *Applied multivariate statistics for the social science*. New York: Routledge. 2009
- UNESCO. *Learning to Live Together in Peace and Harmony: Values Education for Peace*. Human Rights, Democracy and Sustainable Development for the Asia-Pacific Region, Bangkok: UNESCO, 1998.
- Webster, N. *New Webster's dictionary*. (3rd ed). New York : Simon & Schuster, 1998.
- Whyte, W.F. et al. *Participatory Action Research*. California: Sage Publications, Inc, 1991.
- Wolman, Benjamin B. *Dictionary of Behavior Science*. London: Litton Education Publishing Inc, 1973.
- Yamane, T. *Elementary sampling theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1967.
- Zehr, H. *Changing Lenses*. (Rev.Ed). Scottsdale, PA: Herald, 2002.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล

อาจารย์ประจำสาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

อาจารย์สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปธ.7, ธ.บ., พช.ม., พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)

5. ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์

ข้าราชการบำนาญ อดีตรองปลัดกระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2

1. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์

อาจารย์ประจำวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ

อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา

อาจารย์สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ดร.พระมหาสมพงษ์ สุนตจิตโต

อาจารย์ประจำศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

5. ดร.จีระวัฒน์ ญาณโสภณ

อาจารย์ประจำศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 4

1. ดร.รุ่งอรุณ ไสยโสภณ

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. ดร.พระมหาสมพงษ์ สุนตจิตโต

ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. นายอุกฤษฏ์ องตระกูล

หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตราชเทวี

4. นางสมศรี พงศมัต

ตัวแทนชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี

5. นายชำนาญ พนมเขตต์

ตัวแทนชุมชนทรัพย์สินพัฒนา เขตบางขุนเทียน

6. นางสาวจุไรรัตน์ คำพิมาย

ตัวแทนชุมชนเกาะกลาง เขตคลองเตย

7. นายชูชีพ บุญเกิด

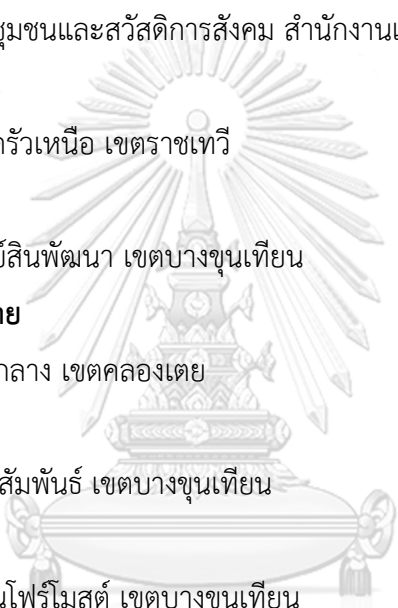
ตัวแทนชุมชนเชื่อมสัมพันธ์ เขตบางขุนเทียน

8. นางทิพวัล มาวงศ์

ตัวแทนชุมชนชุมชนโพธิ์โมสต์ เขตบางขุนเทียน

9. นางมาลี ศรีสุข

ตัวแทนชุมชนสี่แยกทศกัณฐ์ เขตบางแค

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางแสดงค่า IOC จากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ รอบที่ 1

ข้อคำถาม		ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
1. ด้านกาย								
1.1 การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน								
1	รู้จักเสียสละที่นั้งให้แก่เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการ หรือคนชรา	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2	บริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนและยากไร้	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3	อาสาช่วยงานการกุศลโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4	เข้าไปช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นกำลังได้รับความเดือดร้อน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5	ทำบุญเลี้ยงอาหารให้เด็กกำพร้าหรือผู้ด้อยโอกาสเมื่อมีโอกาส	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
6	ร่วมทำบุญบริจาคเงินเพื่อซ่อมแซมศาสนสถาน	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
7	ช่วยทำงานของชุมชนด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
8	ช่วยสอดส่องบ้านให้เมื่อเพื่อนบ้านไม่อยู่หรือช่วยแจ้งเหตุหากมีสิ่งใดผิดปกติเกิดขึ้นกับเพื่อนบ้าน	0	0	1	1	1	0.60	ใช้ไม่ได้
9	นำหนังสือดีๆ หรือหนังสือที่ไม่ใช้แล้วไปบริจาคตามโรงพยาบาล	1	0	1	1	0	0.60	ใช้ไม่ได้
10	อ่านหนังสือธรรมะ หรือหนังสือเรียนให้คนตาบอดฟัง	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
1.2 การเคารพกติกา								
11	ไม่ทะเลาะวิวาทและสร้าง ความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น	1	0	1	-1	0	0.20	ใช้ไม่ได้
12	ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลองหรือถนน	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
13	ช่วยสอดส่องดูแลรักษาความปลอดภัยในชุมชน	1	-1	1	0	0	0.20	ใช้ไม่ได้
14	ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ชุมชน	1	0	1	-1	0	0.20	ใช้ไม่ได้
15	รู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่ถือวิสาสะ	1	0	1	1	0	0.60	ใช้ไม่ได้

ข้อคำถาม		ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
16	ไม่ใส่ร้ายป้ายสี หรือยุยงให้ผู้อื่นแตกคอก หรือ ทะเลาะวิวาทกัน	1	0	1	0	0	0.40	ใช้ไม่ได้
17	ไม่พาสัตว์เลี้ยงเช่น หมา แมว ไปอึหรือฉี่หน้า บ้านหรือต้นไม้ของผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
18	ไม่กวาดขยะไปกองหรือทำสกปรกหน้าบ้านผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
19	ไม่เปิดวิทยุ โทรทัศน์ หรือร้องคาราโอเกะเสียงดัง จนรบกวนผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
20	รู้จักปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมด้วยความ ถูกต้องและเหมาะสม	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
21	ขับรถตามกฎหมายจราจร	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
22	ข้ามถนนทางม้าลายหรือสะพานลอย	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
23	รักษาระเบียบวินัยการใช้ของส่วนรวม	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
24	ไม่เล่นการพนันหรือสิ่งอบายมุขในชุมชน	1	0	1	1	-1	0.40	ใช้ไม่ได้
25	จอดรถตรงช่องที่กำหนด ไม่จอดคร่อมเส้นผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
1.3 การเคารพสิทธิและหน้าที่								
26	มีสัมมาคารวะและความอ่อนน้อมถ่อมตน	1	1	1	-1	0	0.40	ใช้ไม่ได้
27	รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ ไม่เลือกปฏิบัติ	1	1	1	0	0	0.60	ใช้ไม่ได้
28	ให้ความเคารพผู้อาวุโสถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาน้อยกว่า	1	1	1	0	0	0.60	ใช้ไม่ได้
29	รู้จักดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเอง	1	1	1	0	0	0.60	ใช้ไม่ได้
30	ให้ความเคารพแก่ผู้ที่ตนเองนับถือ	1	1	1	0	0	0.60	ใช้ไม่ได้
31	สามารถปฏิบัติตนได้กลมกลืนกับผู้อื่น ไม่แปลกแยก	1	1	1	0	0	0.60	ใช้ไม่ได้
32	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ไม่ชอบใจได้	1	1	1	0	0	0.60	ใช้ไม่ได้
33	ไม่แสดงกริยาก้าวร้าวต่อผู้อื่น รู้จักอดทนอดกลั้น	1	1	1	0	0	0.60	ใช้ไม่ได้
34	ปฏิบัติตนเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่โอ้อวดหรือยกยอตนเอง	1	1	0	0	0	0.40	ใช้ไม่ได้
35	ไม่เบียดเบียนหรือเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้

ข้อคำถาม		ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
36	รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน	1	-1	1	0	0	0.20	ใช้ไม่ได้
37	ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
1.4 การรับฟังความคิดเห็น								
38	ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น	0	0	1	-1	0	0.00	ใช้ไม่ได้
39	รู้จักคิดและปรับทัศนคติให้ตรงกับผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
40	รู้จักที่จะเป็นทั้งผู้ฟังและผู้พูดที่ดี	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
41	ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นอยู่เสมอ	0	1	1	1	1	0.80	ใช้ได้
42	ไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
43	รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
44	มีความคิดที่แตกต่างได้แต่ต้องไม่จากผู้อื่นโดย ต้องไม่สร้างความแตกแยกให้กับผู้อื่น	1	0	1	1	1	0.80	ใช้ได้
45	รู้จักพิจารณาเหตุผลของผู้อื่นด้วยใจที่เป็นธรรม และเป็นกลาง	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. ด้านวาจา								
2.1 การพูดจาสุภาพ								
46	พูดด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลและชวนฟัง	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
47	พูดจากับผู้อื่นด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
48	ไม่พูดจาหยาบคายหรือสองแง่สองง่าม	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
49	ไม่พูดเสียงดังเกินงามจนเป็นจุดเด่นให้ผู้อื่นหันมา จ้องมอง	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
50	รู้จักกล่าวคำขอโทษเมื่อทำผิดพลาด	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
51	รู้จักกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือ	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
52	ไม่พูดจากร้าวร้าวผู้อื่น	1	0	1	1	0	0.60	ใช้ไม่ได้
2.2 การไม่พูดสิ่งเท็จหรือส่อเสียด								
53	พูดในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง	1	-1	1	0	0	0.20	ใช้ไม่ได้
54	ไม่พูดประชดประชันผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
55	พูดในสิ่งที่เชื่อถือได้และเป็นความจริง	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
56	ไม่พูดเปรียบเปรยให้ผู้อื่นเจ็บแค้นใจ	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้

ข้อคำถาม		ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
2.3 การพูดที่มีประโยชน์								
57	พูดชักชวนให้ผู้อื่นประกอบแต่ความดี	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
58	พูดจาชื่นชมยินดีแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส	0	1	1	1	0	0.60	ใช้ไม่ได้
59	พูดในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
60	พูดถึงผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลังในทางที่ดี	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
61	ไม่พูดให้ผู้อื่นหลงผิดเข้าใจผิด	1	0	1	0	0	0.40	ใช้ไม่ได้
62	ไม่พูดเรื่องเล็กให้กลายเป็นเรื่องใหญ่	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
63	ไม่พูดให้ผู้อื่นรู้สึกหวาดกลัว	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
3. ค่านใจ								
3.1 การไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น								
64	ไม่คิดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
65	ไม่คิดฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือคอร์รัปชัน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
66	ไม่คิดหลบเลี่ยงการเสียภาษี	0	1	1	1	1	0.80	ใช้ได้
67	ไม่คิดที่จะรับซื้อของที่ผู้อื่นไปขโมยมา	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
68	ไม่คิดโกงตาชั่งหรือขายสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพให้ผู้อื่น	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
69	คิดที่จะนำของที่เก็บได้ไปให้เจ้าของของหรือประกาศหาเจ้าของ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
70	ไม่คิดที่จะแย่งสามีหรือภรรยาของผู้อื่นมาเป็นของตน	1	1	1	-1	0	0.40	ใช้ไม่ได้
71	ไม่คิดใช้ตำแหน่งหน้าที่หาผลประโยชน์ให้ตัวเองหรือพวกพ้อง	1	1	1	-1	1	0.60	ใช้ไม่ได้
72	ไม่ขโมยความคิดหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
3.2 การไม่คิดปองร้ายผู้อื่น								
73	ไม่รู้สึกรังเกียจเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ	1	1	1	-1	1	0.60	ใช้ไม่ได้
74	รู้จักให้โอกาสในการปรับปรุงตัวกับผู้ที่ทำให้ได้รับความเดือดร้อน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถาม		ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
75	มีความรักและความเมตตาต่อผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
76	ไม่คิดอคติกับผู้อื่น	1	1	0	1	0	0.60	ใช้ไม่ได้
77	ไม่คิดพยาบาทหรือโกรธแค้นหรือผูกใจเจ็บผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
78	รู้จักยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้เราได้รับความเดือดร้อนหรือไม่สบายใจได้	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
79	รู้จักคิดปฏิบัติตนต่อผู้อื่นตามความเหมาะสมไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้อื่น	1	1	1	-1	0	0.40	ใช้ไม่ได้
80	มีความหวังดีและปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
81	รู้จักยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นมีและยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นเป็น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
82	ไม่คิดอิจฉาริษยาผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
83	ไม่คิดนิทาว่าร้ายผู้อื่น	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
3.3 การมีความเห็นที่ถูกต้อง								
84	รู้จักชื่นชมยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
85	รู้จักเข้าใจและยอมรับกับสังขรณ์ของชีวิต	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
86	มีใจที่เป็นกลางใครพูดอะไรที่ไม่ดีก็ให้หนึ่งเฉยไว้ได้	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
87	รู้จักควบคุมอารมณ์และข่มใจต่อสิ่งที่ไม่ชอบได้	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
88	เมื่อประสบปัญหาหมักจะคิดทบทวนเพื่อหาทางแก้ปัญหานั้นอยู่เสมอ	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้

ตารางแสดงค่า IOC จากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ รอบที่ 2

ข้อคำถาม		ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
1. ด้านกาย								
1. เลียสละ								
1	ให้เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการหรือคนชรา ได้รับบริการและความสะดวกต่างๆ ก่อน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2	อาสาช่วยงานการกุศลโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3	บริจาคเงินเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4	บริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนและยากไร้	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5	ให้คำปรึกษาและแนะนำแต่สิ่งที่ดีๆ ให้กับผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6	ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
2. กฎกติกาสังคม								
7	ไม่เอาทรัพย์สินหรือความคิดของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
8	ไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการละเมิดหรือรบกวนสิทธิของผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
9	ปฏิบัติตามกฎระเบียบของราชการอย่างเคร่งครัด	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
10	ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของชุมชน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
11	รักษาระเบียบวินัยในการใช้ของส่วนรวม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. ยอมรับซึ่งกันและกัน								
12	เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
13	ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
14	ดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเอง ไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
15	เคารพและให้เกียรติผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
16	สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถาม		ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
2. ด้านวาจา								
1. พุดถูกกาลเทศะ								
17	พุดกับผู้อื่นด้วยความสุภาพ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
18	พุดกับผู้อื่นด้วยภาษาที่เหมาะสมกับสถานะของผู้ที่พุดด้วย	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
19	พุดในเวลาที่เหมาะสม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
20	พุดด้วยน้ำเสียงที่เหมาะสมกับสถานที่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
21	พุดด้วยภาษาที่เหมาะสมกับสถานที่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. พุดสร้างสรรค์								
22	พุดในสิ่งที่เชื่อถือได้และเป็นความจริงเท่านั้น	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
23	ไม่พุดให้ผู้อื่นรู้สึกคับแค้นใจ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
24	ไม่พุดจากประชดประชันหรือเสียดสีผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
25	ไม่พุดเท็จเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากความผิด	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
26	ไม่พุดจาเหลวไหลเพื่อเจ้อ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
27	พุดจามีเหตุผลและตรงไปตรงมา	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
28	พุดในสิ่งที่ถูกต้องและมีสาระ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
29	พุดให้กำลังใจ ให้รักใคร่ปรองดองกัน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. ด้านใจ								
1. มีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างของบุคคล								
30	ไม่โกรธเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
31	ให้โอกาสในการปรับปรุงตัวกับผู้ที่ทำให้ได้รับความเดือดร้อน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
32	ไม่พยาบาทหรือผูกใจเจ็บแค้นผู้ที่ทำให้ตนได้รับความเดือดร้อน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
33	ยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้เดือดร้อนหรือไม่สบายกาย ไม่สบายใจได้	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
34	มีความเห็นใจหรือใส่ใจผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
35	ไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่า	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถาม		ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5		
36	ไม่ตัดสินผู้อื่นจากรูปลักษณ์ภายนอก	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. ประรณาดิผู้อื่น								
37	รู้จักชื่นชมกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
38	ช่วยแนะนำหรือเผยแพร่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานให้กับผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
39	แสดงความยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานจากใจจริง	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
40	ให้สิ่งของหรือกำลังใจกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. รักษาความดีของตัวเอง								
41	ไม่คิดพรากบุตร ภรรยา หรือสามีของผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
42	พยายามปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อให้เกิดความถูกต้อง	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
43	ไม่คิดทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้เสียหาย	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
44	ตั้งใจเลี้ยงดูเลี้ยงดูและตอบแทนบุญคุณพ่อแม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
45	ตั้งมั่นประกอบแต่คุณงามความดี	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
46	ตั้งใจรักษาความสัตย์และความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
47	ตั้งใจทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว	1	0	1	1	1	0.80	ใช้ได้
48	ไม่คิดเอาเปรียบหรือคิดหลอกลวงผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59- 5044

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

6 กรกฎาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวมา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รักษาราชการแทนรองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนรักษาราชการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59- 5043

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

6 กรกฎาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวมา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาดลottedชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รักษาการแทนรองคณบดี

ปฏิบัติการแทนรักษาการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิสิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59- 5042

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

6 กรกฎาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาสุทนต์ อากาศโร ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นาวินิตย์ สงคราม)

รักษาการแทนรองคณบดี

ปฏิบัติการแทนรักษาการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ โทร.82565-97 ต่อ 6732

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59- **5046** วันที่ 6 กรกฎาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รักษาการแทนรองคณบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ โทร.82565-97 ต่อ 6732
 ที่ ศร 0512.6(2791.10)/59- 5045 วันที่ 6 กรกฎาคม 2559
 เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวมา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
 โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาลดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการ
 การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
 ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
 ต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)
 รักษาการแทนรองคณบดี

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60- 0023

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

๑ มกราคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาลดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการ
การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตินิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60- 0022

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

๑ มกราคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

นมัสการ ดร.พระมหาสมพงษ์ สุนตจิตโต

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานใน รายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทาง วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

นมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตินิสิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60- 0024

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

๑ มกราคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.จิรวัดน์ ญาณโสภณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ
โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการ
การศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ โทร.82565-97 ต่อ 6732

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60-0027

วันที่ 9 มกราคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า)

รองคณบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ โทร.82565-97 ต่อ 6732

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60-0026

วันที่ 9 มกราคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัชต์ สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า)

รองคณบดี

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60-5895

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

นมัสการ ดร.พระมหาสุทิตย์ อากาศโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตส์ผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60-5898

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน นายชำนาญ พนมเขตต์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60- 5897

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน นางสาวศรี พงศยมัต

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตินิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60- 5905

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน ผู้อำนวยการเขตคลองเตย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) หรือมอบผู้แทนในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ
โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732
เบอร์โทรศัพท์นิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60-5899

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขออนุญาตเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน นางสาวจุไรรัตน์ คำพิมาย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "พัฒนาระบบการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขออนุญาตท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60- 5906

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน ผู้อำนวยการเขตวังทองหลาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนาระบบนการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรดิษฐ์ สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) หรือมอบผู้แทน ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชิโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60-5904

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน ผู้อำนวยการเขตราชเทวี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) หรือมอบผู้แทน ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิสิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60- 5907

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

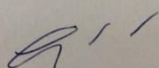
เรียน ผู้อำนวยการเขตพญาไท

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญโญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) หรือมอบผู้แทน ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)
รองคณบดี
ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60-5908

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน ผู้อำนวยการเขตคลองสาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) หรือมอบผู้แทน ในวันและเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตินิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/60-5894

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

21 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group)

เรียน ดร.ปาน กิมปี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการ
การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา จันทร์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เวลา 13.00-15.00 น.
ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย
จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (Focus group) ในวันที่และเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

กลุ่มภารกิจบริการการศึกษา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

เบอร์โทรศัพท์นิตินิตผู้วิจัย 08-2454-0677 E-mail: eak_ku27@hotmail.com

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

พฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

เรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้วยข้าพเจ้า นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนากระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง” โดยใช้แบบสอบถามนี้เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการให้ ข้อมูลโดยตอบคำถาม ในแบบสอบถามนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ข้อมูลต่างๆ ที่ท่านได้ให้ข้อมูลนี้ ข้าพเจ้าจะปกปิดเป็นความลับและนำเสนอผลเป็นภาพรวมเท่านั้น ตลอดจนไม่มีผลต่อตัวท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความร่วมมือและความตั้งใจในการให้ข้อมูลครั้งนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยความเคารพและนับถืออย่างสูงยิ่ง
CHULALONGKORN UNIVERSITY นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนา

คำชี้แจง

แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำนวน 3 ด้าน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 15-29 ปี 30-44 ปี 45-59 ปี 60 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง จำนวน 3 ด้าน จำนวน 50 ข้อ

โปรดแสดงความคิดเห็นว่าประเด็นดังต่อไปนี้แสดงถึงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองในแต่ละด้านหรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ซึ่งคำตอบจะมี 3 ตัวเลือก ได้แก่ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และ อื่นๆ

ลำดับ	ประเด็น	ความคิดเห็น		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	อื่นๆ
	ด้านกาย			
1	ให้เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการหรือคนชรา ได้รับบริการและความสะดวกต่างๆ ก่อน			
2	อาสาช่วยงานการกุศลโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ			
3	บริจาคเงินเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์			
4	บริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ขาดแคลนและยากไร้			
5	ให้คำปรึกษาและแนะนำแต่สิ่งที่ดีๆ ให้กับผู้อื่น			
6	ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ			
7	ไม่นำทรัพย์สินหรือความคิดของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต			
8	ไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการละเมิดหรือริดรอนสิทธิของผู้อื่น			
9	ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอย่างเต็มใจ			
10	ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของชุมชน			
11	รักษาระเบียบวินัยในการใช้ของส่วนรวม			
12	เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			

ลำดับ	ประเด็น	ความคิดเห็น		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	อื่นๆ
13	ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ			
14	ดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเอง ไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่น			
15	เคารพและให้เกียรติผู้อื่นที่แตกต่างจากเรา			
16	สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง			
	ด้านวาจา			
17	พูดกับผู้อื่นไม่ว่าอยู่ในฐานะใดด้วยความสุภาพ			
18	พูดกับผู้อื่นด้วยภาษาที่เหมาะสมกับสถานะของผู้ที่พูดด้วย			
19	พูดในเรื่องที่สมควรพูดในเวลานั้นๆ			
20	พูดด้วยน้ำเสียงและภาษาที่เหมาะสมกับสถานที่			
21	พูดในเรื่องที่สมควรพูดในสถานที่นั้นๆ			
22	พูดในสิ่งที่เชื่อถือได้และเป็นความจริง			
23	ไม่พูดประชดประชันหรือเสียดสีผู้อื่น			
24	ไม่พูดเท็จเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากความผิด			
25	ไม่พูดจาเหลวไหลเพื่อเจ้อ			
26	พูดในสิ่งที่ถูกต้องและมีสาระ			
27	พูดให้กำลังใจ ให้รักใคร่ปรองดองกัน			
	ด้านใจ			
28	ไม่โกรธเมื่อผู้อื่นทำผิดโดยไม่ตั้งใจ			
29	ให้โอกาสในการปรับปรุงตัวกับผู้ที่ทำให้ได้รับความเดือดร้อน			
30	ไม่พยาบาทหรือผูกใจเจ็บแค้นผู้ที่ทำให้ตนได้รับความเดือดร้อน			
31	ยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้เดือดร้อนหรือไม่สบายกาย ไม่สบายใจได้			
32	มีความเห็นใจหรือใส่ใจผู้อื่น			
33	ไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่า			
34	ไม่ตัดสินผู้อื่นจากรูปลักษณ์ภายนอก			

ลำดับ	ประเด็น	ความคิดเห็น		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	อื่นๆ
35	ยินดีและชื่นชมกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน			
36	ช่วยแนะนำหรือเผยแพร่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานให้กับผู้อื่น			
37	ให้กำลังใจกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน			
38	แสดงความยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานจากใจจริง			
39	ไม่คิดอิจฉาริษยาเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตนเอง			
40	ไม่เปรียบเทียบตัวเองกับความสำเร็จของผู้อื่น			
41	ไม่น้อยเนื้อต่ำใจตนเองว่าไม่ประสบความสำเร็จเหมือนผู้อื่น			
42	นำเอาความสำเร็จของผู้ที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต			
43	ไม่คิดพรากบุตร ภรรยา หรือสามีของผู้อื่น			
44	พยายามปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อให้เกิดความถูกต้อง			
45	ไม่คิดทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้เสียหาย			
46	ตั้งใจเลี้ยงดูและตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ			
47	ตั้งใจประกอบแต่คุณงามความดี			
48	ตั้งใจรักษาความสัตย์และความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น			
49	ตั้งใจทำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น			
50	ไม่คิดเอาเปรียบหรือคิดหลอกลวงผู้อื่น			

ภาคผนวก จ
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง
ด้วยโปรแกรม LISREL version 8.72

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

DATE: 10/23/2016

TIME: 15:52

L I S R E L 8.72

BY

Karl G. Jöreskog & Dag Sörbom

This program is published exclusively by
Scientific Software International, Inc.

7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100
Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.

Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140

Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-2005

Use of this program is subject to the terms specified in the
Universal Copyright Convention.

Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file C:\Users\Administrator\Desktop\งานอาเต้าน้อย\livingmodel.LPJ:

TI

!DA NI=50 NO=5825 MA=CM

SY='C:\Users\Administrator\Desktop\งานอาเต้าน้อย\turtle.dsf' NG=1

MO NY=50 NK=3 NE=8 BE=FU GA=FI PS=SY TE=FU,FI

LE

var1 var2 var3 var4 var5 var6 var7 var8

LK

body word mind

FR LY(1,1) LY(2,1) LY(3,1) LY(4,1) LY(5,1) LY(6,1) LY(7,2) LY(8,2) LY(9,2)

FR LY(10,2) LY(11,2) LY(12,3) LY(13,3) LY(14,3) LY(15,3) LY(16,3) LY(17,4) LY(18,4)

FR LY(19,4) LY(20,4) LY(21,4) LY(22,5) LY(23,5) LY(24,5) LY(25,5) LY(26,5) LY(27,5)

FR LY(28,6) LY(29,6) LY(30,6) LY(31,6) LY(32,6) LY(33,6) LY(34,6) LY(35,7) LY(36,7)

FR LY(37,7) LY(38,7) LY(39,7) LY(40,7) LY(41,7) LY(42,7) LY(43,8) LY(44,8) LY(45,8)

FR LY(46,8) LY(47,8) LY(48,8) LY(49,8) LY(50,8) GA(1,1) GA(2,1) GA(3,1) GA(4,2)

FR GA(5,2) GA(6,3) GA(7,3) GA(8,3)

FR TE(1,1) TE(2,2) TE(3,3) TE(4,4) TE(5,5) TE(6,6) TE(7,7) TE(8,8) TE(9,9) TE(10,10)

TE(11,11) TE(12,12) TE(13,13) TE(14,14) TE(15,15)

FR TE(16,16) TE(17,17) TE(18,18) TE(19,19) TE(20,20) TE(21,21) TE(22,22) TE(23,23)

TE(24,24) TE(25,25) TE(26,26) TE(27,27) TE(28,28) TE(29,29) TE(30,30)

FR TE(31,31) TE(32,32) TE(33,33) TE(34,34) TE(35,35) TE(36,36) TE(37,37) TE(38,38)

TE(39,39) TE(40,40) TE(41,41) TE(42,42) TE(43,43) TE(44,44) TE(45,45)

FR TE(46,46) TE(47,47) TE(48,48) TE(49,49) TE(50,50) TE(41,40) TE(33,11) TE(2,1)

TE(26,18) TE(12,11) TE(31,30) TE(48,36) TE(43,39) TE(45,44) TE(37,36)

FR TE(33,27) TE(13,12) TE(30,28) TE(6,5) TE(31,28) TE(17,10) TE(46,35) TE(50,32)

TE(13,11)

PD

OU AD=OFF

TI

Number of Input Variables 50

Number of Y - Variables 50

Number of X - Variables 0

Number of ETA - Variables 8

Number of KSI - Variables 3

Number of Observations 5825

T1

Covariance Matrix

	q1	q2	q3	q4	q5	q6
q1	1.00					
q2	0.53	1.00				
q3	0.08	0.19	1.00			
q4	0.09	0.15	0.20	1.00		
q5	0.11	0.15	0.12	0.48	1.00	
q6	0.04	0.09	0.02	0.45	0.76	1.00
q7	0.04	0.10	0.17	0.25	0.23	0.31
q8	0.05	0.11	0.04	0.24	0.24	0.29
q9	0.10	0.16	0.05	0.24	0.27	0.28
q10	0.09	0.10	0.18	0.07	0.11	0.10
q11	0.05	0.10	0.02	0.08	0.06	0.10
q12	0.12	0.17	0.03	0.06	0.05	0.09
q13	0.13	0.17	0.22	0.08	0.12	0.13
q14	0.15	0.25	0.15	0.08	0.17	0.17
q15	0.03	0.13	0.09	0.37	0.32	0.40
q16	0.16	0.15	0.14	0.37	0.39	0.31
q17	0.32	0.27	0.16	0.22	0.25	0.21
q18	0.04	0.09	0.10	0.26	0.33	0.31
q19	0.08	0.09	0.16	0.24	0.26	0.29
q20	0.09	0.11	0.10	0.28	0.31	0.32
q21	0.10	0.21	0.15	0.10	0.16	0.20
q22	0.04	0.17	0.22	0.04	0.09	0.08
q23	0.10	0.17	0.24	0.22	0.26	0.23
q24	0.17	0.23	0.10	0.28	0.32	0.33
q25	0.07	0.18	0.23	0.24	0.31	0.29

q26	0.15	0.13	0.21	0.21	0.25	0.21
q27	0.16	0.14	0.11	0.05	0.07	0.04
q28	0.24	0.29	0.25	0.06	0.08	0.01
q29	0.14	0.25	0.14	0.10	0.12	0.04
q30	0.10	0.20	0.27	0.08	0.07	0.03
q31	0.10	0.11	0.15	0.03	0.06	0.01
q32	0.18	0.24	0.11	0.10	0.15	0.15
q33	0.11	0.20	0.07	0.09	0.10	0.11
q34	0.19	0.20	0.09	0.26	0.34	0.37
q35	0.17	0.12	0.07	0.28	0.37	0.36
q36	0.16	0.11	0.27	0.08	0.14	0.04
q37	0.08	0.11	0.11	0.03	0.14	0.05
q38	0.22	0.18	0.14	0.02	0.12	0.07
q39	0.05	0.11	0.22	0.07	0.05	0.06
q40	0.10	0.14	0.28	0.03	0.02	0.06
q41	0.12	0.13	0.22	0.05	0.05	0.05
q42	0.10	0.19	0.13	0.11	0.11	0.10
q43	0.04	0.10	0.04	0.05	0.06	0.07
q44	0.07	0.17	0.14	0.09	0.17	0.13
q45	0.16	0.17	0.08	0.11	0.16	0.12
q46	0.04	0.12	0.08	0.44	0.46	0.47
q47	0.11	0.14	0.08	0.38	0.40	0.33
q48	0.05	0.06	0.23	0.32	0.36	0.31
q49	0.06	0.06	0.03	0.41	0.42	0.41
q50	0.10	0.12	0.04	0.39	0.40	0.45

Covariance Matrix

	q7	q8	q9	q10	q11	q12
q7	1.00					

q8	0.51	1.00				
q9	0.41	0.56	1.00			
q10	0.08	0.27	0.47	1.00		
q11	0.10	0.34	0.46	0.52	1.00	
q12	0.08	0.41	0.39	0.37	0.51	1.00
q13	0.08	0.26	0.31	0.30	0.37	0.50
q14	0.09	0.13	0.17	0.24	0.13	0.22
q15	0.40	0.40	0.30	0.07	0.15	0.22
q16	0.33	0.34	0.38	0.18	0.12	0.18
q17	0.19	0.36	0.50	0.54	0.47	0.29
q18	0.24	0.24	0.27	0.11	0.11	0.10
q19	0.28	0.40	0.36	0.24	0.31	0.35
q20	0.31	0.30	0.47	0.30	0.37	0.10
q21	0.13	0.11	0.13	0.24	0.16	0.27
q22	0.23	0.26	0.41	0.43	0.29	0.21
q23	0.22	0.22	0.25	0.18	0.07	0.13
q24	0.33	0.31	0.28	0.15	0.18	0.21
q25	0.26	0.26	0.29	0.37	0.11	0.17
q26	0.21	0.18	0.22	0.28	0.07	0.15
q27	0.06	0.09	0.31	0.33	0.35	0.23
q28	0.14	0.23	0.18	0.25	0.03	0.15
q29	0.08	0.07	0.08	0.12	0.08	0.15
q30	0.18	0.13	0.20	0.13	0.04	0.13
q31	0.14	0.13	0.15	0.11	0.00	0.09
q32	0.09	0.17	0.22	0.20	0.16	0.38
q33	0.10	0.09	0.32	0.37	0.51	0.17
q34	0.28	0.28	0.45	0.32	0.32	0.12
q35	0.30	0.32	0.31	0.10	0.11	0.22
q36	0.03	0.09	0.11	0.36	0.06	0.23
q37	0.06	0.10	0.09	0.14	0.06	0.24
q38	0.04	0.09	0.07	0.05	0.10	0.24

q39	0.06	0.09	0.06	0.10	0.09	0.17
q40	0.06	0.06	0.19	0.33	0.21	0.15
q41	0.06	0.05	0.08	0.12	0.05	0.15
q42	0.04	0.10	0.11	0.15	0.03	0.20
q43	0.05	0.07	0.05	0.08	0.10	0.05
q44	0.06	0.10	0.11	0.05	0.11	0.14
q45	0.09	0.12	0.12	0.17	0.18	0.25
q46	0.43	0.44	0.35	0.07	0.10	0.07
q47	0.38	0.37	0.39	0.11	0.07	0.12
q48	0.34	0.34	0.29	0.29	0.06	0.07
q49	0.44	0.39	0.35	0.06	0.09	0.05
q50	0.45	0.44	0.38	0.13	0.19	0.19

Covariance Matrix

	q13	q14	q15	q16	q17	q18
q13	1.00					
q14	0.28	1.00				
q15	0.21	0.16	1.00			
q16	0.18	0.20	0.46	1.00		
q17	0.28	0.11	0.34	0.30	1.00	
q18	0.18	0.18	0.45	0.36	0.30	1.00
q19	0.32	0.12	0.40	0.28	0.34	0.34
q20	0.16	0.15	0.49	0.32	0.49	0.45
q21	0.25	0.22	0.22	0.14	0.09	0.22
q22	0.19	0.17	0.19	0.11	0.43	0.13
q23	0.11	0.18	0.39	0.41	0.20	0.27
q24	0.19	0.24	0.53	0.41	0.29	0.36
q25	0.19	0.29	0.42	0.36	0.39	0.32
q26	0.18	0.13	0.34	0.34	0.36	0.57

q27	0.23	0.18	0.11	0.23	0.31	0.09
q28	0.10	0.16	0.09	0.16	0.25	0.09
q29	0.18	0.22	0.17	0.24	0.08	0.14
q30	0.12	0.19	0.10	0.18	0.05	0.07
q31	0.09	0.19	0.07	0.17	0.03	0.09
q32	0.35	0.37	0.27	0.15	0.17	0.23
q33	0.22	0.15	0.21	0.13	0.36	0.14
q34	0.20	0.28	0.46	0.38	0.47	0.34
q35	0.20	0.26	0.46	0.41	0.33	0.45
q36	0.21	0.25	0.10	0.18	0.29	0.13
q37	0.22	0.30	0.19	0.15	0.07	0.19
q38	0.22	0.25	0.28	0.11	0.10	0.17
q39	0.18	0.15	0.21	0.10	0.06	0.35
q40	0.26	0.19	0.12	0.15	0.25	0.33
q41	0.33	0.26	0.13	0.16	0.04	0.24
q42	0.27	0.18	0.11	0.11	0.03	0.10
q43	0.07	0.10	0.12	0.08	0.07	0.10
q44	0.27	0.24	0.18	0.17	0.13	0.21
q45	0.25	0.26	0.12	0.22	0.14	0.19
q46	0.15	0.18	0.58	0.51	0.39	0.50
q47	0.15	0.10	0.47	0.52	0.33	0.42
q48	0.06	0.03	0.47	0.42	0.52	0.34
q49	0.05	0.05	0.59	0.52	0.36	0.42
q50	0.13	0.16	0.64	0.55	0.35	0.42

Covariance Matrix

	q19	q20	q21	q22	q23	q24
q19	1.00					
q20	0.45	1.00				

q21	0.37	0.33	1.00			
q22	0.15	0.38	0.27	1.00		
q23	0.38	0.27	0.23	0.23	1.00	
q24	0.36	0.39	0.16	0.21	0.56	1.00
q25	0.34	0.39	0.28	0.42	0.45	0.56
q26	0.27	0.27	0.20	0.33	0.33	0.38
q27	0.09	0.41	0.17	0.42	0.18	0.22
q28	0.16	0.09	0.20	0.35	0.17	0.16
q29	0.12	0.12	0.17	0.15	0.17	0.23
q30	0.22	0.07	0.21	0.24	0.31	0.23
q31	0.17	0.03	0.15	0.21	0.24	0.16
q32	0.20	0.21	0.29	0.28	0.25	0.31
q33	0.13	0.44	0.22	0.41	0.19	0.24
q34	0.28	0.58	0.18	0.33	0.35	0.50
q35	0.33	0.43	0.18	0.15	0.30	0.45
q36	0.05	0.11	0.18	0.40	0.11	0.06
q37	0.11	0.16	0.26	0.26	0.11	0.11
q38	0.11	0.17	0.21	0.22	0.20	0.36
q39	0.30	0.15	0.19	0.15	0.31	0.24
q40	0.08	0.26	0.16	0.32	0.16	0.20
q41	0.07	0.12	0.14	0.13	0.16	0.20
q42	0.10	0.16	0.26	0.15	0.09	0.15
q43	0.04	0.12	0.05	0.09	0.13	0.17
q44	0.12	0.16	0.22	0.13	0.16	0.16
q45	0.11	0.14	0.20	0.18	0.19	0.29
q46	0.39	0.52	0.12	0.09	0.34	0.50
q47	0.38	0.46	0.08	0.07	0.31	0.43
q48	0.31	0.39	0.06	0.28	0.26	0.37
q49	0.42	0.51	0.08	0.04	0.33	0.48
q50	0.41	0.48	0.18	0.11	0.44	0.59

Covariance Matrix

	q25	q26	q27	q28	q29	q30
q25	1.00					
q26	0.55	1.00				
q27	0.20	0.21	1.00			
q28	0.31	0.24	0.14	1.00		
q29	0.21	0.16	0.13	0.36	1.00	
q30	0.22	0.18	0.14	0.54	0.46	1.00
q31	0.15	0.12	0.15	0.44	0.46	0.72
q32	0.33	0.25	0.35	0.21	0.24	0.20
q33	0.22	0.20	0.57	0.14	0.18	0.18
q34	0.37	0.31	0.40	0.15	0.21	0.19
q35	0.39	0.37	0.21	0.14	0.19	0.10
q36	0.39	0.38	0.19	0.30	0.17	0.14
q37	0.25	0.18	0.23	0.22	0.18	0.14
q38	0.21	0.20	0.35	0.16	0.25	0.16
q39	0.16	0.29	0.18	0.21	0.31	0.37
q40	0.29	0.44	0.30	0.26	0.36	0.27
q41	0.18	0.29	0.15	0.23	0.33	0.27
q42	0.24	0.13	0.12	0.17	0.21	0.18
q43	0.15	0.06	0.10	0.22	0.38	0.26
q44	0.17	0.18	0.14	0.11	0.15	0.12
q45	0.26	0.19	0.13	0.16	0.19	0.15
q46	0.39	0.35	0.07	0.05	0.09	0.05
q47	0.40	0.33	0.15	0.09	0.16	0.10
q48	0.56	0.51	0.10	0.17	0.07	0.03
q49	0.41	0.34	0.05	0.02	0.06	0.05
q50	0.48	0.42	0.11	0.09	0.12	0.10

Covariance Matrix

	q31	q32	q33	q34	q35	q36
q31	1.00					
q32	0.21	1.00				
q33	0.13	0.41	1.00			
q34	0.15	0.31	0.57	1.00		
q35	0.16	0.29	0.17	0.51	1.00	
q36	0.15	0.27	0.19	0.17	0.33	1.00
q37	0.17	0.28	0.19	0.22	0.31	0.52
q38	0.16	0.40	0.26	0.31	0.38	0.28
q39	0.36	0.30	0.24	0.22	0.19	0.16
q40	0.23	0.18	0.31	0.31	0.13	0.28
q41	0.26	0.18	0.11	0.18	0.15	0.18
q42	0.16	0.20	0.08	0.18	0.18	0.22
q43	0.24	0.23	0.22	0.17	0.16	0.04
q44	0.08	0.29	0.24	0.21	0.24	0.18
q45	0.07	0.26	0.27	0.18	0.26	0.24
q46	0.02	0.14	0.09	0.48	0.62	0.10
q47	0.08	0.21	0.11	0.42	0.46	0.16
q48	0.01	0.05	0.06	0.30	0.40	0.41
q49	0.03	0.04	0.09	0.41	0.54	0.10
q50	0.09	0.37	0.29	0.49	0.56	0.09

Covariance Matrix

	q37	q38
q37	1.00	
q38	0.35	1.00

q39	0.19	0.26	1.00			
q40	0.16	0.17	0.43	1.00		
q41	0.22	0.21	0.53	0.56	1.00	
q42	0.32	0.15	0.15	0.16	0.22	1.00
q43	0.01	0.19	0.45	0.29	0.35	0.01
q44	0.17	0.28	0.22	0.16	0.23	0.17
q45	0.20	0.20	0.21	0.11	0.15	0.16
q46	0.08	0.10	0.11	0.10	0.09	0.07
q47	0.16	0.14	0.10	0.10	0.10	0.11
q48	0.06	0.12	0.03	0.20	0.04	-0.01
q49	0.01	0.05	0.07	0.04	0.06	0.03
q50	0.07	0.14	0.16	0.14	0.09	-0.01

Covariance Matrix

	q43	q44	q45	q46	q47	q48
q43	1.00					
q44	0.16	1.00				
q45	0.15	0.43	1.00			
q46	0.15	0.29	0.27	1.00		
q47	0.12	0.26	0.24	0.68	1.00	
q48	0.07	0.15	0.14	0.62	0.61	1.00
q49	0.10	0.11	0.16	0.74	0.69	0.65
q50	0.23	0.23	0.26	0.71	0.64	0.54

Covariance Matrix

	q49	q50
q49	1.00	

q50 0.67 1.00

TI

Parameter Specifications

LAMBDA-Y

	var1	var2	var3	var4	var5	var6
q1	0	0	0	0	0	0
q2	1	0	0	0	0	0
q3	2	0	0	0	0	0
q4	3	0	0	0	0	0
q5	4	0	0	0	0	0
q6	5	0	0	0	0	0
q7	0	0	0	0	0	0
q8	0	6	0	0	0	0
q9	0	7	0	0	0	0
q10	0	8	0	0	0	0
q11	0	9	0	0	0	0
q12	0	0	0	0	0	0
q13	0	0	10	0	0	0
q14	0	0	11	0	0	0
q15	0	0	12	0	0	0
q16	0	0	13	0	0	0
q17	0	0	0	0	0	0
q18	0	0	0	14	0	0
q19	0	0	0	15	0	0
q20	0	0	0	16	0	0

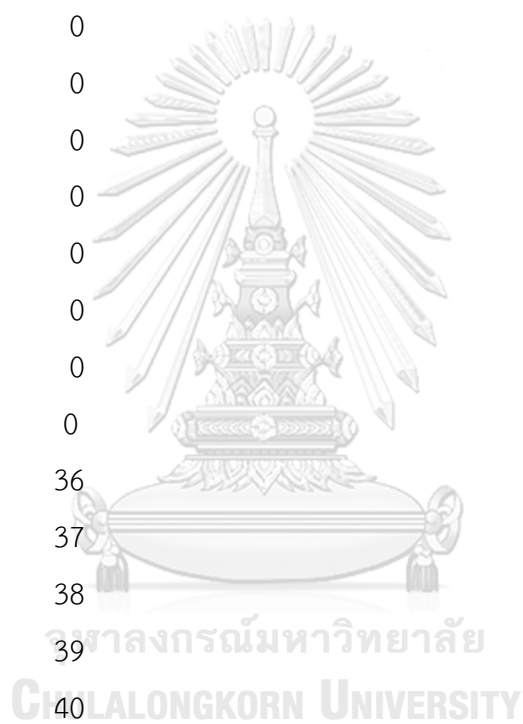
q21	0	0	0	17	0	0
q22	0	0	0	0	0	0
q23	0	0	0	0	18	0
q24	0	0	0	0	19	0
q25	0	0	0	0	20	0
q26	0	0	0	0	21	0
q27	0	0	0	0	22	0
q28	0	0	0	0	0	0
q29	0	0	0	0	0	23
q30	0	0	0	0	0	24
q31	0	0	0	0	0	25
q32	0	0	0	0	0	26
q33	0	0	0	0	0	27
q34	0	0	0	0	0	28
q35	0	0	0	0	0	0
q36	0	0	0	0	0	0
q37	0	0	0	0	0	0
q38	0	0	0	0	0	0
q39	0	0	0	0	0	0
q40	0	0	0	0	0	0
q41	0	0	0	0	0	0
q42	0	0	0	0	0	0
q43	0	0	0	0	0	0
q44	0	0	0	0	0	0
q45	0	0	0	0	0	0
q46	0	0	0	0	0	0
q47	0	0	0	0	0	0
q48	0	0	0	0	0	0
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	0	0	0	0	0

LAMBDA-Y

	var7	var8
	-----	-----
q1	0	0
q2	0	0
q3	0	0
q4	0	0
q5	0	0
q6	0	0
q7	0	0
q8	0	0
q9	0	0
q10	0	0
q11	0	0
q12	0	0
q13	0	0
q14	0	0
q15	0	0
q16	0	0
q17	0	0
q18	0	0
q19	0	0
q20	0	0
q21	0	0
q22	0	0
q23	0	0
q24	0	0
q25	0	0
q26	0	0
q27	0	0

q28	0	0
q29	0	0
q30	0	0
q31	0	0
q32	0	0
q33	0	0
q34	0	0
q35	0	0
q36	29	0
q37	30	0
q38	31	0
q39	32	0
q40	33	0
q41	34	0
q42	35	0
q43	0	0
q44	0	36
q45	0	37
q46	0	38
q47	0	39
q48	0	40
q49	0	41
q50	0	42

GAMMA

	body	word	mind
	-----	-----	-----
var1	43	0	0
var2	44	0	0
var3	45	0	0

var4	0	46	0
var5	0	47	0
var6	0	0	48
var7	0	0	49
var8	0	0	50

PHI

	body	word	mind	
body	0			
word	51	0		
mind	52	53	0	

	var1	var2	var3	var4	var5	var6
	54	55	56	57	58	59

PSI

PSI

var7	var8
60	61

THETA-EPS

	q1	q2	q3	q4	q5	q6
q1	62					

q2	63	64				
q3	0	0	65			
q4	0	0	0	66		
q5	0	0	0	0	67	
q6	0	0	0	0	68	69
q7	0	0	0	0	0	0
q8	0	0	0	0	0	0
q9	0	0	0	0	0	0
q10	0	0	0	0	0	0
q11	0	0	0	0	0	0
q12	0	0	0	0	0	0
q13	0	0	0	0	0	0
q14	0	0	0	0	0	0
q15	0	0	0	0	0	0
q16	0	0	0	0	0	0
q17	0	0	0	0	0	0
q18	0	0	0	0	0	0
q19	0	0	0	0	0	0
q20	0	0	0	0	0	0
q21	0	0	0	0	0	0
q22	0	0	0	0	0	0
q23	0	0	0	0	0	0
q24	0	0	0	0	0	0
q25	0	0	0	0	0	0
q26	0	0	0	0	0	0
q27	0	0	0	0	0	0
q28	0	0	0	0	0	0
q29	0	0	0	0	0	0
q30	0	0	0	0	0	0
q31	0	0	0	0	0	0
q32	0	0	0	0	0	0

q33	0	0	0	0	0	0
q34	0	0	0	0	0	0
q35	0	0	0	0	0	0
q36	0	0	0	0	0	0
q37	0	0	0	0	0	0
q38	0	0	0	0	0	0
q39	0	0	0	0	0	0
q40	0	0	0	0	0	0
q41	0	0	0	0	0	0
q42	0	0	0	0	0	0
q43	0	0	0	0	0	0
q44	0	0	0	0	0	0
q45	0	0	0	0	0	0
q46	0	0	0	0	0	0
q47	0	0	0	0	0	0
q48	0	0	0	0	0	0
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	0	0	0	0	0

THETA-EPS

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

	q7	q8	q9	q10	q11	q12
q7	70					
q8	0	71				
q9	0	0	72			
q10	0	0	0	73		
q11	0	0	0	0	74	
q12	0	0	0	0	75	76
q13	0	0	0	0	77	78
q14	0	0	0	0	0	0

q15	0	0	0	0	0	0
q16	0	0	0	0	0	0
q17	0	0	0	83	0	0
q18	0	0	0	0	0	0
q19	0	0	0	0	0	0
q20	0	0	0	0	0	0
q21	0	0	0	0	0	0
q22	0	0	0	0	0	0
q23	0	0	0	0	0	0
q24	0	0	0	0	0	0
q25	0	0	0	0	0	0
q26	0	0	0	0	0	0
q27	0	0	0	0	0	0
q28	0	0	0	0	0	0
q29	0	0	0	0	0	0
q30	0	0	0	0	0	0
q31	0	0	0	0	0	0
q32	0	0	0	0	0	0
q33	0	0	0	0	104	0
q34	0	0	0	0	0	0
q35	0	0	0	0	0	0
q36	0	0	0	0	0	0
q37	0	0	0	0	0	0
q38	0	0	0	0	0	0
q39	0	0	0	0	0	0
q40	0	0	0	0	0	0
q41	0	0	0	0	0	0
q42	0	0	0	0	0	0
q43	0	0	0	0	0	0
q44	0	0	0	0	0	0
q45	0	0	0	0	0	0

q46	0	0	0	0	0	0
q47	0	0	0	0	0	0
q48	0	0	0	0	0	0
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	0	0	0	0	0

THETA-EPS

	q13	q14	q15	q16	q17	q18
q13	79					
q14	0	80				
q15	0	0	81			
q16	0	0	0	82		
q17	0	0	0	0	84	
q18	0	0	0	0	0	85
q19	0	0	0	0	0	0
q20	0	0	0	0	0	0
q21	0	0	0	0	0	0
q22	0	0	0	0	0	0
q23	0	0	0	0	0	0
q24	0	0	0	0	0	0
q25	0	0	0	0	0	0
q26	0	0	0	0	0	93
q27	0	0	0	0	0	0
q28	0	0	0	0	0	0
q29	0	0	0	0	0	0
q30	0	0	0	0	0	0
q31	0	0	0	0	0	0
q32	0	0	0	0	0	0
q33	0	0	0	0	0	0

q34	0	0	0	0	0	0
q35	0	0	0	0	0	0
q36	0	0	0	0	0	0
q37	0	0	0	0	0	0
q38	0	0	0	0	0	0
q39	0	0	0	0	0	0
q40	0	0	0	0	0	0
q41	0	0	0	0	0	0
q42	0	0	0	0	0	0
q43	0	0	0	0	0	0
q44	0	0	0	0	0	0
q45	0	0	0	0	0	0
q46	0	0	0	0	0	0
q47	0	0	0	0	0	0
q48	0	0	0	0	0	0
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	0	0	0	0	0

THETA-EPS

q19 q20 q21 q22 q23 q24

q19	86					
q20	0	87				
q21	0	0	88			
q22	0	0	0	89		
q23	0	0	0	0	90	
q24	0	0	0	0	0	91
q25	0	0	0	0	0	0
q26	0	0	0	0	0	0
q27	0	0	0	0	0	0

q28	0	0	0	0	0	0
q29	0	0	0	0	0	0
q30	0	0	0	0	0	0
q31	0	0	0	0	0	0
q32	0	0	0	0	0	0
q33	0	0	0	0	0	0
q34	0	0	0	0	0	0
q35	0	0	0	0	0	0
q36	0	0	0	0	0	0
q37	0	0	0	0	0	0
q38	0	0	0	0	0	0
q39	0	0	0	0	0	0
q40	0	0	0	0	0	0
q41	0	0	0	0	0	0
q42	0	0	0	0	0	0
q43	0	0	0	0	0	0
q44	0	0	0	0	0	0
q45	0	0	0	0	0	0
q46	0	0	0	0	0	0
q47	0	0	0	0	0	0
q48	0	0	0	0	0	0
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	0	0	0	0	0

THETA-EPS

	q25	q26	q27	q28	q29	q30
q25	92					
q26	0	94				
q27	0	0	95			

q28	0	0	0	96		
q29	0	0	0	0	97	
q30	0	0	0	98	0	99
q31	0	0	0	100	0	101
q32	0	0	0	0	0	0
q33	0	0	105	0	0	0
q34	0	0	0	0	0	0
q35	0	0	0	0	0	0
q36	0	0	0	0	0	0
q37	0	0	0	0	0	0
q38	0	0	0	0	0	0
q39	0	0	0	0	0	0
q40	0	0	0	0	0	0
q41	0	0	0	0	0	0
q42	0	0	0	0	0	0
q43	0	0	0	0	0	0
q44	0	0	0	0	0	0
q45	0	0	0	0	0	0
q46	0	0	0	0	0	0
q47	0	0	0	0	0	0
q48	0	0	0	0	0	0
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	0	0	0	0	0

THETA-EPS

	q31	q32	q33	q34	q35	q36
q31	102					
q32	0	103				
q33	0	0	106			

q34	0	0	0	107		
q35	0	0	0	0	108	
q36	0	0	0	0	0	109
q37	0	0	0	0	0	110
q38	0	0	0	0	0	0
q39	0	0	0	0	0	0
q40	0	0	0	0	0	0
q41	0	0	0	0	0	0
q42	0	0	0	0	0	0
q43	0	0	0	0	0	0
q44	0	0	0	0	0	0
q45	0	0	0	0	0	0
q46	0	0	0	0	123	0
q47	0	0	0	0	0	0
q48	0	0	0	0	0	126
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	129	0	0	0	0

THETA-EPS

q37 q38 q39 q40 q41 q42

q37	111					
q38	0	112				
q39	0	0	113			
q40	0	0	0	114		
q41	0	0	0	115	116	
q42	0	0	0	0	0	117
q43	0	0	118	0	0	0
q44	0	0	0	0	0	0
q45	0	0	0	0	0	0

q46	0	0	0	0	0	0
q47	0	0	0	0	0	0
q48	0	0	0	0	0	0
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	0	0	0	0	0

THETA-EPS

	q43	q44	q45	q46	q47	q48
q43	119					
q44	0	120				
q45	0	121	122			
q46	0	0	0	124		
q47	0	0	0	0	125	
q48	0	0	0	0	0	127
q49	0	0	0	0	0	0
q50	0	0	0	0	0	0

THETA-EPS

	q49	q50
q49	128	
q50	0	130

TI

Number of Iterations =141

LISREL Estimates (Maximum Likelihood)

LAMBDA-Y		var1	var2	var3	var4	var5	var6
q1	0.18	--	--	--	--	--	--
q2	0.27 (0.02) 13.66	--	--	--	--	--	--
q3	0.24 (0.03) 9.63	--	--	--	--	--	--
q4	0.66 (0.06) 11.62	--	--	--	--	--	--
q5	0.69 (0.06) 11.63	--	--	--	--	--	--
q6	0.64 (0.06) 11.57	--	--	--	--	--	--
q7	--	0.57	--	--	--	--	--

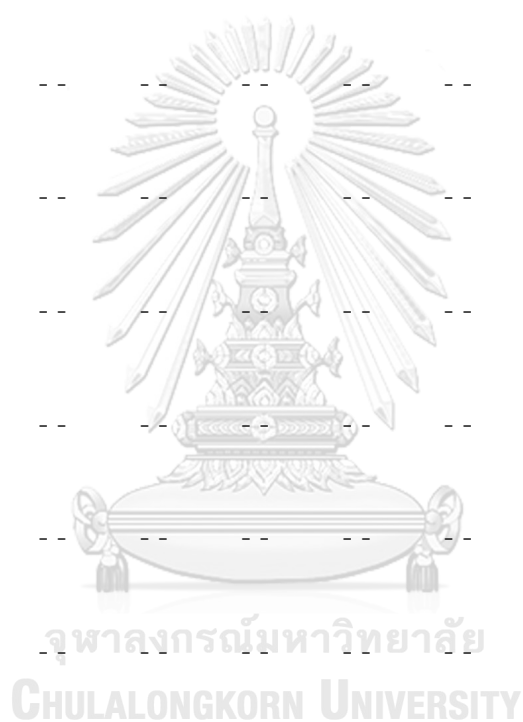

q8	--	0.72	--	--	--	--
		(0.02)				
		38.55				
q9	--	0.78	--	--	--	--
		(0.02)				
		39.96				
q10	--	0.40	--	--	--	--
		(0.02)				
		26.49				
q11	--	0.44	--	--	--	--
		(0.02)				
		29.22				
q12	--	--	0.31	--	--	--
q13	--	--	0.33	--	--	--
			(0.01)			
			23.42			
q14	--	--	0.32	--	--	--
			(0.02)			
			17.43			
q15	--	--	0.72	--	--	--
			(0.03)			
			23.49			
q16	--	--	0.63	--	--	--

				(0.03)		
				22.82		
q17	--	--	--	0.56	--	--
q18	--	--	--	0.62	--	--
				(0.02)		
				37.11		
q19	--	--	--	0.59	--	--
				(0.02)		
				35.73		
q20	--	--	--	0.76	--	--
				(0.02)		
				41.97		
q21	--	--	--	0.36	--	--
				(0.02)		
				23.95		
q22	--	--	--	0.45	--	--
q23	--	--	--	0.61	--	--
				(0.02)		
				30.05		
q24	--	--	--	0.74	--	--
				(0.02)		
				32.57		

q25	--	--	--	--	0.77	--
					(0.02)	
					32.90	
q26	--	--	--	--	0.62	--
					(0.02)	
					30.38	
q27	--	--	--	--	0.38	--
					(0.02)	
					22.84	
q28	--	--	--	--	0.32	--
q29	--	--	--	--	0.36	--
					(0.02)	
					17.25	
q30	--	--	--	--	0.35	--
					(0.01)	
					23.66	
q31	--	--	--	--	0.28	--
					(0.01)	
					19.26	
q32	--	--	--	--	0.46	--
					(0.02)	
					19.41	
q33	--	--	--	--	0.55	--

						(0.03)
						20.74
q34	--	--	--	--	--	0.77
						(0.04)
						21.71
q35	--	--	--	--	--	--
q36	--	--	--	--	--	--
q37	--	--	--	--	--	--
q38	--	--	--	--	--	--
q39	--	--	--	--	--	--
q40	--	--	--	--	--	--
q41	--	--	--	--	--	--
q42	--	--	--	--	--	--
q43	--	--	--	--	--	--
q44	--	--	--	--	--	--
q45	--	--	--	--	--	--
q46	--	--	--	--	--	--

q47	--	--	--	--	--	--
q48	--	--	--	--	--	--
q49	--	--	--	--	--	--
q50	--	--	--	--	--	--

LAMBDA-Y

	var7	var8
q1	--	--
q2	--	--
q3	--	--
q4	--	--
q5	--	--
q6	--	--
q7	--	--
q8	--	--
q9	--	--

q10 -- --

q11 -- --

q12 -- --

q13 -- --

q14 -- --

q15 -- --

q16 -- --

q17 -- --

q18 -- --

q19 -- --

q20 -- --

q21 -- --

q22 -- --

q23 -- --

q24 -- --

q25 -- --

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

q26 -- --

q27 -- --

q28 -- --

q29 -- --

q30 -- --

q31 -- --

q32 -- --

q33 -- --

q34 -- --

q35 0.70

q36 0.50 --

(0.01)

33.52

q37 0.48 --

(0.02)

30.80

q38 0.51 --

(0.02)

			32.87
q39	0.38	--	
	(0.01)		
			26.72
q40	0.37	--	
	(0.02)		
			24.51
q41	0.38	--	
	(0.02)		
			24.63
q42	0.35	--	
	(0.02)		
			22.82
q43	--	0.20	
q44	--	0.26	
		(0.02)	
			12.36
q45	--	0.27	
		(0.02)	
			12.50
q46	--	0.80	
		(0.05)	
			15.74

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

q47 -- 0.80
 (0.05)
 15.65

q48 -- 0.77
 (0.05)
 15.66

q49 -- 0.84
 (0.05)
 15.70

q50 -- 0.83
 (0.05)
 15.69

GAMMA

body word mind

 var1 0.74 -- --
 (0.06)
 11.65

var2 0.74 -- --
 (0.02)
 36.59

var3 1.02 -- --

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

			(0.04)			
			24.05			
var4	--	0.88	--			
		(0.02)				
		41.83				
var5	--	0.84	--			
		(0.03)				
		32.23				
var6	--	--	0.76			
		(0.04)				
		21.34				
var7	--	--	0.71			
		(0.02)				
		41.89				
var8	--	--	0.81			
		(0.05)				
		15.45				

Covariance Matrix of ETA and KSI

	var1	var2	var3	var4	var5	var6
var1	1.00					
var2	0.54	1.00				
var3	0.75	0.75	1.00			

var4	0.65	0.65	0.89	1.00		
var5	0.62	0.61	0.85	0.74	1.00	
var6	0.60	0.59	0.82	0.75	0.71	1.00
var7	0.55	0.55	0.76	0.70	0.66	0.54
var8	0.64	0.63	0.87	0.80	0.76	0.62
body	0.74	0.74	1.02	0.88	0.84	0.81
word	0.74	0.73	1.01	0.88	0.84	0.85
mind	0.78	0.78	1.07	0.98	0.93	0.76

Covariance Matrix of ETA and KSI

	var7	var8	body	word	mind
var7	1.00				
var8	0.58	1.00			
body	0.75	0.86	1.00		
word	0.79	0.91	1.00	1.00	
mind	0.71	0.81	1.06	1.11	1.00

PHI

	body	word	mind
body	1.00		
word	1.00	1.00	
	(0.01)		
	135.31		
mind	1.06	1.11	1.00
	(0.01)	(0.01)	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

159.41 154.80

PSI

Note: This matrix is diagonal.

var1	var2	var3	var4	var5	var6
0.45	0.46	-0.03	0.22	0.30	0.42
(0.08)	(0.02)	(0.02)	(0.01)	(0.02)	(0.04)
5.82	19.57	-2.02	15.11	14.98	10.69

PSI

Note: This matrix is diagonal.

var7	var8
0.50	0.34
(0.02)	(0.04)
22.71	7.78

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

var1	var2	var3	var4	var5	var6
0.55	0.54	1.03	0.78	0.70	0.58

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

var7	var8
-----	-----
0.50	0.66

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

var1	var2	var3	var4	var5	var6
-----	-----	-----	-----	-----	-----
0.55	0.54	1.03	0.78	0.70	0.58

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

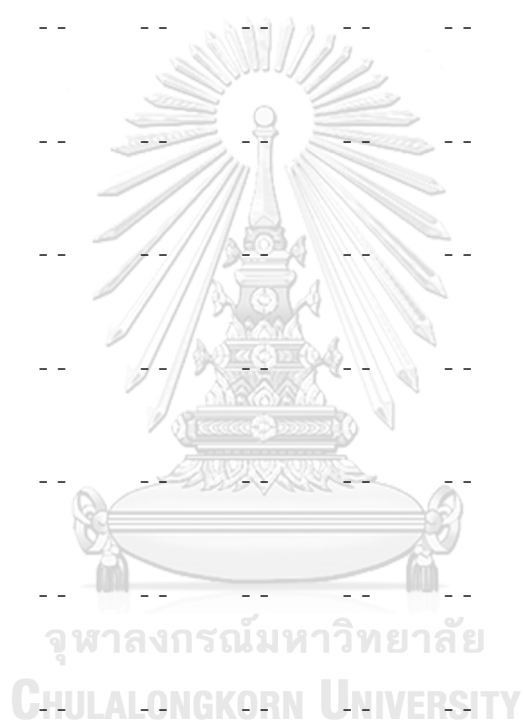
var7	var8
-----	-----
0.50	0.66

THETA-EPS

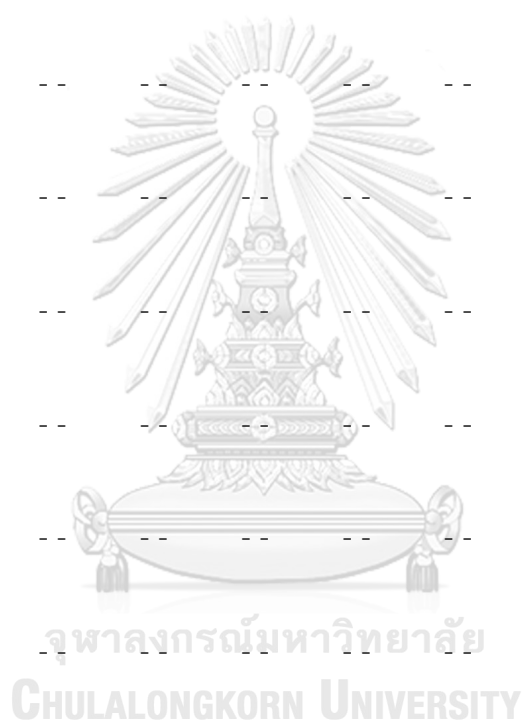
	q1	q2	q3	q4	q5	q6
q1	0.97 (0.02) 53.34					
q2	0.48 (0.01) 33.63	0.93 (0.02) 52.50				
q3	--	--	0.94 (0.02) 52.81			

q4	--	--	--	0.57 (0.01) 38.78		
q5	--	--	--	--	0.52 (0.02) 34.58	
q6	--	--	--	--	0.31 (0.01) 23.66	0.58 (0.02) 37.88
q7	--	--	--	--	--	--
q8	--	--	--	--	--	--
q9	--	--	--	--	--	--
q10	--	--	--	--	--	--
q11	--	--	--	--	--	--
q12	--	--	--	--	--	--
q13	--	--	--	--	--	--
q14	--	--	--	--	--	--
q15	--	--	--	--	--	--

q16	--	--	--	--	--	--
q17	--	--	--	--	--	--
q18	--	--	--	--	--	--
q19	--	--	--	--	--	--
q20	--	--	--	--	--	--
q21	--	--	--	--	--	--
q22	--	--	--	--	--	--
q23	--	--	--	--	--	--
q24	--	--	--	--	--	--
q25	--	--	--	--	--	--
q26	--	--	--	--	--	--
q27	--	--	--	--	--	--
q28	--	--	--	--	--	--
q29	--	--	--	--	--	--
q30	--	--	--	--	--	--
q31	--	--	--	--	--	--

q32	--	--	--	--	--	--
q33	--	--	--	--	--	--
q34	--	--	--	--	--	--
q35	--	--	--	--	--	--
q36	--	--	--	--	--	--
q37	--	--	--	--	--	--
q38	--	--	--	--	--	--
q39	--	--	--	--	--	--
q40	--	--	--	--	--	--
q41	--	--	--	--	--	--
q42	--	--	--	--	--	--
q43	--	--	--	--	--	--
q44	--	--	--	--	--	--
q45	--	--	--	--	--	--
q46	--	--	--	--	--	--

q47	--	--	--	--	--	--
q48	--	--	--	--	--	--
q49	--	--	--	--	--	--
q50	--	--	--	--	--	--

THETA-EPS

	q7	q8	q9	q10	q11	q12
q7	0.67 (0.01) 48.20					
q8	--	0.48 (0.01) 40.63				
q9	--	--	0.39 (0.01) 34.87			
q10	--	--	--	0.79 (0.02) 51.61		
q11	--	--	--	--	0.77 (0.01)	

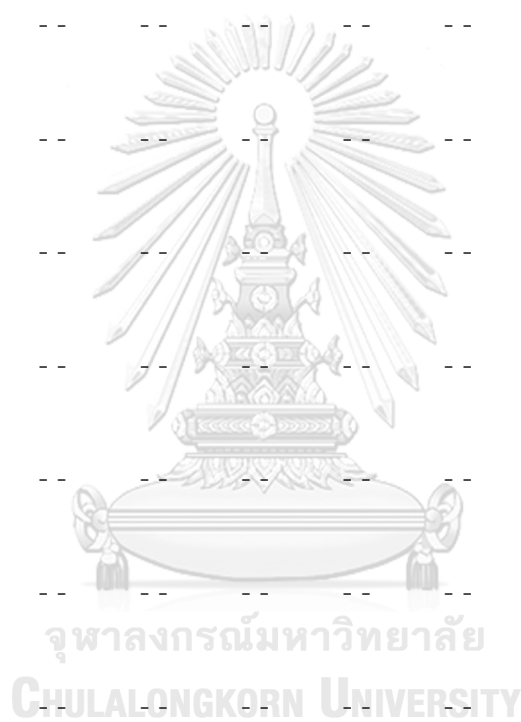

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

					52.70	
q12	--	--	--	--	0.35	0.90
					(0.01)	(0.02)
					31.30	53.37
q13	--	--	--	--	0.23	0.39
					(0.01)	(0.01)
					21.61	30.18
q14	--	--	--	--		
q15	--	--	--	--		
q16	--	--	--	--		
q17	--	--	--	--	0.32	
					(0.01)	
					29.09	
q18	--	--	--	--		
q19	--	--	--	--		
q20	--	--	--	--		
q21	--	--	--	--		
q22	--	--	--	--		
q23	--	--	--	--		

q24	--	--	--	--	--	--
q25	--	--	--	--	--	--
q26	--	--	--	--	--	--
q27	--	--	--	--	--	--
q28	--	--	--	--	--	--
q29	--	--	--	--	--	--
q30	--	--	--	--	--	--
q31	--	--	--	--	--	--
q32	--	--	--	--	--	--
q33	--	--	0.27	--	--	--
			(0.01)			
			31.44			
q34	--	--	--	--	--	--
q35	--	--	--	--	--	--
q36	--	--	--	--	--	--
q37	--	--	--	--	--	--

q38	--	--	--	--	--	--
q39	--	--	--	--	--	--
q40	--	--	--	--	--	--
q41	--	--	--	--	--	--
q42	--	--	--	--	--	--
q43	--	--	--	--	--	--
q44	--	--	--	--	--	--
q45	--	--	--	--	--	--
q46	--	--	--	--	--	--
q47	--	--	--	--	--	--
q48	--	--	--	--	--	--
q49	--	--	--	--	--	--
q50	--	--	--	--	--	--

THETA-EPS

q13 q14 q15 q16 q17 q18

q13 0.89
 (0.02)
 53.28

q14 -- 0.90
 (0.02)
 53.35

q15 -- -- 0.48
 (0.01)
 42.48

q16 -- -- -- 0.60
 (0.01)
 48.19

q17 -- -- -- -- 0.67
 (0.01)
 49.71

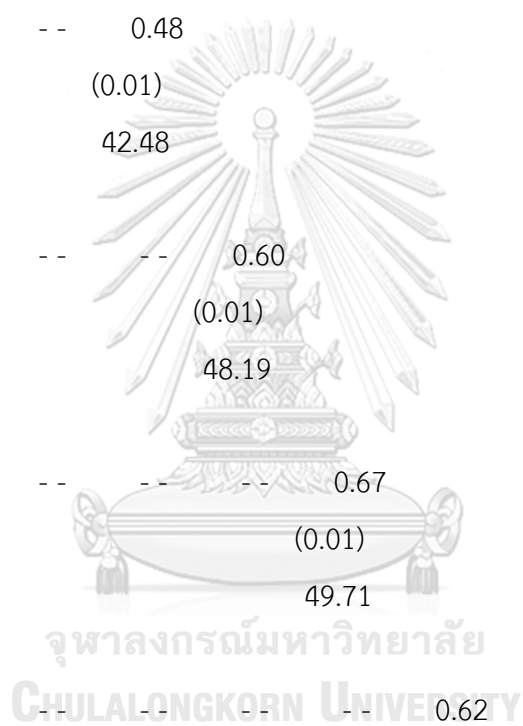
q18 -- -- -- -- -- 0.62
 (0.01)
 48.29

q19 -- -- -- -- -- --

q20 -- -- -- -- -- --

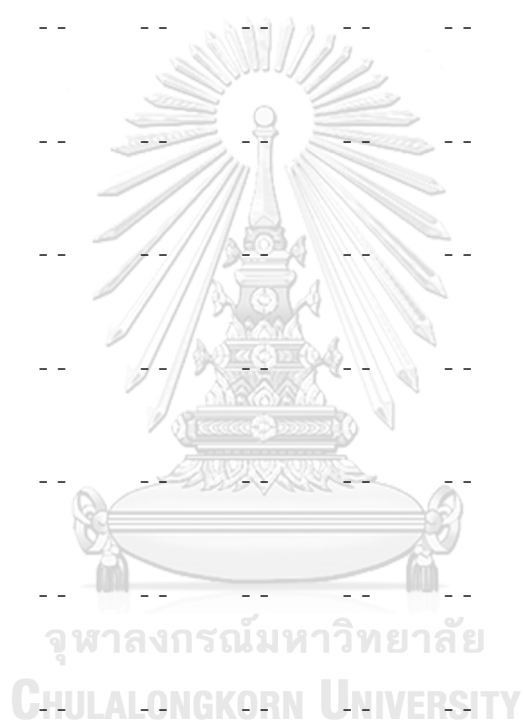
q21 -- -- -- -- -- --

q22 -- -- -- -- -- --

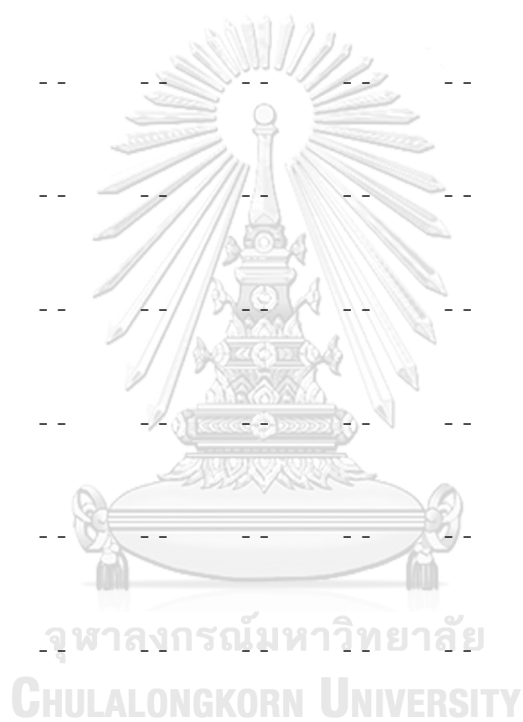
q23	--	--	--	--	--	--
q24	--	--	--	--	--	--
q25	--	--	--	--	--	--
q26	--	--	--	--	--	0.30
						(0.01)
						30.94
q27	--	--	--	--	--	--
q28	--	--	--	--	--	--
q29	--	--	--	--	--	--
q30	--	--	--	--	--	--
q31	--	--	--	--	--	--
q32	--	--	--	--	--	--
q33	--	--	--	--	--	--
q34	--	--	--	--	--	--
q35	--	--	--	--	--	--
q36	--	--	--	--	--	--

q37	--	--	--	--	--	--
q38	--	--	--	--	--	--
q39	--	--	--	--	--	--
q40	--	--	--	--	--	--
q41	--	--	--	--	--	--
q42	--	--	--	--	--	--
q43	--	--	--	--	--	--
q44	--	--	--	--	--	--
q45	--	--	--	--	--	--
q46	--	--	--	--	--	--
q47	--	--	--	--	--	--
q48	--	--	--	--	--	--
q49	--	--	--	--	--	--
q50	--	--	--	--	--	--

	q19	q20	q21	q22	q23	q24
q19	0.65 (0.01) 49.03					
q20	--	0.42 (0.01) 40.82				
q21	--	--	0.87 (0.02) 52.63			
q22	--	--	--	0.79 (0.02) 51.76		
q23	--	--	--	--	0.62 (0.01) 48.79	
q24	--	--	--	--	--	0.45 (0.01) 43.18
q25	--	--	--	--	--	--
q26	--	--	--	--	--	--
q27	--	--	--	--	--	--

q28	--	--	--	--	--	--
q29	--	--	--	--	--	--
q30	--	--	--	--	--	--
q31	--	--	--	--	--	--
q32	--	--	--	--	--	--
q33	--	--	--	--	--	--
q34	--	--	--	--	--	--
q35	--	--	--	--	--	--
q36	--	--	--	--	--	--
q37	--	--	--	--	--	--
q38	--	--	--	--	--	--
q39	--	--	--	--	--	--
q40	--	--	--	--	--	--
q41	--	--	--	--	--	--
q42	--	--	--	--	--	--

q43	--	--	--	--	--	--
q44	--	--	--	--	--	--
q45	--	--	--	--	--	--
q46	--	--	--	--	--	--
q47	--	--	--	--	--	--
q48	--	--	--	--	--	--
q49	--	--	--	--	--	--
q50	--	--	--	--	--	--

THETA-EPS

q25 q26 q27 q28 q29 q30

 q25 0.41
 (0.01)
 41.59

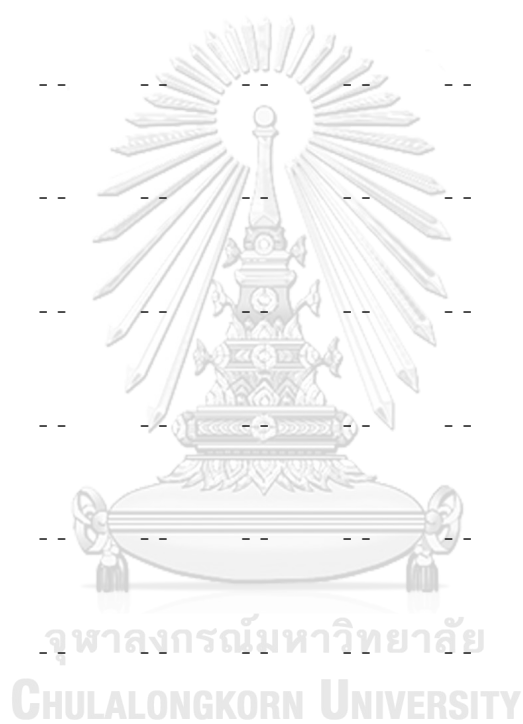
q26 -- 0.62
 (0.01)
 48.56

q27 -- -- 0.87
 (0.02)

				52.58		
q28	--	--	--	0.90		
				(0.02)		
				52.55		
q29	--	--	--	--	0.87	
					(0.02)	
					52.07	
q30	--	--	--	0.44	--	0.88
				(0.01)		(0.02)
				32.36		52.23
q31	--	--	--	0.35	--	0.63
				(0.01)		(0.01)
				26.56		42.26
q32	--	--	--	--	--	--
q33	--	--	--	0.30	--	--
				(0.01)		
				29.79		
q34	--	--	--	--	--	--
q35	--	--	--	--	--	--
q36	--	--	--	--	--	--
q37	--	--	--	--	--	--

q38	--	--	--	--	--	--
q39	--	--	--	--	--	--
q40	--	--	--	--	--	--
q41	--	--	--	--	--	--
q42	--	--	--	--	--	--
q43	--	--	--	--	--	--
q44	--	--	--	--	--	--
q45	--	--	--	--	--	--
q46	--	--	--	--	--	--
q47	--	--	--	--	--	--
q48	--	--	--	--	--	--
q49	--	--	--	--	--	--
q50	--	--	--	--	--	--

THETA-EPS

q31 q32 q33 q34 q35 q36

q31 0.92
 (0.02)
 52.84

q32 -- 0.75
 (0.01)
 50.30

q33 -- -- 0.59
 (0.01)
 48.51

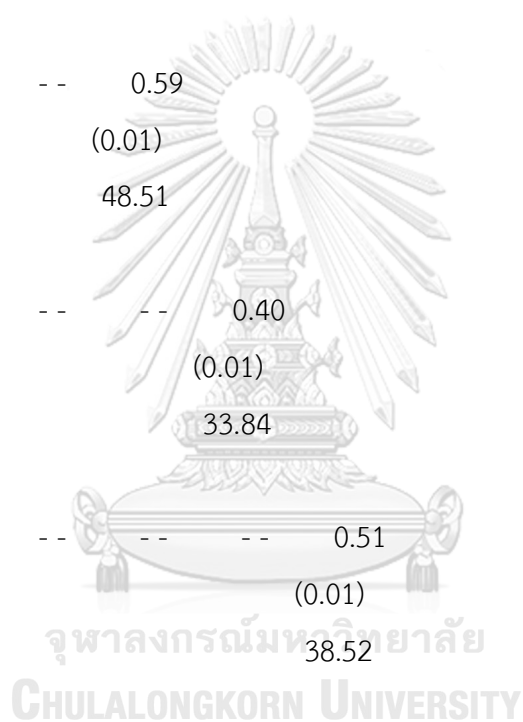
q34 -- -- -- 0.40
 (0.01)
 33.84

q35 -- -- -- -- 0.51
 (0.01)
 38.52

q36 -- -- -- -- -- 0.78
 (0.02)
 51.42

q37 -- -- -- -- -- 0.30
 (0.01)
 27.86

q38 -- -- -- -- -- --

q39	--	--	--	--	--	--
q40	--	--	--	--	--	--
q41	--	--	--	--	--	--
q42	--	--	--	--	--	--
q43	--	--	--	--	--	--
q44	--	--	--	--	--	--
q45	--	--	--	--	--	--
q46	--	--	--	0.16	--	--
				(0.01)		
				24.82		
q47	--	--	--	--	--	--
q48	--	--	--	--	0.33	--
					(0.01)	
					36.80	
q49	--	--	--	--	--	--
q50	--	0.17	--	--	--	--
		(0.01)				
		22.60				

THETA-EPS

	q37	q38	q39	q40	q41	q42
q37	0.77 (0.02) 49.06					
q38	--	0.74 (0.02) 48.43				
q39	--	--	0.83 (0.02) 51.27			
q40	--	--	--	0.86 (0.02) 51.44		
q41	--	--	--	0.42 (0.01) 31.44	0.86 (0.02) 51.41	
q42	--	--	--	--	--	0.88 (0.02) 51.89
q43	--	--	0.39 (0.01) 29.70	--	--	--

q44	--	--	--	--	--	--
q45	--	--	--	--	--	--
q46	--	--	--	--	--	--
q47	--	--	--	--	--	--
q48	--	--	--	--	--	--
q49	--	--	--	--	--	--
q50	--	--	--	--	--	--

THETA-EPS

q43	q44	q45	q46	q47	q48
-----	-----	-----	-----	-----	-----

q43 0.97

(0.02)

53.79

q44 -- 0.93

(0.02)

53.67

q45 -- 0.36 0.93

(0.01) (0.02)

27.57 53.65

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

q46	--	--	--	0.27
				(0.01)
				43.85
q47	--	--	--	0.37
				(0.01)
				46.78
q48	--	--	--	0.46
				(0.01)
				48.56
q49	--	--	--	--
q50	--	--	--	--

THETA-EPS

q49

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

q49 0.29

(0.01)

43.96

q50 -- 0.34

(0.01)

45.31

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q1	q2	q3	q4	q5	q6
-----	-----	-----	-----	-----	-----
0.03	0.07	0.06	0.43	0.48	0.42

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q7	q8	q9	q10	q11	q12
-----	-----	-----	-----	-----	-----
0.33	0.52	0.61	0.17	0.20	0.10

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q13	q14	q15	q16	q17	q18
-----	-----	-----	-----	-----	-----
0.11	0.10	0.52	0.40	0.32	0.38

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q19	q20	q21	q22	q23	q24
-----	-----	-----	-----	-----	-----
0.35	0.58	0.13	0.21	0.38	0.55

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q25	q26	q27	q28	q29	q30
-----	-----	-----	-----	-----	-----
0.59	0.38	0.14	0.10	0.13	0.12

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q31	q32	q33	q34	q35	q36
0.08	0.22	0.33	0.60	0.49	0.24

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q37	q38	q39	q40	q41	q42
0.23	0.26	0.15	0.14	0.14	0.12

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q43	q44	q45	q46	q47	q48
0.04	0.07	0.07	0.70	0.63	0.56

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

q49	q50
0.71	0.67

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 1145

Minimum Fit Function Chi-Square = 1142.13 (P = 0.1)

Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 1344.94 (P = 0.1)

Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 77199.94

90 Percent Confidence Interval for NCP = (76282.61; 78120.85)

Minimum Fit Function Value = 11.29

Population Discrepancy Function Value (F0) = 13.26

90 Percent Confidence Interval for F0 = (13.10; 13.41)

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.008

90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.11 ; 0.11)

P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 1.00

Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 13.50

90 Percent Confidence Interval for ECVI = (13.34; 13.65)

ECVI for Saturated Model = 0.44

ECVI for Independence Model = 79.38

Chi-Square for Independence Model with 1225 Degrees of Freedom = 2197.81

Independence AIC = 2297.81

Model AIC = 1604.94

Saturated AIC = 1550.00

Independence CAIC = 2681.30

Model CAIC = 9602.03

Saturated CAIC = 2329.14

Normed Fit Index (NFI) = 0.86

Non-Normed Fit Index (NNFI) = 0.85

Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.80

Comparative Fit Index (CFI) = 0.86

Incremental Fit Index (IFI) = 0.86

Relative Fit Index (RFI) = 0.85

Critical N (CN) = 112.56

Root Mean Square Residual (RMR) = 0.009

Standardized RMR = 0.100

Goodness of Fit Index (GFI) = 0.85

Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.81

Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.88

ภาคผนวก ฉ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

เรียน ผู้ตอบทุกท่าน

คำชี้แจงในการตอบ

1. แบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองเป็นแบบเลือกตอบในแต่ละข้อให้ท่านเลือกตอบเพียงข้อเดียวที่ท่านคิดว่าตรงกับความเป็นจริงหรือการกระทำของท่านมากที่สุด

2. เนื้อหาสาระในแบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองนี้ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

3. คำตอบของผู้ตอบ จะไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิดแต่มีค่าัยต่อการวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้น จึงขอให้ท่านให้ข้อมูลตามความเป็นจริง คำตอบของผู้ตอบไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบ และข้อมูลที่ได้จากท่านเก็บรักษาไว้เป็นความลับ โดยจะประมวลผลเป็นภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมืองฉบับนี้ ความร่วมมือที่ท่านได้ให้กับการวิจัยครั้งนี้จะเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการอยู่ร่วมกันในชุมชนเมืองอย่างสันติสุขและการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ

นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ
 นิสิตรระดับปริญญาตรีบัณฑิต
 สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

คำชี้แจง: โปรดกรอกข้อมูลและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความจริงของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 15-29 ปี 30-44 ปี 45-54 ปี 55 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา
 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
4. อาชีพ ข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน
 เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ เกษตรกร/ประมง ผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป
 พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน อื่น.....
5. ภูมิลำเนาเดิม กรุงเทพมหานคร ต่างจังหวัด
6. ระยะเวลาในการอาศัยในชุมชน
 1-2 ปี 3-4 ปี 5-6 ปี
 7-8 ปี 9-10 ปี มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 พฤติกรรมความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

คำชี้แจง: โปรดกรอกข้อมูลและทำเครื่องหมาย ✓ หน้าตัวเลือกของข้อความที่ตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด และขอความกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ตัวอย่าง ข้อ (0): ดันกับแอกเป็นเพื่อนบ้านกัน คินหนึ่งแม่ของดันเกิดป่วยหนักอย่างกะทันหันแต่บ้านของดันไม่มีรถพ่วงของดันจึงขอให้พ่อของแอกซึ่งมีรถนำรถไปแม่ของดันที่โรงพยาบาล ถ้าท่านเป็นพ่อของแอกท่านจะช่วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:
- ก. ช่วย เพราะเห็นแก่แม่ของดันซึ่งเป็นเพื่อนกับลูกของตนเอง
 - ข. ไม่ช่วย เพราะกลัวว่าอาจจะไม่ได้ค่าจ้างและเปลืองน้ำมันรถที่ต้องพาไปโรงพยาบาล
 - ค. ช่วย เพราะกลัวคนอื่นรู้ภายหลังแล้วจะถูกตำหนิได้
 - ง. ช่วย เพราะเห็นว่าอยู่ในชุมชนเดียวกัน จึงควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - จ. ช่วย เพราะคิดว่าควรให้ความช่วยเหลือไม่ควรเลือกที่ว่าจะทำกับใครสามารถทำได้ตลอดเวลา

ข้อ (1): วันหนึ่งขณะที่สมหวังกลับจากไปซื้อของที่ตลาด ขณะที่กำลังจะขึ้นรถโดยสารประจำทางและมีข้าวของพะรุงพะรังเขาพบว่าที่นั่งเหลืออีก 1 ที่จึงรีบเข้าไปนั่ง แต่ขณะเดียวกันก็มีผู้หญิงขึ้นมาพร้อมๆ กับสมหวังโดยมีของพะรุงพะรังเช่นกัน ถ้าท่านเป็นสมหวังท่านจะลุกให้ผู้หญิงคนนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ลุก เพราะต้องถือของพะรุงพะรัง
 - ข. ลุกให้ที่นั่ง เพราะว่าจะได้มีคนยกของและชื่นชม
 - ค. ไม่ลุก เพราะตัวเองก็จ่ายเงินค่าโดยสารเหมือนกับคนอื่น ๆ
 - ง. ลุกให้ที่นั่ง เพราะเห็นว่าเป็นผู้หญิงและถือของพะรุงพะรัง
 - จ. ลุกให้ที่นั่ง เพราะคิดว่าเรายังแข็งแรงควรสละให้คนที่ลำบากกว่าหรืออ่อนแอกว่า

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (2): ผู้นำหมู่บ้านได้ให้ลูกบ้านแต่ละคนช่วยกันหาวิธีที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า ดังนั้นสแตมป์จึงชวนตาและเพื่อนบ้านคนอื่นๆ มาประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันถ้าท่านเป็นตาท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. อยู่เฉยๆ เพราะไม่ต้องการออกความคิดเห็นหรือให้ความคิดเห็นใดๆ
 - ข. เสนอความเห็น เพราะจะทำให้คนอื่นเห็นว่าตนเองก็มีส่วนร่วม
 - ค. เสนอความเห็น เพราะหากปฏิเสธก็ไม่มีใครคบหาด้วย
 - ง. เสนอความเห็น เพราะเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยกันคิดหาวิธีพัฒนา
 - จ. เสนอความเห็น เพราะต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (3): วันนี้แดงมีเงินเหลืออยู่เล็กน้อยเนื่องจากใกล้สิ้นเดือน ชาวซึ่งเป็นเพื่อนของแดงมาขอยืมเงินที่เหลือเพื่อนำไปจ่ายค่าห้องเช่า พอตีคืนมาขอรับบริจาคเงินเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ให้ขาวอี้ม เพราะขาวอี้มเป็นเพื่อนของตน
 - ข. ให้ขาวอี้ม เพราะจะได้เงินคืนถ้าหากบริจาคก็จะไม่ได้เงินคืน
 - ค. บริจาค เพราะถ้าไม่บริจาคเพื่อนบ้านจะเอาไปนินทาหลังหลังได้
 - ง. บริจาค เพราะต้องการช่วยเหลือผู้ที่กำลังได้รับความลำบาก
 - จ. เก็บเงินไว้ เพราะกว่าจะได้เงินมายากลำบากไม่ควรแบ่งหรือให้ใครยืม

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (4): ขณะที่หม่อมกำลังทำงานบ้าน ก็ได้ยินเสียงคนมาเรียกที่หน้าบ้านเพื่อมาขอรับบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปมอบให้กับผู้ประสบภัยหนาวทางภาคเหนือ ถ้าท่านเป็นหม่อมท่านจะบริจาคหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. บริจาค เพราะจะได้นำสิ่งของไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย
 - ข. บริจาค เพราะคนอื่นๆ จะได้นับถือและยกย่องว่าเป็นคนใจบุญ
 - ค. บริจาค เพราะคนอื่นๆ ก็บริจาคเช่นเดียวกัน
 - ง. ไม่บริจาค เพราะคิดว่าคงมีคนร่วมบริจาคเยอะแล้วอาจไม่จำเป็นต้องบริจาค
 - จ. ไม่บริจาค เพราะคิดว่าลำพังตัวเองก็ยังไม่รอด

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (5): ขณะที่นี่อดกำลังนั่งอ่านหนังสือพิมพ์ที่หน้าบ้าน บอยได้นำเรื่องที่ไม่สบายใจมาปรึกษาและขอให้บอยช่วยคิดหาทางออกให้ ถ้าท่านเป็นบอยท่านจะช่วยบอยหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ช่วย เพราะเห็นว่าบอยเป็นเพื่อนของตน
 - ข. ช่วย เพราะอยากให้บอยรักและไว้ใจตนตลอดไป
 - ค. ไม่ช่วย เพราะไม่อยากเสียเวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์
 - ง. ช่วย เพราะรู้สึกเห็นใจและอยากให้บอยรู้สึกสบายใจขึ้น
 - จ. ช่วย เพราะกลัวว่าบอยจะหาทางออกที่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (6): วันหนึ่งผู้ใหญ่ลีได้เชิญให้อาร์ตซึ่งเป็นบุตรของนายมาที่กำลังเรียนอยู่ในวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อมาช่วยแนะแนวเรื่องการศึกษาต่อให้กับเด็กที่อยู่ในชุมชน แต่เวลาดังกล่าวอาร์ตต้องเตรียมตัวเพื่อเข้าแข่งขันทักษะทางวิชาการ ถ้าท่านเป็นอาร์ตท่านจะไปช่วยแนะแนวให้แก่น้องๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไป เพราะเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่น้องๆ
 - ข. ไป เพราะเกรงใจผู้ใหญ่ลีที่ออกปากขอร้องมา
 - ค. ไป เพราะจะได้รับคำชมเชยจากน้องๆ และผู้ปกครอง
 - ง. ไป เพราะเมื่อได้รับมอบหมายหรือความผิดชอบก็ตั้งใจปฏิบัติให้ดีที่สุด
 - จ. ไม่ไป เพราะต้องเตรียมตัวเพื่อเข้าแข่งขันซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญกว่า

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (7): แดนไปเที่ยวบ้านปิมแล้วพบว่าพ่อของปิมได้สะสมพระเครื่องไว้มากมายซึ่งหนึ่งในนั้นเป็นพระเครื่องที่แดนอยากได้เพราะเป็นรุ่นยอดนิยมไม่สามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาดได้ ถ้าท่านเป็นแดนท่านจะขโมยพระเครื่องหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ขโมย เพราะเป็นพระเครื่องที่หายาก
 - ข. ไม่ขโมย เพราะคิดว่าแดนจะได้รับความเดือดร้อน
 - ค. ขโมย เพราะคิดว่าแดนคงไม่เห็นและคงจำไม่ได้หากพระเครื่องหายไป
 - ง. ไม่ขโมย เพราะกลัวถูกตำรวจจับหากแดนจับได้ว่าขโมยพระเครื่อง
 - จ. ไม่ขโมย เพราะว่าไม่ใช่ของเราไม่ควรหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (8): ขณะที่กำลังนั่งฟังการบรรยายอยู่นั้น อำนาจรู้สึกเมื่อยขามากจึงขยับเท้าเพื่อบริหารแต่เท้าของเขาไปชนกับเก้าอี้ของคนที่นั่งด้านข้าง ถ้าท่านเป็นอำนาจจะเลือกทำแบบนั้นหรือไม่

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ทำ เพราะ
 - กลัวถูกเพื่อนตำ
 - ผู้อื่นจะได้รับความรำคาญ
 - เป็นมารยาทที่ไม่ดี
 - อื่นๆ เพราะ.....
 - ข. ทำ เพราะ
 - รู้สึกเมื่อยขา
 - คนอื่นๆ ก็ยังทำแบบนี้เช่นกัน
 - ไม่คิดว่าเท้าไปชนเก้าอี้คนอื่น
 - อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (9): พ่อแม่ของวันชนะห้ามไม่ให้เขาออกจากบ้านเวลากลางคืนเนื่องจากเป็นช่วงที่อันตราย คืนหนึ่งพ่อแม่ของวันชนะต้องไปงานแต่งงานของเพื่อนบ้านที่ต่างจังหวัด วันพุธเห็นเช่นนั้นจึงมาชวนวันชนะไปขับมอเตอร์ไซด์กับเพื่อนที่ถนนในตัวเมือง ถ้าท่านเป็นวันชนะท่านจะไปกับวันพุธหรือไม่ เพราะเหตุใด

เหตุผล:

ก. ไป เพราะ

ไม่กล้าปฏิเสธและกลัวถูกเยาะเย้ย

ทำตามเพื่อนคนอื่นๆ

ต้องการแข่งกับเพื่อนๆ

อื่นๆ เพราะ.....

ข. ไม่ไป เพราะ

กลัวถูกตำรวจจับ

หากได้รับอุบัติเหตุพ่อแม่จะเสียใจและเป็นทุกข์

เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (10): เจ้าหน้าที่สวนสาธารณะได้นำป้ายมาติดว่าห้ามเดินลัดสนามเนื่องจากได้ปลูกหญ้าสนามไว้ วันหนึ่งขณะที่ خانนท์มาวิ่งที่สวนสาธารณะแห่งนี้ แต่รู้สึกเหนื่อยและทางออกยังอยู่อีกไกล خانนท์จึงคิดว่าไม่คงไม่มีใครเห็นจึงเดินลัดสนามหญ้าทั้งที่มีป้ายเตือนเอาไว้ ถ้าท่านเป็น خانนท์ ท่านจะเดินลัดสนามหรือไม่ เพราะเหตุใด

เหตุผล:

ก. ทำ เพราะไม่อยากเดินไกลและคิดว่าคงไม่มีใครเห็น

ข. ไม่ทำ เพราะไม่อยากให้สนามหญ้าได้รับความเสียหาย

ค. ไม่ทำ เพราะกลัวเจ้าหน้าที่จะมาเห็นและเข้ามาต่อว่า

ง. ไม่ทำ เพราะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

จ. ไม่ทำ เพราะคนอื่นๆ ก็เดินไปตามทางสำหรับวิ่งเหมือนกัน

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (11): วันหนึ่งต่อลิ้มโทรศัพท์มือถือไว้ที่บ้าน จึงไปที่ตู้โทรศัพท์สาธารณะเพื่อโทรศัพท์ไปหาที่บ้านให้ช่วยเก็บโทรศัพท์มือถือ ระหว่างที่กำลังโทรศัพท์เขาเห็นคนที่กำลังใช้โทรศัพท์สาธารณะเหมือนกันกำลังใช้โทรศัพท์ที่กระแทกกับตู้โทรศัพท์สาธารณะ เพราะรู้สึกโกรธที่ตู้โทรศัพท์สาธารณะไม่คืนเหรียญให้ ถ้าท่านเป็นต่อท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. เข้าไปห้าม เพราะการกระทำของเขาทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน
 - ข. ไม่สนใจ เพราะตู้โทรศัพท์เป็นของสาธารณะไม่ใช่ของตน
 - ค. แจ้งเจ้าหน้าที่ เพราะจะได้รับการชื่นชมและยกย่องว่าเป็นพลเมืองที่ดี
 - ง. เข้าไปห้าม เพราะต้องการปกป้องทรัพย์สินของส่วนรวม
 - จ. เข้าไปห้าม เพราะตู้โทรศัพท์เคลื่อนที่อาจได้รับความเสียหายและใช้งานไม่ได้

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (12): ในการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นเรื่องการทำถนนเข้าหมู่บ้าน สมหมายซึ่งเป็นผู้นำหมู่บ้านต้องการสอบถามความคิดเห็นจากลูกบ้าน ถ้าท่านอยู่ในที่ประชุมท่านจะช่วยแสดงความคิดเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ช่วย เพราะไม่อยากแสดงความคิดเห็นใดๆ
 - ข. ไม่ช่วย เพราะกลัวจะได้รับมอบหมายงานให้รับผิดชอบ
 - ค. ช่วย เพราะการช่วยแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เป็นที่สิ่งที่ดี
 - ง. ช่วย เพื่อที่คนอื่นจะได้คล้อยตามและสนับสนุนความเห็นของตน
 - จ. ช่วย เพราะเป็นหน้าที่ของเราที่ต้องช่วยแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาชุมชนของเรา

ท่านคิดว่าจะมีสิ่งใดบ้างที่จะทำท่านให้เปลี่ยนใจในคำตอบนั้น.....

ข้อ (13): ปิ่นเอี้ยงจะต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร แต่พ่อแม่ของเอี้ยงไม่อยากให้เขาไปเป็นทหาร เพราะกลัวว่าจะไม่มีใครช่วยดูแลกิจการที่บ้าน ถ้าท่านเป็นเอี้ยงท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. อยู่เฉยๆ เพราะกิจการที่บ้านไม่จำเป็นต้องใช้หลักฐานเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหาร
 - ข. เข้ารับการเกณฑ์ทหาร เพราะถ้าไม่ไปก็จะถูกหมายเรียกและถูกจับ
 - ค. เข้ารับการเกณฑ์ทหาร เพราะจะได้ตอบแทนคุณของประเทศไทย
 - ง. เข้ารับการเกณฑ์ทหาร เพราะต่อไปภายหน้าจะได้รับความก้าวหน้าในชีวิต
 - จ. เข้ารับการเกณฑ์ทหาร เพราะเป็นหน้าที่ที่ชายไทยทุกคนต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (14): มานีกำลังจะนำเงินที่ได้จากการทำงานซึ่งเก็บออมไว้มานานไปฝากธนาคาร แต่เมื่อไปถึงห้างสรรพสินค้า มานีเห็นเสื้อตัวหนึ่งสวยมากและเป็นตัวที่อยากได้มานาน ถ้าท่านเป็นมานีจะซื้อเสื้อตัวนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ซื้อ เพราะตั้งใจจะนำไปฝากธนาคาร
 - ข. ไม่ซื้อ เพราะเสื้อตัวที่มีอยู่ก็มียะเยอะแล้ว
 - ค. ไม่ซื้อ เพราะจะเก็บเงินนั้นไว้ใช้ในยามที่จำเป็น
 - ง. ไม่ซื้อ เพราะสิ้นเปลืองและยังไม่มีเวลาจำเป็น
 - จ. ซื้อทันที เพราะอยากได้มานานแล้ว

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (15): ภูริกับแอนไปเยี่ยมเพื่อนที่ป่วยอยู่โรงพยาบาล กระทั่งเย็นจึงขอตัวกลับ เมื่อมาถึงบ้านของแอนพบว่าพ่อแม่ของแอนไม่อยู่ เนื่องจากไปทำธุระที่ต่างจังหวัดแอนจึงชวนภูริให้ค้างคืนที่บ้านด้วย ถ้าท่านเป็นภูริท่านจะนอนค้างคืนกับแอนหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ค้าง เพราะ
 - เป็นเวลาค่ำมืดและบ้านอยู่ไกล
 - ไม่อยากปฏิเสธเพราะเพื่อนขอร้องให้อยู่
 - ต้องการดูแลเพื่อนอย่างใกล้ชิด
 - อื่นๆ เพราะ.....
 - ข. ไม่ค้าง เพราะ
 - กลัวถูกเพื่อนบ้านมาต่อว่า
 - เพื่อนจะได้รับความเสียหาย
 - ไม่อยากให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและวงศ์ตระกูล
 - อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (16): วันนี้ก้องภพกลับบ้านด้วยความเหนื่อยเนื่องจากไปทำงานต่างจังหวัดมาหลายวันจึงทำให้พักผ่อนไม่เต็มที่ เมื่อกลับบ้านมาพบว่าอาทิตย์ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ได้เตรียมขึ้นบ้านใหม่ ถ้าท่านเป็นก้องภพท่านจะช่วยอาทิตย์หรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ช่วย เพราะเหนื่อยเนื่องจากไปทำงานต่างจังหวัดและต้องการพักผ่อน
 - ข. ช่วย เพราะเห็นว่าเป็นเพื่อนบ้านใหม่ที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่
 - ค. ช่วย เพราะกลัวว่าอาทิตย์ทำหนี้ได้หากไม่ช่วยเนื่องจากบ้านใกล้กัน
 - ง. ช่วย เพราะจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง
 - จ. ช่วย เพราะจะได้รับความไว้วางใจและขอความช่วยเหลือได้ง่ายขึ้น

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (17): โฟโรจน์เป็นเจ้าของร้านขายยา วันหนึ่งมีลูกค้าเป็นชายแต่งตัวเหมือนขอทานมาซื้อยาที่ร้านของโฟโรจน์ แต่เขาไม่ยอมขายยาให้กับชายคนนั้นแถมพูดตะคอกใส่และไล่เขาออกจากร้านไป ถ้าท่านเป็นโฟโรจน์ท่านจะทำแบบนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ทำ เพราะเป็นการแสดงกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม
 - ข. ไม่ทำ เพราะ กลัวลูกค้าที่ว่าที่ไล่ชายคนนั้นออกจากร้าน
 - ค. ไม่ทำ เพราะ อยากรักษาเขาให้หายเพราะรู้สึกสงสาร
 - ง. ไม่ทำ เพราะ จะทำให้เขาคับแค้นและทุกข์ใจจากคำพูดของเรา
 - จ. ทำ เพราะ หากมีลูกค้าคนอื่นมาเห็นแล้วจะไม่ใคร่กล้ามาซื้อยาที่ร้านตนอีก

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (18): ต้องตามีสบายจึงไปหาหมอที่คลินิกในตลาด ระหว่างที่หมอกำลังตรวจร่างกาย ต้องตามารู้สึกเจ็บจึงได้พูดคำหยาบคายสารพัดออกมา และใช้คำว่ามึง ฎ กับหมอ ถ้าท่านเป็นต้องตาท่านจะทำแบบนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ทำ เพราะ เป็นการเสียมารยาทและไม่ให้เกียรติผู้อื่น
 - ข. ทำ เพราะรู้สึกเจ็บและโกรธที่หมอใช้ความรุนแรง
 - ค. ไม่ทำ เพราะ หมอต้องการรักษาให้หายจึงทำแบบนั้นไม่มีเจตนาทำร้าย
 - ง. ไม่ทำ เพราะ กลัวหมอตกใจแล้วหากผิดพลาดเราจะได้รับอันตราย
 - จ. ไม่ทำ เพราะ เป็นการใช้ภาษาที่ไม่สุภาพ ไม่เหมาะสม และไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (19): มินและมิวเป็นเพื่อนรักกันทั้งคู่ไม่ได้เจอกันมานานมากแล้ว เมื่อมาเจอกันในงานศพของพ่อเปรมทั้งสองตั้งใจมากจึงพูดคุยหัวเราะส่งเสียงดังอย่างสนุกสนาน ถ้าท่านเป็นมินและมิวท่านจะทำแบบนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ทำ เพราะเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมและไม่ให้เกียรติ
 - ข. ไม่ทำ เพราะเป็นการสร้างความรำคาญให้กับผู้อื่น
 - ค. ไม่ทำ เพราะกลัวถูกคนอื่นตำหนิว่าไม่มีมารยาท
 - ง. ทำ เพราะนานๆ จะได้เจอกันทีและคิดว่าคงไม่มีใครสนใจ
 - จ. ไม่ทำ เพราะเกรงว่าเจ้าภาพจะได้รับความเดือดร้อน

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (20): ในวันหยุดอันกับที่ออกไปพากันไปเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ ระหว่างที่กำลังเดินชมขึ้นทั้งสองส่งเสียงตะโกนแม้จะมีป้ายเตือนว่าห้ามส่งเสียงดัง ถ้าท่านเป็นอันและท้อปจะทำแบบนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ทำ เพราะ
 - เรียกแล้วเพื่อนไม่ยิน
 - คนอื่นๆก็คุยส่งเสียงดังเหมือนกัน
 - มิวแต่เดินเพลินจนลืมมองป้ายห้ามส่งเสียงดัง
 - อื่นๆ เพราะ.....
 - ข. ไม่ทำ เพราะ
 - กลัวถูกเจ้าหน้าที่ต่อว่าและถูกไล่ออก
 - เป็นการสร้างความรำคาญให้กับผู้อื่น
 - มีป้ายเตือนไว้ว่าห้ามส่งเสียงดัง
 - อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (21): สู้ตาและลำตวนชวนกันไปทำบุญที่วัดเนื่องจากเป็นวันพระ ขณะที่พระท่านกำลังเทศนาอยู่นั้นสู้ตาหันไปเห็นคนที่มาทำบุญกำลังพูดนินทาผู้อื่น ถ้าท่านเป็นสู้ตาท่านจะบอกกับคนที่กำลังคุยกันอยู่หรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. บอก เพราะไม่ได้ยินในสิ่งที่พระท่านกำลังเทศนา
 - ข. บอก เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ดีและไม่เคารพสถานที่
 - ค. ไม่บอก เพราะไม่ใช่หน้าที่อะไรของตนที่จะต้องเข้าไปบอก
 - ง. บอก เพราะเกรงว่าคนอื่นจะตำหนิว่านั่งใกล้กันไม่บอกกล่าวตักเตือน
 - จ. บอก เพราะเขาจะได้ตั้งใจรับฟังพระเทศนาอย่างเต็มที่

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (22): สร้อยเป็นนักธุรกิจขายตรง วันนี้เขาได้นำเสนอขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพ ระหว่างนั้นสร้อยก็ได้บรรยายสรรพคุณของสินค้าแต่ในด้านดีเท่านั้นให้กับผู้ที่สนใจฟัง แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเสียหรือข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพดังกล่าว ถ้าเป็นท่านจะเชื่อในสิ่งที่สร้อยพูดหรือไม่หรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. เชื่อ เพราะได้ยินจากผู้ที่ใช้แล้วว่าได้ผลดีจริง
 - ข. เชื่อ เพราะเห็นว่าสร้อยเป็นคนในชุมชนเดียวกัน
 - ค. เชื่อ เพราะสร้อยเป็นคนพูดเก่งและมีความน่าเชื่อถือ
 - ง. ไม่เชื่อ เพราะสร้อยพูดแต่ในด้านดีเท่านั้น
 - จ. ไม่เชื่อ เพราะต้องใช้ตรวจสอบแหล่งที่มาจากหลายๆ ด้านก่อน

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (23): ในงานประจำปีของหมู่บ้าน ชาวาและมาลีเห็นว่าทิปโก้ซึ่งเป็นเพื่อนที่เคยรู้จักกันมานาน แต่งตัวสวยงามและใส่เครื่องเพชรเต็มตัว เมื่อเจอหน้าทิปโก้ชาวาจึงพูดขึ้นมาว่าที่ได้ดีเพราะมีสามีต่างชาติที่มีฐานะร่ำรวยชาตินี้จึงสบายไปตลอดชีวิต ถ้าท่านเป็นชาวาท่านจะพูดแบบนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่พูด เพราะกลัวเพื่อนจะเสียใจและเลิกคบหาด้วย
 - ข. ไม่พูด เพราะเพื่อนอาจจะแจ้งตำรวจข้อหาหมิ่นประมาทได้
 - ค. ไม่พูด เพราะไม่ใช่หน้าที่อะไรที่จะไปพูดกับคนอื่นแบบนั้น
 - ง. ไม่พูด เพราะต่อไปจะขอความช่วยเหลือจากเพื่อนได้ง่ายขึ้น
 - จ. ไม่พูด เพราะเป็นเรื่องส่วนตัวของคนอื่นไม่ควรนำมาพูดเพื่อให้คนอื่นได้รับความอับอาย

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (24): เจกำลังเล่นฟุตบอลแล้วเตะลูกฟุตบอลจนทำให้กระจกหน้าต่างที่บ้านที่จอตออยู่ริมถนนแตกเสียหาย เพื่อนๆ ของเจที่เห็นเหตุการณ์ไม่มีใครกล้าไปบอกเพื่อนบ้าน เมย์ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของเจบอกให้เจไปบอกความจริงกับเพื่อนบ้าน ถ้าท่านเป็นเจท่านจะทำอะไร เพราะเหตุใด

เหตุผล:

- ก. บอก เพราะ
- มีคนเห็นเหตุการณ์หลายคน
 - ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน
 - คำแนะนำของเพื่อนเป็นประโยชน์และควรปฏิบัติตาม
 - อื่นๆ เพราะ.....
- ข. ไม่บอก เพราะ
- ถ้าเราไม่บอกเพื่อนบ้านก็ไม่รู้ว่าใครเป็นคนทำ
 - ไม่ได้ตั้งใจจึงไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ
 - กลัวจะต้องรับผิดชอบค่าเสียหายที่เกิดขึ้น
 - อื่นๆ เพราะ.....
- ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (25): เอเรียมีเรื่องไม่สบายใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวเพราะคิดว่าสามีไปมีผู้หญิงคนอื่นทำให้รู้สึกเครียดจึงมาปรึกษากับพี่ชรา ซึ่งพี่ชราเองก็แอบได้ยินข่าวบ้านคุยกันและเคยเห็นสามีของเอเรียเดินกับผู้หญิงอื่น ถ้าท่านเป็นพี่ชราท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

เหตุผล:

- ก. พุด เพราะ
- รู้สึกสงสารเพื่อนเพราะเป็นผู้หญิงเหมือนกัน
 - เพื่อนจะได้ตาสว่างสักที
 - ไม่อยากให้เพื่อนต้องถูกหลอกหลวงอยู่อย่างนี้ต่อไป
 - อื่นๆ เพราะ.....
- ข. ไม่พุด เพราะ
- กลัวเพื่อนจะได้รับความเสียใจและคิดสั้น
 - เป็นเรื่องภายในครอบครัวเราเป็นคนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่ง
 - ควรพุดแต่ความจริงและเป็นประโยชน์กับผู้อื่นเท่านั้น
 - อื่นๆ เพราะ.....
- ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (26): ก่อนวันเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น เอได้ไปหาเอฟที่บ้าน ซึ่งเอไปได้ยินมาว่าหมู่บ้านละแวกใกล้เคียงมีการแจกเงินซื้อเสียงกัน จากผู้สมัครบางราย ทำให้หมู่บ้านเราไม่ได้รับการแจกเหมือนหมู่บ้านอื่นจึงคิดที่จะไม่ไปเลือกตั้ง ถ้าเป็นท่านจะเชื่อในเรื่องที่เอพูดหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่พูด เพราะหากมีใครได้ยินแล้วไปบอกตำรวจอาจจะถูกจับได้
 - ข. ไม่พูด เพราะไม่ใช่หน้าที่และไม่มีความจำเป็นจะต้องพูด
 - ค. พูด เพราะจะทำให้เพื่อนคล้อยตามและไม่ไปเลือกตั้งเหมือนกัน
 - ง. พูด เพราะรู้สึกโกรธที่ไม่ได้รับแจกเงินเหมือนคนอื่น
 - จ. ไม่พูด เพราะเราต้องพูดในสิ่งที่ต้องและประกอบด้วยสาระที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่นเท่านั้น

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (27): วันหนึ่งขณะที่ส้มกำลังจะเดินไปทำธุระ เมื่อเดินผ่านหน้าบ้านของละมุด พบว่าละมุดกำลังนั่งเศร้าโศกเสียใจที่โรงงานกำลังจะปิดและต้องตกงาน ถ้าท่านเป็นส้มท่านจะเข้าไปช่วยพูดกับละมุดหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่เข้าไปพูด เพราะไม่ใช่หน้าที่ของตัวเอง
 - ข. ไม่เข้าไปพูด เพราะต้องรีบไปทำธุระและคิดว่าคงมีคนมาพูดกับละมุดเยอะแล้ว
 - ค. เข้าไปพูด เพราะหากละมุดเป็นไรไปอาจจะถูกตำหนิจากคนอื่นได้
 - ง. เข้าไปพูด เพราะคำพูดเราอาจจะทำให้เขามีกำลังใจขึ้นมาได้
 - จ. เข้าไปพูด เพราะต้องการช่วยให้เขาได้คลายจากความทุกข์

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (28): วันนี้เป็นวันหยุดค่าแ้วได้ชวนให้ลำเจียกซึ่งเป็นเพื่อนสนิทมาเที่ยวที่บ้าน ลำเจียกเห็นเครื่องบินดินเผาที่ในตู้โชว์จึงหยิบขึ้นมาดูทันใดนั้นปรากฏว่าลำเจียกทำเครื่องปั้นดินเผาตกพื้นได้รับความเสียหาย ถ้าท่านเป็นค่าแ้วท่านจะให้อภัยลำเจียกหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ให้อภัย เพราะคิดว่าคงไม่ได้ตั้งใจสามารถหาซื้อใหม่ก็ได้
 - ข. ให้อภัย เพราะต่อไปจะไม่มีใครกล้ามาเที่ยวที่บ้านอีก
 - ค. ให้อภัย เพราะกลัวเพื่อนโกรธและจะไม่คบด้วยอีกต่อไป
 - ง. ไม่ให้อภัย เพราะรู้สึกโกรธและของที่ทำเสียหายมีราคาแพง
 - จ. ให้อภัย เพราะเห็นว่าเป็นเพื่อนที่สนิท

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (29): น้ำเป็นเพื่อนสนิทกับหมึก วันหนึ่งน้ำนำความลับของหมึกไปเปิดเผยให้กับคนอื่นรู้จนทำให้หมึกรู้สึกอับอายไม่กล้าออกไปพบใคร ถ้าท่านเป็นหมึกจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ให้อภัยน้ำ เพราะอยากได้รับการยกย่องว่าเป็นคนมีน้ำใจ
 - ข. ให้อภัยน้ำ เพราะต่อไปถ้าเราทำผิด ผู้อื่นจะได้ยกโทษหรือให้อภัยเรา
 - ค. ให้อภัยน้ำ เพราะเขาจะได้สำนึกผิดและปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น
 - ง. ให้อภัยน้ำ เพราะเห็นแก่ความเป็นเพื่อนที่คบกันมานาน
 - จ. ให้อภัยน้ำ เพราะเขาคงไม่ได้ตั้งใจที่จะทำให้เราได้รับความเดือดร้อน

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (30): ที่บ้านของแมวปลูกต้นมะม่วงไว้ต้นหนึ่ง วันหนึ่งมีลมพายุได้พัดต้นมะม่วงล้มทับรั้วบ้านของหนูนาได้รับความเสียหาย ถ้าท่านเป็นหนูนาท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ให้อภัยแมว เพราะเห็นแก่ความเป็นเพื่อนบ้านที่ติดกันมานาน
 - ข. ให้อภัยแมว เพราะเขาก็ไม่ได้ตั้งใจจะทำให้เราได้รับความเดือดร้อน
 - ค. ให้อภัยแมว เพราะเราต้องไม่โกรธและรู้จักให้อภัยแก่คนที่ทำให้เราได้รับความเดือดร้อนได้
 - ง. ให้อภัยแมว เพราะอาจถูกตำหนิจากคนอื่นได้ว่าไม่รู้จักรักให้อภัย
 - จ. ให้อภัยแมว เพราะเป็นเหตุสุดวิสัยและไม่มีใครตั้งใจจะทำให้เกิดเรื่องแบบนี้ขึ้น

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (31): กุ้งกับปลาเป็นเพื่อนสนิทกัน ต่อมากุ้งเห็นว่าปลาเริ่มคบกับเพื่อนที่ไม่ดีจึงได้พยายามพูดกระตุ้นเตือนเพื่อไม่ให้หลงผิดและเสียใจในภายหลังได้ แต่ปลากลับโกรธและไม่พอใจกุ้งที่มายุ่งเรื่องของตน ถ้าท่านเป็นกุ้งท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ยกโทษให้ปลา เพราะเห็นว่าเป็นเพื่อนที่สนิทกันมานาน
 - ข. ยกโทษให้ปลา เพราะไม่อยากถูกตำหนิว่าเป็นไม่รู้จักรักให้อภัยเพื่อน
 - ค. ยกโทษให้ปลา เพราะคิดว่าเพื่อนคงไม่ได้ตั้งใจ
 - ง. ยกโทษให้ปลา เพราะต่อไปปลาจะไม่กล้าทำแบบนี้อีก
 - จ. ยกโทษให้ปลา เพราะจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (32): เล็กกับใหญ่กำลังจะไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าด้วยกัน ระหว่างที่กำลังจะเดินไปขึ้นรถไฟฟ้าเล็กเห็นว่ามีคนขอทานอุ้มลูกน้อยเพื่อมาขอเงินกินข้าว ถ้าท่านเป็นเล็กท่านจะให้เงินกับขอทานหรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ให้ เพราะรู้สึกสงสารขอทานและลูกน้อยที่ยังไม่ได้ทานข้าว
 - ข. ไม่ให้ เพราะไม่ใช่หน้าที่
 - ค. ให้ เพราะถ้าคนอื่นเห็นก็จะชื่นชมและยกย่องที่มีน้ำใจ
 - ง. ให้ เพราะคิดว่าเป็นการทำบุญและสงเคราะห์ให้แก่ผู้ยากได้
 - จ. ให้ เพราะต้องการแบ่งปันให้กับผู้อื่นหรือผู้ที่ด้อยโอกาส

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (33): ในการแข่งขันฟุตบอลระหว่างหมู่บ้าน ชิกโก้ซึ่งเป็นผู้เล่นจากทีมของหมู่บ้านไทรใหญ่แพ้ให้กับทีมผู้เล่นจากหมู่บ้านไทรโยค แต่ปรากฏว่ามีผู้เล่นในทีมของหมู่บ้านไทรโยคที่เป็นฝ่ายได้รับชัยชนะได้พูดจาเยาะเย้ยและดูถูกทีมของชิกโก้ว่าแพ้ ถ้าท่านเป็นชิกโก้ท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. วางเฉย เพราะไม่ต้องการหาเรื่องตอบโต้กับผู้อื่น
 - ข. วางเฉย เพราะถ้าได้ตอบอาจทำให้ปัญหาบานปลายและมีผู้ได้รับความเดือดร้อน
 - ค. วางเฉย เพราะคิดว่าการแข่งขันก็มีแพ้และชนะเป็นธรรมดา
 - ง. วางเฉย เพราะคิดว่าเป็นแค่คำพูดเดี๋ยวก็ก็นิ่งกันไปเอง
 - จ. วางเฉย เพราะไม่ควรไปพูดเยาะเย้ยผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่าเรา

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (34): ในการคัดเลือกผลงานเพื่อนำไปจัดแสดงในงานศิลปหัตถกรรมของจังหวัด ปรากฏว่าผลงานของลูกน้ำได้รับการคัดเลือกให้ไปแสดงในงานดังกล่าว แต่พอถึงวันงานมีผู้ชมจำนวนหนึ่งได้วิพากษ์วิจารณ์งานของลูกน้ำ ถ้าท่านเป็นลูกน้ำท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่พอใจ เพราะ
 - ไม่ชอบให้ใครมาวิจารณ์งานของตัวเอง
 - ผลงานแต่ละชิ้นมีความเป็นความโดดเด่นแตกต่างกันไม่ควรเปรียบเทียบ
 - ถ้าอยากได้ข้อมูลเพิ่มเติมควรมาสอบถามจากเจ้าของผลงานเอง
 - อื่นๆ เพราะ.....

- ข. รับฟังคำวิจารณ์ เพราะ
- ต้องรู้จักกล้าที่จะยอมรับความจริงได้
 - ทุกคนย่อมมีสิทธิ์ที่จะเห็นแตกต่างจากเราได้
 - จะได้นำคำแนะนำไปใช้ปรับปรุงงานของตนเองให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปอีก
 - อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (35): สุเทพเป็นพนักงานในบริษัทแห่งหนึ่ง ได้รับโอกาสและความไว้วางใจจากเจ้าของบริษัทเลื่อนตำแหน่งให้เป็นผู้จัดการ ถ้าท่านเป็นเพื่อนร่วมงานท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ขึ้นขมยินดี เพราะกลัวถูกเพื่อนร่วมงานคนอื่นตำหนิที่ไม่ไปร่วมแสดงขมยินดี
 - ข. ขึ้นขมยินดี เพราะเป็นหน้าที่ของเพื่อนร่วมงานที่ต้องไปร่วมแสดงขมยินดี
 - ค. ขึ้นขมยินดี เพราะต่อไปจะได้รับความไว้วางใจและการช่วยเหลือ
 - ง. ไม่สนใจ เพราะไม่ใช่เรื่องของตนเองและไม่เห็นจะได้ประโยชน์อะไรเลย
 - จ. ขึ้นขมยินดี เพราะว่ากว่าที่เขาจะประสบความสำเร็จได้ต้องมุ่งมานะพยายามอย่างยิ่ง

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (36): ลุงสมัยเป็นหมอชาวบ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของสมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรคต่างๆ มากมาย แต่เนื่องจากบ้านแกค่อนข้างตั้งอยู่ห่างไกลผู้คน การเดินทางไม่สะดวก จึงทำให้ไม่ค่อยมีใครรู้จักแก ถ้าท่านเป็นเพื่อนบ้านของลุงสมัยท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ช่วยเผยแพร่ เพราะผู้อื่นจะได้ยกย่องและชื่นชมว่าเป็นคนดี
 - ข. ช่วยเผยแพร่ เพราะเป็นการช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป
 - ค. ช่วยเผยแพร่ เพราะเห็นว่าจะมีคนอีกตั้งมากมายที่จะได้รับประโยชน์
 - ง. ช่วยเผยแพร่ เพราะจะทำให้ลุงสมัยมีรายได้จากการรักษาโรคเพิ่มขึ้น
 - จ. ช่วยเผยแพร่ เพราะถ้ามีคนรู้จักเราก็จะได้มีคนรู้จักตามไปด้วย

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (37): อีฟเป็นเด็กยากจนและกำพร้าอาศัยอยู่กับปู่และย่ามาตั้งแต่เด็ก แต่อีฟเป็นเด็กที่ขยันและเรียนเก่งจึงมักสอบได้ที่ 1 เป็นประจำจนทำให้สามารถสอบติดคณะแพทยศาสตร์ตามที่ต้องการได้สำเร็จ ถ้าท่านเป็นเพื่อนบ้านท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:
- ก. ชื่นชมยินดี เพราะต่อไปภายหน้าอีฟจะได้ช่วยรักษาตนเองยามเจ็บป่วยได้
 - ข. ชื่นชมยินดี เพราะจะได้มีคนยกย่องในความปรารถนาดี
 - ค. ชื่นชมยินดี เพราะเห็นว่าเป็นเด็กที่รู้จักกันและนิสัยดี
 - ง. ชื่นชมยินดี เพราะเขาจะได้มีกำลังใจในการที่จะดำเนินชีวิตต่อไป
 - จ. ชื่นชมยินดี เพราะเห็นในความมานะพยายามของอีฟจนประสบความสำเร็จ

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (38): วันนี้งานได้จัดงานเลี้ยงที่บ้านเพื่อแสดงความยินดีที่ลูกชายได้รับการคัดเลือกให้เป็นนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้เชิญให้ชาวบ้านและญาติสนิทมิตรสหายมาร่วมงานเลี้ยงนี้ ถ้าท่านเป็นเพื่อนบ้านและได้รับเชิญท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:
- ก. ร่วมแสดงความยินดี เพราะเป็นหน้าที่ของลูกบ้านที่ต้องไปร่วมแสดงความยินดี
 - ข. ร่วมแสดงความยินดี เพราะถ้าไม่ไปอาจจะถูกตำหนิและได้รับการช่วยเหลือต่อไป
 - ค. ไม่ไปร่วมแสดงความยินดี เพราะไม่ชอบการสร้างสรรค์และเป็นการสิ้นเปลือง
 - ง. ร่วมแสดงความยินดี เพราะต่อไปเขาจะได้เข้ามาพัฒนาให้หมู่บ้านมีแต่ความเจริญ
 - จ. ร่วมแสดงความยินดี เพราะกว่าเขาจะประสบความสำเร็จก็ต้องต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆมากมาย

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (39): ในงานประเพณีลอยกระทงของหมู่บ้าน มีการประกวดแข่งขันกระทงใบตอง มีวและมินท์ต่างก็ส่งกระทงเข้าประกวดในครั้งนี้อยู่ เมื่อถึงเวลาตัดสินปรากฏว่ากระทงของมิวได้รับรางวัลชนะเลิศ ถ้าท่านเป็นมินท์ท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:
- ก. แสดงความยินดี เพราะคิดว่าคณะกรรมการคงตัดสินอย่างถูกต้องและเป็นธรรมแล้ว
 - ข. แสดงความยินดี เพราะยอมรับในความสามารถของผู้อื่น
 - ค. แสดงความยินดี เพราะเพื่อนอาจจะแบ่งเงินรางวัลที่ได้รับให้บ้าง
 - ง. แสดงความยินดี เพราะต่อไปถ้าเราชนะเพื่อนก็จะมาชื่นชมผลงานของเราบ้าง
 - จ. แสดงความยินดี เพราะกลัวเพื่อนจะเสียใจและเลิกคบหาด้วย

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (40): วิไลทำขนมไทยขายมานานหลายปี แต่หลังๆ กลับพบว่ายอดขายขนมไทยในแต่ละเดือนไม่ค่อยจะดีเลยและมีแนวโน้มที่จะลดลงทุกเดือน ถ้าท่านเป็นวิไลท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ทำขนมต่อไป เพราะจะได้พัฒนาตัวเองจนสุดความสามารถ
 - ข. ทำขนมต่อไป เพราะยังพึงพอใจยอดขายที่มีอยู่ในปัจจุบัน
 - ค. ทำขนมต่อไป เพราะต้องการอนุรักษ์ขนมไทยให้อยู่คู่กับสังคมไทย
 - ง. ทำขนมต่อไป เพราะกลัวขาดทุนหากหยุดขายหรือเลิกกิจการไป
 - จ. ทำขนมต่อไป เพราะจะใช้เลือกทำขนมไทยที่ตรงกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุด

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (41): ยิ่งศักดิ์ได้เข้าไปเรียนที่ศูนย์ฝึกอาชีพแห่งหนึ่ง ระหว่างที่เรียนครูผู้สอนก็ได้มอบหมายให้ทำชิ้นงานมาส่ง 1 อย่างเมื่อ ยิ่งศักดิ์ทำเสร็จปรากฏว่าสวยสู้ของคนอื่นๆ ไม่ได้ ถ้าท่านเป็นยิ่งศักดิ์ท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. พยายามฝึกทำ เพราะคนอื่นก็ยิ่งพยายามฝึกทำด้วยตนเอง
 - ข. พยายามฝึกทำ เพราะจะได้พัฒนาความสามารถให้ดียิ่งขึ้นอีก
 - ค. พยายามฝึกทำ เพราะถ้าทำได้สำเร็จแล้วจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ
 - ง. พยายามฝึกทำ เพราะถ้ามีใครรู้ว่าจ้างคนอื่นจะทำให้รู้สึกอับอาย
 - จ. พยายามฝึกทำ เพราะต่อไปก็จะสามารถทำได้ด้วยตนเอง

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (42): ป่อมแม่ไม่ได้รับเชิญจากศูนย์การศึกษาครอบครัวและระบบการศึกษาตามอัยยาศัยให้มาเป็นวิทยากรเพื่อฝึกอบรมด้านอาชีพ จักสานให้กับชาวบ้าน เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานจักสานเป็นอย่างดีทำให้ผลงานเป็นที่รู้จักจากคนทั่วไป ถ้าเป็น ท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

เหตุผล:

- ก. ไปร่วมอบรม เพราะไม่อยากปฏิเสธเพื่อน
- ข. ไปร่วมอบรม เพราะจะได้นำความรู้จากการฝึกอบรมด้านอาชีพไปใช้ประโยชน์ในอนาคตได้
- ค. ไปร่วมอบรม เพราะจะได้ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเหมือนป่อมแม่บ้าง
- ง. ไปร่วมอบรม เพราะกลัวจะไม่มีใครไปเรียนและต่อไปจะไม่มีความรู้ความสามารถอีก
- จ. ไปร่วมอบรม เพราะต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถที่หลากหลายด้าน

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (43): ซีและเอมมีแต่งงานกันมานานหลายปี แต่ก็ยังไม่รู้สึกคน วันหนึ่งขณะกลับบ้านพบว่ามีคนนำเด็กมาทิ้งไว้หน้าทางเข้า หมู่บ้าน ถ้าท่านเป็นเอมมีท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

เหตุผล:

- ก. นำเด็กมาเลี้ยง เพราะคิดว่าคงไม่มีใครเห็น
- ข. นำเด็กมาเลี้ยง เพราะคิดว่าพ่อแม่เด็กคงไม่มีปัญญาที่จะเลี้ยง
- ค. นำเด็กมาเลี้ยง เพราะอยากได้ลูกมานานแล้ว
- ง. ไม่นำเด็กมาเลี้ยง เพราะหากมีใครรู้และไปแจ้งตำรวจจะถูกจับได้
- จ. ไม่นำเด็กมาเลี้ยง เพราะเห็นว่าการพรากผู้อื่นจะทำให้เขาได้รับความเดือดร้อน

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (44): ในงานกฐินของหมู่บ้าน เคนได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านปฏิคมแต่กลับไปช่วยงานด้านประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นส่วนที่เอสเทอร์รับผิดชอบอยู่ ถ้าท่านเป็นเคนท่านจะทำแบบนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ทำ เพราะต่อไปจะไม่มีใครล้ามอบหมายงานให้รับผิดชอบอีก
 - ข. ไม่ทำ เพราะกลัวจะถูกตำหนิได้ว่าไปก้าวก่ายงานของคนอื่น
 - ค. ไม่ทำ เพราะต้องรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด
 - ง. ไม่ทำ เพราะอาจทำให้งานที่รับผิดชอบออกมาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
 - จ. ไม่ทำ เพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้องเราต้องรู้จักที่จะปรับปรุงแก้ไขตัวเองให้ถูกต้อง

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (45): ดาวและฮายเป็นแม่ค้าขายของในตลาดสด ซึ่งช่วงนี้ขายของไม่ค่อยดี จึงร่วมมือกันหันไปขายของปลอมซึ่งเป็นสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะขายง่ายและได้เงินมาก ถ้าท่านเป็นดาวและฮายท่านจะทำแบบนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ไม่ทำ เพราะผิดกฎหมายและจะถูกตำรวจจับ
 - ข. ไม่ทำ เพราะเป็นการสนับสนุนให้คนใช้สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์
 - ค. ไม่ทำ เพราะจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศได้รับความเสียหาย
 - ง. ไม่ทำ เพราะจะทำให้ชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลได้รับความเสียหาย
 - จ. ไม่ทำ เพราะตั้งใจจะประกอบแต่อาชีพที่สุจริต

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (46): ยายของหมอกเป็นคนขี้บ่น หากหมอกทำอะไรไม่ถูกใจก็จะถูกยายดุว่ากล่าวอยู่เป็นประจำ อาทิตย์นี้พ่อและแม่ของหมอกต้องไปทำธุระที่ต่างจังหวัดจึงวานให้หมอกอยู่ดูแลยายแทน ถ้าท่านเป็นหมอกท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด

- เหตุผล:**
- ก. ดูแล เพราะ
 - ต้องทำตามคำสั่งของพ่อแม่
 - ต้องการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่
 - สงสารยายเกรงว่าจะช่วยเหลือตนเองไม่ได้
 - อื่นๆ เพราะ.....
 - ข. ไม่ดูแล เพราะ
 - ยายเป็นคนขี้บ่น และมักดุว่ากล่าว
 - ยายยังแข็งแรง ไม่จำเป็นต้องดูแล
 - ไม่มีความสุขและรู้สึกเป็นทุกข์ที่ต้องดูแลยาย
 - อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (47): วันหนึ่งขณะที่อ้อมกำลังเดินกลับบ้านเห็นมีคนขับมอเตอร์ไซด์ตกลงและได้รับบาดเจ็บ แต่ตอนนั้นนอกจากอ้อมแล้วไม่มีใครอยู่ในเหตุการณ์นั้นเลย ถ้าท่านเป็นอ้อมท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

เหตุผล:

ก. ช่วย เพราะ

รู้สึกสงสารและเห็นใจ

กลัวว่าหากมีใครรู้ภายหลังจะถูกตำหนิได้

คิดว่าการให้ความช่วยเหลือไม่ควรที่จะเลือกทำกับใครคนหนึ่งเท่านั้น

อื่นๆ เพราะ.....

ข. ไม่ช่วย เพราะ

กลัว และไม่มีความรู้ในการปฐมพยาบาลผู้ป่วย

ไม่ใช่หน้าที่และไม่อยากได้รับความเดือดร้อน

ลึกๆก็คงมีคนอื่นเข้ามาช่วยเหลือ

อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (48): วันนี้นินมาหาจิวที่บ้าน โดยมาปรึกษาเรื่องที่จะขอยืมเงินเนื่องจากต้องนำไปจ่ายค่าเทอมให้กับลูกในสัปดาห์ แต่นินได้ขอร้องให้จิวช่วยเก็บเป็นความลับและห้ามไปบอกใครเรื่องที่มาขอยืมเงินเพราะรู้สึกอายและเสียหน้า ถ้าท่านเป็นจิวท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

เหตุผล:

ก. พุด เพราะ

ช่มชู้เพื่อนหากไม่นำเงินมาคืนคนอื่นๆ ก็จะรับรู้

ไม่ชอบหน้าเพื่อนเพราะไปยืมคนอื่นก็ไม่ยอมคืน

อยากให้เพื่อนอายและจะไม่กล้ามายืมต่อไปอีก

อื่นๆ เพราะ.....

ข. ไม่พูด เพราะ

สงสารและเห็นใจเพื่อนที่เดือดร้อน

เห็นแก่ความเป็นเพื่อนและได้มาขอร้องไม่ให้บอกใคร

ต้องรักษาความลับและความจริงใจต่อผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง

อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

ข้อ (49): ขณะที่เจมส์กำลังขับรถกลับบ้าน บังเอิญเห็นรถยนต์คันหนึ่งจอดเสียอยู่ข้างทางซึ่งเป็นทางเปลี่ยว เจ้าของรถยนต์เป็นหญิงชราที่มีฐานะและแต่งตัวดูมีภูมิฐาน ถ้าท่านเป็นเจมส์ท่านจะอย่างไร เพราะเหตุใด

เหตุผล:

- ก. ช่วย เพราะ
- สงสารและเห็นใจคนที่กำลังได้รับความเดือดร้อน
 - เขาอาจจะให้คำตอบแทนในความมีน้ำใจ
 - หากพบผู้ได้รับความเดือดร้อนตั้งใจที่จะเข้าไปช่วยเหลือ
 - อื่นๆ เพราะ.....
- ข. ไม่ช่วย เพราะ
- เห็นว่าเป็นคนมีฐานะและร่ำรวยอยู่แล้ว
 - ไม่อยากเป็นภาระ
 - ไม่ใช่คนที่เรารู้จักหรือคุ้นเคย
 - อื่นๆ เพราะ.....

ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

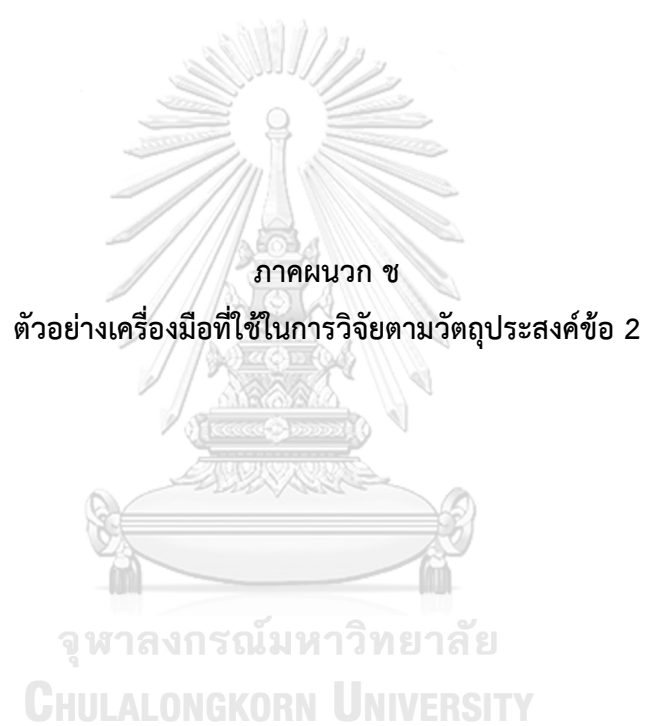
ข้อ (50): วันนี่วัชระไปติดต่อดูระยะที่หน่วยงานราชการแห่งหนึ่ง ตอนพักเที่ยงเขาเดินไปร้านอาหารแต่ปรากฏว่ามีคนยืนต่อแถวรอซื้ออาหารเป็นแถวยาวมาก ดังนั้นเขาจึงคิดที่จะแซงคิวคนอื่น ถ้าท่านเป็นวัชระท่านจะทำแบบนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

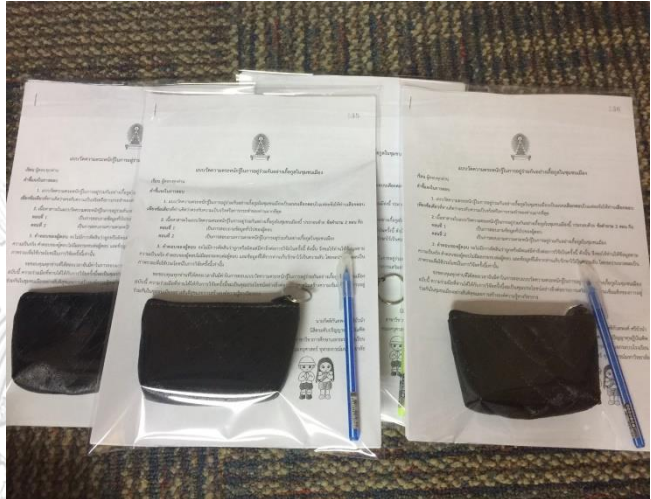
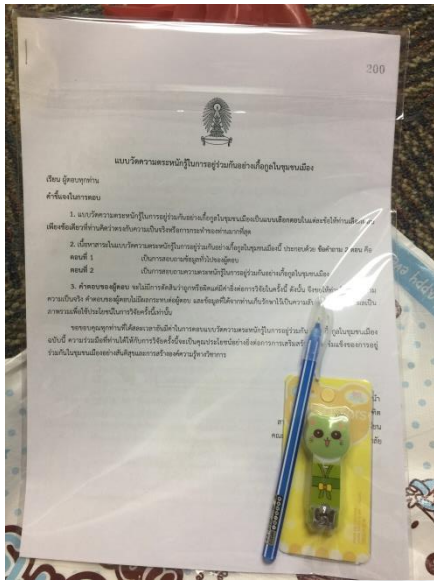
เหตุผล:

- ก. ทำ เพราะ
- รู้สึกหิวข้าวจนแทบจะเป็นลมอยู่แล้ว
 - คิดว่าคงไม่มีใครมาต่อว่าถ้าเราจะแซงคิว
 - ไม่อยากต่อแถวยาว ทำให้เสียเวลาในการซื้ออาหาร
 - อื่นๆ เพราะ.....
- ข. ไม่ทำ เพราะ
- อาจจะมีผู้ได้รับความเดือดร้อนถ้าเราแซงคิว
 - ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด
 - เป็นการกระทำที่เอาเปรียบผู้อื่น
 - อื่นๆ เพราะ.....

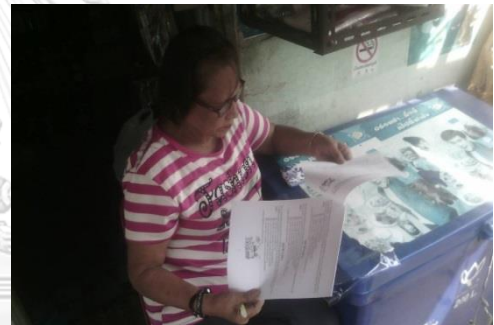
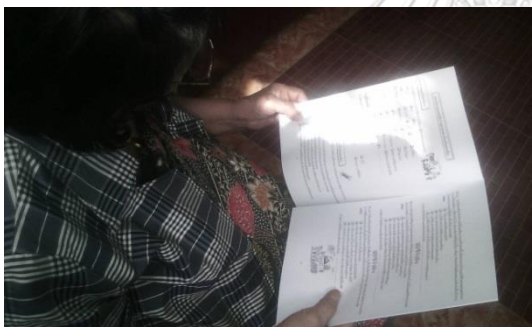
ท่านคิดว่าถ้ามีสิ่งนั้นท่านจะเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ.....

เครื่องมือวิจัยชุดที่ 1

แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านครัวเหนือ เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

วันที่บันทึกข้อมูล.....ผู้บันทึกข้อมูล.....

คำชี้แจง ให้ระบุข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ที่ตั้งของชุมชนและการก่อตั้งบ้านเรือน (ได้แก่ ลักษณะของชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชน อาณาเขตโดยรอบ การคมนาคม)

.....

2. ประวัติความเป็นมาตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน

.....

3. ลักษณะประชากรและเศรษฐกิจของชุมชน

3.1 ประชากรและการก่อตั้งบ้านเรือน (ได้แก่ จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากรตามช่วงวัย เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม)

.....

3.2 อาชีพของคนในชุมชน และเศรษฐกิจของชุมชน (ได้แก่ อาชีพหลักของคนในชุมชน อาชีพทั่วไปของคนในชุมชน รายได้ของแต่ละครัวเรือน)

.....

4. สภาพแวดล้อมของชุมชน (ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในชุมชน และสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน)

.....

5. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

.....

6. สภาพปัญหาที่เกิดในชุมชน

.....

เครื่องมือวิจัยชุดที่ 2
แบบสำรวจข้อมูลของชุมชน

คำชี้แจง ให้ระบุข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องลงในช่องว่างที่กำหนดให้ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ชื่อชุมชน.....ที่ตั้ง.....

2. บริการสาธารณะในชุมชน (ในชุมชนมีบริการสาธารณะต่อไปนี้หรือไม่)

2.1 ศาสนสถาน

1) วัด จำนวน.....แห่ง

2) มัสยิด จำนวน.....แห่ง

3) โบสถ์คริสต์ จำนวน.....แห่ง

4) อื่นๆ โปรดระบุ..... จำนวน.....แห่ง

2.2 โรงเรียน จำนวน.....แห่ง

2.3 ศูนย์พัฒนาเด็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน.....แห่ง

2.4 ที่อ่านหนังสือของชุมชน จำนวน.....แห่ง

2.5 หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย จำนวน.....แห่ง

2.6 ห้องสมุดที่ให้บริการได้ จำนวน.....แห่ง

2.7 ลานกีฬาหรือสนามกีฬาของชุมชน จำนวน.....แห่ง

2.8 ร้านค้าในชุมชน จำนวน.....แห่ง

3. ชุมชนมีผู้รู้ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนหรือไม่)

มี ไม่มี

4. ชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้หรือไม่

มี ไม่มี

5. ชุมชนมีปัญหาการทะเลาะวิวาทหรือความขัดแย้งหรือไม่

มี ไม่มี

6. คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือไม่ มี ไม่มี

7. ชุมชนมีการจัดทำแผนชุมชนและมีการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติหรือไม่ มี ไม่มี

เครื่องมือชุดที่ 3

ประเด็นการสนทนากลุ่มชาวชุมชนบ้านครัวเหนือด้านสภาพปัญหา สาเหตุ อุปสรรค
และความต้องการในด้านการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในชุมชนเมือง

ประเด็นคำถาม

1. ด้านสภาพปัญหา

สภาพปัญหาในการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านครัวเหนือมีอะไรบ้าง

.....

.....

การที่ชาวชุมชนบ้านครัวเหนือมีปัญหาในการอยู่ร่วมกันส่งผลกระทบต่อด้านใดบ้าง และใครเป็นผู้ได้รับผลกระทบนั้น

.....

.....

2. ด้านสาเหตุ

มีสาเหตุอะไรบ้างที่ทำให้ชาวชุมชนบ้านครัวเหนือมีปัญหาในการอยู่ร่วมกัน

.....

.....

สาเหตุที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไข หรือไม่อย่างไร และใครเป็นผู้แก้ไขสาเหตุ และใช้วิธีการใด

.....

.....

3. ด้านอุปสรรค

มีอุปสรรคอะไรบ้างที่ทำให้ชาวชุมชนบ้านครัวเหนือไม่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในการอยู่ร่วมกัน

.....

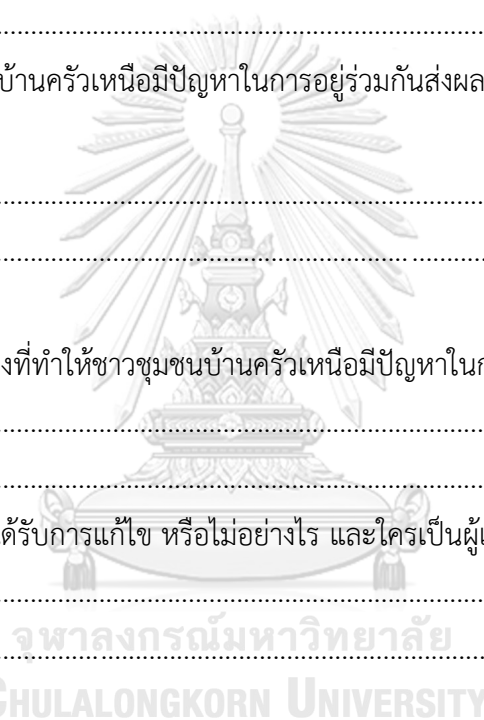
.....

4. ด้านความต้องการช่วยเหลือ

มีหน่วยงานใดที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนครัวเหนือมีความปกติสุข ถ้ามีมีหน่วยงานใดบ้าง และให้ความช่วยเหลืออย่างไร และถ้าไม่มี ทำไมถึงไม่มี

.....

.....

แบบประเมินการจัดกิจกรรม

“จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”

คำชี้แจง

แบบประเมิน แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” เป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ ได้มาก มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 ความตระหนักรู้ที่มีต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” เป็นแบบมาตรา
ส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ได้มาก มาก ปานกลาง และน้อย จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 15-29 ปี 30-44 ปี 45-54 ปี 55 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา
 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
4. อาชีพ ข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงาน
บริษัทเอกชน เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ เกษตรกร/
ประมง ผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป
 พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณอายุ/ว่างงาน อื่น.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”

โปรดแสดงความคิดเห็น โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยคำตอบจะมี 5 ตัวเลือก คือ

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1	การประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม					
2	ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม					
3	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม					
4	การแสดงออกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในระหว่างการทำกิจกรรม เช่น กิริยามารยาท การพูด การแต่งกาย เป็นต้น					
5	กิจกรรมบรรลุความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้					

ตอนที่ 3 ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันผ่านกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
1	กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านรู้จัก สามัคคีร่วมกับคนในชุมชน			
2	กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่าน อยากช่วยเหลืองานของชุมชน			
3	กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านเกิด ความตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม			
4	กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านรู้จัก เสียสละเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน			
5	กิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง” ทำให้ท่านมี จิตสำนึกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน			

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

โปรดแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลามีค่าอย่างยิ่งในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ก
ภาพกิจกรรม “จิตอาสาทำดีเพื่อพ่อหลวง”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายกิตติกันตพงศ์ ศรีบัวนำ เกิดวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2524 ที่จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จ การศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา วิชาโท คอมพิวเตอร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เมื่อปีการศึกษา 2547 จากนั้นปีการศึกษา 2549 ได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในปีการศึกษา 2555 ได้เข้าศึกษาต่อใน หลักสูตร ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันทำงานในตำแหน่งนักวิชาการ ภารกิจการวิจัยและ จัดการความรู้ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน)

